

KAZENSKO PROCESNO PRAVO

(kompilacija)

UVOD IN TEMELJNI POJMI

Prvo poglavje: **POJEM KAZENSKEGA POSTOPKA**

I. DEFINICIJA KAZENSKEGA POSTOPKA

Kazenski postopek je celota dejanj, ki jih sistematično opravljajo državni organi in drugi udeleženci v primeru utemeljenega suma, da je storjeno kaznivo dejanje, z namenom ugotovitve:

- (1) ***ali je bilo kaznivo dejanje res storjeno,***
- (2) ***ali je kaznivo dejanje storil obdolženec,***
- (3) ***ali so predpisih kazenskega materialnega prava podani pogoji, da se storilcu izreče kazenska sankcija.***

Dejanja državnih organov in drugih udeležencev v kazenskem postopku so pravno normirana. Imenujemo jih *procesna dejanja*.

Procesno dejanje je aktivno ali pasivno voljno ravnanje procesnega udeleženca z določenim procesnim učinkom, ki je normirano s procesnim pravom.

Državni organi v kazenskem postopku so sodišče, državni tožilec in policija.

Drugi udeleženci v kazenskem postopku so obdolženec, oškodovanec, priče, zagovornik,...

Pravno normirana razmerja, ki nastajajo, se razvijajo in prenehajo zaradi delovanja državnih organov in drugih oseb v kazenskem postopku, so *kazensko procesna razmerja*.

Po večinskem pojmovanju teorije je zastopano stališče, da je kazenski postopek enotno pravno razmerje med tožilcem, sodiščem in obdolžencem, ki imajo eden nasproti drugemu določene pravice in dolžnosti, ki jih pravni red enim priznava in drugim nalaga – *trostransko pravno razmerje*.

II. NALOGE IN SMISEL KAZENSKEGA POSTOPKA

Neposredni cilj kazenskega postopka je ugotoviti kaznivo dejanja in njegovega storilca ter mu izreči kazensko sankcijo.

SMISEL KP: -resocializacija storilca; -prevenција (specialna, generalna); -država definira k.d.=> štiti dobrine; -država določa pogoje, pod katerimi posega v pravice; -predvidljivost za storilca; -zadoščanje žrtve; -preprečevanje samovolje; -kaj država ne sme

*Namen preiskovalnih dejanj: ZBIRANJE DOKAZOV; Namen omejevalnih ukrepov: ZAGOTAVLJANJE POSTOPKA

NALOGA KP je tudi izenačiti državo in posameznika (omejiti državo). RAZLOGI za to: -preprečitev krivih obsodb, -neenakost v osnovi med D in P, -sporni predmet je visoko v hierarhiji vrednot, -možnost zlorabe KP (nadzor)

Funkcije kazenskega postopka so:

- (1) *je sredstvo boja zoper kriminaliteto,*
- (2) *zaščitna funkcija* = varstvo določene družbene in državne pravne ureditve,
- (3) *garantna funkcija* = zagotavljanje človekovih pravic in pravne varnosti,
- (4) *vzgojna funkcija* – kazenski postopek je sorazmerno neprijeten za obdolženca, zato ima tudi, če je obdolženec v resnici storil k.d., a tega ni bilo možno dokazati in je zato prišlo do oprostilne ali zavrnilne sodbe ali ustavitve postopka, specialnopreventivno vlogo

(možno je pričakovati, da obdolženec ne bo več ponavljal k.d. zaradi neprijetnosti samega postopka). Vendar ne moremo govoriti o vzgojni funkciji, če je obdolženec tudi dejansko nedolžen – v tem primeru ima kazenski postopek zanj tudi v primeru ugodnega izida večinoma hude in težko popravljive posledice (izguba družbenega ugleda, težave v službi, neutemeljene govorice in namigovanja,...), ki jih poskušamo omiliti. Kdor je bil neupravičeno obsojen za k.d. ali mu je bila neutemeljeno odvzeta prostost, ima pravico biti rehabilitiran, pravico do povrnitve škode in druge pravice, ki jih določa zakon.

- (5) *funkcija varstva človekovih pravic in svoboščin* – kazenski postopek ima hkrati nalogo zagotoviti osebam, udeleženi v postopku, njihove temeljne pravice, med katerimi je najbolj pomembna pravica do obrambe. Te pravice imenujemo *procesne garancije*. Nihče ne sme biti obsojen, dokler ni na predpisan način ugotovljena njegova krivda. Tudi dejansko krivemu storilcu je treba zagoviti pravičen obseg represije, kot je določen v zakonu.
- (6) *določi pogoje pod katerimi lahko posega v pravice*; predvidljivost za storilca

III. VRSTE KAZENSKEGA POSTOPKA

V našem pravu imamo 3 vrste pravih kazenskih postopkov:

- (1) *redni ali splošni kazenski postopek*,
- (2) *skrajšani ali sumarni kazenski postopek*,
- (3) *kazenski postopek proti mladoletnikom*.

1. Redni kazenski postopek

je predviden za k.d. s predpisano kaznijo nad 3 leta zapor. Opravlja se z vsemi formalnostmi in z upoštevanjem vseh načel kazenskega procesnega prava. Razdeljen je v več stopenj ali stadijev.

2. Skrajšani (sumarni) kazenski postopek

je predviden za k.d., za katera je predpisana zaporna kazen ali zapor do 3 let. Ne vključuje vseh formalnosti kot redni postopek. Njegova struktura je bolj enostavna. Ni treba opraviti preiskave in ni dovoljen ugovor zoper obtožbo. V našem pravu poznamo skrajšani postopek, ki opušta fazo glavne obravnave – takšni skrajšani postopki obstajajo tudi v angloameriškem pravu, če se obdolženec pred sodiščem izreče za krivega (*plea of guilty*).

3. Kazenski postopek proti mladoletnikom

je predviden za mladoletne osebe in osebe, ki so storile k.d. kot mladoletniki in v času sojenja niso dopolnile 21 let starosti (mlajši polnoletni). Iz razlogov varovanja mladoletnikovih koristi so v postopku proti mladoletnikom določena odstopanja od načel, ki veljajo za redni kazenski postopek. (14-18 let; do 21 pod pogojema: -še ni končan KP; -osebno storilec še ni na stopnji 18 let)

4. Posebni ali nepravi kazenski postopki

V njih se neposredno ne razpravlja o kazenski odgovornosti in se ne izrekajo kazni. Namen postopkov je drugačen od namena kazenskega postopka, vendar je povezan s storitvijo k.d.

Posebni kazenski postopki so:

- (1) *postopek za uporabo varnostnih ukrepov*,
- (2) *postopek za odvzem predmetov*,
- (3) *postopek za odvzem denarja ali premoženja nezakonitega izvora*,
- (4) *postopek za odvzem premoženjske koristi*,
- (5) *postopek za preklic pogojne obsodbe*,
- (6) *postopek za izbris obsodbe*,
- (7) *postopek za prenehanje varnostnih ukrepov in pravnih posledic obsodbe*,
- (8) *postopek za mednarodno kazenskopravno pomoč*,
- (9) *postopek za izročitev obdolžencev in obsojencev*,
- (10) *postopek za povrnitev škode, rehabilitacijo in uveljavitev drugih pravic oseb, ki so bile neupravičeno obsojene ali jim je bila neutemeljeno odvzeta prostost*,
- (11) *postopek za izdajo tiralice in razglasa*.

5. Zgodovinski tipi kazenskega postopka

- (1) *Obtožni ali akuzatorni kazenski postopek.* (ADVERSARNI KP)
- (2) *Inkvizijski kazenski postopek.*
- (3) *Mešani (inkvizicijsko–obtožni) kazenski postopek.*

Več o tem v tretjem poglavju uvodnega dela.

IV. VIRI KAZENSKEGA PROCESNEGA PRAVA

Glavni vir kazenskega procesnega prava je **Zakon o kazenskem postopku**.

Pomemben vir je *ustava*, ker vsebuje številne določbe, ki se neposredno ali posredno nanašajo na kazenski postopek. V ustavi so:

- določbe o pogojih za odvzem prostosti,
- določbe o odreditvi in trajanju pripora,
- domneva nedolžnosti,
- pravica do odškodnine zaradi nezakonitega pripora ali neutemeljene obsodbe,
- določbe o procesnih garancijah (kavtelah).

Organizacijski ali ureditveni zakoni urejajo organizacijo in pristojnost državnih organov, ki sodelujejo v kazenskem postopku. To so:

- Zakon o sodiščih,
- Zakon o državnem tožilstvu,
- Zakon o policiji,
- Zakon o odvetništvu,...

Ostali viri so:

- *procesne določbe iz mednarodnih pogodb*, ki jih je ratificirala Republika Slovenija – urejajo:
 - o procesne imunitete,
 - o mednarodno pravno pomoč,
 - o ekstradicijo (izročitev). (predajo)
- *običajne norme mednarodnega prava*.

Pravice in procesna jamstva v kazenskem postopku so najbolj zajeta s 3 mednarodnimi akti:

- Splošna deklaracija OZN o človekovih pravicah (1948),
- Evropska konvencija o človekovih pravicah (1953, slovenska ratifikacija 1994),
- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (1966).

V. VELJAVNOST KAZENSKEGA PROCESNEGA PRAVA

1. **Krajevna veljavnost**

Kazensko procesno pravo je omejeno na območje države. Pri nas je izključno pravo – naši procesni organi lahko uporabljajo le naše pravo. Domače procesne predpise je treba uporabljati tudi, ko se vodi postopek na prošnjo tujih sodišč in opravljajo zanje procesna dejanja.

2. **Časovna veljavnost**

Kazenskoprocenčni zakon (*kazenski postopkovnik*) se začne uporabljati z dnem, ko začne veljati, in preneha s potekom veljavnosti. *Vacatio legis* je za kazenske postopkovnike običajno daljši kot za ostale zakone.

Ob spremembi zakona nove procesne določbe popolnoma nadomestijo stare določbe. Pride do razveljavitve ali abrogacije starih določb. Za tekoče zadeve se običajno v spremenjeni zakon vstavi *abrogacijska klavzula* v prehodne in končne določbe.

3. **Osebna veljavnost**

Predpisi kazenskega procesnega prava se v kazenskem postopku lahko uporabljajo zoper katerokoli osebo (slovenskega državljan ali tujca), ki pred našimi procesnimi organi odgovarja za storitev k.d. ZKP velja za vsakogar, proti kateremu lahko naši organi vodijo postopek.

Kazenski postopek se lahko vodi zoper vsako osebo, za katero obstaja utemeljen sum, da:

- je storila k.d. pri nas,

- je storila k.d. v tujini in so podani pogoji iz KZ.

Vendar k.p. ni možno voditi zoper osebe, ki uživajo imuniteto. Imuniteta je:

- (1) *materialna imuniteta* (indemniteteta) – izključuje kaznivost za izraženo mnenje ali glasovanje v določenem državnem organu (Državni zbor, sodni senat), katerega član je določena oseba. Izključena je kaznivost za verbalne delikte.
- (2) *procesna imuniteta* – je procesna ovira za uvedbo in potek k.p. ali odreditev pripora. Vsebina procesne imunitete je:
 - 1) oseba ne more biti priprta brez dovoljenja državnega organa, katerega član je,
 - 2) zoper osebo se ne more začeti k.p. brez dovoljenja državnega organa, katerega član je, če se sklicuje na imuniteto.

Če je oseba zalotena pri težjem k.d. s predpisano kaznijo nad 5 let zavora, se lahko pripre in zoper njo začne k.p. brez predhodnega dovoljenja državnega organa, katerega član je. Procesni organ mora o svojem ukrepu obvestiti predstavnika omenjenega državnega organa. Državni organ odloči:

- ali naj se postopek nadaljuje,
- ali naj sklep o priporu ostane v veljavi.

Državni organ lahko vzpostavi procesno imuniteto lastnemu članu, ki se nanjo ni skliceval, če je to potrebno za opravljanje njegove funkcije.

Procesna imuniteta ne oprošča kazenske odgovornosti za storjeno k.d. Če se pridobi dovoljenje, se k.p. lahko uvede in storilec je lahko kaznovan. Procesna imuniteta preneha istočasno s prenehanjem mandata.

Zastaranje kazenskega pregona ne teče v času veljave procesne imunitete, ker se pretrga z vložitvijo zahteve procesnega organa za dovolitev pregona.

Procesna imuniteta ne varuje pred izvršitvijo sodbe, izrečene v postopku pred nastankom procesne imunitete.

Procesno imuniteto v različnem obsegu imajo pri nas:

- poslanci Državnega zbora za vsa k.d.,
- svetniki Državnega sveta za vsa k.d.,
- ustavni sodniki za vsa k.d.,
- predsednik republike za k.d., ki jih stori pri izvrševanju svoje funkcije,
- redni sodniki za k.d., ki jih storijo pri izvrševanju svoje funkcije.

Funkcionalna imuniteta je procesna imuniteta, ki velja le za k.d., ki jih njeni imetniki storijo pri izvrševanju svojih funkcij.

Diplomatska ali konzularna imuniteta je procesna imuniteta oseb, ki uživajo ekstrateritorialno pravo. To so:

- tuji poglavarji in šefi držav,
- diplomatski predstavniki, člani njihovih družin in člani njihovega uradnega spremstva,
- predstavniki OZN in drugih mednarodnih organizacij.

VI. RAZLAGA ZAKONA O KAZENSKEM POSTOPKU

Analogija ni absolutno prepovedana kot v kazenskem materialnem pravu. Analogija ni dovoljena, kjer jo hoče zakon s taksativnim naštevanjem izključiti.

Razlaga mora biti *ekstenzivna* pri določbah, ki zagotavljajo obdolžencu procesne garancije.

Razlaga mora biti *restriktivna* pri določbah, ki obdolžencu omejujejo pravice kot državljanu.

V primeru dvoma se uporabi za obdolženca ugodnejša rešitev (načelo *in dubio pro reo* = v dvomu za obdolženca).

Drugo poglavje: ZGRADBA KAZENSKEGA POSTOPKA

I. STOPNJE ALI STADIJI KAZENSKEGA POSTOPKA

Kazenski postopek prehaja skozi več razvojnih stopenj, ki jih imenujemo stadiji kazenskega postopka.

Vsaka stopnja je strogo ločena od druge, je posebna celota in ima posebno nalogo ali namen. Z izpolnitvijo naloge prispeva stadij h končnemu cilju k.p.

Od stopnje postopka so odvisne pravice in dolžnosti posameznih procesnih subjektov.

Stopnje rednega kazenskega postopka so:

- (1) pripravljalni postopek (pri nas PREISKAVA);
- (2) obtoževanje s kontrolo obtožbe (kontrola obtožbe ni nujna v vseh k.p.);
- (3) glavna obravnava s sodbo;
- (4) dostava sodbe zaradi izvršitve kazenske sankcije;
- (5) pravna sredstva: (II. st. sodišče)
 - 1) redna pravna sredstva do pravnomočnosti sodbe,
 - 2) izredna pravna sredstva po pravnomočnosti sodbe.

Določene stopnje postopka niso nujne. Ob pogojih, ki jih določa zakon, lahko državni tožilec vloži obtožbo brez preiskave. Stopnja pravnih sredstev odpade, če jih upravičeni subjekti ne uveljavljajo.

Prve 4 stopnje potekajo pred sodiščem I. stopnje (okrajno ali okrožno sodišče).

Postopek s pravnimi sredstvi poteka pred sodiščem II. stopnje (višje sodišče), izjemoma celo pred sodiščem III. stopnje (Vrhovno sodišče).

II. FAZE KAZENSKEGA POSTOPKA

V posamezni stopnji k.p. razlikujemo *faze* kazenskega postopka. Zanje so značilni posebna procesna dejanja in določeni odnosi med strankami ter s tem povezane določene pravice in dolžnosti. Z njimi je povezan položaj procesnih subjektov.

Stopnja preiskave obsega naslednje faze:

- uvedba preiskave,
- izvedba preiskave,
- konec preiskave.

Stopnja glavne obravnave obsega naslednje faze:

- priprava glavne obravnave,
- glavna obravnava v ožjem smislu:
 - o zaslišanje obdolženca,
 - o dokazni postopek,
 - o beseda strank,
 - o izrekanje sodbe,
 - o razglasitev sodbe.

Pritožbeni postopek (postopek z rednimi pravnimi sredstvi) obsega naslednje faze:

- postopek s pritožbo pri sodišču I. stopnje,
- dostava pritožbe in spisa sodišču II. st.,
- izdaja odločbe sodišča II. stopnje,
- pismena izdelava in dostava sodbe,...

III. DELITEV NA STATIČNI IN DINAMIČNI DEL KAZENSKIH POSTOPKOVNIKOV

Pri kazenskih postopkovnikih običajno srečamo teoretično delitev na statični in dinamični del zakona (tej delitvi sledi glede sistematizacije snovi tudi pričujoča kompilacija).

1. Statični del kazenskega postopkovnika

V statični del kazenskih postopkovnikov spadajo:

- (1) temeljna načela
- (2) subjekti kazenskega postopka in procesni udeleženci,
- (3) objekti kazenskega postopka,
- (4) značilnosti procesnih dejanj in sestavine splošnih procesnih vlog,
- (5) dokazno pravo,
- (6) ureditev omejevalnih ukrepov.

2. Dinamični del kazenskih postopkovnikov

V dinamičnem delu kazenskega postopka je urejen potek postopka skozi različne faze:

- (1) predkazenski postopek,
- (2) preiskava,
- (3) faza obtoževanja,
- (4) glavna obravnava na I. stopnji,
- (5) redna pravna sredstva,
- (6) izredna pravna sredstva.

IV. ZGRADBA SLOVENSKEGA ZAKONA O KAZENSKEM POSTOPKU

Slovenski ZKP je sestavljen iz 3 velikih delov:

- (1) *splošne določbe*, ki se deloma skladajo s teoretično opredelitvijo statičnega dela k.p.,
- (2) *potek tipičnega kazenskega postopka* – ta del se deloma sklada s teoretično opredelitvijo dinamičnega dela k.p.
- (3) *posebni postopki*.

V slovenskem ZKP najdemo določbe o omejevalnih ukrepih (= ukrepi za zagotovitev obdolženčeve navzočnosti, za odpravo ponovitvene nevarnosti in za učinkovito izvedbo kazenskega postopka) in poglavje o dokaznih sredstvih v dinamičnem delu postopka, kar ni v skladu s teoretično shemo.

Med posebnimi postopki kot poglavji izstopata:

- mednarodna pravna pomoč v kazenskih zadevah – ZKP velja le kot subsidiarni pravni vir v primerjavi z mednarodnimi pogodbami,
- postopek za povrnitev škode zaradi neupravičene obsodbe ali neutemeljeno odvzete prostosti – običajno je ta postopek urejen v posebnem zakonu, ker gre za preveč specifično materijo.

Tretje poglavje: ZGODOVINSKI TIPI KAZENSKEGA POSTOPKA

Temeljne vrste ali tipi kazenskega postopka so:

- (1) *obtožni ali akuzatorni kazenski postopek*,
- (2) *inkvizicijski kazenski postopek*,
- (3) *mešani (inkvizicijsko–obtožni) kazenski postopek*.

Kazenski postopek kateregakoli obdobja katerekoli dežele je možno uvrstiti v enega izmed teh 3 tipov k.p.

*Prelomno: 1215-odprava ordalij (IV Lateranski koncil); Pravu so vzeli edino sredstvo za odkrivanje resnice=> razvoj se razdeli proti anglosaškem in kontinentalnem sistemu.

Rim. republika: A => M; 1215 : M =>I –zamenjali so kdo začenja postopek-zdaj po uradni dolžnosti=>kontinent).

I. OBTOŽNI ALI AKUZATORNI KAZENSKI POSTOPEK

*Upravičeni tožilec toži DOLOČENO OSEBO za DOLOČENO K.D.. Imamo 2 fazi: 1.) PRIMA FACIAE: če ima obtožba vse sestavine-če je v redu. NE presoja dokazov (le sestavine +če ima razumno podlago). PRESOJA OBTOŽNICE (50 % +) 2.) SOJENJE: -sodniki (danes porota-laiki (da sodijo enaki enakim)) –na koncu presodijo (»pretor« le vodi postopek) 95% + (beyond reasonable doubt)

1. Zgodovinski pregled

Obtožni postopek se v obliki, ki je najbolj podobna njegovim današnjim oblikam, pojavi v rimskem pravu. Rimska država je namreč zelo razvila civilno pravo, zato je bil obtožni postopek podoben pravdnemu postopku.

V kontinentalni Evropi se je obtožni postopek nehal uporabljati s pojavom inkvizicijskega postopka v 13. st. V Angliji se je obtožni postopek ohranil in v novem veku razširil v države meščanskega liberalizma, ki so pravni red gradile na anglosaškem pravu.

Kljub izraziti kontradiktornosti (obtoženec pozna dokaze, ki ga bremenijo + izpodbija dokaze) obtožnega postopka na glavni obravnavi, se pred sodnim po-stopkom pogosto opravijo policijske poizvedbe, ki imajo izrazito inkvizicijsko naravo. Če se obtoženec na glavni obravnavi ponudi za pričo, se spremeni v dokazno sredstvo.

2. Temeljne značilnosti

Obtožni postopek poteka v celoti kot spor pred pasivnim sodiščem. Sodišče spor nadzira in na koncu o njem odloča. Stranki v postopku sta: *stranki sta enakopravni

- tožilec (*actor*),
- obdolženec (*reus*).

Brez zahteve upravičenega tožilca se spor ne more začeti. Sodnik mora spor ustaviti, če tožilec odstopi od pregona. *Delitev procesnih funkcij

(1) Položaj tožilca:

Tožilec opravlja vse aktivnosti, ki spadajo v funkcijo pregona. Opredeľuje obremenilna dejstva in jih mora dokazati (*dokazno breme*) ter izvaja dokaze, ki so v prid obtožbi (*dokazi obtožbe*).

(2) Položaj obdolženca:

je strogo določen z njegovim položajem procesne stranke, ki se upira tožilcu in opravlja funkcijo obrambe. Opredeľuje razbremenilna dejstva in ima glede njih dokazno breme. Z določenimi procesnimi dejanji izpodbija dokaze obtožbe (npr. navzkrižno izpraševanje-zasliši se nasprotnikovo pričo) in mora pred sodiščem izvesti obrambne dokaze, če jih je ponudil. Ker obdolženec skupaj s tožilcem izvaja dokaze, ne more biti dokazno sredstvo – NI zasliševanja obdolženca o k.d. (praviloma se ga NE zaslišuje-razen, če sam zahteva-potem je kot vsaka druga priča). Edino vprašanje, ki se mu lahko postavi, je, ali šteje obtožbo za utemeljeno ali ne (*kriv ali nekriv, guilty or not guilty*). Če obdolženec meni, da je obtožba utemeljena, se šteje, da ne nasprotuje dejstvom, zato jih ni treba ugotavljati – sodišče takoj odloča o kazni. Obtoženec ima le 2 dolžnosti: -da se pojavi na sojenju –da se izjavi o obtožbi

(3) Položaj sodišča:

Sodišče ima pasivni in nedejavni položaj. Funkciji pregona in obrambe sta povsem izločeni od njega ter zaupani procesnima strankama. Sodišče odloča le o dopustnosti procesnih dejanj strank. Sodišče ni dolžno sodelovati pri dokazovanju, ker je dokazovanje procesna dolžnost strank. Po končani obravnavi mora izdati odločbo, ali je obdolženec kazensko odgovoren. Če je kazensko odgovoren, sodišče odloči o kazenski sankciji.

Pasiven položaj sodišča zagotavlja njegovo objektivnost. Ker sodišče nima dokazne iniciative, pri njem ni interesa za določen izid postopka.

(4) Dokazni sistem:

Velja racionalni dokazni sistem – dejstva se dokazujejo na podlagi izkustvenih pravil in z logičnim sklepanjem (*racionalni kazenski postopek*). Dokazna sredstva so: izpovedba

priče, razni predmeti in listine. Obdolženec ni dokazno sredstvo, ker je stranka. Dokazno sredstvo postane, če se ponudi za pričevanje.

Nasprotje racionalnega dokaznega sistema je *iracionalni dokazni sistem*, ki je bil v rabi v sr. veku. Dokazovanje temelji na mistično religioznih predstavah. Iracionalna dokazna sredstva so bila:

- božja sodba ali ordalija (*iudicia Dei*) – je iracionalno dokazno sredstvo, ki ga izvaja ena sama stranka. Temelji na verovanju, da je možno z določenimi dejanji izzvati Boga, ki bo na svoj način pokazal, katera stranka v sporu govori resnico. Npr. obdolženec mora seči v kotel vrele vode in potegniti iz nje kos železa ali mora prinesiti žareče železo od oltarja do cerkvenih vrat – če se pri tem poškoduje, je to znamenje za njegovo krivdo. V postopku božje sodbe nosi dokazno breme obdolženec. Božje sodbe so bile namenjene nižjim slojem. Ponavadi so bile oblikovane tako, da je bilo po fizikalni naravi stvari povsem nemogoče dokazati nedolžnost. (odpravljene leta 1215).
- sodni dvoboj – je iracionalno dokazno sredstvo, ki ga izvajata obe stranki. V nekaterih državah sr. veka je bilo možno sodbo "preizkusiti" pred Bogom, tako da je plemič (vitez), ki se ni strinjal z obsodbo obdolženca, pozval sodišče na dvoboj "pred Božjim obličjem". Sodišče je določilo svojega viteza, ki naj bi "obranil" napadeno sodno odločbo. Če je sodni vitez izgubil dvoboj, je bil obdolženec spoznan za nedolžnega. Če je izgubil izzivalec, je obsodba ostala. Sodni dvoboj je bil namenjen pripadnikom vladajočih razredov, zato so bile možnosti strank v njem sorazmerno izenačene. Primer sodnega dvoboja navaja pisatelj Walter Scott v romanu Ivanhoe.
- prisežnik – je oseba, za katero ni potrebno, da pozna dejstva, ki se v postopku ugotavljajo, temveč le potrди, da zaupa v resnicoljubnost stranke, za katero prisega. Pri nas so prisežnike uporabljali do 18. st.

3. Pomen postopka

Obtožni postopek vsebuje močne demokratične elemente. Položaj obdolženca je glede varstva človekovih pravic bolj ugoden kot v drugih postopkih. V okviru obtožnega postopka so se uveljavila naslednja načela:

- *načelo kontradiktornosti*,
- *načelo javnosti*,
- *načelo ustnosti*,
- *načelo neposredne presoje dokazov*.
- *načelo akuzatornosti (ločeno pregon-sojenje)*

Če obtožni postopek vsebuje pripravljalno stopnjo (= preiskavo), ta poteka v obliki pravnega spora strank. Namen pripravljalne faze je zbiranje gradiva za odločitev, ali naj se obdolženec sploh postavi pred sodišče.

Pomanjkljivost obtožnega postopka je, da sodišče ni dolžno zbirati dokaznega gradiva. Prepoved zaslišanja obdolženca o k.d. zmanjšuje učinkovitost postopka.

II. INKVIZICIJSKI ALI PREISKOVALNI POSTOPEK

1. Zgodovinski nastanek

Inkvizijski postopek je nasprotje akuzatornemu postopku. Razvil se je iz cerkvenega kazenskega postopka v 13. st. in se hitro uveljavil v Evropi sr. veka. Do konca 14. st. je v vseh deželah kontinentalne Evrope izpodrinil obtožni postopek. Največji vzpon je dosegel v času absolutnih monarhij. *Pri nas traja do leta 1873.

2. Temeljne značilnosti

Inkvizijski postopek pomeni preprosto uradovanje sodnih organov v primeru verjetnosti, da je bilo storjeno k.d.

V inkvizicijskem postopku *ni strank*. Vse temeljne procesne funkcije (obtožba, obramba in sojenje) so v rokah sodišča. Sodišče ima tudi funkcijo obtožbe: začne postopek, preiskuje in presodi kazensko zadevo.

Inkvizicijski postopek se deli na 2 dela:

- (1) *preiskava* ali *inkvizicija (inquisitio)* – je glavna stopnja postopka, (SREDIŠČE postopka)
- (2) *sojenje* – je konec preiskave in njen zaključek.
- (3) *Pritožbeni postopek* – ne vedno

INKVIZITORNO SODIŠČE ni pravo, ker: -ni nepristransko (sodi samo na podlagi spisov) –ni akuzatorno –ni kontradiktorno

3. Potek postopka

Postopek se začne s preiskavo, ki jo opravi preiskovalec (*inkvirent*- PROBLEM: ZLITJE procesnih funkcij-njegov položaj ni objektivno-ne sme sprožiti postopka tisti, ki potem preiskuje). Inkvirent opravi preiskavo po uradni dolžnosti takoj, ko zve za k.d. Na začetku preiskave se odredi zoper obdolženca (*inkvizit*) preiskovalni zapor, ki je bil obvezen. (zato, da je bil obdolženec vedno na voljo sodišču).

V preiskavi inkvirent (v korist in škodo obdolženca) sam zbira in izvaja dokaze: zaslišuje priče, obdolžence in izvedence, da bi se lahko izrekla sodba o kazenski odgovornosti obdolženca. Dokazni sistem je racionalni + logična dokazna ocena.

Inkvizicijsko procesno pravo predpisuje kakovost in količino dokazov, potrebnih za obsodbo. Do obsodbe za težja k.d. je lahko prišlo le, če je obdolženec dejanje priznal. Če tega ni hotel, so mu "pomagali" z mučenjem (*tortura*). *Je pa upoštevano le prostovoljno priznanje-ne upošteva se priznanje med mučenjem.

Tortura je obstajala že v rimskem pravu za sužnje. V 12. st. so z njo zamenjali božjo sodbo. Tortura je bila pravni institut, reguliran s procesnim pravom. Za plemiče se ni uporabljala. Za boljši učinek in da obdolženec pri mučenju ne bi umrl, je bil prisoten ranocelnik. V praktični uporabi je tortura postala iracionalno dokazno sredstvo, ker so se kršila pravila za omejevanje njene uporabe. V postopkih proti čarovnicam in postopkih cerkvene inkvizicije niso obstajale pravne omejitve torture – obdolženca so lahko mučili do smrti. O mučenju je odločal sodni senat na predlog inkvirenta, če obdolženec dejanja v preiskavi ni prostovoljno priznal, čeprav je bil obremenjen z zadostnimi indici. Tortura se je začela ukinjati konec 18. stol. (pri nas 1776). Vzroki: -razsvetljenstvo –ugotovitve, da z mučenjem ne pridejo do resnice –te osebe se potem ne morejo preživljati

Po končani preiskavi je inkvirent predal spis sodnemu senatu, ki je bil pristojen za izrekanje sodbe. Senat je odločil na seji, na kateri inkvirent ni sodeloval. Odločil je izključno na podlagi spisa o preiskavi (pismeni postopek). Upoštevati je bilo možno le, kar je bilo v spisu (načelo ***quod est in actis non est in mundo*** – česar ni v spisu, ni na svetu). Obdolženca in prič sodni senat ni videl, temveč je sodil na podlagi zapisnikov o njihovih zaslišanjih. *Vsa procesna dejanja so bila protokolirana, zapisana-> v spisih

Sodbe so bile:

- obsodilna,
- oprostilna,
- začasna oprostilna (*absolutio ab instantia*) – obdolženec je ostal pod sumom, da je storil k.d., zato je bil njegov pravni položaj izredno negotov (postopek zoper njega se je lahko kadarkoli znova začel).

4. Pomen postopka

Pomanjkljivosti inkvizicijskega postopka so:

- zelo neugoden položaj obdolženca – obdolženec je objekt postopka, *je na voljo sodišču kot spoznavno sredstvo
- združitev vseh procesnih funkcij v rokah državnega organa, ki zbira procesno gradivo,

- sodba se je izrekla brez neposredne ocene dokazov, (posredni dokazi)
- postopek je bil pismen in v celoti tajen,
- pri procesnih dejanjih so bili lahko navzoči le udeleženci postopka.

Pozitivne pravne pridobitve inkvizicijskega postopka so:

- *načelo oficialnosti* – načelo uradnosti kazenskega pregona (država s svojimi organi začne in vodi postopek izključno v družbenem interesu ne glede na to, ali oseba, ki je s k.d. oškodovana, to želi ali ne),
- *inkvizicijska ali instrukcijska maksima* – pravilo, da ima sodišče pravico in dolžnost zbirati dokazno gradivo in izvajati dokaze, ki so potrebni za izdajo sodbe. *aktivno sodišče
- pravica sodišča, da zasliši obdolženca,
- tajnost preiskave. (tudi za obdolženca)

5. Inkvizitorski postopek (postopek cerkvene inkvizicije)

Inkvizitorski postopek je postopek RKC za boj proti krivoverstvu. Vodili so ga inkvizitorji kot posebni papeževi sodniki. Postopek je imel popolnoma svoje značilnosti in se je razlikoval od običajnega cerkvenega kazenskega postopka za verska k.d. in k.d. duhovnikov.

Inkvizicijo so uvedli v 13. st. v deželah, kjer je imela RKC težave z različnimi verskimi sektami. V določenih državah (Španija) se je inkvizicija osamosvojila od papeža in dobila naravno-cerkveno-državne ustanove.

Posebnosti inkvizitornega postopka so:

- obdolžencu so popolnoma odvzeli pravico do obrambe – niso mu bila sporočena niti imena prič, ki so ga bremenile,
- uporaba torture brez pravnih omejitev.

Inkvizitorski postopek je najslabši v zgodovini kazenskega procesnega prava.

Inkvizitorska sodišča so bila pristojna za naslednje delikte:

- herezija – ločinski nauk, ki se loči od uradne dogme, (HERETIKI-s postopki zoper njih, se je začelo dodajanje inkvizitorskih elementov)
- apostazija – odpadništvo od krščanske vere,
- shizma – verski razkol,
- magija – čarovništvo.

Najhujša možna kazen je bila dosmrtna ječa, ker v kanonskem pravu niso poznali smrtne kazni. Temu so se izognili tako, da so obsojenca predali posvetnim oblastem, ki so ga sežgale na grmadi.

6. DOKAZNO PRAVO INKVIZ. POSTOPKA: Zakonske dokazne teorije

-POZITIVNE: zahtevajo od sodnika, da izreče obsodbo, če je podana določena KOLIČINA dokazov določene KVALITETE

-NEGATIVNE: sodnik lahko kljub podanim dokazom izreče OPROSTILNO sodbo, če je v sebi prepričan, da ni kriv

* Dosegamo vrednost 1-FORMALNA DOKAZNA PRAVILA (Logična dokazna ocena (seštevanje)=> 2 priči ali priznanje obd. –vse ostalo so indici). Pomen indicev, ko se na njihovi podlagi odloča o torturi. Če ni priznanja, lahko na podlagi indicev izrečemo nižjo kazen (IZREDNE KAZNI).

III. MEŠANI ALI INKVIZICIJSKO–OBTOŽNI KAZENSKI POSTOPEK

1. Zgodovinski nastanek

Do francoske revolucije je inkvizicijski postopek veljal za zgled strogega pravosodja. Nasprotovati so mu začeli s poudarjanjem osebnih pravic državljana. 1808 je nastal francoski zakonik o kazenski preiskavi (Code d'instruction criminelle), ki je prvi mešani kazenski postopek in

prototip sedanjih kazenskih postopkov kontinentalne Evrope (Francija, Italija, Belgija, Nemčija, Švica, bivše države vzhodnega bloka). Slovenski ZKP je mešani kazenski postopek z zelo močnimi akuzatornimi elementi. Obstajajo prizadevanja, da bi pri nas uvedli akuzatorni postopek. *Ločitev od inkv. postopka: začelo se je z ločitvijo f. pregona in f. preiskovanja

2. Pojem in temeljne značilnosti

Mešani kazenski postopek je zgrajen na rezultatu sinteze 2 nasprotnih načel – inkvizitornosti in akuzatornosti. Deli se na 2 glavna dela:

- (1) pripravljalni postopek ali preiskava – prevladujejo elementi inkvizicijskega postopka,
 - (2) glavna obravnava s sodbo – izraženi so elementi inkvizicijskega in akuzatornega postopka.
- Med preiskavo in glavno obravnavo se vključuje prehodni del postopka: postopek obtoževanja in kontrola obtožbe.

*Sredi 19. stol.: PROSTA PRESOJA DOKAZOV (namesto formalnih dokaznih pravil); namesto logične dokazne ocene => sodišče poda PSIHOLOŠKO OCENO DOKAZOV- zato se mora dokazni postopek vršiti pred sodnikom (odmik od inkviz. postopka). –ni več pisen post.; - neposrednost sojenja; -načelo proste presoje dokazov

3. Potek postopka

- (1) *Pripravljalni postopek ali preiskava:*

je oblikovan po vzoru preiskave v inkvizicijskem postopku brez mučenja. Z njim naj bi sum, da je bilo storjeno k.d., s preiskovanjem razjasnili, da lahko nato odločimo, ali bomo obdolženca obtožili ali postopek ustavili. Poleg tega je preiskava namenjena pripravi gradiva za glavno obravnavo.

Postopek se začne po uradni dolžnosti ne glede na voljo oškodovanca. Inicijativo za postopek daje poseben organ – državni tožilec. Funkcija pregona je ločena od funkcije ugotavljanja dejstev v preiskavi. Če bi bili ti funkciji združeni, bi bila onemogočena objektivnost postopka, ker je organ, ki daje inicijativo za pregon, prepričan, da je bilo k.d. storjeno.

Preiskovalni sodnik ima pravico obdolženca zaslišati.

Pripravljalni postopek je tajen. V njem ne morejo biti navzoči državljani, ki nimajo zveze s konkretno kazensko zadevo. (obd. lahko)

Obdolženec ima pravico:

- do vpogleda v spis lastne kazenske zadeve, da se tako popolnoma seznanijo z dokazi, ki ga bremenijo,
- do nenadzorovanega komuniciranja z zagovornikom, če je v priporu.

Obdolžencu je treba v preiskovalnem postopku dati vse možnosti, da navede svojo obrambo. Obrambo je treba preizkusiti.

Pred sodišče je možno postaviti le obdolženca, ki je obremenjen s toliko dokazi, da je njegova obsodba zelo verjetna. Vrednost dokazov obtožbe se oceni v primerjavi z dokazi obrambe obdolženca.

- (2) *Vmesna stopnja:*

Po končanem pripravljalnem postopku pride zadeva v prehodno ali vmesno stopnjo. V njej upravičeni tožilec odloči:

- 1) ali bo obdolženec obtožen,
- 2) ali bo postopek ustavljen.

- (3) *Glavna obravnava:*

Če je obdolženec obtožen, preide postopek v stopnjo glavne obravnave.

Akuzatorni element glavne obravnave je, da sodišče izda sodbo po opravljeni razpravi, ki jo opravi sodni senat v kontradiktornem postopku s sodelovanjem obeh strank – tožilca in obdolženca.

Obe stranki navajata lastna stališča in predlagata dokaze za ugotavljanje dejstev, na katera se sklicujeta. Vsaka stranka ima pravico izpodbijati navedbe in trditve nasprotne stranke, podati lastno presojo vseh izvedenih dokazov in predlagati sodišču odločbo, ki je po njenem mnenju treba sprejeti. Obtoženec ima neomejene procesne možnosti za obrambo.

Na glavni obravnavi veljajo naslednja načela:

- načelo kontradiktornosti,
- načelo ustnosti,
- načelo javnosti,
- načelo proste presoje dokazov.

Kot ostanek inkvizicijskega postopka ima sodišče (predsednik senata) v svojih rokah dokazovanje- kompenzira neenakost; deloma prevzema vloge strank, če so preveč pasivne (*inkvizitorna maksima*). Naloga sodišča na glavni obravnavi je, da razižče in ugotovi dejansko stanje, ki bo podlaga njegovi sodbi. Stranke mu z dokaznimi predlogi le pomagajo. Sodišče sprejema dokazne predloge strank, če meni, da so smiselni za ugotovitev odločilnih dejstev. Lahko izvede tudi dokaze, ki jih ni predložila nobena stranka.

Obdolženca, priče in izvedence zasliši najprej predsednik senata, nato pravico do izpraševanja dobijo stranke.

Iz inkvizicijskega postopka je prevzeta pravica sodišča, tožilca in zagovornika, da obdolženca zaslišijo in izprašajo. Vendar obdolženec ni dolžan odgovarjati na vprašanja.

Osnovni cilj mešanega kazenskega postopka ni reševanje spora, temveč ugotovitev pravnega dejanskega stanja. Sodišče je zavezano iskati MATERIALNO RESNICO (inkvizitorni el.)

I. del: STATIČNI DEL KAZENSKEGA POSTOPKA

V statični del kazenskih postopkovnikov spadajo:

- (7) temeljna načela
- (8) subjekti kazenskega postopka in procesni udeleženci,
- (9) objekti kazenskega postopka,
- (10) značilnosti procesnih dejanj in sestavine splošnih procesnih vlog,
- (11) dokazno pravo,
- (12) ureditev omejevalnih ukrepov.

V slovenskem ZKP najdemo določbe o omejevalnih ukrepih (= ukrepi za zagotovitev obdolženčeve navzočnosti, za odpravo ponovitvene nevarnosti in za učinkovito izvedbo postopka kazenskega postopka) in poglavje o dokaznih sredstvih v dinamičnem delu postopku, kar ni v skladu s teoretično shemo.

Prvo poglavje: TEMELJNA NAČELA

I. NAČELO OFICIALNOSTI (URADNOSTI)

Načelo oficialnosti pomeni, da država s svojimi organi začne in vodi k.p. izključno v družbenem interesu ne glede na to, ali oseba, ki je s k.d. oškodovana, to želi ali ne. To imenujemo *postopek po uradni dolžnosti*.

Funkcija kazenskega pregona v družbenem interesu je zaupana posebnemu državnemu organu = *državni tožilec*.

Načelo oficialnosti je kriterij, po katerem delimo vsa k.d. na 2 skupini:

(1) k.d., za katera se storilec preganja *po uradni dolžnosti*, + na predlog

(2) k.d., za katera se storilec preganja *na zasebno tožbo*.

K.d. na zasebno tožbo je zelo malo. Pri njih prevladuje oškodovančev interes nad družbenim interesom, zato je pregon na zasebno tožbo odvisen od oškodovančeve volje.

V postopku proti mladoletnikom nimamo zasebne tožbe, ker je interes mladoletnika večji od interesa oškodovanca. Oškodovanec lahko le predlaga uvedbo postopka državnemu tožilcu.

Med k.d., pregonljivimi po uradni dolžnosti, in k.d., pregonljivimi na zasebno tožbo se nahaja skupina k.d., ki se preganjajo na predlog – pregon državnega tožilca (po uradni dolžnosti) je pogojen s predlogom oškodovanca. Če predlog ni podan, državni tožilec ne more začeti postopka.

II. NAČELO LEGALITETE

1. Načelo legalitete (20. ZKP)

Načelo legalitete (legalitetno načelo) pomeni, da je državni tožilec dolžan začeti in vzdrževati kazenski pregon, če je podan utemeljen sum, da je bilo storjeno k.d., za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti. Legalitetno načelo opredeljuje aktivnost subjekta, ki v imenu države uresničuje kazenski pregon.

Državni tožilec nima pravice presojeti smiselnosti uvedbe k.p. Če so podani pogoji za zakonit pregon, ga mora začeti. Obstoje dokazov ocenjuje tožilec po lastni presoji.

2. Opurtunitetno načelo (oceni na podlagi smotrnosti)

Opurtunitetno načelo (načelo prikladnosti, primernosti) je nasprotno legalitetnemu. Pomeni, da je organ pregona pooblaščen začeti k.p., če obstajajo zakoniti pogoji zanj, vendar ga ni dolžan začeti. Državni tožilec v vsakem primeru ocenjuje, ali je pregon koristen s stališča državnih interesov. V modernih zakonodajah opurtunitetno načelo velja za lažja k.d.

V Sloveniji se opurtunitetno načelo uporablja v postopku proti mladoletnikom, če gre za k.d. s predpisano kaznijo do 3 let zapor ali denarno kaznijo (lažja k.d.). Državni tožilec se lahko odloči, da ne bo zahteval uvedbe k.p., če meni, da postopek proti mladoletniku ne bi bil smiseln. Pod pogojem, da lahko sod. odpusti kazen + d.t. oceni, da obsodba brez k. sankcije ni potrebna; pod pogojem, da gre za den. kazen ali zapor do 1 leta + d.t. oceni, da sankcija ni upravičena (poravnal škodo).

Uporabo opurtunitetnega načela omogoča tudi *dejanje majhnega pomena*, ki je institut materialnega kazenskega prava. Državni tožilec lahko pri dejanju majhnega pomena ne začne kazenskega pregona.

Načelo legalitete velja tudi med postopkom – državni tožilec je dolžan vzdrževati kazenski pregon.

Načelo mutabilitete = državni tožilec lahko odstopi od kazenskega pregona, če zanj ni več pogojev. Načelo mutabilitete je uveljavljeno tudi v slovenskem ZKP.

Načelo imutabilitete = o nadaljevanju in prenehanju kazenskega pregona ne odloča državni tožilec, temveč sodišče. Načelo imutabilitete je sprejeto v italijanskem, francoskem in nemškem pravu.

3. Pregon z dovoljenjem in pregon na predlog

Načelo legalitete je omejeno pri k.d., ki se preganjajo z dovoljenjem. Gre za k.d., ki se preganjajo po uradni dolžnosti, vendar je v KZ določeno, da je za pregon potrebno predhodno dovoljenje pristojnega državnega organa. Ob zahtevi za preiskavo in ob vložitvi obtožnice mora državni tožilec predložiti dokaz, da je bilo dovoljenje dano. Primeri pregona z dovoljenjem:

- za pregon k.d. žalitve tuje države, poglavarja tuje države ali mednarodne organizacije daje dovoljenje za kazenski pregon minister za pravosodje,
- za pregon poslanca DZ daje dovoljenje za kazenski pregon mandatno–imunitetna komisija DZ.

Načelo legalitete je omejeno glede k.d., ki se preganjajo na predlog. Če je pregon storilca odvisen od oškodovančevega predloga, se k.p. ne sme uvesti, dokler oškodovanec predloga ne poda. To spada pod k.d., ki se preganjajo po uradni dolžnosti.

4. Opustitev pregona

Državni tožilec lahko sam omejuje legalitetno načelo.

(1) Postopek poravnave: (161. a ZKP)

Državni tožilec lahko ovadbo za k.d. s predpisano kaznijo do 3 let zapor ali denarno kaznijo odstopi v poravnavo neodvisnemu poravnalcu, ki izvede postopek poravnave (v sorazmerju s težo in posledicam dejanj) s soglasjem osumljenca IN oškodovanca. Če se doseže sklenitev sporazuma in njegova izpolnitev v roku 3 mesecev, državni tožilec ovadbo zavrže.

(2) Ravnanje po navodilih tožilca: (162. ZKP)

Državni tožilec lahko za k.d. s predpisano kaznijo do 3 let zapor ali denarno kaznijo odloži kazenski pregon, če se je osumljenec pripravljen ravnati po navodilih državnega tožilca in pripravljen izpolniti določene naloge (odprava/poravnava škode; plačilo x prispevka; opravi splošno koristno delo; poravnava preživitvene obveznosti-1 l), s katerimi se zmanjšajo ali odpravijo škodljive posledice k.d. Če osumljenec v zakonskem roku (max. 6 mesecev) izpolni določeno nalogo, se ovadba zavrže (ob SOGLASJU oškodovanca).

(3) Odpustitev kazenskega pregona:

Državni tožilec lahko storilcu kazenski pregon odpusti ob naslednjih pogojih:

1) če je v KZ določeno, da sodišče sme oz. mora storilcu kazen odpustiti, ter državni tožilec oceni, da obsodba brez kazenske sankcije ni potrebna

ALI

2) če je v KZ za k.d. predpisana denarna kazen ali kazen zapor do 1 leta, ter je storilec zaradi dejanskega kesanja preprečil škodljive posledice in poravnal vso škodo – državni tožilec oceni, da kazenska sankcija ne bi bila upravičena.

IV. NAČELO AKUZATORNOSTI

Načelo akuzatornosti ali *obtožno načelo* pomeni, da je funkcija pregona ločena od funkcije sojenja in ugotavljanja dejstev v preiskavi ter zato zaupana posebnemu procesnemu subjektu (lat. *accusator* = tožilec).

Posledici akuzatornega načela sta:

(1) kazenski postopek je eksistenčno vezan na zahtevo tožilca, da začne pregon – brez takšne zahteve se pregon ne more začeti, če tožilec zahtevo umakne, se mora pregon ustaviti.

Nemo iudex sine auctore = Brez tožnika ni sodnika.

(2) kazenski postopek je:

1) subjektivno vezan – sme se voditi le zoper osebo, zoper katero se nanaša zahteva tožilca za kazenski pregon;

2) objektivno vezan – sme se voditi le za k.d., ki je opisano v zahtevi za kazenski pregon.

V našem ZKP je načelo akuzatornosti dosledno izpeljano. Izjema velja v postopku proti mladoletnikom, kjer lahko o uvedbi postopka v nekaterih primerih odloča isti organ (senat za mladoletnike), ki pozneje v postopku odloči.

Načelo akuzatornosti, pojmovano v ožjem smislu, zahteva ločitev funkcij sojenja, pregona in obrambe – vsaka funkcija je zaupana posebnemu subjektu. Proces dobi naravo pravnega spora (tožilca in obdolženca) pred sodiščem.

Pri nas pripravljalni postopek (preiskava) ni zamišljen kot pravni spor. Ločitev funkcij tudi ni absolutna na glavni obravnavi, ker ima sodišče pravico, da v postopku zbira dokazno gradivo, izvaja dokaze ter skrbi za obdolženčevo obrambo. Celo državni tožilec mora skrbeti za obdolženčevo obrambo, če najde dejstva, ki so obdolžencu v korist.

V. NAČELO KONTRADIKTORNOSTI

1. Pojem načela kontradiktornosti

Načelo kontradiktornosti (načelo obojestranskega zaslišanja strank, lat. pregovor: *Audiat et altera pars* = naj se sliši tudi drugo stran) pomeni pravico procesne stranke, da se izjasni o navedbah in procesnih dejanjih, preden sodišče, ki vodi postopek, na osnovi navedb in procesnih dejanj izda odločbo (= *načelo kontradiktornosti v ožjem smislu*).

Načelo kontradiktornosti v širšem smislu pomeni tudi pravico strank, da same mimo sodišča zbirajo in izvajajo dokaze ter preizkušajo dokaze nasprotne stranke, pri čemer je sodišče povsem pasivno – prepuščena sta mu le ocenjevanje dokazov in končna rzsodba. Kontradiktornost temelji na stališču, da pasivnost sodišča pri dokazovanju omogoča bolj nepristransko in objektivno ugotavljanje resnice.

ZKP uveljavlja ožje pojmovanje kontradiktornosti, ker ohranja *inkvizicijsko maksimo*. Inkvizicijska maksima je dolžnost sodišča, da zbere in izvede tudi dokaze, za katere misli, da so potrebni za pravilno razsojo. V evropski kazenskoprocesni teoriji in zakonodaji se načelo kontradiktornosti v širšem smislu odklanja, ker ugotavljajo, da pasivnost sodišča pri dokazovanju povzroča diskriminacijo obdolžencev iz nižjih slojev, kajti uspešnost dokazovanja je odvisna od strankinega družbenega statusa – boljši družbeni status obdolžencu omogoča, da si zagotovi bolj kvalitetne dokaze (priče, ekspertize).

2. Načelo kontradiktornosti v veljavnem kazenskem procesnem pravu

Obdolženec in tožilec imata položaj enakopravnih strank. Na tožilcu je dokazno breme – navesti mora dejstva, na katera opira svoj zahtevek, in predlagati dokaze, s katerimi ta dejstva dokazuje. Obdolženec ima pravico navajati dejstva in predlagati dokaze, ki so mu v korist, pri čemer mu ni treba dokazovati, da je nedolžen, ker velja zanj domneva nedolžnosti.

Kontradiktornost je v k.p. sredstvo za objektivno ugotavljanje resnice.

V predkazenskem postopku kontradiktornosti ni, ker stranki še nista izoblikovani. Izjemoma je predvidena kontradiktornost, če policija privede k preiskovalnemu sodniku osebo, ki ji je vzela prostost. Pred odločitvijo o omejevalnem ukrepu, ki ga predlaga državni tožilec, mora preiskovalni sodnik omogočiti strankam, da se izjavijo o vprašanjih, ki vplivajo na odločitev.

V preiskavi je več kontradiktornosti. Preden izda preiskovalni sodnik sklep o uvedbi preiskave, mora obdolženca zaslišati, razen če bi bilo nevarno odlašati * ali če P.S. glede na že opravljeno zaslišanje po 148.a in podano zahtevo za preiskavo oceni, da ponovno zaslišanje ni potrebno. Vabilu na zaslišanje mora priložiti prepis tožilčeve zahteve za preiskavo, da si obdolženec lahko pripravi obrambo. Pri prvem za-slišanju je treba obdolžencu povedati, katerega dejanja je obdolžen in kaj je podlaga za obdolžitvev. Obdolženec se lahko izjavi o vseh dejstvih in dokazih, ki ga obremenjujejo ter na-vede vsa dejstva in dokaze, ki so mu v korist.

Če državni tožilec predlaga, naj se preiskava ne opravi, in s tem preiskovalni sodnik soglaša, mora predhodno zaslišati obdolženca.

Obe stranki lahko med preiskavo:

- predlagata preiskovalnemu sodniku, naj se opravijo posamezna preiskovalna dejanja,
- sta navzoči pri preiskovalnih dejanjih,
- dajeta pripombe glede izvršitve preiskovalnih dejanj,
- postavljata vprašanja za razjasnitev stvari.

Če stranka pri preiskovalnem dejanju ni navzoča, jo preiskovalni sodnik obvesti, da si lahko pogleda zapisnik o izvedbi preiskovalnega dejanja in poda svoje predloge.

Kontradiktornost v postopku obtoževanja: sodišče mora obdolžencu vročiti obtožnico brez odlašanja. Obdolženec in njegov zagovornik imata pravico podati ugovor na obtožnico.

Največ kontradiktornosti je na glavni obravnavi. Stranke so lahko navzoče pri zaslišanju prič in izvedencev, ki se zaslišujejo med pripravami na glavno obravnavo, ker na glavno obravnavo ne bodo mogli priti. Stranke imajo pravico postavljati vprašanja, dajati pripombe na izpovedbe in predlagati izpovedbo novih dokazov.

Za kontradiktornost glavne obravnave je nujna navzočnost obeh strank:

- če ne pride državni tožilec, se glavna obravnava preloži, *če ne pride s.t. ali z.t.-postopek se ustavi

- če ne pride obdolženec, ki je bil pravilno ("v redu") povabljen *(ne pride + ne opraviči=>PRIVEDE S SILO; ni mogoče privedi takoj=> PRELOŽI; izmika+ ni razlogov za pripor=> PRIPOR 307; ne pride=> V NENAVZOČNOSTI), se glavna obravnava opravi brez njegove navzočnosti (sojenje v odsotnosti) pod naslednjimi pogoji:
 - o če njegova navzočnost ni nujna,
 - o če je navzoč njegov zagovornik,
 - o če je bil pred glavno obravnavo že zaslišan. (o isti obtožnici)
- če ne pride zagovornik obdolženca, zahteva sodišče od obdolženca, naj si takoj vzame drugega zagovornika – če tega ne stori in ni možnosti, da bi mu ga brez škode za njegovo obrambo postavilo sodišče, se glavna obravnava preloži.

Glavna obravnava se začne z branjem obtožnice. Obtoženec in njegov zagovornik imata pravico, da odgovorita na obtožbo in zavzameta svoje stališče do obtožbe. Obdolženec ima pravico, da poda svoj zagovor ali izjavi, da se ne želi zagovarjati.

K večji kontradiktornosti glavne obravnave prispeva *navzkrižno spraševanje* zaslišanih oseb (obdolženca, prič, izvedencev). Ne gre za navzkrižno zasliševanje (*cross-examination*), ki ga poznamo v angloameriškem pravu, kjer najprej opravi stranka, ki se na dokaz sklicuje, zaslišanje v celoti, nato pa si druga stranka v nasprotnem zaslišanju s sugestivnimi in kaptioznimi vprašanji prizadeva omajati verodostojnost izpovedbe. Gre za to, da zaslišiš nasprotnikovo pričo.

Če gre za zaslišanje priče ali izvedenca, postavlja vprašanja najprej stranka, ki je predlagala izvedbo dokaza, nato nasprotna stranka. Obdolžencu postavlja vprašanja najprej tožilec, nato zagovornik. Pri vseh zaslišanjih opravi uvodno zaslišanje predsednik senata, kar je posledica inkvizicijske maksime. Po končanem zaslišanju vsake priče oz. izvedenca in po branju zapisnika ali drugega pisanja vpraša predsednik senata stranke, ali imajo kaj za pripomniti. Po končanem dokaznem postopku vpraša predsednik senata stranke, ali imajo kakšne predloge za dopolnitev dokaznega postopka.

V zaključnih besedah na glavni obravnavi lahko zagovornik in obdolženec odgovorita na navedbe tožilca. Tožilec lahko odgovori njima. Zadnjo besedo ima vedno obdolženec.

Kontradiktornost v postopku rednih in izrednih pravnih sredstev:

- kontradiktornost v postopku rednih pravnih sredstev (pritožbe) – zoper sodbo, izdano na I. stopnji, se smejo stranke pritožiti:
 - o sodišče mora izvod pritožbe vročiti nasprotni stranki, ki ima pravico odgovoriti na pritožbo,
 - o na seji senata sodišča II. stopnje sta lahko navzoči obe stranki, ki lahko dajeta potrebna pojasnila na svoja stališča iz pritožbe oz. odgovora na pritožbo,
 - o če sodišče II. stopnje odloča o pritožbi na obravnavi, se smiselno uporabljajo kontradiktorne določbe, ki veljajo za glavno obravnavo pred sodiščem I. stopnje.
- kontradiktornost v postopku izrednih pravnih sredstev:
 - o obnova kazenskega postopka – preden sodišče odloča o obnovi k.p., mora prepis zahteve za obnovo vročiti nasprotni stranki, ki ima pravico nanjo odgovoriti,
 - o zahteva za izredno omilitev kazni – o zahtevi za izredno omilitev kazni odloča Vrhovno sodišče po zaslišanju državnega tožilca,
 - o zahteva za varstvo zakonitosti – o zahtevi za varstvo zakonitosti odloča Vrhovno sodišče po tem, ko nasprotna stranka nanjo odgovori.

Za kontradiktornost postopka je pomembna tudi pravica do pregledovanja in prepisovanja posameznih kazenskih spisov. Vsakemu, ki ima opravičen interes, se lahko dovoli pregled in prepis spisov. Obdolženec in njegov zagovornik si lahko ogledata tudi dokazne predmete. Pregled in prepis spisov dovoljuje organ, pred katerim teče postopek. Po končanem postopku dovoljuje pregled spisov predsednik sodišča ali uradna oseba, ki jo določi. Pregled in prepis spisov, ki so pri državnem tožilcu, dovoljuje državni tožilec.

Pregled in prepis se lahko odreče:

- (1) če to narekujejo posebni razlogi varnosti ali obrambe države, ali
- (2) če je bila javnost izključena iz glavne obravnave.

V. NAČELO DOMNEVE NEDOLŽNOSTI – Pade s pravnomočnostjo

Kdor je obdolžen kaznivega dejanja, velja za nedolžnega, dokler njegova krivda ni ugotovljena s pravnomočno sodbo (§ 27 ustave, § 3 ZKP).

Iz domneve nedolžnosti izhajata 2 posledici:

- (1) obdolžencu ni treba dokazovati, da je nedolžen, ker se to domneva – kdor trdi, da je obdolženec kriv, mora to dokazati in tako ovreči domnevo nedolžnosti;
- (2) nedokazana krivda pomeni dokazano nedolžnost – oprostilna sodba pomeni, da je obdolženec povsem nedolžen, četudi je bilo zoper njega nekaj obremenilnih dokazov (utemeljeni sum), ki pa niso zadoščali za obsodbo.

Domneva nedolžnosti ni ovira za postopek. Kazenski postopek se sme in mora uvesti le, če je podan utemeljen sum, da je bilo k.d. storjeno. Utemeljeni sum pomeni verjetnost krivde, vendar ne nasprotuje domnevi nedolžnosti. Verjetnost krivde pomeni hkrati verjetnost nedolžnosti. Kazenski postopek pokaže, ali je domneva resnična ali ne. Domneva nedolžnosti tudi ni ovira za posamezne ukrepe v postopku – še posebej se tu izpostavljajo omejevalni ukrepi – ker gre za ukrepe, ki so v postopku nujni in so le del postopka, ne da bi se z njimi spodkopavalo domnevo nedolžnosti.

Iz domneve nedolžnosti izhaja načelo *in dubio pro reo* (= v dvomu v korist obtoženca). To načelo se nanaša na dvomljiva in nedokazana pravno relevantna dejstva. Dejstvo ostane dvomljivo, ko sodišče kljub izčrpnemu dokazovanju ne more presoditi, ali to dejstvo obstaja ali ne. Podani sta utemeljena verjetnost, da dejstvo obstaja, in utemeljena verjetnost, da dejstvo ne obstaja. Vsak dvom se razlaga v korist obdolženca na naslednji način:

- (1) če ostane dvomljivo dejstvo, ki je obdolžencu v škodo, se šteje, da to dejstvo ne obstaja;
- (2) če ostane dvomljivo dejstvo, ki obdolžencu ni v škodo, se šteje, da to dejstvo obstaja.

Obtoženec je lahko obsojen le, če mu je *krivda popolnoma in nedvomno dokazana* ter dokazno gradivo izključuje vsako drugo pojasnitev dogodka. Sodba se lahko opre le na dejstva, ki so nedvomno dokazana.

VI. NAČELO VARSTVA OSEBNE SVOBODE

Načelo varstva osebne svobode izraža pravice osebe, ki je osumljena storitve k.d. in ji je bila v interesu postopka odvzeta prostost. Te pravice so zagotovljene z ustavo.

Osumljena oseba, ki ji je odvzeta prostost, mora biti v materinem jeziku ali v jeziku, ki ga razume, takoj obveščena o razlogih za odvzem prostosti. Takoj ji je treba povedati (4/I):

- (1) da ni dolžna ničesar izjaviti,
- (2) da ima pravico do takojšnje pravne pomoči zagovornika, ki si ga svobodno izbere,
- (3) da je pristojni organ na njeno zahtevo dolžan o odvzemu prostosti obvestiti njene najbližje.

Če si osumljenec glede na svoje premoženjske (gmotne) razmere ne more sam zagotoviti zagovornika, mu ga na njegovo zahtevo in stroške države postavi sodišče, če je to v interesu pravičnosti (4/IV).

Policija lahko odvzame prostost določeni osebi na lastno pobudo le, če je osumljena storitve k.d., ki se preganja po uradni dolžnosti. Ne sme odvzeti prostosti osebi, ki je osumljena storitve k.d., ki se preganja na zasebno tožbo. Vendar je možno v skrajšanem postopku odvzeti prostost tudi osebi, ki je storila k.d., pregonljivo na zasebno tožbo, če je podan razlog begosumnosti – izdana morata biti sklep o priporu in odredba sodišča. V takem primeru pouči obdolženca o njegovih pravicah sodnik, h kateremu je bil priveden.

Za odvzem prostosti se šteje vsaka omejitev prostosti, ki pomeni prisilno zadržanje (4/III). Če policija izvršuje odredbo sodišča o prisilni privedbi obdolženca, mu ne da pouka o pravicah, temveč mu izroči odredbo ter ga povabijo, naj gre z njimi.

Če policija osumljenca pri aretaciji ne pouči o njegovih pravicah, obstajajo procesne sankcije, => izjave, ki jih da osumljenec (brez odvetnika) policiji, nimajo dokazne vrednosti v kazenskem po-stopku. *Ekskluzija dokazov

Če preiskovalni osumljenca, ki mu je bila odvzeta prostost in je bil pripeljan k njemu, ne pouči o njegovih pravicah, je predvidena procesna sankcija, da sodišče ne sme opreti svoje odločbe na takšno izpovedbo osumljenca.

Vsakdo lahko odvzame prostost osebi, ki jo zasači pri k.d., vendar jo mora takoj izročiti preiskovalnemu sodniku ali policiji.

VI. NAČELO PREPOVEDI PONOVNEGA SOJENJA O ISTI STVARI

Proti isti osebi se ne sme voditi nov kazenski postopek za kaznivo dejanje, o katerem je že bilo enkrat pravnomočno odločeno (NE BIS IN IDEM = ne dvakrat isto). Po ZKP nihče ne sme biti preganjan in kaznovan za k.d., za katero je bil s pravnomočno sodno odločbo že enkrat oproščen, obsojen, se je kazenski postopek proti njemu ustavil ali je bila obtožba zavrnjena. Če je bila s pravnomočnim sklepom zavrnjena zahteva za preiskavo ali obtožnica ZAVRŽENA (ni proc. predp.), se kazenski postopek lahko na zahtevo upravičenega tožilca nadaljuje, ko prene-hajo vzroki, zaradi katerih je bil izdan tak sklep – postopka ni potrebno obnoviti.

Pravnomočna sodna odločba se lahko spremeni le v postopku z izrednimi pravnimi sredstvi, vendar le v korist obsojenca. Takšen primer je obnova prejšnjega kazenskega postopka.

Ali je pravica države za kazenski pregon določene osebe za določeno k.d. porabljena, se presoja na podlagi opisa dejanja v izreku pravnomočne sodne odločbe.

VIII. NAČELO ISKANJA MATERIALNE RESNICE

Načelo iskanja materialne resnice pomeni dolžnost sodišča in državnih organov, ki sodelujejo v kazenskem postopku, da po resnici in popolnoma ugotovijo dejstva, pomembna za izdajo zakonite sodne odločbe – enako pazljivo morajo preizkusiti in ugotoviti:

- (1) dejstva, ki obdolženca obremenjujejo;
- (2) dejstva, ki so obdolžencu v korist.

Načelo materialne resnice izraža interes družbe, da naj se kaznuje le oseba, ki je resnično zgrešila k.d. Iz nobenih drugih razlogov ni možno upravičiti obsodbe obdolženca.

Kaj je materialna resnica? Po mnenju večine teoretikov je materialna resnica resnica, do katere se pride v kazenskem postopku, v katerem ni formalnosti in načel, ki lahko ovirajo ugotavljanje resnice (npr. dokazne prepovedi, roki za dokazovanje, prepoved reformacije *in peius*).

Resnica v k.p. je *relativna resnica*, ker so vsa sredstva, ki jih imamo na voljo za ugotavljanje resnice, relativna. O določenem dejstvu imamo skoraj vedno več različno usmerjenih dokazov, ker pomeni možnost obstoja več relativnih resnic. Zaradi relativnosti resnice iščemo več dokazov v isti smeri.

Relativno resnico je možno približati objektivni ali absolutni resnici o preteklem dogodku. Kazenski postopek je upravičena zahteva, da se v največji možni meri ugotovi resnica.

Načelo materialne resnice pomeni *zahtevo o iskanju najvišje možne resnice* v interesu doseganja cilja kazenskega postopka.

Pravila, ki v k.p. omogočajo uveljavljanje načela materialne resnice:

- (1) *prosta presoja dokazov* (glej točko IX.);
- (2) *instrukcijska ali inkvizicijska maksima* = dolžnost sodišča, da zbere in izvede tudi dokaze, za katere misli, da so potrebni za pravilno razsojo-pa jih nobena druga stranka ne predlaga;
- (3) *izključitev prekluzije za dokazovanje* – ni rokov, v katerih bi morale stranke predlagati dokaze. Novi dokazi se lahko predlagajo med celotnim kazenskim postopkom I. stopnje, v pritožbi in na razpravi pred sodiščem II. stopnje. Novi in bistveni dokazi se lahko predlagajo tudi v postopku za obnovo k.p. in zahtevi za izredno omilitev kazni po pravnomočni sodni odločbi.

- (4) *dolžnost preveriti obdolženčevo priznanje* – to ne velja, če je priznanje jasno, popolno in podprto z drugimi dokazi (v tem primeru se nadaljnji dokazi zbirajo le na tožilec predlog). Priznanje obtoženca na glavni obravnavi sodišča ne odveže dolžnosti, da izvede tudi druge dokaze.
- (5) *audiatur et altera pars* – sodišče mora pred izdajo odločbe slišati izjavi obeh strank. Po ustavi nihče, kdor je dosegljiv sodišču ali drugemu organu, pristojnemu za postopek, ne sme biti kaznovan, če ni bil po zakonu zaslišan ali mu ni bila dana možnost obrambe.
- (6) *ni formalne delitve dokaznega bremena* – tožilec mora ponuditi dokaze za obdolženčevo krivdo. Če dokazov ni ali jih ni dovolj, se postopek ustavi oz. izreče oprostilna sodba. Obdolženec ni dolžan dokazovati, da je nedolžen, razen pri k.d. žaljive obdolžitve.
- (7) *procesni organi niso vezani na predloge strank* – sodišče lahko obdolženca obsodi, četudi tožilec predlaga oprostitev. Sodišče lahko obdolženca obsodi na hujšo kazen, četudi tožilec predlaga milejšo. Sodišče ni vezano na pravno kvalifikacijo dejanja v obtožbi in na dokazne predloge strank.
- (8) *pravica kazenskega sodišča do odločanja o prejudicialnih (predhodnih) vprašanjih*.
- Izjeme od načela materialne resnice so:
- (1) *prepoved reformacije in peius* (= spremembe na slabše) – pritožba, vložena le v korist obdolženca, ne sme povzročiti zanj manj ugodne sodne odločitve. Prepoved reformacije *in peius* veže:
- sodišče II. stopnje, ki odloča o napadeni sodni odločbi sodišča I. stopnje,
 - sodišče I. stopnje, ki dobi zadevo v ponovno sojenje.
- Prepoved spremembe na slabše je namenjena preprečitvi bojazni obdolženca pri vlaganju pravnih sredstev.
- (2) *dokazne prepovedi* – obstajajo zaradi kolizije pravnih interesov (npr. določene priče ne smejo pričati). Posebne dokazne prepovedi so *ekskluzivna pravila*, ki prepovedujejo uporabo dokazov, zbranih na nezakonit način.
- (3) *dokazna pravila* – ta izjema velja le:
- glede k.d. žaljive obdolžitve – če kdo trdi ali raznaša o drugem, da je storil k.d., za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, se lahko resničnost tega dejstva dokazuje le s pravnomočno sodbo.
 - glede obnove kazenskega postopka, če:
 - o temelji sodba na ponarejeni listini,
 - o temelji sodba na krivi izpovedbi prič ali izvedencev,
 - o je prišlo do sodbe zaradi k.d. sodnika,
 - o je zavrnilna sodba posledica zlorabe položaja državnega tožilca, ki je obtožbo umaknil.
- V teh primerih se s pravnomočno sodbo dokazuje, da so bile navedene osebe krive teh dejanj. Sodišče se ne sme spuščati v presojo resničnosti dejstev, ugotovljenih s sodbo.
- (4) *sodišče je vezano na obtožbo (objektivna identiteta med obtožbo in sodbo)* – sodišče je vezano na opis dejanja v obtožbi, čeprav meni, da je treba glede na rezultat dokazovanja dejanje obdolženca drugače opisati. V bistvu je sodišču onemogočeno ugotoviti resnico, vendar je to pravilo zelo pomembno za obdolženčeve pravice v postopku, ker bi bil lahko obsojen za dejanje, za katero sploh ni bil obtožen in ni imel možnosti obrambe. V slovenski kazenskoprocesni teoriji in sodni praksi se je trdno uveljavilo stališče, da lahko sodišče spremeni opis k.d. iz obtožbe v bistvenih delih le, če je to v korist obdolženca, pri čemer ne sme dejanja, ki je predmet obtožbe, spremeniti v popolnoma drugo k.d.

IX. NAČELO PROSTE PRESOJE DOKAZOV

*INKVIZITORNİ K.P.: *formalna dokazna pravila (negativna, pozitivna)*

AKUZATORNI K.P.: *ni formalnih dokaznih pravil; razvije se dokazno pravo-pravo o izvajanju dokazov*

Načelo proste presoje dokazov pomeni, da sodišče in državni organi, ki sodelujejo v kazenskem postopku, pri presoji, ali je podano določeno dejstvo ali ne, niso vezani na nobena posebna formalna dokazna pravila o vrednosti ali moči posameznih dokazov.

Nasprotje proste presoje dokazov je *zakonska presoja dokazov*, ki je bila prisotna v zgodovinskem razvoju – zakonodajalec je v zakonu določil vrednost posameznih dokazov. Pri tem sta obstajala 2 pristopa:

(1) *pozitivna dokazna teorija* – sodišče ne glede na lastno prepričanje sprejme sporno dejstvo kot dokazano, če obstajata zanj določena vrsta in določeno št. dokaznih sredstev.

Npr. dejstvo je sprejeto kot dokazano, če ga potrdita 2 priči.

V slovenskem k.p. imamo sledove pozitivne dokazne teorije v primerih, ko je v zakonu določeno, da se sme resničnost določenega dejstva dokazovati le s pravnomočno sodbo – pri k.d. obrekovanja, pri obnovi kazenskega postopka.

(2) *negativna dokazna teorija* – sodišče določenega dejstva ne more sprejeti za dokazanega, če ga ne potrjujejo dokazi določene kakovosti in določeno št. dokazov. Če so ti pogoji izpolnjeni, sodišče prosto presoja obstoj določenega dejstva.

V slovenskem k.p. imamo sledove negativne dokazne teorije v določbah o obveznem izvedenstvu za:

- pregled in raztelesenje trupla,
- toksikološke preiskave,
- prištevnost,
- telesne poškodbe.

Glede proste presoje dokazov obstajata 2 varianti:

(1) *starejša varianta* – o vrednosti dokaza odloča sodnikovo svobodno prepričanje ne glede na to, kako ga oblikuje. Sodnikova presoja ni podvržena nobeni kontroli višjega sodišča.

(2) *novejša varianta* – sodnik pri presoji dokazov sicer ni vezan na nobeno pravno dokazno pravilo, vendar je vezan na objektivna pravila človeškega mišljenja in izkustvena pravila, zato je njegova dokazna presoja lahko podvržena kontroli višjega sodišča. V sodbi mora sodnik razložiti, da se je prepričal o (ne)obstoju določenega dejstva, ter navesti, iz katerih razlogov je prišel do takšnega prepričanja. Sodnik mora obrazložiti, kako presoja verodostojnost protislovnih dokazov.

Slovenski k.p. sprejema prosto presojo dokazov v novejši varianti – možna je pritožba zaradi nepopolne ali zmotne ugotovitve dejanskega stanja. Sodišča ocenjujejo dokaze po objektivnih in logičnih pravilih, pri čemer se lahko zmotijo. Zato je možno napačno presojo preizkusiti.

Načelo proste presoje dokazov je omejeno z dokaznimi prepovedmi in *generalnim ekskluzivnim ali izključujočim pravilom* = sodna odločba se ne sme opreti na dokaze, pridobljene s kršitvijo ustavno določenih človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Sodna odločba se ne sme opreti na dokaze, ki so bili pridobljeni na podlagi nedovoljenih dokazov ("načelo zastrupljenega sadeža zastrupljenega drevesa"). Npr. če osumljenec zaradi mučenja pove, kam je skrnil nož kot sredstvo za izvršitev umora, se ta nož v postopku ne more uporabiti kot dokaz, ker je bil pridobljen s kršitvijo temeljne svoboščine.

X. NAČELO NEPOSREDNOSTI

Načelo neposrednosti pomeni, da lahko sodišče za podlago sodbe vzame le dejstva, ki jih je s svojimi čutili zaznalo na glavni obravnavi *ob izvedbi originalnih* (izvirnih) dokazov.

Razpravno sodišče mora priti v stik z izvirnimi dokazi brez posredovanja drugih procesnih organov. S tem dobi razpravno sodišče neposreden vtis o dokaznem sredstvu, zato lahko psihološko presodi njegovo verodostojnost in tehtnost. Če gre za dokaz z listino, mora sodišče pridobiti listino v originalu. O vsebini listine se ne sme zaslišati priče. Predmete, potrebne za dokazovanje, je treba prinesiti na glavno obravnavo, da se lahko pokažejo obtožencu, pričam in izvedencem.

V inkvizicijskem postopku je sodišče sprejemalo odločitve na temelju zapisnika preiskave.

Izjeme od načela neposrednosti: (340. ZKP)

- (1) zapisniki o prejšnjem zaslišanju prič, izvedencev in soobtožencev se lahko preberejo, če:
 - 1) iz tehtnih razlogov ne morejo priti na glavno obravnavo:
 - smrt,
 - duševna bolezen,
 - ni jih možno najti.
 - 2) zelo težko pridejo na glavno obravnavo (starost, bolezen).
 - 3) Prebivajo v tujini in ne pridejo na GO
- (2) lahko se preberejo zapisniki o zaslišanju prič ali izvedencev, ki brez zakonitega razloga nočejo izpovedovati na glavni obravnavi;
- (3) lahko se preberejo zapisniki o prejšnjih izpovedih prič in izvedencev, ki niso navzoči na glavni obravnavi, če stranke s tem soglašajo;
- (4) če se obdolženec na glavni obravnavi noče zagovarjati ali noče odgovarjati na vprašanja, se prebere njegova prejšnja izpoved ali njen del;
- (5) če priča, izvedenec ali obdolženec na glavni obravnavi spreminja svoje izjave ali se ne spomni dejstev, povedanih na prejšnjem zaslišanju, se po potrebi prebere njihova prejšnja izpoved ali njen del;
- (6) glavna obravnava se lahko izjemoma opravi, četudi obtoženelec ni navzoč – če ne pride obdolženec, ki je bil pravilno ("v redu") povabljen, se glavna obravnava opravi brez njegove navzočnosti (sojenje v odsotnosti) pod naslednjimi pogoji:
 - 1) če njegova navzočnost ni nujna,
 - 2) če je navzoč njegov zagovornik,
 - 3) če je bil pred glavno obravnavo že zaslišan.

Sodniki, sodniki porotniki in zapisnikar morajo biti na glavni obravnavi nepretrgoma navzoči.

Sodba mora biti razglašena takoj po glavni obravnavi, da se ne zabriše njen vtis.

Stranki morata biti na glavni obravnavi praviloma ves čas navzoči (izjema je sojenje v odsotnosti).

XI. NAČELO USTNOSTI

Načelo ustnosti pomeni, da sodišče za podlago sodbe lahko uporabi le dokazno gradivo, ki je bilo na glavni obravnavi obravnavano ustno. Če dokazi na glavni obravnavi niso obravnavani ustno (ponovljeni ali prebrani), jih sodišče ne sme uporabiti, čeprav so v spisih. Vse, o čemer se na glavni obravnavi ni govorilo, za sodišče ne obstaja.

Ustni postopek je postopek, v katerem se govori in govorjeno zapisuje. Ustna obravnava temelji na spisih, zbranih v pripravljalnem postopku (= preiskavi). Med obravnavo se vse pomembno zapisuje sproti v zapisnik o glavni obravnavi. V ustnem postopku sodišče sodi na podlagi ustne obravnave.

Nasprotje načela ustnosti je *načelo pisnosti*. Po načelu pisnosti je lahko podlaga za sodbo le pisno gradivo. Pri nas velja načelo pisnosti za:

- preiskavo – preiskovalni spis je tožilcu podlaga za odločanje o vložitvi obtožnice ali odstopu od pregona;
- postopek pri sodišču II. stopnje, če o pritožbi odloča na seji, ki ni javna.

Po načelu ustnosti lahko sodišče za sodbo uporabi le dokazno gradivo, ki je bilo na glavni obravnavi ustno obravnavano:

- z neposrednim sprejemanjem – zaslihanje prič ali izvedencev,
- z branjem dokazil, sprejetih zunaj glavne obravnave – zapisniki, listine.

Vsa procesna dejanja strank morajo biti v ustni obliki. Če je akt stranke v pisni obliki, se mora prebrati (npr. obtožnica).

Načelo ustnosti omogoča izvedbo načela kontradiktornosti.

Z načelom ustnosti se zagotavlja javnost glavne obravnave (*načelo javnosti*, glej točko XII.). Razlika med načelom ustnosti in načelom neposrednosti je, da ima načelo ustnosti širši obseg – načelo ustnosti velja za izjave vseh procesnih udeležencev. Načelo neposrednosti velja le za uporabo dokaznih sredstev. Načelu ustnosti je zadoščeno, četudi gre za izjemo od načela neposrednosti.

XII. NAČELO JAVNOSTI

Načelo javnosti pomeni, da so lahko na glavni obravnavi prisotne predhodno nedoločene osebe, ki niso udeležene v kazenskem postopku. O poteku glavne obravnave se lahko javno govori, piše, objavlja v tisku, poroča na radiu in televiziji. Po naravi stvari je načelo javnosti omejeno s prostorskimi kapacitetami prostora, kjer se odvija glavna obravnava (= sodne dvorane). Namen načela javnosti je državljanom omogočiti kontrolo nad delom pravosodnih organov.

Izjemoma se lahko javnost izključi iz glavne obravnave, če:

(1) je to potrebno zaradi:

- 1) obvarovanja državne tajnosti,
- 2) varstva javnega reda in morale,
- 3) varstva osebnega in družinskega življenja obdolženca ali oškodovanca,
- 4) varstva koristi mladoletnika.

(2) bi po mnenju senata javnost škodovala interesom pravičnosti.

Če je javnost izključena iz obravnave, se mora izrek sodbe prebrati na javnem zasedanju, vendar senat odloči, ali naj se javnost izključi pri razglasitvi razlogov sodbe.

Izključitev javnosti ne velja za stranke, oškodovanca, njihove zastopnike in zagovornika. Sodišče lahko posameznim osebam dovoli, da so navzoče pri glavni obravnavi, zaprti za javnost. To so znanstveni in javni delavci, zakonec in bližnji sorodniki obdolženca.

Če je bila javnost izključena v nasprotju z zakonom, je to bistvena kršitev kazenskega postopka – sodba se razveljavi po uradni dolžnosti. * Če javnost ni bila izključena (pa je to v nasprotju z zakonom)- relativna b. kršitev

Na glavni obravnavi zoper mladoletnike je javnost vedno izključena.

XIII. NAČELO JEZIKA POSTOPKA IN JEZIKA PROCESNIH UDELEŽENCEV

Načelo jezika postopka pomeni, da teče kazenski postopek v slovenskem jeziku. Če se sodišče nahaja na območju, kjer je v uradni rabi tudi jezik italijanske ali madžarske narodne skupnosti, lahko kazenski postopek poteka v njihovem jeziku.

Načelo jezika procesnih udeležencev pomeni, da ima vsakdo pri procesnih dejanjih pravico uporabljati svoj jezik. Če postopek ne teče v njegovem jeziku, je treba zagotoviti ustno prevajanje govornega in pisnega dokaznega gradiva ter listin. Prevaja sodni tolmač.

Tujec, ki mu je odvzeta prostost, lahko sodišču podaja vloge v lastnem jeziku. V ostalih primerih lahko tujci podajajo vloge v lastnem jeziku ob pogoju vzajemnosti (recipročnosti).

Vabila, odločbe in druga pisanja pošilja sodišče v slovenskem jeziku. Če se sodišče nahaja na območju, kjer je v uradni rabi tudi jezik italijanske ali madžarske narodne skupnosti, se v manjšinskem jeziku vročajo le vabila. Odločbe in druga pisanja se vročajo v manjšinskem jeziku, če se postopek vodi v 2 uradnih jezikih.

Udeleženci v postopku se lahko odpovejo pravici do vročanja v manjšinskem jeziku. Odpoved se zapiše v zapisnik.

Če zna tujec ali pripadnik narodne skupnosti slovenski jezik, se lahko odpove prevajanju in vročanju v njegovem jeziku. V zapisnik je treba zapisati, da je bil o tem poučen.

Določbe o jeziku postopka so v ZKP uvrščene med temeljna načela, čeprav sistematično spadajo drugam.

Drugo poglavje: SUBJEKTI KAZENSKEGA POSTOPKA (PROCESNI SUBJEKTI)

Udeleženci kazenskega postopka so:

- (1) *poglavitni udeleženci* – opravljajo poglavitne funkcije, postopka brez katerega izmed njih sploh ni možno opraviti:
 - 1) sojenje – kazensko sodišče,
 - 2) pregon – državni tožilec
 - 3) obrambo – obdolženec.
- (2) *pomožni udeleženci* – postopek se lahko opravi tudi brez koga izmed njih, v določenih postopkih sploh niso potrebni. To so:
 - 1) oškodovanec,
 - 2) priče – potrebne so le, če lahko izpovedo o odločilnih dejstvih,
 - 3) izvedenci – potrebni so le, če se kaže potreba po njihovem strokovnem znanju,
 - 4) tolmači – potrebni so le, če se kaže potreba po njihovem strokovnem znanju,
 - 5) zagovornik – ni nujen udeleženec postopka, ker formalna obramba ni vedno obvezna,
 - 6) pooblašcene osebe policije.

Državni tožilec in obdolženec sta stranki v kazenskem postopku (kontradiktorni postopek). Stranka v kazenskem postopku je:

- subjekt, ki nasproti drugemu subjektu zahteva sodno odločitev o spornem zahtevku,
- subjekt, glede katerega se zahteva sodna odločitev o spornem zahtevku.

Poglavitne procesne funkcije so:

- (1) *funkcija pregona ali obtožbe* – zajema procesna dejanja k.p., s katerimi se ugotovi in obsodi storilca k.d. Funkcija pregona je zaupana *upravičenemu tožilcu*, ki je lahko:
 - 1) *državni tožilec* za večino k.d.,
 - 2) *subsidiarni ali nadomestni tožilec*, če se kot upravičeni tožilec pod določenimi pogoji (državni tožilec odstopi od obtožbe,...) pojavi oškodovanec,
 - 3) *zasebni tožilec* za lažja k.d.
- (2) *funkcija obrambe* – zajema procesna dejanja, namenjena:
 - ugotavljanju dejstev v korist obdolženca,
 - uporabi pravnih določb, ki so za obdolženca najbolj ugodne,
 da bi se za obdolženca izposlovala najbolj ugodna sodna odločba.
- (3) *funkcija sojenja* – zajema procesna dejanja, ki jih opravljajo sodni organi, da bi razjasnili in ugotovili dejansko stanje v konkretnem primeru ter z odločbo uveljavili pravila materialnega (redkeje procesnega) kazenskega prava.

Procesna dejanja, ki jih opravlja sodišče, so:

 - 1) *ugotavljanje dejanskega stanja* – sodišče se prepriča o (ne)obstoju dejstev, pomembnih za uporabo kazenskega prava;
 - 2) *procesno prisiljevanje* – uveljavlja sodišče za zagotovitev navzočnosti obdolženca, prič in izvedencev v kazenskem postopku;
 - 3) *izdajanje odločb* – od začetka do konca kazenskega postopka izdaja sodišče odločbe, s katerimi ureja različne procesne odnose;
 - 4) *vodenje postopka* – je namenjeno zagotovitvi discipline in reda v kazenskem postopku, da bi lahko nemoteno potekal. *Formalno vodenje-red. *Materialno procesno vodenje-skrb za to, da se zadeva čimbolje razišče).

I. KAZENSKO SODIŠČE

V kazenskem postopku so udeležena sodišča splošne pristojnosti = redna sodišča. To so:

- okrajna in okrožna sodišča,

- višja sodišča,
- Vrhovno sodišče Republike Slovenije.

Kazensko sodišče storilcem k.d. izreka kazenske sankcije. Po ZKP ima *dvojno funkcijo*:

- (1) na zahtevo upravičenega tožilca *izvede preiskavo – preiskovalni sodnik*,
- (2) po sprejemu obtožbe upravičenega tožilca *odloča o utemeljenosti obtožbe in sodi obdolženemu storilcu*.

Ker se funkciji izključujeta, preiskovalni sodnik ne more biti član razpravnega senata, RAZEN v skrajšanem postopku za lažja k.d. (posamezna preiskovalna dejanja).

1. Sestava

ZKP za kazenska sodišča sprejema *načelo zbornosti*. Izjemoma sodi v skrajšanem postopku sodnik posameznikom, zaradi pospešitve postopka.

Do pravnomočnosti sodbe sodijo sodišča na I., II. ali III. stopnji. Po pravnomočnosti sodbe sodijo le, če je vloženo izredno pravno sredstvo.

Sojenje na I. stopnji (okrajna in okrožna sodišča):

Na okrajnih sodiščih sodi sodnik posameznik. Okrajna sodišča so stvarno pristojna za odločanje o k.d., za katera je kot glavna kazen predpisana denarna kazen ali kazen zapora do 3 let. Tu obstaja izjema – okrajna sodišča NISO pristojna za odločanje o k.d. zoper čast in dobro ime, ki so bila storjena s tiskom, po radiu ali televiziji.

Na okrožnih sodiščih sodi:

- sodni senat z 1 sodnikom in 2 sodnikoma porotnikoma, če gre za:
 - k.d. s predpisano glavno kaznijo od 3 do 15 let zapora,
 - k.d. zoper čast in dobro ime, storjena s tiskom, po radiu ali televiziji (za ta k.d. je v KZ predpisana kazen, nižja od 3 let zapora).
- sodni senat z 2 sodnikoma (eden od njiju je preds. senata) in 3 sodniki porotniki, če gre za k.d. s predpisano glavno kaznijo nad 15 let zapora.

Procesna dejanja v preiskavi opravlja *preiskovalni sodnik*. Preiskovalni sodnik ne sodi, ampak preiskuje. V skrajšanem postopku za lažja k.d. je lahko član razpravnega senata.

Predsednik sodišča ne sodi, temveč opravlja druga procesna dejanja:

- odloča o izločitvi sodnika,
- odloča o postavitvi zagovornika po uradni dolžnosti,
- odloča o pritožbah zaradi zavlačevanja postopka,
- opravlja nadzorstvo nad priporniki,...

Predsednik senata ne sodi, temveč opravlja druga procesna dejanja:

- odloča o izločitvi zapisnikarja in izvedencev,
- odloča o postavitvi zagovornika revnim,
- odloča o vrnitvi v prejšnje stanje,
- odloča o razrešitvi postavljenega zagovornika,
- zahteva preizkus obtožnice,
- pripravlja glavno obravnavo,...

O procesnih vprašanjih, ki se ne pojavijo na glavni obravnavi, odloča na I. stopnji *zunaj-obravnavni senat*. Sestavljen je iz 3 sodnikov. Zunajobravnavni senat:

- odloči, če se preiskovalni sodnik ne strinja s predlogi strank,
- odloča o ugovoru zoper obtožnico,
- odloča o priporu,
- odloča o zahtevi za obnovo postopka.

Na II. stopnji (višje sodišče) sodi senat 3 stalnih sodnikov.

Na III. stopnji (Vrhovno sodišče) sodi senat 5 stalnih sodnikov, razen če gre za:

- odločanje o zahtevi za izredno omilitev kazni – Vrhovno sodišče odloča v senatu 3 sodnikov,
- odločanje o zahtevi za varstvo zakonitosti zoper odločbo Vrhovnega sodišča – Vrhovno sodišče ponovno odloča v senatu 7 sodnikov.

2. Udeležba nepoklicnih sodnikov

je sodelovanje državljanov pri sojenju. Obstajata 2 sistema:

(1) *porotni sistem* – na razpravi imamo 2 sodni telesi: (*Rousseou: družbena pogodba-sodijo lahko le enaki).

- *porota*, sestavljena iz določenega št. državljanov,
- *sodniški kolegij* ali sodni senat, sestavljen iz poklicnih sodnikov.

Obstajajo 3 glavni porotni sistemi:

- 1) *čisti ali angleški porotni sistem* – porota samostojno odloča o krivdi obdolženca, sodni senat vodi postopek in v primeru obdolženčeve krivde samostojno odloča o kazenski sankciji.
- 2) *belgijsko-avstrijski sistem* – porota samostojno odloča o krivdi obdolženca, sodni senat skupaj s poroto v primeru obdolženčeve krivde odloča o sankciji.
- 3) *srbški sistem* – sodni senat in porota odločata skupaj o krivdi obdolženca, sodni senat v primeru obdolženčeve krivde samostojno odloča o kazenski sankciji.

(2) *prisedniški sistem* – na razpravi je le eno sodno telo, ki je sestavljeno iz:

- določenega števila stalnih poklicnih sodnikov,
- določenega, praviloma večjega števila državljanov.

Vsi člani senata enakopravno odločajo o vprašanih (pravnih in dejanskih), o katerih se mora v k.p. izdati odločba (krivdorek in kazen).

Slovenska sodišča so prisedniška sodišča, čeprav ZKP državljanke, ki sodelujejo pri sojenju, neustrezno imenuje sodniki porotniki. Izbira prisednikov: Na predlog jih izbere višje sodišče za sodišča pod njegovo pristojnostjo-spisek.

3. Pristojnost sodišč (II. poglavje ZKP)

Pristojnost je pravica in dolžnost sodišča, da opravlja procesna dejanja in odloča v kazenskih zadevah. Določbe o pristojnosti v k.p. so kogentne (prisilne) narave. Prorogacija (sporazum strank, da bo za sojenje v določeni zadevi pristojno drugo sodišče namesto sodišča, ki je pristojno po zakonu) v k.p. ni dovoljena.

Vrste pristojnosti so:

(1) *stvarna pristojnost* = pravica in dolžnost sodišča presojeti določeno kazensko zadevo glede na težo oz. vrsto k.d. Po stvarni pristojnosti se določa sodišče I. stopnje, ki izpelje glavno obravnavo. Stvarna pristojnost je pomembnejša od krajevne. Teža k.d. se presoja glede na predpisano kazen zanj. Stvarna pristojnost na I. stopnji je razdeljena na:

- 1) *okrajna sodišča* – pristojna so za k.d., za katera je kot glavna kazen predpisana denarna kazen ali kazen zapora do 3 let, RAZEN za k.d. zoper čast in dobro ime, storjena s tiskom, po radiu in televiziji (tu je treba opozoriti, da se po KZ takšna k.d. lahko storijo tudi z drugimi sredstvi javnega obveščanja, medtem ko ZKP ne omenja drugih sredstev javnega obveščanja).
- 2) *okrožna sodišča* – pristojna so za k.d., za katera je kot glavna kazen predpisana kazen zapora nad 3 leta, in k.d. zoper čast in dobro ime, storjena s tiskom, po radiu in televiziji.

(2) *funkcionalna pristojnost* = pravica in dolžnost enega sodišča, organa sodišča ali oddelka sodišča, da opravi določen del postopka glede istega k.d., medtem ko drugi del postopka opravi drugo sodišče, drug organ ali drug oddelek sodišča (npr. preiskovalni sodnik, zunaj-obravnavni senat).

Stvarno in funkcionalno pristojnost določa Zakon o organizaciji sodišč.

(3) *krajevna pristojnost* = pravica in dolžnost stvarno pristojnega sodišča, da odloča o konkretni kazenski zadevi glede na njeno navezavo na sodno območje. Obstaja:

1) *redna krajevna pristojnost*:

- ***forum delicti commissi*** – krajevno pristojno je sodišče, na območju katerega je bilo k.d. storjeno ali poskušeno;
- ***forum praeventionis*** – če je bilo k.d. dokončano ali poskušeno na različnih območjih, je pristojno sodišče, ki je prvo začelo postopek; (kjer se je najprej zahtevala uvedba postopka).
- ***forum domicilii*** – če kraj storitve k.d. ni znan ali je zunaj ozemlja Republike Slovenije, je pristojno sodišče, na območju katerega ima obdolženec stalno ali začasno prebivališče;
- ***forum deprehensionis*** – če ni znan kraj storitve k.d. ali je zunaj ozemlja Republike Slovenije ter obtoženec nima niti stalnega ali začasnega prebivališča (ali pa je zunaj RS), je pristojno sodišče, na območju katerega je bil obdolženec prijeto ali se je sam naznanil.

*Pri mladoletnikih je temeljna nav. okoliščina BIVALIŠČE.

2) *izredna krajevna pristojnost*:

- *pristojnost po medsebojni zvezi (forum conexitatis)* – je podana, kadar:
 - je ena oseba obdolžena več k.d. (*subjektivna zveza*) – redno krajevno pristojnost ima sodišče, ki je prvo začelo postopek; (če so različno težka k.d., dobi zadevo višje sodišče.)
 - je več oseb udeleženi pri storitvi enega k.d. (*objektivna zveza*) – redno krajevno pristojnost ima sodišče, ki je prvo začelo postopek zoper enega izmed udeležencev; (odloča sodišče, ki je pristojno za glavnega storilca).
 - je več oseb sodelovalo pri izvršitvi več k.d. (*mešana zveza*) – redno krajevno pristojnost ima sodišče, ki je prvo začelo postopek zoper enega izmed udeležencev pod pogojem, da je med storjenimi k.d. podana medsebojna povezava in isti dokazi.

Sodišče, pristojno za storilca, je pristojno tudi za morebitne udeležence, prikrivalce in ljudi, ki niso naznanili k.d.

Združevanju postopkov po pravilih o zveznosti se sodišča in tožilstva izogibajo.

Zadeve iz stvarne pristojnosti pred okrajnim in okrožnim sodiščem je možno združevati le pred okrožnim sodiščem.

- *odrejena pristojnost (forum ordinatum)* – če po ZKP ni možno ugotoviti krajevno pristojnega sodišča, določi Vrhovno sodišče za krajevno pristojno stvarno pristojno sodišče, pred katerim naj se izvede postopek.
- *delegirana ali prenesena pristojnost (forum delegationis)*:
 - *obvezna ali obligatorna delegacija* – če znano krajevno pristojno sodišče iz pravnih razlogov (npr. izločitev vseh sodnikov) ali stvarnih razlogov (npr. poplava) ne more voditi postopka, določi neposredno višje sodišče za postopek drugo stvarno pristojno sodišče na svojem območju;
 - *fakultativna delegacija* – se izvede zaradi procesne smotrnosti. Neposredno višje sodišče določi za postopek drugo stvarno pristojno sodišče na svojem območju, če se tako postopek izvede lažje ali ima za to tehtne razloge (npr. storilec je povzročil prometno nesrečo v Prekmurju, on in priče pa živijo v Kopru). V majhni državi, kot je Slovenija, si je fakultativno delegacijo skoraj nemogoče predstavljati.

Spor o pristojnosti (kompetenčni konflikt) je situacija, ko med sodišči pride do spora, katero sodišče je pristojno za odločanje. Ko sodišče ugotovi, da ni pristojno, mora o tem sprejeti

sklep, v katerem se izreče za nepristojno. Po pravnomočnosti sklepa ga mora poslati sodišču, ki je pristojno za spore glede pristojnosti. V k.p. je to neposredno višje sodišče.

Sodišče mora paziti na stvarno in krajevno pristojnost:

- na stvarno pristojnost mora paziti ves čas k.p. in tudi po pravnomočnosti sodbe v postopku za varstvo zakonitosti,
- na krajevno pristojnost je treba paziti *do pravnomočnosti obtožnice* – po preteku tega časa se sodišče ne more več izreči za krajevno nepristojno.

Pristojnosti lahko ugovarjata tudi stranki:

- v rednem postopku je ugovor možno vložiti do pravnomočnosti obtožnice,
- v skrajšanem postopku je ugovor možno vložiti do začetka glavne obravnave.

Spori glede pristojnosti so:

- pozitivni – sodišča, ki so v sporu glede pristojnosti, se imajo vsako za pristojno obravnavati konkretno kazensko zadevo (pozitivnih sporov pri nas skoraj ni),
- negativni – sodišče, ki naj bi bilo pristojno, noče sprejeti zadeve v obravnavanje, ker se smatra za nepristojno. Sklep o lastni nepristojnosti nepristojno sodišče pošlje sodišču, ki naj bi bilo pristojno. Če se slednje s tem ne strinja, sproži spor glede pristojnosti.

Dokler spor glede pristojnosti ni rešen, morata sodišči v sporu opraviti vsa procesna dejanja, ki bi jih bilo nevarno odlašati.

4. Izločitev (III. poglavje ZKP)

je procesni institut, s katerim je možno od sojenja v konkretni kazenski zadevi izločiti zakonitega sodnika, glede katerega so podane okoliščine, ki vzbujajo sum v njegovo nepristranost.

Razlogi za izločitev sodnika ali sodnika porotnika so:

(1) *izključitveni razlogi* – sodnik, ki ga zadanejo izključitveni razlogi, je izključen sodnik (*iudex inhabilis*), ker ni sposoben objektivno soditi. Sodnik je izključen že po zakonu samem. Sodnik ne sme soditi, če:

- 1) je s k.d. oškodovan;
- 2) je z obdolžencem, zagovornikom, tožilcem, oškodovancem, zakonitim zastopnikom oškodovanca ali pooblaščenecem oškodovanca:
 - v zakonski zvezi, (zunajzakonska skupnost)
 - v sorodstvu ravne črte,
 - v sorodstvu stranske črte do 4. kolena,
 - v svaštvu do 2. kolena.
- 3) je z obdolžencem, zagovornikom, tožilcem ali oškodovancem v razmerju skrbnika, varovanca, posvojitelja, posvojenca, rejnika ali rejenca;
- 4) je v isti zadevi (*sodelovanje v predhodnih fazah iste zadeve*): *(sistemski razlog za izključitev)
 - opravljal preiskovalna dejanja, ali
 - sodeloval pri odločanju o ugovoru zoper obtožnico, ali
 - sodeloval pri odločanju o zahtevi predsednika senata, da se preizkusi obtožnica, ali
 - kot sodnik za mladoletnike vodil pripravljalni postopek, (pa je podan predlog za kaznovanje)
 - sodeloval v postopku kot tožilec, zagovornik, zakoniti zastopnik, pooblaščenec oškodovanca, pooblaščenec tožilca,
 - bil zaslišan kot priča ali izvedenec;

4.a) če se je v postopku pri odločanju o katerem koli vprašanju seznanil z dokazom, ki se mora po določbah tega zakona izločiti iz spisov (83. člen), ne more v isti zadevi odločati o obtožbi oz. pritožbi ali izrednem pravnem sredstvu zoper odločbo, s katero je bilo odločeno o obtožbi, razen če vsebina dokaza očitno ni takšna, da bi lahko vplivala na njegovo odločitev.

5) je v isti zadevi sodeloval pri izdaji odločbe nižjega sodišča ali je pri istem sodišču sodeloval pri izdaji odločbe, ki se izpodbija s pritožbo ali z zahtevo za varstvo zakonitosti.

(2) *odklonitveni razlogi* – sodnik, ki ga zadanejo odklonitveni razlogi, je *sumljivi ali prizadeti sodnik (iudex suspectus)*. Sodnik ne sme soditi, če:

6) so podane okoliščine, ki zbujejo dvom o njegovi nepristranosti (s tem se izpodbija ta domneva-to morajo dokazati).

Sodnik ali sodnik porotnik mora, ko zve za izključitveni razlog (1-4, ali 5), takoj prenehati z vsakim delom in to sporočiti predsedniku sodišča. Predsednik sodišča odredi dodelitev zadeve po sodnem redu drugemu sodniku.

Če sodnik ali sodnik porotnik meni, da je podan odklonitveni razlog (4.a, 6), mora takoj prenehati z delom in to sporočiti predsedniku sodišča. Kot odklonitveni razlog pride v poštev vsaka okoliščina, ki pri razumnem človeku vzbuja sum o nepristranosti (osebno prijateljstvo, znanstvo, sovraštvo, daljno sorodstvo, socialna odvisnost,...). Predsednik sodišča odloči o zamenjavi sodnika brez sklepa. *Sam se mora izločiti- lahko ga na to opozorijo stranke.

Zahtevo za izločitev sodnika I. stopnje (okrajnega ali okrožnega sodišča) lahko vložita obe stranki do določenega trenutka v postopku:

- če so podani *izključitveni razlogi* in jih sodnik, ki bi moral biti izključen, ni sporočil predsedniku sodišča, lahko stranki zahtevata izločitev sodnika do KONCA glavne obravnave; *TAKOJ, ko izvesta za razlog izločitve, vendar najkasneje do konca GO. Med GO smeta stranki zahtevati izločitev sodnika/sodnika porotnika zaradi 4.a in 6, samo če je razlog izločitve nastal po začetku GO; če je bil podan že prej, pa le, če stranki ni bil/ni mogel biti znan.
- če so podani *odklonitveni razlogi* (4.a, 6), lahko stranki zahtevata izločitev sodnika le do ZAČETKA glavne obravnave (novela ZKP iz 1998 je ta trenutek prestavila nazaj, s čimer so se povečale možnosti za zlorabe). *lahko do konca GO, če je razlog šele nastal/ni vedel prej.

Zahteva za izločitev se mora nanašati na poimensko določenega sodnika ali sodnika porotnika. Ni možno zahtevati izločitve celotnega sodišča. Stranka mora v zahtevi navesti okoliščine, zaradi katerih naj bi bil podan zakonski razlog za izločitev. O izločitvi na zahtevo odloči predsednik sodišča s *sklepom o izločitvi*. Preden izda predsednik sodišča sklep o izločitvi, mora dobiti izjavo sodnika, za katerega se zahteva izločitev.

Možnosti pritožbe na sklep o izločitvi:

- zoper sklep, s katerim se *dovoli izločitev*, NI pritožbe;
- zoper sklep, s katerim se *zavrne zahteva za izločitev*, je *dovoljena pritožba*. Če je bil sklep o zavrnitvi zahteve za izločitev izdan po vložitvi obtožbe, je pritožba možna le v pritožbi zoper sodbo.

Ko sodnik/ s. porotnik zve, da je zahtevana njegova izločitev, mora takoj prenehati z vsakim nadaljnjim delom v zadevi, razen če gre za nedovoljeno ali očitno neutemeljeno zahtevo za izločitev, ki se jo zavrže/če je treba opraviti kakšno dejanje, ki bi ga bilo nevarno odlašati. Predsednik sodišča odredi, da jih do odločitve o zahtevi za izločitev opravi drug sodnik.

Izločitev sodnika višjega sodišča lahko zahteva stranka le do začetka seje senata.

V izločitvi tiči nenehna nevarnost zlorabe za zavlačevanje postopka in nedopustno vplivanje na izbiro. Zato se pri očitno neutemeljeni ali nedovoljeni zahtevi s temi nameni, zahteva deloma ali v celoti zavrže.

Rešitve glede izločitve sodnika veljajo smiselno za vse druge uradne osebe, ki v postopku opravljajo *uradno funkcijo*:

- državni tožilci in njihovi zastopniki (ni mogoče zahtevati iz 4.a, 6) – to je nekoliko čudna rešitev, kajti v pravih adversar-nih postopkih ni dopustno izločiti predstavnika obtožbe, ker gre za stranko v postopku in si nasprotnika ni možno izbirati,

- zapisnikarji,
- tolmači,
- izvedenci in strokovnjaki, (če ni kaj drugega določeno- 251. člen)
- pooblaščen osebe policije, če opravljajo preiskovalna dejanja na podlagi ZKP.

II. DRŽAVNI TOŽILEC *Pri nas nimamo stranskega tožilca

Tožilec je procesni subjekt, ki v k.p. opravlja funkcijo pregona. K.p. se lahko začne le na zahtevo tožilca.

V našem k.p. lahko nastopajo 3 različni tožilci:

- (1) državni tožilec,
- (2) zasebni tožilec,
- (3) oškodovanec kot tožilec.

ZKP za vse 3 vrste tožilcev uporablja izraz *upravičeni tožilec*.

Državni tožilec je upravičeni tožilec pri vseh k.d., katerih storilci se preganjajo po uradni dolžnosti (v naši zakonodaji jih je zelo veliko). Če državni tožilec spozna, da ni razlogov za uvedbo ali nadaljevanje k.p., lahko stopi na njegovo mesto oškodovanec kot tožilec.

Na zasebno tožbo se preganja manjše št. lažjih k.d.

Sistemi kazenskega pregona ali obtožbeni sistemi so:

- (1) *sistem javne obtožbe* – nosilec javne obtožbe je državno določeni organ, večinoma je to državni tožilec, ki opravlja kazenski pregon v javnem interesu;
- (2) *sistem zasebne obtožbe* – nosilec zasebne obtožbe je oškodovanec kot zasebni tožilec, ki opravlja kazenski pregon v zasebnem interesu;
- (3) *sistem subsidiarne ali nadomestne obtožbe* – nosilec nadomestne obtožbe je oškodovanec kot tožilec, če državni tožilec ne začne ali ne nadaljuje k.p.
- (4) *sistem popularne obtožbe* (Pri nas ni splošne prijave dolžnosti. Samo za najhujša k.d. je dolžnost, sicer je pravica. Če je nekdo, ki izvaja javno funkcijo izvedel za k.d. med opravljanjem javne funkcije, MORA prijaviti vsako k.d.; *lex imperfecta*-samo, če ljudje ne prijavijo hujšega k.d. je to kaznivo)– poznajo ga le v nekaterih državah, pri nas ga nimamo. Vsak državljan ima kot del državne oblasti pravico obtožiti storilca k.d., ne glede na to, ali je s k.d. oškodovan ali ne. (družbena legitimacija)

Pri opravljanju svoje naloge je državni tožilec vezan na *načelo legalitete* = državni tožilec je dolžan začeti in vzdrževati kazenski pregon, če je podan utemeljen sum, da je bilo storjeno k.d., za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti. Državni tožilec nima pravice presojeti smiselnosti uvedbe kazenskega postopka. Če so podani zakoniti pogoji za kazenski pregon, ga mora začeti, četudi se mu zdi nesmislen. Obstoj dokazov tožilec ocenjuje po svoji presoji. Če so podani zadostni dokazi, mora sprožiti kazenski pregon. *Ovadbna ni procesna predpostavka za pregon.

Pristojnosti državnega tožilca glede k.d., ki se preganjajo po uradni dolžnosti:

- (1) ukrene vse potrebno pri odkrivanju k.d. in izsleditvi storilcev – usmerja predkazenski postopek; (policija mu je funkcionalno podrejena, ne pa neposredno)
- (2) zahteva preiskavo;
- (3) vloži in zastopa obtožnico (obtožni predlog) pred pristojnim sodiščem;
- (4) vlaga:
 - 1) pritožbe zoper nepravnomočne sodne odločbe,
 - 2) izredna pravna sredstva zoper pravnomočne sodne odločbe.

Državni tožilec ima dvojno vlogo:

- (1) je *stranka* v postopku – nima nobenih pravic do obdolženca kot nasprotne stranke v postopku in nima nobenih pravic do drugih udeležencev v postopku. Njegove pravice so omejene na predloge sodišču, da sprejme zoper obdolženca, priče ali izvedence določene ukrepe (pripor, zaslišanje,...). Ima enake pravice kot obdolženec, razen tistih, ki jih ima kot državni organ.

(2) je *državni organ* – zavzema se za pravilno in zakonito odločbo ter za zakonit postopek ne glede na to, ali je to v korist ali škodo obdolženca. Pravno sredstvo lahko vloži celo v obdolženčevo korist. Od drugih državnih organov lahko zahteva, da mu dostavijo na vpogled spise in pošljejo obvestila, ki jih potrebuje pri svojem delu. Zaradi narave državnega organa je možna izločitev državnega tožilca.

Okrožni, višji in vrhovni tožilci so pristojni za postopek pred ustreznimi sodišči.

Krajevna pristojnost državnega tožilstva se določa po krajevni pristojnosti sodišča.

O sporih glede pristojnosti med državnimi tožilci odloča neposredno višji tožilec.

Ne veže ga nikakršni rok za pregon- le zastaralni.

III. OŠKODOVANEC IN ZASEBNI TOŽILEC

1. Zasebna tožba

(1) *Pojem:*

Pri k.d., za katera se storilci preganjajo na zasebno tožbo, je upravičeni tožilec zasebni tožilec. Gre za lažja k.d. (k.d. do 5 let-ne vsa!) z izjemo § 230 KZ, ki ureja pregon za k.d. zoper premoženje, kadar je storilec v bližnjem razmerju z oškodovancem – ob pogojih iz tega člena teče pregon na zasebno tožbo tudi, ko gre za razmeroma huda k.d., celo takšna z zagroženo kaznijo do 8 let zapora.

Zasebni tožilec se za pregon odloča samostojno po načelo opurtunitete.

Pravni položaj zasebnega tožilca je enak položaju državnega tožilca z izjemo, da nima pravic, ki jih ima državni tožilec kot državni organ.

(2) *Vložitev zasebne tožbe:*

Zasebni tožilec je glede začetka pregona vezan na *prekluzivni rok* – kazenski pregon mora začeti v 3 mesecih od dneva, ko je zvedel za k.d. IN storilca. Rok začne teče šele v trenutku, ko sta upravičencu znani obe dejstvi. Zasebna tožba ne more biti nikoli vložena zoper neznanega storilca.

V primeru razžalitve ima obdolženec, ki je tožen za razžalitev, a mu jo je tožnik vrnil, pravico do *nasprotne tožbe* do KONCA glavne obravnave (izjemna prekoračitev prekluziv-nega roka).

Glede na vrsto postopka, v katerem se obravnava storjeno k.d., je zasebna tožba:

- obtožni predlog v skrajšanem (sumarnem) postopku,
- zahteva za preiskavo ali predlog za neposredno obtožnico (v postopku pred okrožnim sodiščem)

Zasebno tožbo je možno umakniti do KONCA glavne obravnave. Po njenem umiku zasebne tožbe ni več možno vložiti.

Zakon postavlja fikcijo (*procesna presumpcija*), da je bila zasebna tožba umaknjena, če pravilno povabljeni zasebni tožilec ne pride na glavno obravnavo ali mu ni bilo možno vročiti vabila na obravnavo, ker sodišču ni sporočil spremembe naslova. Če zasebni tožilec iz opravičenega razloga ni mogel priti na glavno obravnavo, mu *predsednik senata* dovoli *vrnitev v prejšnje stanje* (zoper sklep s katerim se dovoli vrnitev v p. stanje, ni pritožbe). Prošnjo za vrnitev v prejšnje stanje mora zasebni tožilec vložiti v 8 dneh po prenehanju ovire, zaradi katere ni mogel priti na glavno obravnavo. Če traja ovira več kot 3 mesece, zasebni tožilec ne more zahtevati vrnitve v prejšnje stanje.

(3) *Pravice zasebnega tožilca:*

K.p., ki teče na zasebno tožbo, je popolnoma v rokah zasebnega tožilca. Sam mora zbrati (nima na voljo policije) potrebne podatke in dokaze za vložitev zasebne tožbe. Zasebni tožilec ima pravico:

1) opozoriti na vsa dejstva in predlagati dokaze, ki so pomembni, da se:

- ugotovi k.d.,
- izsledi storilec k.d.,
- ugotovi premoženjskopravni zahtevek.

- 2) pregledovati spise in si ogledovati dokazne predmete,
 - 3) na glavni obravnavi:
 - predlagati dokaze,
 - postavljati obtožencu, pričam in izvedencem vprašanja,
 - dajati pripombe in pojasnila glede njihovih izpovedb.
- (4) *Nastopanje drugih oseb kot zasebnih tožilcev namesto oškodovanca:*
Zasebni tožilec je ponavadi oškodovanec. Za mlajše mladoletnike (14–16 let) in poslovno nesposobne osebe vloži tožbo njihov zakoniti zastopnik. Mladoletnik, ki je dopolnil 16 let, lahko sam vloži zasebno tožbo. Zasebna tožilca lahko zastopa pooblaščenec.
Če oškodovanec umre med potekom roka za zasebno tožbo ali med postopkom, lahko njegovi bližnji sorodniki v 3 mesecih po njegovi smrti vložijo zasebno tožbo ali nadaljujejo začeti postopek. Med bližnje sorodnike spadajo zakonec, starši, otroci, posvojenci, posvojitelji, bratje in sestre.

2. Predlog za kazenski pregon

se navezuje na k.d., za katera je v materialni kazenski zakonodaji določeno, da se pregon začne na predlog (*predlagalni delikti*). Upravičeni tožilec je državni tožilec. Gre za k.d., ki se preganjajo po uradni dolžnosti. Predlog za kazenski pregon je posebna procesna predpostavka za začetek uradnega pregona. Predlog je procesni institut, ki omogoča oškodovancu, da natančneje opredeli svoj položaj in interese v k.p.

Upravičenec mora podati predlog v roku 3 mesecev od dneva, ko je zvedel za k.d. in storilca. Predlog je treba podati državnemu tožilstvu ali policiji. Kot predlog šteje tudi:

- če oškodovanec sam poda kazensko ovadbo,
- če oškodovanec poda predlog za uveljavitev premoženjskopравnega zahtevka v postopku.

Če je oškodovanec pravna oseba, mora ovadbo podati njen pooblaščen predstavnik.

Če se med postopkom ugotovi, da gre za k.d., ki se preganja na zasebno tožbo, se šteje podani predlog za pravočasno vloženo zasebno tožbo. To je za oškodovanca zelo ugodna rešitev.

Če oškodovanec umre med potekom roka za vložitev predloga ali med postopkom, lahko njegovi bližnji sorodniki v 3 mesecih po njegovi smrti podajo predlog ali nadaljujejo začeti postopek.

Oškodovanec lahko umakne predlog do KONCA glavne obravnave. Če to stori, sodišče postopek ustavi ali izda zavrnilno sodbo. Oškodovanec ne more ponovno podati predloga.

Ker je med predlagalnimi delikti nekaj pogostih k.d., se zastavlja vprašanje, kako naj ukrepa policija, ko zazna takšno k.d., vendar še nima predloga za pregon. Policija sme brez predloga opraviti le dejanja, ki ne trpijo odlašanja. Če državni tožilec dobi informacijo o predlagalnem deliktu, lahko pozove upravičenca, naj se izjasni, ali podaja predlog ali ne. Če državni tožilec od 3. osebe prejme ovadbo zaradi predlagalnega delikta, ovadbe ne more zavreči pred potekom roka za podajo predloga.

Predlog za kazenski pregon v kriminalitetni politiki deluje kot selekcijski mehanizem.

3. Subsidiarni pregon

(1) *Pojem subsidiarnega pregona:*

Do subsidiarne obtožbe pride, če se državni tožilec v začetni fazi k.p. odloči, da ne bo sprožil kazenskega pregona, ali če državni tožilec med k.p. sklene, da pregona ne bo nadaljeval. V tem primeru pridobi oškodovanec pravico, da vstopi na mesto državnega tožilca (lahko uporabi isto obtožnico kot jo je že d.t.) v svojstvu oškodovanca kot tožilca. Zoper odločitev državnega tožilca ni pravnega sredstva, zato je subsidiarna obtožba korektiv zoper njegove morebitne napačne odločitve. Oškodovanec kot tožilec opravlja funkcijo obtožbe v javnem interesu, čeprav ga pogosto vodijo osebni motivi. (legitimacijo ima, ker je žrtev).

Ko državni tožilec sklene, da ne bo sprožil pregona, mora o tem obvestiti oškodovanca (v 8 dneh-obvestilo) in ga poučiti, kaj lahko stori, da bo pregon začel sam. Če se državni tožilec odloči, da ne bo nadaljeval postopka, oškodovanca obvesti in pouči sodišče.

Oškodovanec je fizična ali pravna oseba, ki ji je k.d. prekršilo ali ogrozilo določeno osebno ali premoženjsko dobro. Ali ima nekdo lastnost oškodovanca, presoja sodišče.

Če je oškodovanec pravna oseba, ki želi začeti ali nadaljevati k.p. kot subsidiarni tožilec, to stori prek svojega zastopnika. Republiko Slovenijo zastopa državni pravobranilec.

(2) *Roki za subsidiarni pregon:*

Oškodovanec mora začeti ali nadaljevati kazenski pregon v 8 dneh po prejemu obvestila.

Če je državni tožilec umaknil obtožbo na glavni obravnavi, mora takoj izjaviti, ali namerava nadaljevati pregon ali ne. Če oškodovanec na glavni obravnavi ni navzoč kljub pravilnemu povabilu (mu ni bilo mogoče vročiti vabila), se šteje, da ne namerava nadaljevati pregona, razen če dokaže, da ni bil pravilno povabljen ali da na glavno obravnavo ni mogel priti iz upravičenega vzroka – v tem primeru mu predsednik senata dovoli vrnitev v prejšnje stanje.

*Če v 8 dneh po prejemu sodbe prosi za vrnitev v prejšnje stanje + v tej prošnji izjavi, da nadaljuje pregon.

(3) *Pravice subsidiarnega tožilca:*

Oškodovanec kot tožilec ima v postopku enake pravice kot državni tožilec, razen pravic, ki jih ima državni tožilec kot državni organ.

Če je oškodovanec kot tožilec mlajši mladoletnik ali poslovno nesposobna oseba, ga v postopku zastopa njegov zakoniti zastopnik. Oškodovanec ima lahko v postopku pooblaščenca.

Pomoč pooblaščenca, ki ga oškodovancu na njegovo zahtevo postavi sodišče, je vezana na stroge pogoje:

- če gre za k.d. s predpisano zaporno kaznijo nad 3 leta,

IN

- če sodišče oceni, da je to koristno za postopek,

IN

- če oškodovanec zaradi svojih materialnih razmer ne more sam plačati stroškov zastopanja.

Novela ZKP iz 1998 je glede plačila stroškov postopka oškodovanca kot tožilca izenačila z zasebnim tožilcem, kar ni v skladu s funkcijo, ki naj bi jo oškodovanec kot tožilec opravljal v k.p.

(4) *Prevzem pregona s strani državnega tožilca:*

Državni tožilec lahko do konca glavne obravnave ponovno prevzame pregon in zastopanje obtožbe od subsidiarnega tožilca. V tem primeru oškodovanec preneha biti tožilec in ponovno zavzame položaj oškodovanca, ki ga je imel prej.

Varstvo oškodovančevega interesa je zagotovljeno s tem, da se lahko, če je državni tožilec od njega prevzel pregon, pritoži zoper sodbo iz vseh razlogov, zaradi katerih se sodba lahko izpodbija.

*ORGANIZACIJSKA NAČELA- veljajo samo za tožilstvo (znotraj): 1.) MONOKRATSKO (ena os. (tožilec) je nosilec funkcije, vsi ostali so njegovi namestniki). 2.) HIERARHIČNO (piramida)

3.) CENTRALIZIRANO- višji tožilec ima vedno posebne pravice nasproti drugim: -pravica do EVOKACIJE (višji tožilec sme vselej pritegniti k sebi zadevo nižjega in jo sam rešiti) -pravica do DELEGACIJE (višji tožilec sme vzeti zadevo A in jo dati B) –NAVODILA za DELO (politika kaz. pregona v državi je enotna).

Obvezna navodila so v tožilstvu pogosta. Mogoče je nižjemu tožilcu ukazati NAJ PREGANJA; ne sme mu reči, naj ne preganja (prepovedna navodila- že sojenje).

IV. OBDOLŽENEC

1. Pojem obdolženca

Obdolženec je splošni izraz za osebo, zoper katero teče formalni kazenski postopek.

Oseba, zoper katero teče kazenski postopek, se imenuje *osumljenec*.

Po ZKP je obdolženec oseba:

- zoper katero teče preiskava,
- zoper katero je vložena obtožnica, obtožni predlog ali zasebna tožba.

Obtoženec je oseba, zoper katero teče formalni kazenski postopek po tem, ko postane vložena obtožnica pravnomočna.

Obsojenec je oseba, za katero je s pravnomočno sodbo ugotovljeno, da je kazensko odgovorna za določeno k.d. V postopku izrednih pravnih sredstev vedno uporabljamo izraz obsojenec.

Pogoji za obdolženca:

- (1) obdolženec je lahko le *fizična oseba* (ne more biti pravna oseba),
- (2) obdolženec ne sme biti izvzet iz jurisdikcije slovenskih procesnih organov (npr. diplomatska imuniteta),
- (3) obdolženec mora biti *procesno sposoben* – procesno sposobne NISO:
 - 1) osebe, mlajše od 14 let,
 - 2) osebe, ki po storitvi k.d. trajno duševno zbolijo – proti njim se postopek ne more začeti. Če se med k.p. ugotovi, da je obdolženec po storjenem k.d. trajno duševno zbolel, se k.p. s sklepom ustavi.
Zoper osebe, ki so k.d. storile v neprištevnem stanju, se izvede poseben postopek za uporabo varnostnih ukrepov.

2. Procesni položaj in pravice obdolženca

(1) *Obtoženec kot subjekt kazenskega postopka* – obdolženec je procesni subjekt, ker ima določene procesne pravice, s katerimi v postopku brani svoje interese.

1) *pravica do obrambe* – obdolženec ima pravico, da:

- je pred izdajo sodbe zaslišan,
- navede svojo obrambo,
- zve, za katero k.d. je obtožen,
- navede dokaze in dejstva, ki so v korist njegovi obrambi.

Procesni organ mora obdolžencu pred zaslišanjem sporočiti, da se ni dolžan zagovarjati in da ni dolžan odgovarjati na vprašanja. Če poda obdolženec lažno izpovedbo, ne stori k.d. Pri zasliševanju mora procesni organ upoštevati obdolženčevo osebno dostojanstvo – uporaba prisilnih sredstev, preslepitev in zdravniških posegov za pridobitev priznanja je strogo prepovedana.

2) *pravica do zagovornika* – obdolženec mora biti o pravici do zagovornika poučen na prvem zaslišanju. Zagovornik je lahko navzoč pri vsakem zaslišanju. Če obdolženca procesni organ ni poučil o pravici do zagovornika, se sodna odločba ne more opreti na obdolženčevo izpovedbo. V določenih primerih obdolženec mora imeti zagovornika (*obvezna formalna obramba* – glej točko V.).

3) *pravica do sojenja v navzočnosti* – je ustavno zagotovljena. ZKP predvideva sojenje v odsotnosti le v izjemnih primerih.

4) *pravica do varstva osebnosti* (t.i. "skesanci") – če je obdolženec v k.p. zaradi k.d. hudodelskega združevanja in mu je treba kazen odpustiti, ker je naznanil hudodelsko družbo in preprečil izvršitev k.d., je treba njemu in njegovim bližnjim sorodnikom zagotoviti največjo možno osebno varnost (v Sloveniji je to zaradi majhnosti države izredno težko). Med bližnje sorodnike štejejo sorodniki, ki so oproščeni pričevanja.

* Telo je zavarovano, a le kot posrednik do psihe (priznanja)- zato je pravzaprav zavarovana psiha (volja po izpovedovanju). Telo je v KP zavarovano samo pred zadajanjem bolečin. Sicer je obdolženec dolžan nuditi svoje telo kot dokaz proti sebi.

PSIHA: temeljna pravica, ki jo varuje je pravica do molka: - obdolženec si lahko kadarkoli premisli in neha govoriti; - policija ne sme spraševati človeka, če je v stiski

PRIVILEGIJ zoper SAMOOBTOŽBO: deluje glede izjav (samo če privoli, se obdolženec lahko obremeni), ne pa glede telesa (takrat ta pravica ne deluje-> obdolženec je lahko vir dokazov zoper sebe.)

(2) *Obdolženec kot objekt kazenskega postopka:*

- 1) obdolženec kot pasivno dokazno sredstvo – takšen položaj dobi obdolženec, če se na njemu izvede telesni pregled ali zdravniški poseg proti njegovi volji (npr. odvzem krvi, prstni odtisi, bris ustne sluznice,...);
- 2) obdolženec kot aktivno dokazno sredstvo – takšen položaj dobi obdolženec, če prostovoljno poda izpovedbo (prisiljevanje k izpovedbi je k.d.);
- 3) proti obdolžencu so sprejeti omejevalni procesni ukrepi (npr. prisilna privedba, pripor).

(3) *Obdolženec kot stranka v postopku:*

Obdolženec ima položaj stranke v fazah k.p., ki formalno omogočajo medsebojno nasprotovanje upravičenega tožilca in obdolženca pred sodiščem. Položaj stranke pride najbolj do veljave na glavni obravnavi in v pritožbenem postopku.

3. **Obdolženčeva obramba**

Obramba je procesna funkcija, ki obsega procesna dejanja, namenjena ugotavljanju dejstev v korist obdolženca, in uporabo pravnih določb, ki so za obdolženca najbolj ugodne, da bi se izposlovala za obdolženca čim bolj ugodna sodna odločba.

Materialna obramba je obramba, ki:

- jo opravlja obdolženec sam = *osebna obramba* – obdolženec sam lahko:
 - o poda zagovor,
 - o je navzoč pri procesnih dejanjih,
 - o pregleduje spise,
 - o predlaga dokaze,
 - o ugovarja obtožbi,
 - o vlaga pravna sredstva.
- jo opravljajo sodišča in drugi državni organi, ki sodelujejo v k.p. – preizkusiti in ugotoviti morajo dejstva, ki obdolženca obremenjujejo in so mu v korist (državni tožilec lahko poda pritožbo tudi v obdolženčevo korist),
- jo v pritožbenem postopku lahko opravijo njegov zakonec in bližnji sorodniki – lahko se pritožijo v obtoženčevo korist.

Formalna obramba je obramba, ki jo za obdolženca opravlja zagovornik ali branilec.

Procesna obramba je obramba, s katero se uveljavlja kršitev procesnih pravil.

Kazenska obramba je obramba, s katero se izpodbija vsebina kazenskega zahtevka.

Obvezna ali obligatorna obramba pomeni, da obdolženec mora imeti zagovornika. Vzame si ga sam ali mu ga po uradni dolžnosti postavi predsednik sodišča. Glej točko V.

Fakultativna obramba pomeni, da ima obdolženec lahko zagovornika ves čas k.p. Zato je treba obdolženca pred prvim zaslišanjem poučiti, da ima pravico si vzeti zagovornika in da je zagovornik lahko navzoč pri zaslišanju. O tem se ga pouči tudi v prvem pismenem vabilu na sodišče.

Obramba siromašnih je obramba, do katere pride, ko sicer ni pogojev za obvezno obrambo, vendar je policija osumljencu vzela prostost (pouk ob odvzemu prostosti!) in si zaradi svojih materialnih razmer ne more sam zagotoviti zagovornika. V tem primeru se osumljencu na njegovo zahtevo postavi zagovornik na stroške države, če je to v interesu pravičnosti. (4/IV ZKP)

V. ZAGOVORNIK

Pravica do strokovne formalne obrambe v k.p. je določena z ustavo.

Zagovornik je oseba, ki s svojim pravnim znanjem in izkušnostjo v k.p. pomaga obdolžencu pri njegovi obrambi. *Nazor zakonitosti delovanja policije *javnost

Z zagovornikom se zagotavlja "enakost orožij". Ker morata biti stranki v postopku enakopravni, se z zagovornikom obdolženec izenači z državnim tožilcem, ki je pravni strokovnjak.

Zagovornika si ponavadi vzame obdolženec sam. Lahko mu ga najamejo njegovi bližnji – *zastopanje po pooblastilu*. Sodišče mora poskrbeti, da bo obdolženec imel zagovornika v vseh primerih obvezne formalne obrambe, četudi si ga sam ne vzame.

Obvezna formalna obramba je v ZKP predpisana v različnih fazah postopka:

- (1) ob odvzemu prostosti s strani policije – če si osumljenec zaradi svojih materialnih razmer ne more sam zagotoviti zagovornika, mu ga po uradni dolžnosti postavi na lastne stroške država, če je to v interesu pravičnosti;
- (2) v postopku odločanja o priporu;
- (3) v času pripora – obdolženec mora imeti zagovornika ves čas, ko je v priporu (to ne velja za pripor, ki traja od pravnomočnosti sodbe do nastopa kazni, ker gre za pripor zunaj k.p.);
- (4) pri prvem zaslišanju, če:
 - 1) je nem, gluhi ali drugače nezmožen, da se uspešno brani;
 - 2) je mu bila odvzeta prostost in je bil priveden k preiskovalnemu sodniku, (prvo zaslihanje po 157.)
 - 3) zoper njega teče postopek za k.d. s predpisano kaznijo 30 let zapor.
- (5) ob vročitvi obtožnice v rednem k.p. – ob vročitvi obtožnice mora imeti obdolženec zagovornika, če gre za k.d. s predpisano kaznijo nad 8 let zapor;
- (6) v fazi glavne obravnave, če se mu sodi v nenavzočnosti.
- (7) Ob zaslišanju, ki bo dokaz v KP

Obvezna obramba preneha, če odpadejo okoliščine, na katere se navezuje. Najdalj traja do pravnomočnosti sodbe. Izjemoma je razširjena še na postopek z izrednimi pravnimi sredstvi, če gre za obsojenca, ki se zaradi svojih osebnih lastnosti ne more braniti (nem, gluhi), ali če je bil obsojen na zelo visoko zaporno kazen (30 let).

Če si v primeru obvezne formalne obrambe obdolženec ne zagotovi zagovornika, mu ga postavi predsednik sodišča po uradni dolžnosti – *postavljeni zagovornik*. Obdolženec si lahko namesto postavljenega zagovornika vedno izbere drugega zagovornika – postavljeni zagovornik se razreši. Postavljeni zagovornik lahko iz opravičenih razlogov sam zahteva razrešitev.

Obdolženec lahko zahteva razrešitev in postavitev drugega zagovornika, če zagovornik svoje dolžnosti ne opravlja v redu. O razrešitvi zagovornika se obvesti odvetniško zbornico.

Zagovornik se najame s *pooblastilom*.

Zagovornik po uradni dolžnosti se postavi s sklepom predsednika sodišča iz *liste zagovornikov* po uradni dolžnosti.

Obdolženec ima lahko več zagovornikov.

Isti zagovornik ne more zagovarjati več obdolžencev v isti kazenski zadevi, ker lahko pride do kolizije interesov (obdolženci drug drugega obremenjujejo), v tem primeru pa zagovornik ne more delovati v korist vseh obdolžencev.

V Sloveniji je lahko zagovornik le *odvetnik* ali *odvetniški kandidat* (samo nadomešča odvetnika-najet je odvetnik). Odvetniški kandidat ne more biti zagovornik pred Vrhovnim sodiščem.

Za nekatere osebe ZKP določa, da zaradi konflikta interesov ali nezdržljivosti funkcij ne morejo biti zagovorniki. To so:

- oškodovanec in njegovi bližnji,
- tožilec in njegovi bližnji,
- kdor je kot priča povabljen na glavno obravnavo, razen če:
 - o je oproščen pričevanja in izjavi, da ne bo pričal,
 - o se na zahtevo obdolženca zaslišuje o tem, kar mu je obdolženec zaupal,

Funkcija priče je nenadomestljiva in ima prednost pred funkcijo zagovornika. Če je povabljen kot priča in ni izpolnjen noben izmed zgornjih pogojev, mora izbrani zagovornik svojo funkcijo opustiti oz. je ne sme sprejeti.

- kdor je bil v isti zadevi sodnik ali državni tožilec.

Pravice in dolžnosti zagovornika pri strokovni pomoči obdolžencu – zagovornik lahko pri obrambi obdolženca stori vse v korist obdolženca, kar lahko stori tudi obdolženec sam.

Zagovornikove pravice so:

(1) *pregleduje spise,*

(2) *ima neposredne stike z obdolžencem,* če je obdolžencu odvzeta prostost,

(3) *je navzoč pri procesnih dejanjih,*

(4) *vlaga pravna sredstva.*

(1) *Pregledovanje spisov* – zagovornik ima pravico pregledati spise in si ogledati zbrane dokazne predmete:

1) takoj po vloženi zahtevi za kazenski pregon, oziroma

2) po tem, ko je preiskovalni sodnik pred izdajo sklepa o preiskavi opravil posamezna preiskovalna dejanja.

(2) *Neposredni stiki z obdolžencem* – če je obdolženec v priporu, si zagovornik lahko z njim brez nadzorstva dopisuje in z njim brez nadzorstva govori.

(3) *Navzočnost pri procesnih dejanjih:*

1) zagovornik je v *preiskavi* navzoč pri:

- zaslišanju obdolženca,
- ogledu,
- hišni preiskavi,
- zaslišanju prič,
- zaslišanju izvedencev.

2) zagovornik ima *na glavni obravnavi:*

- pravico odgovoriti na obtožbo,
- pravico dajati predloge,
- pravico izrekati svoja stališča,
- pravico postavljati vprašanja (pričam in izvedencem),
- pravico do končne besede,
- pravico do odgovora na končno besedo tožilca.

(4) *Vlaganje pravnih sredstev* – zagovornik lahko:

1) vloži ugovor zoper obtožnico brez pooblastila,

2) vloži pritožbo zoper sodbo I. stopnje brez pooblastila,

3) po pravnomočnosti sodbe zahteva izredno omilitev kazni,

4) po pravnomočnosti sodbe zahteva obnovo postopka.

Nobenega pravnega sredstva ni možno vložiti zoper voljo obdolženca.

Zagovornik ne sme opravljati dejanj v obdolženčevo škodo, četudi je prepričan o njegovi krivdi.

Delovanje zagovornika ne sme biti v nasprotju z voljo obdolženca. Če je v nasprotju, lahko obdolženec:

- *prekliče pooblastilo,* če gre za fakultativno obrambo,
- *zahteva razrešitev,* če gre za postavljenega zagovornika.

Če med obdolžencem in zagovornikom prihaja do neskladij glede strategije obrambe, lahko zagovornik:

- *odpove pooblastilo,* če gre za fakultativno obrambo,
- *zahteva razrešitev zase,* če je bil postavljen.

Odvetništvo je *javna služba,* uzakonjena v javnem interesu.

Zagovornik ugotavlja materialno resnico le v delu, ki je obdolžencu v korist. Od zagovornika ni možno zahtevati, naj govori resnico. Zagovornik ima pravico do molka, če obrambe ne more uspešno opravljati na drug način. Ne sme biti zaslišan kot priča o tem, kar mu je obdolženec povedal, razen če obdolženec to zahteva. Če zagovornik ni zaslišan kot priča, ne more biti kaznovan za to, da ni prijavil k.d. in storilca.

Zagovornik pri obrambi ne sme uporabljati nemoralnih sredstev, četudi bi obdolžencu koristila:

- ne sme potvarjati resnice,
- ne sme oblikovati lažnih dokaznih predlogov,
- ne sme uničevati sledov k.d.,
- ne sme zavajati sodišča na krivo pot,
- ne sme dokazovati pravilnosti k.d.

Obramba zagovornika preneha:

- (1) s smrtjo zagovornika ali obdolženca,
- (2) z izgubo odvetništva,
- (3) z izključitvijo zagovornika na glavni obravnavi zaradi motenja reda,
- (4) če postane zagovornik *procesno nesposoben* (duševno bolan),
- (5) s preklicom oz. odpovedjo pooblastila ali razrešitvijo.

Zagovornik je upravičen do *nagrade in povrnitve potrebnih izdatkov*. Plačati jih mora obdolženec vnaprej, ne glede na to, ali si je zagovornika najel sam ali mu je bil postavljen. Obdolžencu se povrnejo stroški, če jih je po odločbi sodišča dolžan plačati kdo drug (npr. zasebni tožilec).

Če je zaradi plačila stroškov zagovornika ogroženo vzdrževanje obdolženca ali vzdrževanje oseb, ki jih je obdolženec dolžan vzdrževati, se stroški zagovornika plačajo iz proračunskih sredstev. Če mu je bil postavljen: -obvezna obramba (pa ne more plačat); -ni obvezna obramba -> zahteva po uradni dolžnosti, ker ne more sam najet

VI. POOBLAŠČENEC

V k.p. imajo lahko zasebni tožilec, oškodovanec in oškodovanec kot tožilec ter njihovi zakoniti zastopniki pooblaščenca, ki lahko izvršuje njihove pravice v postopku. Za pooblaščenca ni potrebno, da je odvetnik ali pravnik. Mora biti procesno sposoben.

Če teče postopek za k.d. s predpisano kaznijo nad 3 leta zapora, postavi sodišče (predsednik senata sli predsednik sodišča) subsidiarnemu tožilcu pooblaščenca izmed odvetnikov:

- če je to koristno za postopek,
- če subsidiarni tožilec ni zmožen plačila stroškov zastopanja.

Obvezno mora imeti pooblaščenca mladoletni oškodovanec v postopku za k.d. zoper nedotakljivost, razen zvodništva, prostitucije in pornografije. Pooblaščenec skrbi za zaščito njegove osebne integritete pri zaslišanju in uveljavljanje premoženjskoprnega zahtevka. Mladoletni oškodovanec mora imeti pooblaščenca od uvedbe k.p. Če ga nima, mu ga izmed odvetnikov postavi sodišče.

Tretje poglavje: OBJEKTI KAZENSKEGA POSTOPKA

Objekti ali predmeti kazenskega postopka so glavni predmet in stranski (vzporedni, *akcesorni*) objekti.

Glavni predmet k.p. je *kazenska zadeva* = vprašanje, ali je v konkretnem primeru storjeno k.d., ali ga je storil obdolženec ter ali obstajajo pogoji za izrek kazenske sankcije.

Stranski objekti so druga vprašanja: stroški k.p., premoženjskoprnvi zahtevki in predhodna (prejudicialna) vprašanja.

I. STROŠKI KAZENSKEGA POSTOPKA

Stroški kazenskega postopka so izdatki, ki nastanejo v kazenskem postopku ali zaradi njega (npr. stroški za priče, izvedence, ogled, obdukcijo,...).

Posebni del stroškov je *povprečnina*. To je pavšalizirano nadomestilo za sodno režijo, ki obsega materialne izdatke za sodno upravo (plače, kurjava, razsvetljava, poštnine, vročnine, tiskovine). Povprečnina se določi od 1/3 zadnje uradno objavljene povprečne neto plače v Sloveniji (800 evrov) do 10× tolikšnega zneska. Pri odmeri povprečnine upošteva sodišče trajanje in zahtevnost po-stopka ter premoženjske razmere njenega zavezanca.

Stroški kazenskega pravosodja v celoti so bistveno višji od stroškov, o katerih odloča kazensko sodišče v posamezni zadevi.

Sodišče mora v vsaki sodbi ali drugi odločbi, s katero se konča k.p., odločiti o stroških (kdo, koliko).

Načeloma plača stroške stranka, za katero se je postopek končal neugodno: *načelo procesnega uspeha

- obdolženec, če je bila izrečena obsodilna sodba,
- zasebni tožilec ali oškodovanec kot tožilec, če je postopek tekel na njuno zahtevo in se ni končal z obsodilno sodbo, vendar glede tega obstajajo izjeme.

Če pregon na zahtevo državnega tožilca ne pripelje do obsodilne sodbe, se šteje, da je spor izgubila država, zato mora stroške plačati proračun.

Če je z isto sodbo obsojenih več obdolžencev, določi sodišče, kolikšen del plača vsak izmed njih. Če tega ni možno določiti, se obsodijo na nerazdelno plačilo (plačilo povprečnine se določi za vsakega posebej).

Kljub temu, da je sodišče izreklo obsodilno sodbo, lahko obdolženca deloma ali v celoti oprosti plačila stroškov, če bi bilo zaradi njihovega plačila ogroženo vzdrževanje obdolženca ali oseb, ki jih je dolžan vzdrževati.

Posebno pravilo velja za stroške, ki so jih procesni udeleženci (razen državnega tožilca) povzročili po lastni krivdi. To so stroški, ki nastanejo s privedbo, s preložitvijo preiskovalnega dejanja, s preložitvijo glavne obravnave, z nevložitvijo napovedane pritožbe... – te stroške mora plačati oseba, ki jih je zakrivila ne glede na izid postopka.

ZKP upošteva, da se lahko postopek konča neugodno za zasebnega in subsidiarnega tožilca, zato sta oproščena plačila lastnih stroškov in stroškov svojih pooblaščenecv v primerih:

- (1) če se postopek konča zaradi smrti ali duševne bolezni obdolženca,
- (2) če se postopek konča zaradi zastaranja kazenskega pregona, (zaradi zavlačevanja KP, pa za to nista kriva).
- (3) če državni tožilec spet prevzame pregon od subsidiarnega tožilca.

Če pride do ustavitve postopka zaradi umika obtožbe, daje zakon zasebnemu ali subsidiarnemu tožilcu in obdolžencu možnost, da se o stroških poravnata. Do tega bo prišlo, če je bila tožba umaknjena s poravnavo.

Če oškodovanec za k.d., ki se preganja na predlog, predlog umakne, je dolžan plačati stroške obdolženca, vendar se lahko dogovorita drugače. Obdolženec lahko celo izjavi, da bo stroške plačal sam, kar pa ni preveč verjetno.

Začasno kritje stroškov (predujem) – stroški v postopku zaradi k.d., pregonljivih po uradni dolžnosti, se najprej izplačajo iz sredstev organa, ki vodi k.p. Pozneje se izterjajo od oseb, ki so stroške dolžne plačati po končni odločbi sodišča. Zasebni tožilec plačuje stroške vnaprej sam.

Plačevanje nagrade zagovorniku ali pooblaščenцу (zasebnega tožilca ali oškodovanca) – te stroške mora vnaprej nositi zastopani, četudi gre za zastopanje po uradni dolžnosti in ne glede na to, kdo je po končni odločbi sodišča dolžan plačati stroške. Če se postopek konča brez obsodilne obsodbe, se nagrada in izdatki zagovornika plačajo iz proračuna.

Postavljeni zagovornik in postavljeni pooblaščenec subsidiarnega tožilca se plačata iz proračuna pod pogojem, da obdolženec ali oškodovanec nima sredstev za plačilo ali bi bilo zaradi plačila ogroženo njegovo vzdrževanje ali vzdrževanje oseb, ki jih je dolžan vzdrževati.

Vedno plača stroške k.p. oseba, ki je vede podala krivo ovadbo.

Za stroške, ki nastanejo pred višjimi sodišči, veljajo enake rešitve. Določbe o stroških se smiselno uporabljajo tudi za stroške v postopku z izrednimi pravnimi sredstvi. Povprečnina se ne določi, če je bilo z odločbo višjega sodišča odločeno v celoti/deloma v obdolženčevo korist.

II. PREMOŽENJSKOPRAVNI ZAHTEVKI

Poglavitni predmet odločanja v kazenski zadevi je kaznovalni zahtevek države. Vendar iz storjenega k.d. pogosto izvira premoženjskopravni zahtevek oškodovanca, ki ga je pod določenimi pogoji možno uveljavljati v k.p. pri organu, kjer se vloži kaz. ovadba ali pri sodišču, kjer teče postopek.

Oškodovanec lahko vedno uveljavlja premoženjskopravni zahtevek v skladu s pravili civilnega prava v pravnem postopku. Uveljavljanje premoženjskoprnega zahtevka v k.p. se imenuje *adhezijski* ali *pridružni postopek*. Smiselni je zaradi procesne ekonomije, ker se z enim postopkom sodišču prihranijo delo, oškodovancu prihranijo stroški ter obdolžencu ni treba odgovarjati kazensko in civilno hkrati.

Adhezijski postopek izboljšuje položaj oškodovanca, ki se lahko s svojim zahtevkom pridruži k.p. in uporablja zase ugodne odločitve v postopku v lastno korist. Z odločitvijo o premoženjskoprnem zahtevku v k.p. se poskuša odpraviti čim več posledic k.d. in v največji možni meri vzpostaviti prejšnje stanje. Če upravičenec ne vloži premoženjskoprnega zahtevka in je storilec k.d. z njim obogaten, mora sodišče storilcu po uradni dolžnosti odvzeti protipravno pridobljeno premoženjsko korist. Oškodovanec se lahko poplača iz odvzete premoženjske koristi v posebnem postopku. Če kazensko sodišče ugodi premoženjskoprnemu zahtevku, potem premoženjsko korist, pridobljeno s k.d., odvzame le, če presega določeni zahtevek.

Adhezijski postopek je *vezan na predlog oškodovanca*. Zahtevek mora biti določno označen. Podati ga je možno od vložitve ovadbe do konca glavne obravnave I. stopnje. Če oškodovanec ne poda predloga do vložitve obtožbe, ga je treba obvestiti, da ga lahko poda do konca glavne obravnave. Adhezijski postopek ne sme zavleči k.p. – sodišče o zahtevku odloči, če se z izvajanjem dokazov o njem k.p. ne bistveno podaljša.

Premoženjskopravni zahtevek lahko vloži oseba, ki bi ga lahko uveljavljala v pravdi. Predmet zahtevka je lahko:

- (1) *povrnitev škode,*
- (2) *vrnitev stvari,*
- (3) *razveljavitev določenega pravnega posla.*

Kazensko sodišče lahko prisodi zahtevek oškodovancu le *ob obsodilni sodbi*. Zahtevek se lahko prisodi deloma ali v celoti. V vseh ostalih odločitvah (-oprostitev obtožbe, -zavrnitev obtožbe, -s sklepom se ustavi k.p., -obtožnica se zavrže), s katerimi se konča k.p., mora sodišče oškodovanca s sklepom napotiti na pravdo. Na pravdo ga napoti tudi, če njegov zahtevek presega prisojeni zahtevek ali če ob obsodilni sodbi zbrani dokazi ne dajejo zanesljive podlage za razsojo o zahtevku. Kazensko sodišče nikoli ne sme zavrniti zahtevka, ker bi s tem poseglo na področje pravnega sodišča.

Odločitev o premoženjskoprnem zahtevku je del izreka kazenske sodbe. S pritožbo jo lahko izpodbija le obtoženec. Oškodovanec in državni tožilec te pravice nimata. Če postane odločba pravnomočna, jo je v k.p. možno spremeniti le, če pride do posega v obsodilno sodbo v postopku za obnovo k.p. ali postopku za varstvo zakonitosti. V pravnem postopku je možno pravnomočno odločbo o premoženjskoprnem zahtevku napasti, če so izpolnjeni pogoji za obnovo pravnega postopka.

Zavarovanje premoženjskoprnega zahtevka v k.p. je stvarni omejevalni ukrep. Naveden je na napačnem mestu v ZKP. Gre za poseg v lastninsko pravico pred izdajo pravnomočne obsodilne sodbe. Na predlog lahko sodišče v k.p. odredi po predpisih, ki veljajo za izvršbo začasno zavarovanje zahtevka. K.p. se pridruži del izvršilnega postopka.

Če gre za stvari, ki nedvomno pripadajo oškodovancu in niso potrebne kot dokaz v k.p., se izročijo oškodovancu pred koncem postopka. *Če so potrebne kot dokaz: -po postopku se vrnejo (razen, če so nujno potrebne za življenje obdolženca).

Če se več oškodovancev prepira o lastnini stvari, se napotijo na civilno pravdo. Sodišče odredi v k.p. hrambo stvari kot začasno zavarovanje.

III. PREDHODNA ALI PREJUDICIALNA VPRAŠANJA

Predhodna ali prejudicialna vprašanja so pravna vprašanja, za katera je pristojno sodišče ali državni organ v drugem postopku in od rešitve katerih je odvisna uporaba kazenskega materialnega prava. Primeri:

- obdolženec za k.d. dvojne zakonske zveze trdi, da prej ni bil poročen – treba je rešiti vprašanje obstoja prejšnje zakonske zveze;
- obdolženec za tatvino trdi, da je bila ukradena stvar njegova last – treba je rešiti vprašanje lastnine.

Temeljno pravilo je, da bo vsa pravna vprašanja, za katera bi bilo pristojno sodišče ali drug državni organ, rešilo kazensko sodišče samo po pravilih, ki veljajo v kazenskem postopku. V nobenem primeru kazensko sodišče ne more biti vezano na odločitev drugega sodišča ali državnega organa glede obstoja k.d. in kazenske odgovornosti storilca. Takšna rešitev uveljavlja visoko stopnjo avtonomije kazenskega prava. Razlog za to je, da se v k.p. dejansko stanje ugotavlja po uradni dolžnosti, popolnoma in po resnici. K.p. je najbolj popoln postopek za ugotavljanje dejanskega stanja. Drugi postopki ne dajejo zagotovila, da bo dejansko stanje pravilno ugotovljeno, ker poznajo omejitve s katerimi se omejuje načelo materialne resnice.

Odločitev kazenskega sodišča ima učinek LE *na kazensko zadevo*, ki jo obravnava.

Če je o predhodnem vprašanju že odločilo sodišče ali državni organ v drugem postopku, taka odločba ne veže kazenskega sodišča. O vprašanju lahko odloči drugače ali sprejme rešitev pristojnega organa, če oceni, da je predhodno vprašanje pravilno rešeno.

Kazensko sodišče lahko začasno *odloži* reševanje kazenske zadeve in počaka, da bo pristojni organ rešil predhodno vprašanje. Nato lahko njegovo rešitev sprejme ali ne.

Četrto poglavje: ZNAČILNOSTI PROCESNIH DEJANJ (TEHNIČNE DOLOČBE)

I. VLOGE IN ZAPISNIKI

1. Vloge

(1) *Pojem vloge:*

Vloge so sredstvo, s katerim stranke in drugi udeleženci postopka komunicirajo s sodiščem in med seboj. Npr. obtožnice, obtožni predlogi, zasebne tožbe, pravna sredstva,...

Vloge se vlagajo pisno ali dajejo ustno na zapisnik.

(2) *Število vlog:*

Vloge, ki se vročajo nasprotni stranki, se morajo izročiti sodišču v toliko izvodih, da dobi vsaka stranka 1 izvod. 1 izvod ostane v spisu na sodišču. Če je izvodov premalo, jih mora vložnik na zahtevo sodišča v določenem roku razmnožiti do zadostnega št. in predložiti sodišču. Če tega ne stori, potrebno št. izvodov preskrbi sodišče na njegove stroške.

(3) *Zavrženje vloge:*

Vloga mora biti razumljiva in podpisana. Obsegati mora vse, kar zakon določa. Če ne izpolnjuje teh pogojev, zahteva sodišče od vložnika, da vlogo v določenem roku dopolni, sicer se vloga zavrže. Vložnika je treba na možnost zavrženja opozoriti.

(4) *Žalitve v vlogi:*

Sodišče (preiskovalni sodnik, sodni senat) kaznuje z denarno kaznijo (od 1/5 neto plače do 3x toliko) zagovornika, pooblaščenca, zakonitega zastopnika, oškodovanca, zasebnega tožilca in subsidiarnega tožilca, če v vlogi žali sodišče ali druge udeležence v postopku. Tožilec se ne kaznuje, vendar se o njegovih žalitvah obvesti vodjo tožilstva. O kaznovanju odvetnika se obvesti Odvetniško zbornico. Na podlagi žalitve je možen tudi pregon za k.d. razžalitve.

2. Zapisniki

(1) *Pojem zapisnika:*

Zapisnik je uraden zapis procesnega dejanja, ki ga opravi procesni organ. Sestavlja se o procesnem dejanju med njegovim opravljanjem. Če to ni možno, se sestavi takoj po njem. Zapisnik piše zapisnikar. Pri hišni in osebni preiskavi ter procesnih dejanjih zunaj uradnih prostorov, ko ni bilo možno dobiti zapisnikarja, piše zapisnik oseba, ki procesno dejanje opravlja. *Tisti, ki opravlja dejanje glasno narekuje v zapisnik.

Zaslišani lahko narekuje odgovore v zapisnik sam, razen če zlorablja to pravico.

(2) *Vsebina zapisnika:*

V zapisnik je treba vpisati ime organa, kraj, dan in uro procesnega dejanja, zadevo, imena uradnih oseb, imena navzočih strank in njihovih zastopnikov ali pooblaščenecv.

Zapisnik vsebuje bistvene podatke o vsebini in poteku opravljenega dejanja. Vanj se vpiše bistvena vsebina danih izpovedb in izjav v obliki pripovedovanja. Vprašanja se vpišejo na zahtevo izpraševalca ali če so potrebna za boljše razumevanje odgovora. Vprašanje in odgovor se zapišeta dobesedno, če je potrebno. Morebitne prekinitve GO se zapišejo.

Zaseženi predmeti se priložijo k zapisniku, kar je treba v njem navesti. Če priložitev ni možna, se v zapisniku navede, kdo te predmete hrani. Zapisniku se priložijo skice, risbe, načrti, zvočni in slikovni posnetki,...

(3) *Spremembe in popravki zapisnika:*

V zapisniku se ne sme nič izbrisati, dodati ali spremeniti. Prečrtana mesta morajo ostati čitljiva. Spremembe, popravki in dodatki morajo biti navedeni na koncu zapisnika. Potrditi jih morajo osebe, ki zapisnik podpišejo.

(4) *Branje zapisnika:*

Zaslišanec, osebe, ki morajo biti navzoče pri procesnem dejanju, stranke, zagovornik in oškodovanec (če so navzoči) imajo pravico prebrati zapisnik ali zahtevati, da se jim prebere. Na to jih mora opozoriti uradna oseba, ki opravlja procesno dejanje. V zapisniku se pripomni, ali je bil prebran. Zapisnik se prebere vedno, če ni zapisnikarja.

(5) *Podpisovanje zapisnika:*

Vsako stran zapisnika podpiše zaslišani. Na koncu zapisnika se podpišejo morebitne priče in tolmač. Pri osebni preiskavi mora zapisnik podpisati preiskani. Pri hišni preiskavi mora zapisnik podpisati oseba, katere stanovanje je bilo preiskano.

Če zaslišani noče podpisati zapisnika, se to zapiše in navede razlog odklonitve. Ugovori na vsebino zapisnika se zapišejo.

Čisto na koncu se podpišeta izvajalec procesnega dejanja in zapisnikar. Če zapisnikarja ni, morajo zapisnik podpisati vsi navzoči pri procesnem dejanju.

(6) *Izločitev zapisnikov:*

Iz kazenskih spisov se morajo izločiti vsi zapisniki o procesnih dejanjih, za katera zakon določa, da se sodna odločba nanje ne more opreti. To so:

- 1) Obvestila od osumljenca PRED POUKOM,
- 2) Ne sme opirati (po ZKP) + (1.), če D.T. NI + priče, ki ne smejo pričati.

Zapisnik se izloči po uradni dolžnosti ali na predlog strank (samo do začetka GO; izjemoma na GO). Izločitev zapisnika opravijo:

- državni tožilec (1) (preden da zadevo naprej),
- preiskovalni sodnik (2) (tako ko ugotovi, da je nedovolj!),
- zunajobravnavni senat ob ugovoru zoper obtožnico,

- sodni senat na glavni obravnavi (predsednik senata med pripravami na GO),
- predsednik senata sodišča I. stopnje v pritožbenem postopku potem, ko mu sodnik poročevalec pošlje spis.

Zapisniki se izločijo s sklepom. Zoper sklep je dovoljena posebna pritožba. Po pravnomočnosti sklepa o izločitvi zapisnikov, se zapisniki zapečatijo v poseben ovitek in shranijo pri preiskovalnem sodniku. Ni jih možno pregledati ali uporabiti v postopku. ->RAZEN

Namen izločitve zapisnikov o procesnih dejanjih v predkazenskem postopku je preprečiti vpliv podatkov, pridobljenih v predkazenskem postopku, na končno odločitev v k.p. (= *kontaminacija procesnega gradiva*). Obvestila, ki jih zbere policija, so namenjena državnemu tožilcu pri odločanju o pregonu.

(7) *Zapisnik o posvetovanju in glasovanju:*

je poseben zapisnik, ki se sestavi potem, ko se sodni senat po končani glavni obravnavi umakne (posebna mnenja se mu priložijo) na posvetovanje in glasovanje, da izreče odločbo ali sklep. Obsega potek glasovanja in spreje-to odločbo. Podpišejo ga vsi člani senata in zapisnikar. Ta zapisnik je tajen – pregleda ga lahko le višje sodišče, ko odloča o pravnih sredstvih.

(8) *Zvočno in slikovno snemanje:*

je fakultativno – preiskovalni sodnik lahko odredi zvočno ali slikovno snemanje preiskovalnega dejanja. Pri zaslišanju mora o tem predhodno obvestiti zaslišanega.

Na zahtevo zaslišanega se posnetek takoj reproducira. Popravki in pojasnila posnetka se posnamejo takoj.

Kljub snemanju se vzporedno piše zapisnik o preiskovalnem dejanju. V zapisnik je treba napisati, da je dejanje posneto, kdo ga je posnel, da je zaslišani seznanjem s snemanjem, da je bil posnetek reproduciran ter kje je posnetek shranjen.

Zvočne in slikovne posnetke hrani sodišče, dokler hrani kazenski spis.

Preiskovalni sodnik lahko dovoli snemanje preiskovalnega dejanja osebam, ki imajo za to upravičen interes.

Poskus, da bi uvedli obvezno zvočno snemanje glavnih obravnav, je propadel. S tem bi sicer zamenjali zamudno, nerodno, nezanesljivo in obremenjujoče pisanje zapisnika, ki ga narekuje sodnik, vendar bi hkrati razkrili neznanje in napake sodnikov in drugih procesnih udeležencev. Zapisnik na glavni obravnavi je pogosto sodnikov subjektiven povzetek dogajanja.

II. KRAJ IZVRŠITVE PROCESNIH DEJANJ

1. Kraj izvršitve za preiskovalna dejanja

Preiskovalni sodnik opravlja preiskovalna dejanja na območju svojega sodišča. V korist preiskave lahko opravi preiskovalna dejanja zunaj območja svojega sodišča, vendar mora o tem obvestiti za drugo območje pristojno sodišče. Takšna preiskovalna dejanja lahko tudi prepusti v izvršitev preiskovalnemu sodniku drugega območja.

Preiskovalni sodnik lahko izvršitev odredbe o hišni ali osebni preiskavi ali zasegu predmetov izven svojega območja prepusti policiji.

2. Uradno poslopje

Vsa procesna dejanja je treba opraviti v uradnem poslopju razen tistih, za katera to po naravi stvari ni možno (ogled, hišna preiskava, zaslihanje bolne ali ostarele priče). Obdolženec in priče morajo priti na kraj, določen v vabilu.

3. Glavna obravnava

se opravi na sedežu sodišča v sodnem poslopju. Če prostori v sodnem poslopju niso primerni (so premajhni zaradi velikega št. obtožencev ali zainteresiranih poslušalcev), lahko predsednik sodišča določi, da naj se glavna obravnava opravi v drugem poslopju. Predsednik višjega sodišča lahko dovoli glavno obravnavo v drugem kraju na območju sodišča.

4. Stranke

Stranke opravijo procesna dejanja pri pristojnem sodišču. Pritožbo vložijo pri sodišču, ki je izreklo sodbo na I. stopnji. Ugovor zoper obtožnico se vloži pri pristojnem okrožnem sodišču. Oবাদba in predlog za kazenski pregon se poda pri pristojnem državnem tožilstvu. Če se poda pri policiji, sodišču ali nepristojnemu državnemu tožilstvu, jo ti pošljejo pristojnemu državnemu tožilcu.

Zasebna tožba se vloži pri pristojnemu sodišču.

III. ROKI IN NAROKI (ČAS IZVRŠITVE PROCESNIH DEJANJ) (87. – 91. ZKP)

V k.p. so roki praviloma nespremenljivi. Podaljšati ali skrajšati jih je možno le izjemoma. Računajo se na ure, dneve, mesece in leta.

1. Rok

(1) *Pojem roka:*

Rok je določeno časovno obdobje:

- 1) v katerem mora procesni organ ali procesni udeleženec opraviti določeno procesno dejanje,
- 2) ki mora preteči, da se določeno procesno dejanje lahko opravi.

(2) *Vrste rokov:*

Zakonski roki so roki, določeni z zakonom. Zakonski roki so *prekluzivni* = ni jih možno podaljšati, razen če to zakon izrecno dovoljuje. Zakonski rok, določen zaradi varstva pravic obdolženca, se lahko skrajša, če obdolženec to zahteva pisno ali ustno na zapisnik.

Zakonski roki so:

- *prekluzivni zakonski roki* (-napoved/vložitev pritožbe; -ugovor zoper kaznovalni nalog) – omogočajo stranki, da opravi določeno procesno dejanje, dokler se rok ne izteče. Po poteku roka stranka izgubi pravico opraviti to dejanje-> subsidiarni zasebni tožilec).
- *instrukcijski ali napotilni zakonski roki* – vežejo procesni organ, da v roku opravijo določeno procesno dejanje. Če ga organ v roku ne opravi, ne izgubi te pravice (večinoma veljajo za državne organe).

Sodniški roki so roki, ki jih določa sodnik na podlagi zakonskega pooblastila. Sodniški roki so *dilatorni* = lahko se podaljšajo ali preložijo.

(3) *Računanje rokov:*

Roki se računajo po urah, dnevih, mesecih in letih. Roki, ki so določeni po mesecih/letih se iztečejo s pretekom tistega dne v zadnjem mesecu/letu, ki se po svoji številki ujema z dnem, ko je rok začel teči (če tega dneva v zadnjem mesecu ni, se izteče rok zadnji dan v tem mesecu). Pri računanju po urah ali dnevih začne rok teči šele naslednjo uro ali dan (prvostopenjska sodna odločba se vroči 5. julija, rok za pritožbo začne teči 6. julija).

Roki tečejo neprekinjeno ne glede na nedelje in državne praznike, vendar se rok ne more izteči na soboto in nedeljo ali državni praznik, ker takrat sodišče ne dela – takšen rok se izteče prvi naslednji dan, ko sodišče začne delati.

Če se vloga pošlje, velja za pravočasno, če je bila poslana na dan, ko poteče rok (le PRIPOROČENO!)

Če je na rok vezana vloga zaradi nevednosti ali pomote izročena ali poslana nepristojnemu sodišču (pred potekom roka) ter zaradi tega prispe na pristojno sodišče prepozno, se šteje za pravočasno.

(4) *Posledice zamude roka:*

Če zamudi rok sodnik, odgovarja le disciplinsko. Javni interes zahteva, da se kazenski zahtevek uresniči kljub zamudi roka.

Če zamudi rok državni tožilec, odgovarja disciplinsko. Če zamudi rok za pravno sredstvo, izgubi pravico do pravnega sredstva (je *prekludiran*).

Če zamudijo rok obdolženec, zasebni ali subsidiarni tožilec, so prekludirani. Ob določenih pogojih imajo možnost vrnitve v prejšnje stanje (prekluzivni roki).

(5) *Vrnitev v prejšnje stanje:*

je pravni institut, ki pomaga osebi, ki je zamudila rok ali narok iz upravičenega razloga (-GO, -zaslišanje obdolženca pri odločanju o preiskavi, -DT umakne)

Če zasebni tožilec, subsidiarni tožilec ali oškodovanec ne pridejo na glavno obravnavo, se šteje da so tožbo umaknili, če so zamudili narok iz neupravičenega razloga. Prošnja za vrnitev v prejšnje stanje morajo vložiti v 8 dneh po prenehanju ovire, zaradi katere niso mogli priti na glavno obravnavo. Če ovira traja več kot 3 mesece od dneva zamude, ni možno zahtevati vrnitve v prejšnje stanje.

Če obdolženec zamudi rok za pritožbo ali napoved pritožbe zoper sodbo, se mu na prošnjo dovoli vrnitev v prejšnje stanje. Pritožbo ali napoved pritožbe mora vložiti v 8 dneh od prenehanja ovire, zaradi katere je zamudil rok. Na sklep, ki dovoli vrnitev v prejšnje stanje, ni možna pritožba. Na sklep, ki ne dovoli vrnitve v prejšnje stanje, je dovoljena pritožba pri višjem sodišču, kamor se pošlje tudi pritožba zoper sodbo, ki jo višje sodišče reši, če dovoli vrnitev v prejšnje stanje.

2. Narok (termin) (307. člen)

(1) *Pojem naroka:*

Narok ali termin je časovna točka, določena na uro, ob kateri se opravi procesno dejanje (sestane), pri katerem sodeluje več procesnih subjektov ali procesnih udeležencev. Npr. narok za zaslišanje obdolženca, narok za glavno obravnavo, Razpiše ga sodišče.

(2) *Zamuda naroka:*

Pri zamudi naroka se praviloma odredi nov narok (npr. priča ali obdolženec ne prideta na glavno obravnavo; če ne pride oškodovanec kot tožilec ali zasebni tožilec=> ustavitev k.p. s sklepom). Če je priča ali obdolženec pravilno povabljen, vendar ne pride na glavno obravnavo in ne opraviči izostanka, se ga prisilno privede (pričo se poleg tega še kaznuje z denarno kaznijo). Če na glavno obravnavo ne pride državni tožilec, se obravnava preloži. Predsednik senata mora o izostanku obvestiti višjega državnega tožilca.

3. Splošna pravila o času izvrševanja procesnih dejanj

Kazenska sodišča ne delajo ob dneh, ki so dela prosti. Ti dnevi so določeni s posebnimi predpisi.

Procesna dejanja se opravljajo podnevi v času uradnih ur procesnega organa.

Hišna preiskava se opravi med 6. in 22. uro. Izjemoma se opravi izven teh ur, če bi bilo nevarno odlašati.

Glavna obravnavo se lahko nadaljuje po poteku delovnega časa sodišča, če ni prekinjena.

Dežurni preiskovalni sodnik lahko opravlja preiskovalna dejanja v nočnem času. V nočnem času lahko zasliši osumljenca, ki mu je odvzeta prostost (takšnega osumljenca mora policija privedi brez odlašanja).

IV. VROČANJE PISANJ IN PREGLEDOVANJE SPISOV

1. Vročanje pisanj

(1) *Pojem vročanja:*

je procesno dejanje sodišča k.p., ki se odredi, da se stranka ali drug udeleženec v postopku seznanj z odločbo ali obvesti o procesnem dejanju, ki je bilo opravljeno ali naj se opravi. Vročanje je prenos pisanj s sodišča k stranki in drugim udeležencem, ki so jim namenjena. Med pisanja, ki se vročajo, spadajo: vabila, obtožni akti, sodbe, sklepi, pravna sredstva, odgovori na pritožbo, ...

(2) *Načini vročitve:*

Pisanja se vroča podnevi in ob delavnikih, razen če gre za vročanje po pošti. Vročitev se opravi v stanovanju ali na delovnem mestu.

Pisanja se vročajo:

- po pošti ali pooblaščenem podjetju za vročanje pošilk (DHL, Western Union,...),
- preko uradne osebe procesnega organa, ki odredi vročitev,
- tako, da naslovljenec prejme pisanje neposredno v prostorih procesnega organa.

*OSEBNA VROČITEV: -vabilo na 1. zaslišanje; -vabilo na GO

1.) neposredno naslovníku 2.) NI-> sporočilo 3.) NI-> nadomestno-> vročitev opravljena

NADOMESTNA VROČITEV:

1.) neposredno naslovníku 2.) NI-> nadomestno (družinski član, sosed)

(3) *Osebna vročitev:*

Pomembnejša pisanja v k.p. se vročajo osebno ali neposredno. Vročevalec, ki je običajno poštni delavec, izroči pisanje neposredno v roke naslovníku. Če naslovníka ni v stanovanju ali na delovnem mestu, vročevalec poižve, kdaj in kje ga lahko najde. Pri odraslemu družinskemu članu (če naslovníka ni v stanovanju), pooblaščenim osebi za sprejem pošte (če naslovníka ni na delovnem mestu) ali v nabiralniku pusti vročevalec pisno sporočilo, naj bo naslovník določenega dne ob določeni uri v stanovanju ali na delovnem mestu. Če naslovníka ni možno najti ob drugem poskusu vročitve, se opravi nadomestna vročitev.

Zakon določa pisanja, ki jih je treba vročiti osebno:

- vabilo obdolžencu na prvo zaslišanje v predkazenskem postopku, (vedno!, ni važno če ima zagovornika)
- vabilo obdolžencu na glavno obravnavo (vedno!, ni važno če ima zagovornika),
- obtožni akt obtožencu (če ima zagovornika, obema nadomestno/če nima zagovornika osebno),
- vse odločbe, pri katerih teče rok za pritožbo (če ima zagovornika, obema nadomestno/ če nima zagovornika osebno),
- vabilo za vložitev tožbe zasebnemu tožilcu ali njegovemu zakonitemu zastopniku (zasebnemu tožilcu in sub. tožilcu ter zastopniku OSEBNO, pooblaščenecem pa NADOMESTNO),
- vabilo za vložitev obtožnice subsidiarnemu tožilcu ali njegovemu zakonitemu zastopniku (zasebnemu tožilcu in sub. tožilcu ter zastopniku OSEBNO, pooblaščenecem pa NADOMESTNO),
- vabilo na glavno obravnavo zasebnemu ali subsidiarnemu tožilcu (zasebnemu tožilcu in sub. tožilcu ter zastopniku OSEBNO, pooblaščenecem pa NADOMESTNO).

(4) *Nadomestna vročitev:*

Če zakon osebne vročitve izrecno ne določa, je treba z njo poskusiti.

Če naslovníka ni v stanovanju, se pisanje vroči odraslemu družinskemu članu, ki je pisanje dolžan sprejeti. Če ni v stanovanju nikogar, se pisanje vroči sosedu ali hišniku, če v to privolita.

Če naslovníka ni na delovnem mestu, se pisanje vroči pooblaščenim osebi za sprejemanje pošte, ki je pisanje dolžna sprejeti. Če te osebe ni, se pisanje vroči sodelavcu, če v to privoli.

Če pisanja ni možno nadomestno vročiti, se naslovníku pusti obvestilo o prispeli pošiljki z obvestilom, na kateri pošti, sodišču in kdaj lahko prevzame pisanje. Če pisanje v določenem roku na pošti ali sodišču ni prevzeto, se vrne procesnemu organu, ki ga je poslal.

Če je naslovník odsoten in mu nadomestne osebe pisanja ne morejo pravočasno izročiti, se pisanje vrne procesnemu organu z navedbo, kje se nahaja odsotni. Če obdolžencu ni mogoče vročiti odločbe/pritožbe, ker ni sporočil spremembe naslova, se odločba/pritožba

pritrdi na SODNO DESK; po 8 dneh se šteje, da je bila opravljena veljavna vročitev (fikcija vročitve).

Če ni možna vročitev po pravilih ZKP, se subsidiarno uporabljajo določbe pravnega postopka.

(5) *Potrdilo o vročitvi (vročilnica):*

Pravilna dostava pisanja se ugotavlja s potrdilom o vročitvi ali vročilnico. Podpišeta ga prejemnik in vročevalec. Prejemnik mora z besedami napisati datum prejema. Nepismenega prejemnika podpiše vročevalec. Če prejemnik noče podpisati vročilnice, to vročevalec zapiše in navede datum vročitve – s tem je vročitev opravljena.

(6) *Odklonitev sprejema:*

Če naslovnik ali njegov odrasli družinski član pisanja noče sprejeti, vročevalec na vročilnico zapiše datum, uro in razlog odklonitve sprejema ter pusti pisanje v naslovnikovem stanovanju – s tem je vročitev opravljena.

(7) *Posebne vročitve:*

Za določene osebe veljajo posebna pravila vročanja.

- 1) državni tožilec – vročanje se opravlja prek pisarne državnega tožilstva,
- 2) vojaške osebe, policijske osebe, pazniki v zaporih – vabila se vročajo prek njihovega poveljstva zaradi varovanja discipline,
- 3) osebe, zaposlene v kopenskem, morskem ali zračnem prometu – vabila se vročajo po neposrednem predstojniku zaradi varovanja prometa,
- 4) osebe z odvzeto prostostjo – vročanje se opravlja prek sodišča ali uprave zavoda,
- 5) osebe z imuniteto po mednarodnem pravu – vročanje se opravlja prek Ministrstva za zunanje zadeve,
- 6) slovenski državljani v tujini – vročanje se opravlja prek slovenskega diplomatskega ali konzularnega predstavništva, če tuja država temu ne nasprotuje in naslovnik pisanje prejme prostovoljno.

2. Pregledovanje spisov

(1) *Splošno o pregledovanju in prepisovanju spisov:*

Pregledovanje spisov ima namen omogočiti upravičencu, da se seznaní s kazensko zadevo. Zakon dovoljuje pregled in prepis spisa vsaki osebi, ki ima za to upravičen interes. Najpogosteje je za pregled spisa zainteresirana obramba, ker lahko tako odgovarja na navedbe obtožbe.

(2) *Dovolitev pregleda in prepisa spisov:*

Med postopkom dovoljuje pregled in prepis organ, pred katerim teče postopek. Po koncu postopka dovoljuje pregled spisov predsednik sodišča ali uradna oseba, ki jo določi.

Pregled spisov pri državnem tožilcu dovoljuje državni tožilec.

Pregled in prepis spisov se lahko odreče:

- zaradi posebnih razlogov obrambe ali varnosti države,
- če je bila javnost izključena iz glavne obravnave.

Zoper sklep, ki prepoveduje pregled spisov, je dovoljena pritožba (ne zadrži izvršitve)-> na ZOS!.

(3) *Upravičenci pregleda in prepisa spisov:*

Oškodovanec, zasebni in subsidiarni tožilec imajo pravico pregledati spise in si ogledati dokazne predmete.

Oškodovancu se lahko odreče pregled spisov, dokler ni zaslišan kot priča (če nastopa v vlogi subsidiarnega tožilca ali zasebnega tožilca).

Zagovornik ima pravico pregledati in prepisati spise takoj, ko:

- je podana zahteva upravičenega tožilca za kazenski pregon,
- ko preiskovalni sodnik pred izdajo sklepa o preiskavi opravi posamezna preiskovalna dejanja.

Obdolženec ima pravico pregledati in prepisati spise ter si ogledati dokazne predmete. Skupaj z zagovornikom imata pri d.t. pravico pregledati UZ, ki jih je d.t. izločil iz spisov.

IV. IZDAJA IN NAZNANITEV ODLOČB (112-116.)

1. Pojem odločbe v kazenskem postopku

Odločba je vsaka oblika sodnega odločanja. Izdajanje odločb v k.p. je procesno dejanje, ki jih v postopku opravljajo državni organi (sodišče). Z odločbo izrazi procesni organ lastno voljo, da se za določeno dejansko stanje uporabi pravo in uveljavi določena pravna posledica.

2. Vrste odločb

(1) *Vrste odločb po vlogi, ki jo imajo:*

- 1) *sklepne ali končne* odločbe – z njimi se k.p. na višji stopnji dokončno konča,
- 2) *vmesne ali začasne* odločbe (interimne odločbe) – z njimi se k.p.usmerja k sklepni odločbi.

(2) *Vrste odločb po vsebini:*

- 1) *meritorne ali glavne* odločbe (bistvene odločbe) – zadevajo bistvo k.p. in odgovorijo na vprašanje, ali obstaja v konkretnem primeru kazenska odgovornost,
- 2) *formalne ali procesne* odločbe – rešujejo posamezna procesna vprašanja (procesni pogoji).

(3) *Vrste odločb po ZKP:*

- 1) *sodba* = sodna odločba, s katero je odločeno o celotnem predmetu k.p. Odloča meritorno o sami stvari, razen zavrnilne sodbe, ki odloča o procesnih pogojih. Na I. stopnji se izreče sodba na podlagi glavne obravnave, na II. stopnji na podlagi javne ali nejavne seje (lahko tudi GO.). Vrste sodb so:

- *zavrnilna* sodba,
- *oprostilna* sodba,
- *obsodilna* sodba.

Sodbe lahko izdaja le sodišče. Zoper sodbo je možno vložiti pritožbo.

- 2) *sklep* = odločba, s katero se rešujejo posamezna procesna vprašanja. Izjemoma se sklepom rešuje celotna kazenska zadeva:

- če se postopek ustavi:
 - v preiskavi,
 - ob ugovoru na obtožnico,
 - ob umiku obtožbe na glavni obravnavi.
- ko sodni senat na koncu glavne obravnave s sklepom zavrže obtožnico,
- ko sodnik v skrajšanem postopku:
 - zavrže obtožni predlog,
 - izreče sodni opomin.
- ko se izreče neprištevnemu storilcu varnostni ukrep obveznega psihiatričnega zdravljenja.
- sklepe in odredbe lahko izdajajo tudi drugi organi, ki sodelujejo v KP.

- 3) *odredba* = vsaka druga odločba v kazenskem postopku, ki ni sodba ali sklep, s katero se opravi manj pomembno dejanje o poteku in ureditvi postopka. Z odredbo se odredijo:

- vabilo,
- prisilna privedba,
- osebna preiskava,
- hišna preiskava,
- odvzem predmetov,
- razpis glavne obravnave,

- pridobitev novih dokazov,
- določitev izvedenca,...

Zoper odredbo ni možno vložiti pritožbe. Zato so odredbe sporne kot oblika odločbe v vseh primerih, ko se z njimi pomembneje posega v pravice in svoboščine drugih (npr. hišna in osebna preiskava).

3. Izdaja in naznanitev odločb

Odločbo v postopku izda sodnik posameznik ali senat po ustnem posvetovanju ali glasovanju. Za odločbo mora glasovati *absolutna večina* članov senata.

Vsebina odločbe mora biti *razglašena* ali *naznanjena* prizadetim. Pred tem je notranje sodno dejanje, ki se lahko spremeni (revotacija).

Načina naznanitve sodnih odločb sta:

- (1) *ustna naznanitev* – če so z odločbo prizadete osebe navzoče, (če ustno, se to zaznamuje v zapisniku + podpis, če izjavi, da ne bo pritožbe-> se ji ne vroči prepisa.)
- (2) *vročitev* overjenega prepisa odločbe – za nenavzoče prizadete osebe:
 - 1) osebna ali neposredna vročitev,
 - 2) nadomestna vročitev – prek druge osebe.

Način vročitve je odvisen od vrste odločbe.

V. IZVRŠITEV ODLOČB

Izvršitev kazenskih sankcij ne spada v k.p. Za izvršitev sodbe je potrebno:

- ugotoviti pravnomočnost sodbe,
- dostaviti sodbo pristojnemu organu.

Pravnomočnost sodbe ugotavlja predsednik sodnega senata I. stopnje.

Sodba I. stopnje je *formalno pravnomočna*, če: * (se ne more več izpodbijati s pritožbo/zoper nje ni pritožbe.)

- (1) do poteka pritožbenega roka nobena stranka ni vložila pritožbe,
- (2) so se stranke pritožbi odpovedale ali so vloženo pritožbo umaknile,
- (3) sodišče II. stopnje zavrne pritožbo kot neutemeljeno ter zoper sodbo II. stopnje ni možna pritožba ali je zanjo potekel rok.

Enako postane pravnomočna sodba II. stopnje, če je zoper njo možna pritožba na III. stopnjo.

Posledica formalne pravnomočnosti je *materialna pravnomočnost*, katere vsebina je:

- (1) o vsebini sodbe ni več možno razpravljati ali o njej ponovno odločati (*ne bis in idem*),
- (2) vsebina sodbe velja za resnično (*res iudicata pro veritate habetur*) – to pravilo velja le za izrek sodbe, ne za njeno obrazložitev.

Sodišče in državni tožilec morata v vsaki zadevi, ki jo obravnavata, po uradni dolžnosti paziti, ali ne gre slučajno za zadevo, ki je že bila pravnomočno razsojena.

Materialna pravnomočnost ni ovira za ponovno obravnavanje iste kazenske zadeve v postopku izrednih pravnih sredstev, postopku amnestije in postopku pomilostitve.

Pravnomočna sodba se izvrši, ko je *vročena* obsojencu in za njeno izvršitev *ni zakonskih ovir*:

- smrt obsojenca,
- huda bolezen obsojenca,
- paricijski rok za denarno kazen še ni potekel.

Za izvršitev sodbe je pristojno okrožno sodišče območja, kjer obsojenec prebiva ali je v priporu. Sodba se dostavi izvršilnemu sodniku, ki mora v 3 dneh začeti postopek za izvršitev kazni – obsojencu se pošlje *poziv* za nastop kazni v določenem kazenskem zavodu.

Če denarne kazni ni možno prisilno izterjati, se za vsakih začetih 41 evrov, določi 1 dan zapora.

Sodna odločba se lahko izvrši le, če je jasna. Če nastane dvom glede:

- dovoljenosti sodne odločbe,
- računanja kazni,

- vštevanju pripora ali prej prestane kazni,
- razlage sodne odločbe -> odloči sod., ki jo je izdalo odloči sodnik posameznik ali predsednik sodnega senata I. stopnje. s *posebnim sklepom*. Pritožba ne zadrži izvršitve sklepa, razen če sodišče odloči drugače.

Vpliv izrednih pravnih sredstev na izvršitev sodbe:

- (1) *obnova k.p.* v obsojenčevo korist – če sodišče misli, da bo prišlo do oprostilne ali zavrnilne sodbe ali izreka nižje kazni od prestane, se izvršitev sodbe odloži ali prekine.
- (2) *zahteva za izredno omilitev kazni* – ne zadrži izvršitve kazni,
- (3) *zahteva za varstvo zakonitosti* – glede na vsebino se lahko na I. stopnji ali na Vrhovnem sodišču odredi, da se izvršitev sodbe odloži ali prekine.

Glede stroškov k.p., odvzema premoženjske koristi in premoženjskopравnih zahtevkov izvrši sodbo pristojno sodišče po pravilih (civilnega) izvršilnega postopka. Prisilna izterjava stroškov k.p. se opravi po uradni dolžnosti.

Odvzeti predmeti se: *o tem odloči I. stopenjsko sodišče

- prodajo po pravilih civilnega izvršilnega postopka – denar od prodaje gre v proračun,
- izročijo kriminalističnemu muzeju,
- uničijo.

Odločba o odvzemu predmetov se lahko spremeni v pravnem postopku, če nastane spor o lastnini predmetov. (izven primera obnove k.p in zahteve za varstvo zakonitosti).

Sklepi se izvršijo takoj, ko postanejo pravnomočni. Sklep postane pravnomočen, če se ne more izpodbijati s pritožbo ali zoper njega ni pritožbe.

Odredbe se izvršijo takoj (izdajatelj odredbe lahko odloči drugače).

Sklepe in odredbe izvršujejo organi, ki so jih izdali, če ni določeno drugače.

Kazensko evidenco in evidenco vzgojnih ukrepov vodi Ministrstvo za pravosodje. Način njune-ga vodenja predpiše minister za pravosodje.

Peto poglavje: **DOKAZNO PRAVO (DOKAZNA SREDSTVA)**

I. SPLOŠNO O DOKAZIH IN DOKAZOVANJU

1. Pojem dokaza

Dokaz v formalnem pomenu je po predpisih kazenskega postopka opravljeno *procesno dejanje*, s katerim sodišče ugotovi dejstva, pomembna za presojo kazenske zadeve.

Dokaz v materialnem pomenu je vir, iz katerega procesni organ dobiva sporočila o dejstvih. Viri se imenujejo *dokazna sredstva* ali nosilci dokaza.

Dokaz lahko pomeni tudi *razumsko prepričanje sodišča* o resničnosti dejstva, ki se ugotavlja – *rezultat ocene dokazovanja*.

Dokaz v logičnem pomenu je del vsebine izvirnega dokaza, iz katerega procesni organ izpelje sklep o obstoju določenega dejstva (*argument* ali *razlog*).

2. Vrste dokazov

- (1) *Obremenilni* (obtožni) *in razbremenilni* (obrambni) *dokazi*:

Obremenilni dokazi so v obdolženčevo škodo.

Razbremenilni dokazi so v obdolženčevo korist.

Veliko dokazov je obojih hkrati. Za oprostitev obdolženca je treba obremenilne dokaze ovreči.

- (2) *Izvirni* (*originalni*, primarni) *in izvedeni* (sekundarni) *dokazi*:

Kriterij za to delitev je vir dokaza. Izvirne listine, priče dogodka, ogled kraja storitve spadajo med izvirne dokaze.

Izvedeni dokazi so dokazi, iz katerih za dejstva zvemo posredno.

V skladu z načelom neposrednosti je treba dokazovanje na glavni obravnavi izvesti neposredno oz. v izvirmiku.

(3) *Neposredni (direktni) in posredni (indirektni) dokazi:*

Neposredni dokazi so dokazi, ki neposredno kažejo na odločilno ali pravno relevantno dejstvo. Neposredni dokazi so: priznanje obdolženca, izpovedba očitca kot prič, zasačenje pri dejanju...

Posredni dokazi so dokazi, ki na odločilno ali pravno relevantno dejstvo kažejo posredno prek logičnega sklepanja. Imenujemo jih tudi *indici*. Indici so dejstva, ki niso odločilna, a se v k.p. ugotavljajo, da bi se z njihovo pomočjo z logičnim sklepanjem ugotovil (ne)obstoj določenega dejstva. Ko je indic ugotovljen, postane argument oz. dokaz v logičnem pomenu (*circumstantial evidence*), iz katerega procesni organ sklepa o obstoju odločilnega dejstva. Indice ugotavlja sodišče, kadar nima možnosti, da bi neposredno ugotavljalo (ne)obstoj odločilnih dejstev.

(4) *Osebni in stvarni (materialni) dokazi:*

Osebni dokazi so:

- izpovedbe prič,
- zagovor obdolženca,
- izvidi in mnenja izvedencev.

Stvarni dokazi so:

- vsi predmeti, iz katerih procesni organ z opazovanjem ugotavlja potrebna dejstva (npr. sledovi, krvni madeži, prstni odtisi),
- predmeti, ki jih je storilec pustil na kraju storitve,
- sredstva k.d.,
- objekti k.d. (*corpora delicti*),
- listine,...

3. Stadiji dokazovanja(1) *odkrivanje ali zbiranje dokazov,*(2) *zavarovanje dokazov,*

(3) *sprejemanje ali izvajanje dokazov* – izvedba dokazov je stvar sodišča. Po našem pravu stranke ne smejo izvajati dokazov, lahko jih le predlagajo. Stranke lahko le postavljajo vprašanja obdolžencem, pričam in izvedencem. Predmete k.d. zaradi prepoznave predsednik senata pokaže obdolžencu in pričam.

(4) *preizkus dokazov* – gre za preizkus zanesljivosti in verodostojnosti dokaznega sredstva. Opravimo ga tako, da ga primerjamo z drugimi dokaznimi sredstvi, analiziramo v podrobnostih ter ugotavljamo kontrolna (pomožna) dejstva = irelevantna (neodločilna) dejstva, ki se v postopku ugotavljajo, da bi se z njihovo pomočjo preverila zanesljivost posameznih dokazov o pravno relevantnih dejstvih ali indicih (npr. obremenilna priča je od oškodovanca dobila nagrado).

(5) *ocena dokazov* – je zaključek o (ne)resničnosti določenega dejstva. Procesni organ iz vsebine vsakega dokaza posebej in v zvezi z drugimi dokazi izvede sklep o obstoju dejstva, zaradi katerega je bil dokaz izveden.

Za oceno dokazov velja *načelo proste presoje dokazov* – sodišče pri ocenjevanju dokazov ni vezano na nobena formalna pravna pravila. Sodniku je prepuščeno, da se po lastni vesti, znanju in izkušnjah prepriča, katero dejstvo ima za (ne)dokazano. Vrsta in št. uporabljenih dokaznih sredstev nista odločilna, vendar mora sodnik svojo oceno utemeljiti in jo v odločbi obrazložiti v skladu s splošnimi zakoni človeškega mišljenja. Višje sodišče lahko odločbo v primeru pritožbe ustrezno preizkusi.

4. Dokazna sredstva

Dokazna sredstva so viri, iz katerih procesni organi ugotavljajo dejstva. So nosilci spoznavnega gradiva.

V našem pravu dokazna sredstva niso omejena. Kot dokazno sredstvo se lahko uporabi vse, kar je možno po logičnih načelih šteti za vir spoznavanja resnice v k.p. Izjeme od tega so:

- (1) *dokazne prepovedi* – so pravne določbe, s katerimi se prepoveduje:
- 1) ugotavljanje določenega dejstva – *absolutna dokazna prepoved*, prepoved dokazne teme (npr. prepoved ugotavljanja resničnosti pri k.d. opravljanja),
 - 2) uporaba določenega dokaznega sredstva – *relativna dokazna prepoved*, prepoved dokaznega sredstva (npr. prepoved ugotavljanja neprištevnosti z drugačnim dokaznim sredstvom kot s sodnim izvedencem psihiatrom), pravica do molka,...
- (2) *ekskluzijsko pravilo* – pravilo, s katerim se prepoveduje uporaba dokazov, pridobljenih na nezakonit način (npr. zaslišanje obdolženca z uporabo mučenja, nezakonita hišna preiskava, uporaba hipnoze,...). Procesna prava v svetu z različno strogostjo uveljavljajo to pravilo. Najbolj strogo je uveljavljeno v k.p. ZDA. Naše procesno pravo vsebuje generalno ekskluzivno klavzulo, ki zajema veliko št. nezakonito pridobljenih dokazov. Izjemoma lahko pri k.d. zoper varnost Republike Slovenije in njeno ustavno ureditev sodišče prosto presodi vrednost nezakonito pridobljenega dokaza in ga delno ali v celoti sprejme. S tem ni izključena kazenska odgovornost organa, ki je dokaz nezakonito pridobil.

Kot podlaga za sodbo je pri nas prepovedan vsak dokaz:

- 1) *pridobljen s kršitvijo ustavno določenih človekovih pravic in temeljnih svoboščin*,
- 2) *pridobljen s kršitvijo določb ZKP*, če je v zakonu določeno, da se sodna odločba nanj ne sme opreti,
- 3) *pridobljen na podlagi prepovedanega dokaza* (načelo zastrupljenega sadeža zastrupljenega drevesa).

Kot dokaz ne šteje:

- izpovedba obdolženca, če:
 - je bila zoper njega uporabljena sila, grožnja, medicinski poseg ali drugo sredstvo za vplivanje na voljo, da bi se dosegla njegova izjava ali priznanje, (če so bila vprašanja nejasna, nerazločna, nedoločna ali sugestivna/kapciozna).
 - je bila kršena njegova pravica do navzočnosti zagovornika pri zaslišanju,
 - če ni pouka iz 227/II
 - če odpoved pravici do zagovornika ni zapisana v zapisniku (ali če ni zapisanega pouka)
- izpovedba priče, če:
 - je bila izsiljena s silo, grožnjo, medicinskim posegom ali drugim sredstvom za vplivanje na voljo,
 - jo je dala oseba, ki ne sme pričati (npr. zagovornik-razen če obdolženec to sam zahteva; uradne ali vojaške tajnosti-dokler uradnih/vojaških oseb ne odveže pristojni organ),
 - je zaslišan mladoletnik, ki ni mogel razumeti pomena pravice da ni dolžan pričati
 - jo je dala oseba, ki se pričevanju lahko odpove, vendar o tem ni bila poučena, ali se ni izrecno odpovedala (npr. zakonec, sorodnik, verski spovednik),
 - jo je dala oseba, ki se je pravici do oprostitev pričevanja odpovedala, vendar pouk in/ali odpoved tej pravici nista zapisana v zapisniku.
- izpoved izvedenca, če:
 - jo je dala oseba, ki ne sme biti zaslišana kot priča,
 - jo je dala oseba, ki je oproščena pričevanja,
 - jo je dala oseba, ki je s k.d. oškodovana.

Prepovedane dokaze izloča iz postopka s sklepom državni tožilec in preiskovalni sodnik-> za vse ostale-> za obdolženca pred poukom d.t.. (preiskovalni sodnik (če jih d.t. že prej ne), zunajobravnalni senat, sodeči senat). Izločeni se hranijo na sodišču v posebnem ovitku na preiskovalnem oddelku.

Sodba, ki se sklicuje na prepovedane dokaze, se v pritožbenem postopku razveljavi zaradi bistvenih kršitev k.p.

Dokazna sredstva so:

- (1) hišna preiskava,
- (2) osebna preiskava,
- (3) zaseg predmetov,
- (4) ogled,
- (5) zaslišanje obdolženca,
- (6) zaslišanje prič,
- (7) izvedenstvo.

5. Dokazno breme

Formalno dokazno breme je pravna dolžnost določenega procesnega subjekta, da dokaže določeno dejstvo ali dejansko stanje, ki je podlaga za odločanje. Če subjekt tega dejstva ne dokaže, se šteje, da dejstvo ne obstaja.

Materialno dokazno breme pomeni interes določenega procesnega subjekta, da določeno dejstvo dokaže.

Rimsko pravo je poznalo *načelo delitve formalnega dokaznega bremena* – dokazovati mora oseba, ki nekaj zatrjuje, ne oseba, ki to zanika (*Ei incumbit probatio, qui dicit, non qui negat*). V čistem akuzatornem postopku je tožilec pravno dolžan dokazovati vsa dejstva, na katerih temelji kazenska odgovornost obdolženca, in vsa druga dejstva, potrebna za obsodbo. Če s tem ne uspe, mora sodišče obdolženca oprostiti. Sodišče se ne spušča v dokazovanje.

Načelo prenosa formalnega dokaznega bremena (NE PRI NAS!) – če obdolženec v svojo obrambo navede določena dejstva, glede njih pridobi položaj tožilca in jih mora dokazati, drugače se šteje, da ta dejstva ne obstajajo.

Teh načel pri nas ne poznamo.

Dokazno breme nosi pri nas tožilec, subsidiarno ga nosi sodišče (preiskovalni sodnik, sodeči senat). Nikoli ga ne nosi obdolženec. Obdolženec ima možnost, vendar ne dolžnosti dokazovanja. Tožilec je dolžan dokazati obdolženčevo krivdo. Obdolženec ni dolžan dokazovati nedolžnosti. Če jo dokazuje in ne dokaže, s tem ni podan dokaz njegove krivde. Če obdolženec v obrambo navede določeno dejstvo, ga ni dolžan dokazati – sodišče mora to dejstvo preizkusiti glede na to, ali ga je obdolženec podprl z zadostnimi dokazi ali ne.

Za sodišče velja glede dokaznega bremena *inkvizicijska ali preiskovalna maksima* – pravilo, nastalo v inkvizicijskem postopku, po katerem ima sodišče pravico in dolžnost odločati, katera dejstva bo uveljavljalo in s katerimi dokazi. Obsega tudi iniciativo za izvedbo dokazov, ki jih stranke niso predložile ali so predlog umaknile.

Načela dokaznega bremena v ZKP:

- (1) **tožilec ima dolžnost dokazati obdolžencu kazensko odgovornost,**
- (2) **obdolženec ni dolžan dokazati svoje nedolžnosti,**
- (3) **sodišče je dolžno izpopolniti nezadostno dokazovanje obtožbe in obrambe.**

!*! 1.) Anglosaški (adversarni postopek): poudarek je na dokaznem pravu: PRAVILA o tem: -kdaj je dokaz dopusten –kdaj je dokaz relevanten –kdaj je dokaz pomemben

PROBLEM pri nas: -spis ni dokončan pred začetkom GO (prekluzivni rok pri predlaganju dokazov)

-relevantnost je prepuščena sodišču (prosta presoja dokazov –ni pravil) =>zaradi načela iskanja materialne resnice, za vsak slučaj dopustijo vse (ker morajo vse raziskati)-> zavlačevanje postopka

ZDA: -na GO lahko predlagajo dokaze, samo če se pokaže nekaj res izjemnega; -spodbijajo verodostojnost prič (pri nas ne) –dodelana pravila hear-say *Mi imamo pravila o dokaznih prepovedih (formalna dokazna pravila).

2.) DOKAZNI STANDARDI:

-kažejo stopnjo verjetnosti, da je bilo storjeno k.d. ali –stopnjo prepričanosti določenega organa, da je bilo storjeno k.d. 0%-ni minimalnega suma 100%- flagrantno prijetje

a.)RS: -min. informacija (lahko anonimno) o k.d. (20%)- določen objekt (k.d.) ali subjekt – policija

b.)URS: (50-60%) –samo odredba sodišča! –naknadna kontradiktornost

c.) US (60-70%) –predhodna kontradiktornost

d.) Beyond reasonable doubt: prepričanost, kot bi razumni človek ravnal v najbolj pomembnih razmerah (90%)

*2 pomena dokaznih standardov: 1.) označujejo faze k.p. 2.) označujejo dokazno breme za določen poseg (preprečujejo arbitrarnost)

Načelo sorazmernosti-bolj verjetno kot je, da je nekdo storil k.d., z večjo pravico država posega v njegove pravice (ta stopnja verjetnosti je izražena z D.S).

3.) DOKAZNE PREPOVEDI: a.) Inkvizitorni postopek: inkvirent odloča o dovoljenih/nedovoljenih dokazih; ni pravil o tem b.) Mešani postopek: -adversarni element-> dokazna prepoved (prepove upravičenemu tožilcu, da bi uporabil nek dokaz, čeprav je v nasprotju z resnico

4.) DOKAZNI PREDLOG: -kateri dokaz naj se izvede –kaj z njim dokazuje –z določeno stopnjo verjetnosti dokazati, da:- bo dokaz uspešen (bo dokazal dejstvo) –bo dokaz pravno relevanten

5.) DOKAZNA PRAVILA: glede načina dokazovanja-NAČELO NEPOSREDNOSTI; glede sredstev dokazovanja-priče, izvedenci, listine

II. DOKAZNA SREDSTVA PO VELJAVNEM PRAVU

1. Hišna preiskava

Nedotakljivost stanovanja je zavarovana z ustavo. ZKP dopušča poseg v to pravico zaradi interesov kazenskega pravosodja.

(1) Pojem hišne preiskave:

Hišna preiskava je preiskava stanovanja in drugih prostorov obdolženca ali drugih oseb ter stvari v teh prostorih (omare, postelje, obleke, vreče). Lahko se opravi tudi v prostorih državnih organov, podjetij, pravnih oseb in v vojaških objektih. Ni je možno opraviti v diplomatskih in konzularnih prostorih (prostorih ekstrateritorialnih oseb).

Določbe o hišni preiskavi vsebuje že ustava, ki pravi:

Nihče ne sme brez odločbe sodišča proti volji stanovalca vstopiti v tuje stanovanje ali druge tuje prostore, niti jih ne sme preiskati.

Pri preiskavi ima pravico biti navzoč tisti, čigar prostori se preiskujejo, ali njegov zastopnik.

Preiskava se sme opraviti samo v navzočnosti 2 prič.

Pod pogoji, ki jih določa zakon, sme uradna oseba brez odločbe sodišča vstopiti v tuje stanovanje ali v tuje prostore in izjemoma brez navzočnosti prič opraviti preiskavo, če je to neogibno potrebno, da:

- lahko neposredno prime storilca kaznivega dejanja,
- se zavarujejo ljudje in premoženje.

(2) Pogoji za hišno preiskavo:

1) *formalni pogoj* – hišna preiskava se opravi *na podlagi obrazložene pisne odredbe sodišča*, ki se pred začetkom hišne preiskave izroči osebi, katere prostori se preiskujejo,

2) *materialni pogoj* – če je verjetno, da:

- bo možno pri hišni preiskavi obdolženca prijeti,
- se bodo pri hišni preiskavi odkrili sledovi k.d.,

- se bodo pri hišni preiskavi našli *pomembni predmeti* za k.p. Prijetje obdolženca pri hišni preiskavi ne spada v dokazno pravo – gre za napako pri sistematiki v ZKP.

Najhujša pomankljivost opredelitve hišne preiskave v ZKP je, da ne določa stopnje verjetnosti storjenega k.d., ki mora biti podana za hišno preiskavo. =>URS!

Hišna preiskava je možna brez sodne odredbe – pooblaščen osebe policije lahko brez sodne odredbe vstopijo v tuje stanovanje ali druge prostore in po potrebi opravijo hišno preiskavo, če:

- 1) imetnik stanovanja to želi,
- 2) kdo kliče na pomoč,
- 3) je treba prijeti storilca k.d., ki je bil zasačen pri samem dejanju (*in flagranti*),
- 4) je to potrebno za varnost ljudi in premoženja,
- 5) je v stanovanju ali drugem prostoru oseba, ki jo je treba po odredbi pristojnega državnega organa priprejeti, prisilno privedi ali se je zaradi pregona zatekla v te prostore.

* Hišna preiskava je torej možna: -privolitev lastnika –sodna odredba - zakon

(3) Postopek hišne preiskave:

Hišna preiskava se najpogosteje opravi v predkazenskem postopku.

Pred začetkom hišne preiskave se od osebe, na katero se nanaša odredba o preiskavi, zahteva, naj prostovoljno izroči osebo oz. predmete, ki se iščejo. Pri tem se jo pouči, da ima pravico obvestiti odvetnika, ki je lahko navzoč pri hišni preiskavi. Če prizadeta oseba zahteva navzočnost odvetnika, se začetek hišne preiskave odloži do prihoda odvetnika, vendar najdalj za 2 uri.

Brez predhodne izročitve odredbe in brez predhodne zahteve za prostovoljno izročitev osebe ali stvari je možno začeti hišno preiskavo, če:

- se pričakuje oborožen odpor,
- je potrebno, da se hišna preiskava opravi takoj in nepričakovano,
- se hišna preiskava opravi v javnih prostorih.

Hišna preiskava se opravlja *med 6. in 22. uro*. Izven tega časa se opravlja le:

- 1) če se do 22. ure *ni končala*,
- 2) če se opravlja v pogojih, ko je *dovoljena brez sodne odredbe*,
- 3) če to posebej dovoli preiskovalni sodnik, ker ocenjuje, da odlašanje lahko uniči sledove ali pomembne predmete.

Imetnik stanovanja in drugih prostorov ima pravico biti navzoč pri hišni preiskavi. Če je imetnik stanovanja odsoten, ima pravico biti navzoč njegov zastopnik.

Če se hišna preiskava opravi v prostorih državnih organov ali podjetij, se k navzočnosti pri hišni preiskavi povabi njihov predstojnik.

Pri hišni preiskavi morata biti navzoči 2 polnoletni priči – *solenitetni priči*.

Hišno preiskavo je treba opraviti obzirno, da se ne moti hišni mir.

O hišni preiskavi se napravi zapisnik, ki ga podpišejo:

- oseba, pri kateri se opravlja preiskava,
- osebe, katerih navzočnost je obvezna.

Pri hišni preiskavi se zasežejo le predmeti in listine, ki so v zvezi z namenom posamezne hišne preiskave.

V zapisnik se zapišejo in natančno opišejo zaseženi predmeti in listine. Osebi, ki so ji bili predmeti oz. listine zaseženi, se izda potrdilo.

(4) Posebnosti hišne preiskave brez sodne odredbe:

Pogoji za hišno preiskavo brez sodne odredbe so navedeni zgoraj.

Hišna preiskava brez odredbe sodišča se lahko opravi brez navzočnosti prič, če prič ni možno takoj zagotoviti in je s hišno preiskavo nevarno odlašati. Razlogi za odsotnost prič morajo biti navedeni v zapisniku.

O vstopu v stanovanje mora policija imetniku stanovanja izdati *potrdilo*. Če je policija opravila hišno preiskavo, mora sestaviti zapisnik. O opravljeni hišni preiskavi brez odredbe mora policija takoj poročati *preiskovalnemu sodniku*, če k.p. teče. Če k.p. še ne teče, mora policija poročati *državnemu tožilcu*.

(5) *Izključitev dokazne vrednosti hišne preiskave:*

Sodišče ne sme opreti svoje odločbe na dokaze, pridobljene s hišno preiskavo, če:

- 1) je bila hišna preiskava opravljena brez odredbe sodišča,
- 2) je bila hišna preiskava opravljena brez oseb, ki morajo biti navzoče,
- 3) če za hišno preiskavo brez odredbe sodišča in brez navzočnosti prič niso bili izpolnjeni pogoji.

2. Osebna preiskava (URS)

Osebna preiskava se lahko opravi, če je verjetno, da se bodo pri njej našli:

- sledovi k.d.,
- pomembni predmeti za k.p.

Preiščeta se obleka in oseba sama.

Preišče se obdolženec. Izjemoma se preiščejo druge osebe, za katere je verjetno, da imajo pomembne predmete za k.p.

Za osebno preiskavo je potrebna *pisna odredba sodišča*.

Pri osebni preiskavi morata biti navzoči 2 polnoletni prič. Osebno preiskavo ženske lahko opravi le ženska – tudi prič morata biti ženski.

Pooblaščen osebe policije lahko osebno preiskavo opravijo *brez odredbe in navzočnosti prič*:

- ko izvršujejo sklep o prisilni privedbi,
- ko osumljencu vzamejo prostost, če je podan sum:
 - o da ima osumljenec orožje za napad,
 - o da bo osumljenec odvrigel, skril ali uničil predmete, ki mu jih je treba vzeti kot dokazilo v k.p.

O osebni preiskavi brez odredbe in navzočnosti prič mora policija takoj poročati preiskovalnemu sodniku ali državnemu tožilcu.

O osebni preiskavi je treba napraviti zapisnik. Preiskovani osebi je treba izdati potrdilo o zaseženih predmetih.

Dokazna vrednost osebne preiskave je izključena, če:

- (1) je bila osebna preiskava opravljena brez odredbe sodišča,
- (2) je bila osebna preiskava opravljena brez navzočnosti prič,
- (3) za osebno preiskavo brez odredbe sodišča in navzočnosti prič niso bili izpolnjeni pogoji.

3. Zaseg predmetov

je samostojen način pridobitve stvari, pomembnih za k.p.

(1) *Edicijska ali izročitvena dolžnost*

je splošna državljanska dolžnost izročitve predmetov na zahtevo sodišča ali policije.

Edicijske dolžnosti so oproščene:

- ekstrateritorialne osebe,
- zagovornik glede pisnega občevanja z obdolžencem,
- državni organi, ki hranijo uradne spise in listine, če mislijo, da bi bila objava njihove vse-bine škodljiva za splošno korist (presoja ZOS),
- osumljenec, obdolženec

Kdor ima predmete, pomembne za k.p., jih mora na zahtevo sodišča (*pisna odredba*) izročiti. Sodišče predmete sprejme v hrambo ali njihovo hrambo zavaruje. Če posestnik predmetov noče izročiti, se ga kaznuje z denarno kaznijo. Če posestnik tudi po plačilu denarne kazni noče izročiti predmetov, se ga zapre. Zapor traja do izročitve predmetov ali konca k.p., vendar naj-več 1 mesec.

(2) *Pristojnost za zaseg:*

Zaseg predmetov lahko opravijo tudi pooblašene osebe policije, ko opravljajo funkcijo odkrivanja (148, 164) k.d. in storilcev ali izvršujejo nalog sodišča.

O zasegu predmetov se napravi *zapisnik*. V njem se navede, kjer so bili predmeti najdeni, in poda opis predmetov. Za zasežene predmete se izda potrdilo.

(3) *Zaseg in pregled spisov:*

Zaseženi spisi se popišejo. Če to ni možno, se spravijo v ovitek in zapečatijo. Lastnik spisa lahko pritisne na ovitek svoj pečat (??). K odpiranju ovitka se povabi oseba, ki so ji bili spisi zaseženi. Če ne pride, se ovitek odpre ter spisi pregledajo in popišejo brez njene navzočnosti. Procesni organ mora paziti, da se z vsebino spisov ne seznanijo nepooblašene osebe.

Državni organi lahko odrečejo vpogled ali izročitev spisov, če mislijo, da bi bila objava njihove vsebine škodljiva za splošne koristi. O tem odloči zunajobravnavni senat okrožnega sodišča. Podjetja lahko zahtevajo, da se ne objavijo podatki o njihovem poslovanju.

(4) *Pridržanje pisem, brzojavk in pošilk:*

Tajnost pisem in drugih občil je po ustavi nedotakljiva. Zakon lahko določi odstopanja od tega načela, če je to neizogibno za potek k.p. ali varnost države.

Preiskovalni sodnik lahko naroči poštnim, brzojavnim in drugim prometnim organizacijam, da pridržijo in mu izročijo pisma, brzojavne in druge pošiljke, ki jih pošilja obdolženec ali so nanj naslovljene, če obstajajo okoliščine, zaradi katerih se lahko upravičeno pričakuje, da bodo te pošiljke dokaz v postopku. O pridržanih pošiljkah se izda potrdilo.

Izročene pošiljke odpre preiskovalni sodnik v navzočnosti 2 prič. Vsebina pošilk se lahko v celoti ali delno sporoči obdolžencu oz. naslovljencu, če to dopuščajo koristi postopka.

Pošiljke 3. oseb se ne smejo pridržati. To so pošiljke, ki jih ni poslal obdolženec in niso nanj naslovljene. Naslovljencem je možno takšne pošiljke zaseči kot predmete.

(5) *Vrnitev zaseženih predmetov:*

Predmeti, ki se začasno zasežejo med k.p., se vrnejo lastniku ali imetniku, če:

- se postopek ustavi, IN
- ni razlogov, da se odvzamejo trajno:
 - kot varnostni ukrep odvzema predmetov:
 - ⇒ zaradi koristi splošne varnosti,
 - ⇒ zaradi razlogov morale.
 - kot odvzem protipravne premoženjske koristi, pridobljene s k.d.

Če je zaseženi predmet svojemu lastniku oz. imetniku neizogibno potreben, se mu lahko vrne pred koncem postopka, če se zaveže, da ga bo na sodišče prinesel kot dokaz.

(6) *Ravnanje s sumljivimi stvarmi:*

Gre za ukrep, ki ne spada v k.p.

Če se najde pri obdolžencu tuja stvar neznanega izvora, jo procesni organ opiše in opis razglasi na razglasni deski sodišča I. stopnje, na območju katerega živi obdolženec ali je bilo k.d. storjeno. Lastnik se mora zglasiti v 1 letu od objave razglasa. Če se ne zgleda v tem roku, se stvar proda in izkupiček od prodaje gre v državni proračun. Pri stvareh večje vrednosti se objavi razglas tudi v dnevnem časopisju. Če stvari ni možno prodati, postane last Republike Slovenije.

Če lastnik zamudi rok za pridobitev stvari, lahko zahteva vrnitev stvari ali izkupička zanjo v civilni pravdi. Zastaranje te pravice teče od dneva objave razglasa.

4. Ogled(1) *Pojem ogleda:*

Ogled je procesno dejanje, pri katerem procesni organ za postopek pomembna dejstva ugotavlja z neposrednim opazovanjem. Rezultat neposrednega ugotavljanja dejstev se vpiše v zapisnik.

Najbolj pogost je ogled kraja storitve k.d., ki se opravi neposredno ali krajši čas po k.d.

Ogled se najbolj pogosto izvaja v fazi predkazenskega postopka. Pogosto je ogled prvo dejanje, ki ga opravi procesni organ, ko izve, da je bilo storjeno k.d., za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti. Za ogled v predkazenskem postopku je težko zagotoviti kontradiktornost, ker procesne vloge še niso določene. Če so že določene, je treba domnevemu storilcu dati položaj subjekta k.p.

Rekonstrukcija dogodka ali *sodni eksperiment* je posebna vrsta ogleda. Opravi se tako, da se dejanja ali situacije ponovijo v istih razmerah (na istem kraju, z istimi sredstvi in istimi osebami). Namen rekonstrukcije je preveriti izvedene dokaze in ugotoviti dejstva, ki so pomembna za razjasnitev stvari. Po potrebi se posamezni dokazi med rekonstrukcijo znova izvedejo. Rekonstrukcija pride najpogosteje v poštev, ko je treba preveriti različne verzije o dogodkih, kot jih opisujejo obdolženec ali priče. Pri rekonstrukciji pogosto sodelujejo izvedenci. Rekonstrukcija se praviloma opravi posebej z obdolžencem in posebej z vsako pričo (če so v njihovih izpovedbah dejanja prikazana različno).

Ogled opravlja preiskovalni sodnik, če se ogled opravlja med ali pred preiskavo (v predkazenskem postopku). Če preiskovalni sodnik ne more takoj priti na kraj dejanja, lahko ogled v predkazenskem postopku opravi policija, vendar ne more opraviti obdukcije in izkopa trupla.

V postopku pred sodiščem opravlja ogled zunaj glavne obravnave predsednik zunajobravnavnega senata ali sodnik, ki ga zunajobravnavni senat pooblasti za opravljanje ogleda. Med glavno obravnavo opravlja ogled sodeči senat.

(2) *Predmet in vrste ogleda:*

Predmeti ogleda so:

- 1) predmeti, namenjeni ali uporabljeni za k.d. – sredstva k.d.,
- 2) predmeti, na katerih so sledovi k.d.,
- 3) predmeti, ki so objekt k.d. (npr. ukradena stvar),
- 4) predmeti, nastali s k.d. (ponarejena listina, denar).

Telesni pregled obdolženca se lahko opravi brez njegove privolitve, če je treba ugotoviti dejstva, pomembna za k.p.

Za telesni pregled drugih oseb je potrebna njihova osebna privolitev, razen če je treba ugotoviti, ali je na njihovem telesu določena sled ali posledica k.d. Takemu pregledu se ne morejo izogniti niti osebe, ki so oproščene pričevanja.

Pregled in raztelešenje trupla (obdukcija) je posebna vrsta ogleda z izvedencem. Opravi se, ko je v smrtnem primeru podan sum, da je bila smrt povzročena s k.d. ali je smrt v zvezi s storitvijo k.d. oziroma je to očitno. Če je truplo pokopano, se odredi *sodni izkop* ali *ekshumacija*. Izkop in obdukcijo lahko odredi le sodni organ – preiskovalni sodnik.

(3) *Omejitev:*

Rekonstrukcija se ne sme opravljati tako, da bi:

-se žalila javni red in morala;

-bilo v nevarnosti življenje ali zdravje ljudi.

5. Zaslišanje obdolženca (227. ZKP) *POUK!

***URADNI ZAZNAMEK:** policijsko zbiranje obvestil, pred poukom ali po pouku pa brez zagovornika. Problem-težko je kontrolirati postopek, saj je to le povzetek (možnost zlorab!)

Obdolženec je hkrati:

- *subjekt postopka* – ima vse pravice in dejanske možnosti, da v postopku sam zastopa lastne interese in opravlja funkcijo obrambe,
- *objekt postopka* – je dokazno sredstvo, proti njemu je možno uporabiti omejevalne ukrepe.

Zaslišanje obdolženca je procesno dejanje, s katerim pridemo do *izpovedbe obdolženca*. V postopku ima dvojno funkcijo:

- (1) obdolžencu da priložnost, da se brani – z nasprotnim dokazovanjem ima obdolženec možnost, da se obrani pred dokazi, ki ga bremenijo,

(2) procesnemu organu (preiskovalni sodnik, razpravno sodišče) omogoči, da dobi obdolženčevo izpovedbo kot dokaz (*aktivno dokazno sredstvo*) – obdolženčeva izpovedba je izredno pomembna kot dokaz, ker obdolženec najbolj natančno ve, ali je storil k.d. ali ne.

Obdolženec se je dolžan odzvati vabilu procesnega organa, da pride na zaslišanje. Ima pravico, da je pred izdajo sodbe zaslišan o navedbah svoje obrambe. Obdolženec se zagovarja in je dokazno sredstvo le pod pogojem, če na to prostovoljno pristane.

V angloameriškem sistemu se obdolženec sam odloča, ali bo izpovedal pred sodiščem. Če se odloči, je njegova izpovedba enaka izpovedbi prič – nastopa kot *priča o lastni stvari*. Izpovedba se daje pod prisego, zaslišujeta ga zagovornik in tožilec. Če je izpovedba lažna, odgovarja obdolženec za krivo pričevanje.

(1) *Pravica zaslišati obdolženca:*

V *predkazenskem postopku* ima *policija* pravico zahtevati izjavo (*obvestilo*) od osebe, osumljene storitve k.d. Ta oseba se je dolžna odzvati vabilu policije. V vabilu jo je treba opozoriti na možnost prisilne privedbe. Če osumljena oseba kljub vabilu ne pride, se jo lahko prisilno privede. Izjava, ki jo da osumljena oseba policiji, ni nikakršen dokaz v k.p.. Po pouku + prisotnost zagovornika=> je dokaz. Brez zagovornika, po pouku=> ni dokaz, a ostane v spis. Po PKP (pred zahtevo za preiskavo) je treba takšno izjavo izločiti. Razpravno sodišče te izjave ne sme uporabiti kot dokaz. (če ni pouka, je sploh ne vidi!).

V *predkazenskem postopku* zasliši obdolženca *preiskovalni sodnik*, če:

- 1) bi bilo z zaslišanjem nevarno odlašati, (166)
- 2) mu policija privede osumljeno osebo zaradi odreditve pripora. (utemeljen sum!)

Na *glavni obravnavi* obdolženca zasliši *predsednik sodečega senata*.

Obdolženec ima pravico, da:

- ne daje izjav,
- se ne zagovarja,
- odkloni odgovore na posamezna vprašanja.

Obdolženec lahko poda lažno izpovedbo, če misli, da je to v korist njegovi obrambi. Lažna izpovedba ne sme biti v škodo soobdolžencev in drugih oseb, ker s tem obdolženec stori k.d. krive ovadbe.

(2) *Postopek zaslišanja:*

Procesni organ: (227/II)

- 1) obdolženca vpraša po osebnih podatkih,
- 2) obdolženca pouči, da:
 - si ima pravico vzeti zagovornika po lastni izbiri,
 - se ni dolžan zagovarjati in odgovarjati na vprašanja,
 - če se zagovarja ni dolžan izpovedati zoper sebe in svoje bližnje/ ni dolžan priznati
 - je zagovornik lahko navzoč pri njegovem zaslišanju.
- 3) obdolžencu pove:
 - katerega k.d. je obdolžen,
 - katera podlaga za sum je podana zoper njega.
- 4) obdolženca vpraša, kaj lahko navede v svoj zagovor,
- 5) obdolžencu pove, da:
 - se ni dolžan zagovarjati,
 - ni dolžan odgovarjati na vprašanja.
- 6) če je obdolženec obdolžen k.d. hudodelskega združevanja ("skesanec"), se ga pouči, da se mu mora kazni omiliti, če:
 - prepreči izvršitev k.d. hudodelske združbe,
 - pravočasno naznani k.d. hudodelske družbe,
 - razkrije organizacijo in vodilne člane hudodelske združbe.

- 7) če obdolženec noče odgovarjati, ga je treba poučiti, da si s tem lahko oteži zbiranje dokazov v svojo obrambo.

Po opravljenih procesnih garancijah:

- 1) se obdolženec v neoviranem pripovedovanju:
 - izjavi o vseh okoliščinah, ki ga obremenjujejo, in
 - navede vsa dejstva v korist njegovi obrambi.
- 2) se obdolžencu po končani izpovedbi postavijo vprašanja, če je potrebno, da:
 - se dopolnijo manjkajoča mesta (vrzeli),
 - se odpravijo nasprotja in nejasnosti v njegovem pripovedovanju.

Če se obdolženčeve kasnejše izjave razlikujejo od prejšnjih ali če obdolženec prekliče priznanje, se zahteva od njega, naj pove razloge, zakaj različno izpoveduje oz. *zakaj preklicuje priznanje*.

Če obdolženčeve izjave niso v skladu z izjavami prič in soobdolžencev (glede bistvenih dejstev), se lahko opravi *soočenje* (konfrontacija). Obdolženca ni možno prisiliti v soočenje.

Obdolženčeva izpovedba se zapiše v zapisnik v obliki pripovedovanja. Vprašanja in odgovori se zapišejo v zapisnik le, če je to potrebno (če tako zahtevajo: stranke, zagovornik, p.s.). Obdolženec lahko sam narekuje svojo izpovedbo v zapisnik.

(3) *Zaslišanje brez zagovornika:*

Obdolženec ima lahko zagovornika ves čas k.p. Zagovornik je lahko navzoč pri njegovem zaslišanju. Brez zagovornika je možno obdolženca zaslišati le:

- 1) če se je obdolženec izrecno odpovedal tej pravici in obramba ni obvezna,
- 2) če zagovornik ni navzoč, čeprav je bil obveščten o zaslišanju in obramba ni obvezna,
- 3) če si obdolženec za prvo zaslišanje ni zagotovil zagovornika v 24 urah od pouka o pravici do zagovornika in obramba ni obvezna/ če je obvezna obramba, mu ga sodišče postavi po uradni dolžnosti.

Izpovedba, dana v odsotnosti zagovornika, nima dokazne vrednosti, če ni izpolnjen eden izmed teh pogojev. Sodna odločba se nanjo ne more opirati.

(4) *Priznanje obdolženca:*

*RAZLIKA med privilegijem zoper samoobtožbo in pravico do molka: 1.) PZS izhaja iz adversarnega koncepta=> ščiti molk in materialne dokaze (dnevnik, pisma,...) 2.) P. do molka pa izhaja iz kontinentalnega koncepta=> ščiti voljo po izpovedovanju, a samo verbalno +edicijska dolžnost (ne velja za obdolženca).

Izpovedba obdolženca je najbolj pomemben predmet dokazne presoje, kadar vsebuje priznanje.

Priznanje v ožjem pomenu je izjava obdolženca, da je storil določeno k.d. v objektivnem in subjektivnem (krivdnem) smislu.

Priznanje v širšem pomenu je vsako obdolženečevo priznanje resničnosti določenega dejstva, ki ima za obdolženca škodljive posledice.

V čistem akuzatornem postopku ima priznanje naravo *dispozitivnega akta* – s priznanjem je postopek ugotavljanja utemeljenosti obtožbe priznan, zato sodišču ostane le izrek kazenske sankcije. Obdolženec se mora izjaviti le o tem, ali šteje obtožbo za utemeljeno ali ne. Če šteje obtožbo za utemeljeno, se porotniki umaknejo in sodišče izreče sodbo.

Pri nas priznanje nima posebne dokazne vrednosti in je zato podvrženo prosti presoji procesnih organov. Kljub priznanju morajo procesni organi zbirati druge dokaze. Priznanje obdolženca v preiskavi ali na glavni obravnavi kljub popolnosti ne odveže sodišča dolžnosti, da izvede druge dokaze. Če je priznanje jasno, popolno in podprto z drugimi dokazi, se nadaljnji dokazi zbirajo le na predlog strank (v kp, v pkp to ne velja). Vedno obstaja možnost, da je priznanje krivo (posledica duševne bolezni, ščitenja pravega storilca).

Učinek priznanja je:

- 1) *konstitutiven* ali *bistven* – priznanje je edino dokazno sredstvo,

- 2) *deklaratoren* – dejanje je popolnoma dokazano z drugimi dokazi, priznava ga tudi obdolženec.
- 3) *supletoren* ali *dopolnilen* – priznanje dopolnjuje dokaze, ki za obsodbo ne bi zadostovali.

Priznanje se šteje v + obdolžencu, samo če je spremenilo (olajšalo) potek k.p..

Če obdolženec priznanje prekliče, se od njega zahteva, da pove razlog, zakaj ga preklicuje. Verodostojno priznanje ne izgubi svoje dokazne moči zaradi preklica, razen če je preklic verodostojen. Pred preklicem priznanje se procesni organ zaščiti tako, da priznanje z vsemi podrobnostmi zapiše v zapisniku.

(5) *Nedovoljeni in sporni načini zaslišanja:*

Procesni organ mora pri zaslišanju obdolženca spoštovati njegovo osebnost. Obdolženec se ni dolžan zagovarjati in govoriti resnice. Če laže, mora paziti, da z lažmi ne posega v pravne dobrine 3. oseb, ker lahko poda krivo ovadbo (to je kaznivo).

Izsiljevanje priznanja je k.d.

Obdolžencu je treba vprašanja postavljati jasno, razločno in določno, da jih lahko popolnoma razume (228/I)-EKSKLUZIJA.

Prepovedana so (228/I)-E:

- *sugestivna vprašanja* = vprašanja, ki vsebujejo obsežno navodilo, kako nanje odgovoriti,
- *kapciozna vprašanja* = vprašanje, ki izhajajo iz stališča, da je obdolženec nekaj priznal, česar ni priznal.

Obdolženca se ne sme preslepiti, da bi se dosegla določena njegova izjava ali priznanje (228/I)-E.

Proti obdolžencu se ne smejo uporabiti *sila ali grožnja* (227/VIII)-E.

(227/VIII)-E Na njem ni dovoljeno uporabiti *zdravniških posegov* ali mu dati sredstev, ki lahko vplivajo na njegovo voljo pri izpovedovanju: (266/III)

- *lobotomija* = psihokirurški poseg v možgane, da bi odpravili psihične motnje pri težjih duševnih bolnikih. Z lobotomijo je možno vplivati tudi na voljo zaslišanca.
- *narkoanaliza* = zasliševanje obdolženca pod vplivom narkotičnih sredstev, da bi se ob slabitvi njegove volje in zmanjšanju zavestne kontrole dobila resnična izpovedba, ki jo obdolženec brez uporabe teh sredstev ne bi dal (*serum resnice*).
- *hipnoza*.

Izpovedba, pridobljena na take načine, ne more biti podlaga za sodno odločbo.

Dovoljeni so zdravniški posegi, ki ne vplivajo na voljo obdolženca (266/II):

- *odvzem krvi*,
- drugi zdravniški posegi, ki se po pravilih medicinske znanosti opravijo zaradi analize in ugotovitve dejstev, pomembnih za k.p.

Takšni posegi se lahko opravijo brez privolitve obdolženca, razen če bi zaradi tega nastala škoda za njegovo zdravje.

Uporaba *poligrafa* ali naprave za odkrivanje laži je dvomljiva v k.p. Poligraf je naprava, ki se med zaslišanjem priključi na telo obdolženca in pri tem zapisuje različne fiziološke (reakcije) manifestacije vznemirjenja (spmembe v krvnem pritisku, utripu, dihanju, elektrodermalna reakcija), ki jih z voljo ni možno kontrolirati. Človek, ki laže, naj bi pri laži doživeljal določeno vznemirjenje zaradi strahu, da laž ne bi bila odkrita. Zaslišanje s poligrafom opravlja poseben strokovnjak (*poligrafist*). Obdolženec mora odgovarjati z DA ali NE na večje št. vprašanj, razvrščenih po posebnem sistemu (preko telesa meri psiho).

Poligraf v k.p. uporabljajo v ZDA, kjer je dopusten kot dokaz v k.p., če so se z njegovo uporabo strinjali obdolženec, njegov zagovornik in tožilec, ki so o tem sklenili posebno pogodbo. Policija ga uporablja kot pomožno preiskovalno sredstvo za selekcijo osumljenih oseb ali odkrivanje neposrednih dokazov.

Pri nas uporaba poligrafa ni dopustna kot dokaz v k.p. V predkazenskem postopku in preiskavi se lahko uporabi, če se obdolženec z njegovo uporabo strinja.

6. Zaslišanje prič

- (1) *Pojem priče*: *Oseba za katero je verjetno, da bi mogla kaj povedati o k.d. in storilcu in o drugih pomembnih okoliščinah.

Priča je fizična oseba, ki ni obdolženec ali izvedenec, za katero se ve ali domneva, da so ji znana dejstva, ki se ugotavljajo v kazenskem postopku, ter jo pristojni procesni organ povabi, da o teh dejstvih izpove.

Izpovedba priče se imenuje *pričevanje*. Do pričevanja pride procesni organ tako, da opravi procesno dejanje zaslišanja priče.

Predmet pričevanja so pretekla dejstva:

- po lastni čutni zaznavi (očividec, priča dejanja),
- po tuji čutni zaznavi (priča o pripovedovanju drugih /hear-say).

Sedanja dejstva ugotavlja sodišče z ogledom ali izvedenci.

Solenitetna ali *formalna priča* je fizična oseba, ki mora biti navzoča, ko se opravlja procesno dejanje z verjetnostjo zlorabe. Z njo se varuje pravilnost opravljanja procesnih dejanj. Obvezne solenitetne priče so:

- 2 polnoletni priči pri hišni preiskavi,
- 2 polnoletni priči pri osebni preiskavi,
- 2 polnoletni priči pri zadržanju poštnih pošiljk.

- (2) *Sposobnost biti priča*:

ima vsaka fizična oseba, ki je sposobna dati razumno izjavo. Priče so lahko tudi duševno bolne osebe in otroci, če so zmožni dati resnično poročilo o pomembnih dejstvih.

Pri mladoletnikih in duševno bolnih osebah sodišče neposredno presodi, ali so glede na starost in duševno razvitost ter stopnjo duševne obolenosti sposobne razumeti vsebino pouka, ki jim ga da sodišče. V ta namen lahko sodišče zasliši ustreznega strokovnjaka.

Če mladoletnik oz. duševno bolna oseba nista sposobna razumeti pouka, ki jim ga da sodišče, ne smeta biti zaslišana kot priča, razen če to zahteva obdolženec.

I.) Nesposobnost za pričevanje:

- *absolutna nesposobnost* – priča zaradi duševnih ali telesnih nezmožnosti v času zasliševanja ne more govoriti resnice,
- *relativna nesposobnost/ nikoli ne smejo biti zaslišani* – priče ne morejo biti zaslišane zaradi dolžnosti, ki jim jo nala-ga njihov poklic – kot priča ne morejo biti zaslišani:
 - o oseba, ki bi s svojo izpovedbo prekršila dolžnost varovanja uradne ali vojaške tajnosti, dokler je pristojni organ ne odveže te dolžnosti,
 - o zagovornik obdolženca o tem, kar mu je obdolženec zaupal kot svojemu zagovorniku, razen če obdolženec to sam zahteva,
 - o sodnik,
 - o državni tožilec.

Vendar so oškodovanec, subsidiarni tožilec in zasebni tožilec lahko zaslišani kot priče.

- (3) *Dolžnost pričevanja*:

Pričevanje je splošna državljanska dolžnost, ki obsega:

- 1) dolžnost *odzvati se vabilu* procesnega organa,
- 2) dolžnost *izpovedati*,
- 3) dolžnost *se pustiti soočiti*,
- 4) dolžnost *prepoznavati*,

5) dolžnost *govoriti resnico*.

Kršitev teh dolžnosti pripelje do procesnih kazni – denarna kazen ali zapor do 1 meseca. Kršitev dolžnosti govoriti resnico pripelje do kazenske odgovornosti za k.d. krive izpovedbe.

II.) Določene kategorije oseb so oproščene dolžnosti pričevanja (= *privilegirane priče*):

- 1) obdolženčev zakonec ali zunajzakonski partner,
- 2) obdolženčevi sorodniki v ravni vrsti, v stranski vrsti do 3. kolena, sorodniki po svaštvu do 2. kolena (tast, tašča, zet, snaha),
- 3) obdolženčev posvojenec ali posvojitelj,
- 4) verski spovednik, o tem, kaj mu je spovedal obdolženec ali druga oseba.
- 5) predstavniki poklicnih kategorij (odvetnik, zdravnik, soc. delavec, psiholog, ...)

Pričevanje teh oseb je odvisno od njihove volje. Če pričajo, morajo govoriti resnico.

Če osebe, ki so oproščene dolžnosti pričevanja, to pravico uporabijo šele na glavni obravnavi, se njihove izpovedbe iz preiskave lahko uporabijo kot dokaz.

Sodišče, ki vodi postopek, je dolžno takšne osebe poučiti, da jim ni treba pričati na prvem zaslišanju ali ko izve za njihovo razmerje do obdolženca. Če osebe, oproščene dolžnosti pričevanja (237-E):

- tem niso bile poučene,
- se tej pravici niso izrecno odpovedale,
- pouk in izrecna odpoved pravici oproščenosti dolžnosti pričevanja nista zapisana v zapisnik,
- zaslišan, kdor ne bi smel biti,
- zaslišan mladoletnik, ki ni razumel pravice, da ni dolžan pričati
- izpovedba izsiljena

sodišče na tako izpovedbo ne sme opreti svoje odločbe.

III.) Vsaka priča lahko odreče odgovor na posamezno vprašanje, če bi z njim sebe ali svojega bližnjega:

- spravila v hudo sramoto,
- spravila v znatno materialno škodo,
- spravila v kazenski pregon.

(4) *Postopek zaslišanja priče:*

Procesni organ zaslišuje vsako pričo posamezno brez navzočnosti drugih prič. Odgovore mora priča dajati ustno.

Postopek zaslišanja:

- 1) pričo se opomni, da:
 - je dolžna govoriti resnico,
 - ne sme ničesar zamolčati.
- 2) pričo se opozori, da je kriva izpovedba kaznivo dejanje;
- 3) pričo se opozori, da ni dolžna odgovarjati na vprašanja, če bi z odgovori spravila sebe ali svojega bližnjega v hudo sramoto, znatno materialno škodo ali kazenski pregon;
- 4) če je priča lahko oproščena dolžnosti pričevanja, se jo o tem pouči in pouk vpiše v zapisnik; (če izjavi, da se odpoveduje tej pravici, se jo opozori, da se bo na njeno izpovedbo lahko oprla sodna odločba, tudi če se kasneje odpove pričevanju-> pouk + izjava v zapisnik).
- 5) pričo se povpraša po osebnih podatkih;
- 6) od priče se zahteva, naj pove vse, kar ve o zadevi;
- 7) po njeni izpovedbi se priči zastavljajo vprašanja, da se njena izpovedba preizkusi, dopolni in razjasni,
- 8) pričo se vpraša, od kod ve to, o čemer priča – *izvor ali vzrok znanja*.

Za zaslišanje priče veljajo vse omejitve in prepovedi, ki veljajo za zaslišanje obdolženca (prepoved sugestivnih in kaptioznih vprašanj, prepoved uporabe sile in grožnje,...).

Soočenje ali konfrontacija je procesno dejanje, ki se opravi tako, da se osebe, katerih izpovedbe se *ne skladajo v pomembnih dejstvih*, postavijo ena proti drugi in se od njih zahteva, da ponovijo izjave, ki se ne skladajo. Procesni organ ima možnost, da z neposrednim opazovanjem ocenjuje verodostojnost in resničnost izpovedb. Hkrati se lahko soočita *le 2 osebi*. Soočijo se lahko:

- priča s pričo,
- priča z obdolžencem,
- obdolženec s soobdolžencem.

Prepoznava oseb ali predmetov – se lahko zahteva od priče (da se ugotovi, ali priča pozna osebo ali predmet). Če je to potrebno, se od priče najprej zahteva, naj osebe ali predmete opiše in navede znake, po katerih se razlikujejo. Oseba ali predmet se priči pokaže skupaj z drugimi osebami ali predmeti, ki so priči ne-znani (predmeti so iste vrste, osebe so si podobne).

Predočba je opozorilo priči na njeno prejšnjo izpovedbo ali na izpovedbe drugih prič, če (335 ZKP):

- se pri poznejšem zaslišanju ne spominja več dejstev, ki jih je navedla pri prejšnjem zaslišanju;
- če prejšnje izpovedbe spremeni.

(5) *Varstvo identitete priče* (240a ZKP):

Identiteta priče se obvezno ne razkrije, če:

- 1) bi zaradi tega nastala utemeljena nevarnost za njeno življenje in življenje njenih bližnjih sorodnikov (sklep o nerazkritju identitete priče izda preiskovalni sodnik na predlog državnega tožilca ali priče, oškodovanca, obdolženca, zakonitega zastopnika ali po uradni dolžnosti);
- 2) je bila priča neposredni izvajalec prikritih preiskovalnih ukrepov ter nastopa kot priča, ker jo je pristojni organ odvezal dolžnosti varovanja uradne tajnosti (sklep o nerazkritju identitete priče izda preiskovalni sodnik po uradni dolžnosti).

V teh primerih se osebni podatki priče izločijo iz spisa in hranijo kot uradna tajnost.

Za potrebe postopka se neposredni izvajalec ukrepov iz PPU identificira s službenim delovnim imenom in uradnim dokumentom, ki potrjuje njegovo istovetnost.

(6) *Dokazna vrednost pričevanja*:

V naših k.p. so izpovedbe prič najpogosteje uporabljano dokazno sredstvo, vendar tudi najbolj nezanesljivo.

Izpovedba priče je sestavljena iz 3 sestavin:

- 1) *zaznava*,
- 2) *spominjanje* – priča si zaznavo ohrani v spominu kot predstavo,
- 3) *reprodukcija* – priča spominsko predstavo ustno posreduje zasliševalcem.

Vse sestavine pričevanja so nezanesljive, ker so odvisne od okoliščin.

Dokazna vrednost pričevanja je odvisna od okoliščin:

- *subjektivne okoliščine* – odvisne so od volje, ali hoče priča govoriti resnico; od osebnih lastnosti/sposobnosti priče,
- *objektivne okoliščine* – odvisne so od osebnosti priče in objektivnih dejavnikov v času zaznave.

Sodnik mora v sodbi določno navesti, kako presoja verodostojnost prič, ki protislovno izpovedujejo o istem dejstvu. Njegova razlaga, zakaj verjame določeni priči, mora biti logična, jasna in izkustveno sprejemljiva.

7. Izvedenstvo *Pazi CFP! Samo STROKOVNO MNENJE!!

(1) *Pojem izvedenstva*:

Izpovedba izvedenca je dokazno gradivo v postopku in vir, iz katerega črpa procesni organ svoje znanje o dejstvih. Sodišče potrebuje pomoč izvedenca, ker določenih dejanskih vprašanj v postopku ne more rešiti samo zaradi pomanjkanja potrebnega strokovnega znanja. Izvedenec je po zamisli našega zakona pomočnik sodišča. Dejansko vprašanje obdela s strokovnim znanjem, da postane sodišču dostopno in razumljivo.

Izvedenec ali ekspert je oseba, ki s strokovnim znanjem pomaga procesnemu organu pri ugotavljanju pomembnih dejstev, ki se lahko ugotovijo le s pomočjo posebnega strokovnega znanja. Izvedenec pojasnjuje le dejanska vprašanja.

Izvedenec ugotavlja *dejstva v sedanjosti*. Izvedenec je lahko le strokovnjak.

(2) *Sposobnost biti izvedenec:*

- 1) *tehnična sposobnost biti izvedenec* – izvedenec mora imeti potrebno strokovno izobrazbo ali znanje. Ni nujna formalna usposobljenost s strokovnim izpiti, ker za vsako stroko ni javnih izpitov.
- 2) *pravna sposobnost biti izvedenec* – izvedenec ne more biti/če je kljub temu postavljen=>ekskluzija:
 - kdor ne sme biti zaslišan kot priča,
 - kdor je oproščen dolžnosti pričevanja,
 - oškodovanec.

Izvedenstvo lahko opravljajo pravne osebe – strokovni zavodi ali državni organi. Izvid in mnenja podpišejo strokovnjaki, ki so opravili izvedensko delo.

*Kdor je povabljen kot izvedenec se je dolžan odzvati vabilu + podati svoj izvid in mnenje. Če je v redu povabljen, pa ne pride (+ ne opraviči) sledi denarna kazen ali prisilna privedba.

(3) *Dolžnost biti izvedenec:*

Opravljanje izvedenstva je državljanska dolžnost, ki obsega:

- 1) *dolžnost odzvati se vabilu,*
- 2) *dolžnost dati izvid ali mnenje:*
 - *izvid* je izjava ali zapis tega, kar je izvedenec dognal pri ogledu z opazovanjem,
 - *mnenje* je strokovna presoja izvedenca, kar je ugotovil z izvidom, z razlogi za takšno presojo.
- 3) *dolžnost dati promisorično prisego* – izvedenec obljubi, da bo govoril resnico. (*Asertorna prisega* je prisega, da je resnično, kar je izpovedal).

(4) *Določitev izvedenca:*

Izvedenca praviloma postavi sodišče (oz. organ, ki vodi postopek). Drugi procesni organi lahko to storijo izjemoma s precejšnjimi omejitvami.

Procesni organ določi s pisno odredbo 1 izvedenca. Če je izvedensko delo zahtevno, lahko določi 2 ali več izvedencev.

Če so za izvedensko delo imenovani *sodni izvedenci*, se drugi izvedenci postavijo lahko le, če bi bilo nevarno odlašati ali to zahtevajo posebne okoliščine.

Če je izvedenstvo zaupano strokovnemu zavodu ali državnemu organu, slednji določi 1 ali več strokovnjakov, ki izvedenstvo opravijo.

Izvedenci za posamezna področja se določajo *fakultativno*.

Obvezno ali obligatorno izvedenstvo je predvideno, če:

- 1) gre za sumljivo smrt – se sumi ali je očitno, da je smrt povzročena s k.d. (pregled, obdukcija, izkop),
- 2) je podan dvom o prištevnosti storilca,
- 3) je treba ugotoviti vrsto in težo telesnih poškodb

(5) *Dokazna vrednost izvedenstva:* *Sodišče ni vezano na izvid (pri obligatornem izvedenstvu)

Dokazno vrednost izvedenčeve izpovedbe ocenjuje procesni organ *po prosti presoji*, vendar je vezan na njegovo izpovedbo. Če se ne strinja z mnenjem izvedenca (če si mnenje nasprotuje/je nejasno), mora določiti novega izvedenca. Če se ne strinja z mnenjem novega izvedenca, mora ugotoviti, da dejstvo, ki se je z izvedencem dokazovalo, ni bilo dokazano (ni nujno, da sta samo 2). Če določeno dejstvo ni ugotovljeno, pride do uporabe načela *in dubio pro reo* – v dvomu v korist obdolženca.

7. Listine

(1) Pojem listine:

Listina v k.p. pomeni:

- 1) *pisni zapis*, ki vsebuje podatke o dejstvih, ki se ugotavljajo v k.p.,
- 2) *pismena izjava* ali sporočilo, ki vsebuje podatke o dejstvih, ki se ugotavljajo v k.p.

Listina v kazenskem materialnem pravu (KZ) je vsako pisanje ali predmet, primeren za dokaz, kakšnega dejstva, ki ima vrednost za pravna razmerja.

(2) Dokazovanje z listino:

Postopek dokazovanja z listino delimo v 4 faze:

- 1) *pridobitev* listine (npr. hišna ali osebna preiskava, izročitev, zaseg),
- 2) *ugotovitev pristnosti* listine (z ogledom ali izvedencem),
- 3) *uporaba* listine kot dokaz (listina se prebere in to zapisniško ugotovi),
- 4) *ocenitev vsebine* listine (ocenitev dejstev, ki jih vsebuje listina).

8. Tehnični posnetki

(1) Pojem tehničnih posnetkov:

Tehnični posnetki so posnetki dejstev, ki se ugotavljajo v k.p., nastali s pomočjo zvočnih ali optičnih naprav.

(2) Zvočni posnetki:

Dovoljeno je zvočno snemanje procesnih dejanj (preiskovalni sodnik). Ti posnetki se lahko po odločitvi senata na glavni obravnavi reproducirajo. V dokazni namen so lahko dopolnilo zapisniku o opravljenem procesnem dejanju.

Zvočni posnetki, napravljeni brez vednosti prizadete osebe, v k.p. ali zunaj njega (*prisluškovalne naprave*) so nedopustni v dokazne namene, razen če gre za k.d. zoper državno varnost in ustavno ureditev Republike Slovenije, ki jih ni možno dokazati na drug način.

Neupravičeno prisluškovanje in zvočno snemanje je k.d.

Zvočni posnetki obvestil, ki jih zbira policija v predkazenskem postopku, imajo enako dokazno vrednost za preiskavo kot zapisana obvestila. Preiskovalni sodnik jih mora

Zvočni posnetki, ki jih odredi preiskovalni sodnik v okviru so lahko dokaz za sodbo.

(3) Optični posnetki:

Optični posnetki se lahko uporabljajo kot dokaz v k.p. ne glede na to, kdaj, kje in kako so nastali:

- posnetki procesnega organa, ki jih je napravil ob preiskovalnem dejanju,
- naključni posnetki zunaj k.p. (npr. turist z videokamero po naključju posname mafijski obračun).

Nedovoljena je uporaba tajnih in neupravičenih optičnih posnetkov, ki občutno posegajo v zasebno življenje prizadete osebe, razen če gre za k.d. zoper državno varnost in ustavno ureditev RS, ki jih ni možno dokazati na drug način.

Neupravičen je vsak optični posnetek drugega, če ta nanj ne pristane. Neupravičen in občuten poseg v zasebno življenje z optičnim snemanjem je k.d.

Šesto poglavje: **OMEJEVALNI UKREPI** *Za vse je nadomestek PRIPOR!
(prej se obdolženca na to opozori)

I. OMEJEVALNI UKREPI NA SPLOŠNO

Omejevalni ukrepi so začasni prisilni ukrepi zoper domnevnega storilca k.d., ki ga omejujejo v njegovih pravicah in svoboščinah, še preden je bil obsojen s pravnomočno sodbo.

Sodišče jih lahko uporabi, da bi odpravilo nevarnost, ki jo domnevni storilec predstavlja za izvedbo k.p. ali varnost ljudi (1.-NUJNOST). To nevarnost predstavlja storilec sam, njegova dejavnost ali nje-govo razpolaganje z določenim stvarmi.

Omejevalni ukrepi lahko trajajo najdalj do pravnomočnosti sodbe, vendar se določeni omejevalni ukrepi po pravnomočnosti sodbe:

- spremenijo v ukrep, ki naj zagotovi učinkovitost kazenske sankcije (varščina preneha šele, ko obsojenec nastopi kazen),
- spremenijo v kazensko sankcijo samo (začasni odvzem vozniškega dovoljenja, začasni odvzem predmetov),
- spremenijo v druge končne odločitve sodišča (začasno zavarovanje premoženjskoprnega zahtevka, začasni odvzem protipravne premoženjske koristi).

Zaradi teh značilnosti imajo omejevalni ukrepi tudi učinke, ki naj zagotavljajo učinkovitost kazenskih sankcij in kazenskega pravosodja.

Delitev omejevalnih ukrepov:

(1) *osebni ali personalni* omejevalni ukrepi – prizadevajo neposredno osebnost obdolženca, predvsem njegovo osebno svobodo in svobodo gibanja:

1) *prisilni osebni* ukrepi:

- pripor,
- hišni pripor,
- obvezno javljanje na policijski postaji,
- varščina,
- obljuba obdolženca, da ne bo zapustil prebivališča.

2) *prepovedni osebni* ukrepi:

- prepoved bližanja določenemu kraju ali osebi,
- začasni odvzem vozniškega dovoljenja.

(2) *stvarni ali realni* ukrepi (temeljni poseg je poseg v lastninsko pravico).

Domneva nedolžnosti iz istega razloga, kot ne preprečuje uvedbe k.p., ne preprečuje uvedbe omejevalnih ukrepov, kadar so zanje izpolnjeni predpisani pogoji.

Iz zakona mora biti razvidno (2.-LEX CERTA), kaj je možno ukreniti zoper obdolženca pred pravnomočno sodbo in pod kakšnimi pogoji. Najpomembnejši pogoj je dokazni standard, ki je pri nas določen le za pripor, za ostale omejevalne ukrepe pa ne.

Omejevalni ukrepi naj bi se v postopku izvajali čim bolj zgodaj. Zaradi tega mora biti podana zelo natančna opredelitev, kakšen standard verjetnosti, da je bilo storjeno k.d., mora biti podan, da bo omejevalni ukrep zakonit. V ZKP ni tako.

Omejevalni ukrepi se lahko odredijo le na predlog (3.) – sodišče po njih ne more poseči po uradni dolžnosti (zaradi načela nepristranskosti in domneve nedolžnosti-dokazno breme), razen če gre za ukrepe, z uporabo katerih se utrjuje avtoriteta sodišča, ki bi bila sicer prizadeta (npr. odreditev pripora za obtoženca, ki se izmika glavni obravnavi, sprememba blaž-jega omejevalnega ukrepa v hujšega zaradi kršitve obveznosti).

Pripor, hišni pripor in javljanje na policijski postaji se uporabijo le, če jih predlaga državni tožilec. Zasebni in subsidiarni tožilec sta v ZKP diskriminirana.

Pri odločanju o uporabi ukrepov: -gledaš pogoje; -upoštevaš, da se ne uporabi strožjega ukrepa, če se da isti namen doseči z milejšim.

*Ukrepi se odpravijo po uradni dolžnosti, če prenehajo razlogi oz. se nadomestijo z milejšim ukrepom (če so pogoji zanj).

II. OMEJEVALNI UKREPI PO VELJAVNEM PRAVU

Obdolženec je tudi objekt k.p., zato morata preiskovalni sodnik in sodeče sodišče imeti možnost, da si v vsaki stopnji postopka zagotovita njegovo navzočnost. Navzočnost obdolženca je potrebna:

- v dokazne namene (telesni pregled, izpovedba),
- za zagotovitev izvršitve kazenske sankcije,
- za odpravo ponovitvene nevarnosti,
- za uspešno izvedbo k.p. (da se onemogočijo kvarni vplivi obdolženca).

Zato se omejevalni ukrepi v ZKP imenujejo "Ukrepi za zagotovitev obdolženčeve navzočnosti, za odpravo ponovitvene nevarnosti in za uspešno izvedbo kazenskega postopka." Ti ukrepi so:

- (1) vabilo,
- (2) privedba,
- (3) obljuba obdolženca, da ne bo zapustil prebivališča,
- (4) prepoved približevanja določenemu kraju ali osebi,
- (5) javljanje na policijski postaji,
- (6) varščina,
- (7) hišni pripor,
- (8) pripor,
- (9) začasen odvzem vozniškega dovoljenja.

Pri presoji, kateri ukrep naj uporabi, ravna sodišče v skladu s pogoji, ki so predpisani za uporabo posameznih ukrepov, pri čemer ne sme uporabiti strožjega ukrepa, če je možno isti namen doseči z milejšim. Ukrep se odpravi po uradni dolžnosti, ko so za to podani razlogi (oz. se nadomesti z milejšim ukrepom, če so pogoji za to).

1. Omejevalni ukrepi, ki to niso

1.1. Vabilo (NAVZOČNOST)

je ukrep, ki procesnim organom omogoča pozivanje oseb, ki se morajo pojaviti v k.p., da bi ta lahko normalno tekel. Vabilo ni omejevalni ali prisilni ukrep. Njegova uvrstitev med omejevalne ukrepe v ZKP je strokovna napaka, ker se omejevalni ukrepi nanašajo le na obdolženca. Poleg obdolženca se vabi tudi priče in izvedence, zagovornika in državnega tožilca – vabi se vse udeležence v postopku. Vabilo je oblika komuniciranja med sodiščem in vabljenimi osebami.

Vabilo obdolžencu pošlje sodišče. Obdolženca se povabi z zaprtim pisnim vabilom, ki obsega:

- naslov sodišča,
- ime in priimek obdolženca,
- označbo k.d., katerega je obdolžen,
- kraj, kamor naj pride,
- dan in uro, kdaj naj pride,
- navedbo, da se vabi kot obdolženec,
- opozorilo, da bo prisilno priveden, če ne pride,
- uradni pečat in podpis sodnika, ki vabi.

Pri prvem vabilu je treba obdolženca poučiti, da si lahko vzame zagovornika, ki je lahko navzoč pri njegovem zaslišanju (POUK v 1. vabilu na zaslišanju in na prvem zaslišanju!).

Obdolženec se je dolžan odzvati vsakemu rednemu vabilu ali opravičiti svoj izostanek. Če tega ne stori, tvega, da bo zanj uporabljen pravi omejevalni ukrep. Če se obdolženec ne more od-

zvati zaradi težke bolezni ali nepremagljive ovire, se ga zasliši na njegovem nahajališču ali se mu priskrbi prevoz do sodnega poslopja.

Če se izmika vročitvi->privedba. NI mogoče vročiti vabila preko sodne deske!

Sodišče mora obdolženca poučiti o dolžnosti, da mora vsako spremembo naslova ali namen spremeniti prebivališče takoj sporočiti sodišču + opozoriti na posledice.

1.2. *Privedba (prisilna privedba) *Izvršitev te odredbe daje policiji pooblastilo, da lahko tudi proti volji obdolženca VSTOPI v njegovo stanovanje v katerem se nahaja in po potrebi opraviti (in ob pogojih) tudi hišno in osebno preiskavo (samo pri odredbi sodišča! Ne policije-148/III). Ko policija izvršuje privedbo ne more zoper njega odrediti pridržanja (157) ali ga zadrževati.*

je sankcija zoper nediscipliniranega udeleženca v postopku. Ne spada med omejevalne ukrepe, ker se omejevalni ukrepi nanašajo le na domnevnega storilca k.d.

Prisilna privedba je prisilni ukrep, ki se uporabi proti določenim udeležencem v postopku, ki se na vabilo procesnega organa niso odzvali. Privesti je možno obdolženca, pričo ali izvedenca. Ni možno privedi tožilca in zagovornika.

Privedba se naroči z *odredbo* – se odredi. V teoriji je naročilo privedbe z odredbo zelo sporna, ker odredba ne omogoča pritožbe. S privedbo se namreč vsaj za kratek čas omeji svoboda gibanja privedene osebe ter se tako poseže v njene pravice in svoboščine.

Privedbo lahko odredijo:

- preiskovalni sodnik,
- sodnik posameznik ali sodeči senat,
- policija.

Privedba obdolženca se lahko odredi v 3 primerih:

- (1) če je *izdan sklep o priporu*,
- (2) če v redu povabljeni obdolženec *ni prišel* in svojega *izostanka ni opravičil* (ni odvzem prostosti; ni pouka (4)),
- (3) če obdolžencu *ni bilo možno vročiti vabila* in je iz okoliščin jasno, da se *izmika* (ni odvzem prostosti; ni pouka (4)).

Privedba se odredi *pisno*. Pisna odredba mora obsegati:

- ime in priimek obdolženca, ki naj se privede,
- označba k.d., katerega je obdolžen,
- razlog, zakaj se odreja privedba,
- uradni pečat in podpis sodnika, ki odreja privedbo.

Odredbo za privedbo izvrši policija. Odredbo o privedbi izroči obdolžencu in ga povabi, naj gre z njimi. Če odkloni, se ga privede s silo.

Pri vojaških osebah, policistih in paznikih zaporov se zaprosi njihovo poveljstvo, naj jih privede. (Privedba se odredi prek njihovega poveljstva oz. predstojnika).

2. Osebni ali personalni omejevalni ukrepi

2.1. *Obljuba obdolženca, da ne bo zapustil prebivališča (ni treba predloga d.t.)*

je procesni institut, s katerim naj bi bil obdolženec vsak čas na voljo procesnim organom. Gre za verbalno jamstvo obdolženca (le ob privolitvi obdolženca), ki obljubi sodišču, da se ne bo skrival in ne bo brez dovoljenja sodišča zapustil lastnega bivališča. Obljuba se vpiše v zapisnik. Obljuba se od obdolženca zahteva, če obstaja realna bojazen (pogoj za pripor: SE skriva), da:

- (1) se bo obdolženec *skril*,
- (2) bo obdolženec med postopkom *odšel neznano kam* – bo pobegnil,
- (3) bo obdolženec *odšel v tujino*.

Če obdolženec prekrši obljubo, se zoper njega lahko odredi pripor. Na to se obdolženca opozori (ni obvezno takoj pripor).

Odvzem potne listine – ob obljubi se lahko obdolžencu začasno odvzame potni list oz. prepove uporabo druge listine, za prehod meje. Obdolženec se lahko na to pritoži, vendar

pritožba ne zadrži izvršitve. Odvzem potne listine je po svoji naravi samostojen omejevalni ukrep, čeprav ga ZKP obravnava skupaj z obljubo o neza-pustitvi prebivališča. Z njim hoče sodišče obdolžencu preprečiti odhod v tujino, kar je resna ovira za izvedbo k.p. Pomen ukrepa se v praksi zmanjšuje, ker je mejo možno prestopiti z osebno izkaznico. * Če je obdolženec v postopku zaradi k.d. storjenega v tujini + obstaja nevarnost, da bo v tujini ponovil k.d. se sme od njega zahtevati zaveza, da brez dovoljenja sodišča ne bo odšel v tujino.

2.2. Prepoved približanja določenemu kraju ali osebi

Če so podane posebne okoliščine, ki kažejo na nevarnost, da bo obdolženec oviral k.p. (uničil sledove k.d.):

- z vplivanjem na priče, udeležence in prikrivalce,
- ponovitvijo k.d., *koluzijska, iteracijska nevarnost
- dokončanjem poskušnega k.d.,
- uresnitvijo zagroženega k.d., pa je nevarnost mogoče odvrniti s prepovedjo približevanja sodišče s sklepom prepove obdolžencu približevanje določenemu kraju ali osebi.

Sklep se izreče na predlog tožilca po postopku za odločanje o priporu – po opravljenem kontradiktornem naroku-> utemeljitev suma, da je k.d. + zgoraj naštete posebne okoliščine.

V sklepu sodišče odredi minimalno razdaljo, ki se je mora obdolženec držati. Če jo namerno prekorači (prej ga morajo opozoriti na to), se lahko zoper njega odredi pripor. Razdaljo mora spoštovati tudi oseba, ki se z ukrepom varuje. Če je namerno prekrši, jo sodišče kaznuje z denarno kaznijo.

V tujini ta ukrep pogosto kombinirajo z različnimi možnostmi nadzora gibanja obdolženca.

2.3. Javljanje na policijski postaji *Navzočnost (1)

Če obstaja realna bojazen, da se bo obdolženec skrnil, pobegnil (odšel neznano kam) ali odšel v tujino, lahko sodišče s sklepom odloči, da se mora obdolženec vsak dan ali občasno ob določenih urah javljati na policijski postaji, na območju katere ima stalno (začasno) bivališče, se nahaja v trenutku odločanja o uporabi ukrepa.

Sklep se izreče na predlog tožilca po postopku za odločanje o priporu – po opravljenem kontradiktornem naroku. Ni treba strinjanja obdolženca. (Razliki z obljubo)

Sklep mora vsebovati utemeljeni sum (da je storil k.d./okoliščin) in biti obrazložen. Sklep uporabe tega ukrepa se vroči obdolžencu in pošlje pristojni policijski postaji.

Če se obdolženec ne javi na policijski postaji, mora policijska postaja takoj obvestiti sodišče. Če je obdolženec naloženo obveznost namerno prekršil, sodišče odredi pripor (lahko)-prej se ga opozori na to.

2.4. Varščina (poroštvo, kavcija, jamstvo, angl. bail)

je procesni institut, namenjen zagotavljanju navzočnosti obdolženca za potrebe k.p. ali odpravo ponovitvene nevarnosti. Zamišljena je kot *nadomestilo pripora (nikoli ni samostojen ukrep)* zaradi begosumnosti ali pono-vitvene nevarnosti.

Varščina je možna v naslednjih primerih:

- (1) obdolženca je treba pripreti, ker obstaja realna bojazen, da bo pobegnil, *pobegnil+obljubi (skr., zap.)
- (2) obdolženec je že v priporu zaradi suma, da je hotel pobegniti, *pobegnil+obljubi (skr., zap.)
- (3) pri obdolžencu je podan razlog za pripor iz ponovitvene nevarnosti, vendar obdolženec obljudi, da:
 - 1) ne bo ponavljal k.d.,
 - 2) ne bo dokončal poskušnega k.d.,
 - 3) ne bo uresničil zagroženega k.d.

Kumulativna pogoja za varščino po ZKP sta:

- (1) *stvarno ali materialno varstvo* – možno ga je dati na 2 načina:

- 1) obdolženec ali druga oseba zanj položi gotovino, vrednostne papirje, dragocenosti ali druge premičnine v zastavo ali se za znesek varščine naredi hipoteka na nepremičnini osebe, ki varščino daje.
- 2) *osebno jamstvo* – ena ali več oseb se zaveže, da bodo plačale določeni znesek, če obdolženec pobegne.

IN

(2) *obljubo obdolženca*, da se ne bo skrival, brez dovoljenja zapustil bivališča, ponavljal k.d., dokončal k.d., uresničil k.d. (zagroženo).

Varščina ni možna SAMO iz razloga ponovitvene nevarnosti, ko gre za huda k.d. (predpi-sana kazen nad 5 let zapora) naslednjih skupin KZ:

- k.d. zoper življenje in telo,
- k.d. zoper spolno nedotakljivost,
- k.d. zoper človekovo zdravje,
- k.d. zoper zakonsko zvezo, družino in mladino,
- k.d. zoper vojaško dolžnost,
- k.d. zoper pravosodje,
- k.d. zoper javni red in mir,
- k.d. zoper splošno varnost ljudi in premoženja,
- k.d. zoper varnost Republike Slovenije in njeno ustavno ureditev,
- k.d. zoper obrambno moč države,
- k.d. zoper človečnost in mednarodno pravo.

Višina varščine se določi v denarnem znesku. O njej odloča sodišče na kontradiktornem nanku. Pri določitvi višine se upoštevajo:

- teža k.d.,
- osebne in družinske razmere obdolženca,
- premoženjske razmere osebe, ki varščino daje.

Med preiskavo izda *sklep o varščini* preiskovalni sodnik.

Po vložitvi obtožnice izda *sklep o varščini* sodeči senat ali zunajobravnavni senat.

Varščina zapade, če obdolženec prelomi obljubo ter pobegne ali ponovi k.d.. Če obdolženec ponovi k.d., dokončno stori- se ga lahko pripre + varščino da v proračun. Varščina zapade tudi, če pobeglega obdolženca ujamejo (vrednost pripade proračunu).

Če varščina preneha, se položeni denar, dragocenosti, vrednostni papirji ali druge premične stvari vrnejo in hipoteka izbríše. *Varščina preneha in obd. se lahko PRIPRE:*

- (1) 1) ker v redu povabljen ne pride in svojega izostanka ne opraviči,
- 2) če se obdolženec pripravlja na beg,
- 3) če se zoper obdolženca pokaže drug zakonski razlog za pripor.
- (2) če se k.p. pravnomočno konča – če se konča z obsodilno sodbo na zaporno kazen, varščina preneha šele, ko obsojenec začne prestajati kazen. Če je varščina zaradi ponovitve... preneha samo s koncem k.p..

V ZDA pomeni varščina pravico obdolženca, da si s položitvijo materialne vrednosti "kupi" oprostitev preventivnega pripora.

2.5. Hišni pripor

je omejevalni ukrep, s katerim se poseže v prostost obdolženca, vendar na manj boleč način kot s priporom. Hišni pripor se odredi, če obstajajo razlogi za pripor, vendar pripor ni neizogibno potreben za varnost ljudi ali potek postopka. Med trajanjem hišnega pripora se obdolženec brez dovoljenja sodišča ne sme oddaljiti iz poslopja, v katerem stalno (začasno) prebiva, oz. javne ustanove za zdravljenje ali oskrbo. Sodišče mu lahko omeji ali prepove stike z osebami, ki z njim ne stanujejo. Izjemoma mu lahko dovoli začasen izhod iz poslopja, da si

zagotovi naj-nujnejše življenjske potrebščine ali opravi določeno delo. Če se obdolženec oddalji iz poslopja brez dovoljenja sodišča ali izven dovoljenega časa, lahko sodišče zoper njega odredi pripor (o tej posledici ga morajo predhodno obvestiti).

Sklep o hišnem priporu se pošlje tudi policijski postaji, na območju katere se izvaja.

Izvajanje hišnega pripora nadzoruje sodišče samo ali sodišče prek policije. Policija lahko kadar koli brez zahteve sodišča preveri, kako se izvaja hišni pripor. O njegovi kršitvi mora takoj obvestiti sodišče.

Pred vložitvijo obtožnice odloča o podaljšanju hišnega pripora zunajobravnavni senat na predlog preiskovalnega sodnika ali državnega tožilca. Predlog mora biti obrazložen. S predlogom za podaljšanje je treba vsaj 3 dni pred potekom hišnega pripora seznaniti obdolženca in njegovega zagovornika.

Za vsa druga vprašanja se uporabljajo določbe o priporu.

2.6. Pripor *Priporni razlogi niso enaki razlogom za pripor (širše)

je najhujši omejevalni ukrep in najgloblji izjemno travmatičen poseg v pravice in svoboščine, ki lahko zadane domnevnega storilca k.d. pred pravnomočno obsodilno sodbo.

(1) Pojem pripora:

Pripor je prisilni procesni ukrep, s katerim se obdolžencu odvzame prostost. Temeljne določbe o priporu se nahajajo že v § 20 Ustave. Ustava določa absolutno sodno pristojnost za odrejanje pripora in minimalni standard verjetnosti, da je osumljenec izvršil k.d. – utemeljeni sum.

Temeljni namen pripora je zagotoviti navzočnost obdolženca v postopku.

Med prestajanjem pripora se lahko uporabijo le omejitve, ki so potrebne, da se prepreči beg ali dogovarjanje, ki bi lahko škodovalo uspešni izvedbi postopka.

Čas, ki ga obdolženec prestane v priporu, se v primeru obsodilne sodbe šteje v izrečeno kazen zapora, mladotletniškega zapora ali denarno kazen.

Oseba, ki je bila v priporu, vendar zoper njo ni bil uveden k.p. ali se k.p. ni končal s pravnomočno obsodilno sodbo, ima pravico do povrnitve škode.

(2) Ureditev pripora v ustavi:

Oseba, za katero obstaja utemeljen sum, da je storila kaznivo dejanje, se sme pripreti samo na podlagi odločbe sodišča, kadar je to neogibno potrebno za potek kazenskega postopka ali za varnost ljudi.

Ob priporu, najkasneje pa v 48 urah po njem, mora biti priprtemu vročena pisna obrazložena odločba. Proti tej odločbi ima priprti pravico do pritožbe, o kateri mora sodišče odločiti v 48 urah. Pripor sme trajati samo toliko časa, dokler so za to dani zakonski razlogi, vendar največ 3 mesece od dneva odvzema prostosti. Vrhovno sodišče sme pripor podaljšati še za nadaljnje 3 mesece.

Če do izteka teh rokov obtožnica ni vložena, se obdolženec izpusti. (§ 20 Ustave)

(3) Priporni razlogi:

Pripor je možen (fakultativen), če so podani posebni v zakonu opredeljeni *priporni razlogi* (*causae arresti*). Če teh razlogov ni, obdolženca ni možno pripreti.

Pogoji za pripor so:

(I) obstajati mora utemeljen sum, da je obdolženec storil k.d.,

(II) pripor mora biti neizogibno potreben za:

- potek kazenskega postopka:

1) *razlog begosumnosti* – obdolženec se skriva, ni možno ugotoviti njegove identitete, obstajajo druge okoliščine, ki kažejo na nevarnost, da bo pobegnil. Kadar je obdolženec begosumen, se s priporom omogoči izvedba k.p.. Če je bil pripor odrejen samo za ugotovitev istovetnosti, traja dokler ni ugotovljena.

2) *koluzijska nevarnost* – obstaja upravičena bojazen, da bo obdolženec uničil sledove k.d. ali posebne okoliščine kažejo, da bo oviral potek k.p. z vpliva-

njem na priče, udeležence ali prikrivalce. Koluzija je lahko priporni razlog ves čas trajanja k.p., vendar le do trenutka, ko so zagotovljeni vsi dokazi, ki bi bili lahko prizadeti z aktivnostjo obdolženca.

- varnost ljudi:
 - 3) *iteracijska ali ponovitvena nevarnost* – posebne okoliščine kažejo na nevarnost storilca, da bo ponovil k.d., dokončal poskušeno k.d. ali storil zagroženo k.d. Ponovitvena nevarnost je najbolj sporen priporni razlog, ker omejevalni ukrepi zadanejo obdolženca pred ugotavljanjem krivde – obdolženca se ne pripre, ko je podan šele utemeljen sum, da je storil k.d., zaradi katerega je v postopku, vendar zato, da ne bi storil k.d., ki ga sploh še ni storil. Posebne okoliščine za ponovitveno nevarnost so:
 - teža k.d.,
 - način storitve,
 - okoliščine, v katerih je bilo k.d. storjeno,
 - osebne lastnosti obdolženca,
 - prejšnje življenje obdolženca,
 - okolje in razmere, v katerih obdolženec živi.

Utemeljeni sum je treba utemeljiti v sklepu o priporu, razen če že teče preiskava ali je bila vložena obtožnica, ker je v teh primerih utemeljeni sum že obrazložen v teh aktih.

Vsak priporni razlog mora sodišče ugotoviti in ga utemeljiti na konkretnih okoliščinah (konkretna nevarnost), ki jih mora opisati v svoji odločbi.

Pri vseh pripornih razlogih se kot posebne okoliščine štejejo:

- obdolženčeve kršitve obljube, da ne bo zapustil prebivališča,
- obdolženčeve kršitve prepovedi približevanja določenemu kraju ali osebi,
- obdolženčeve kršitve obveznosti javljanja na PP,
- obdolženčeve kršitve obveznosti iz varščine,
- obdolženčeve kršitve obveznosti iz hišnega pripora.

Izjemoma se lahko odredi pripor brez pripornih razlogov, če treba zagotoviti prihod obdolženca na glavno obravnavo. Podlaga za takšen pripor je ocena, da se v redu povabljeni obdolženec očitno izmika in noče priti na glavno obravnavo. Pripor lahko traja do objave sodbe, vendar najdalj 1 mesec (307. ZKP).

(4) *Postopek odločanja o priporu:*

O priporu se odloča po *sistemu predhodne kontradiktornosti*. To pomeni, da mora sodišče pred odločitvijo o priporu izpeljati kontradiktorni postopek.

Nasprotje predhodne kontradiktornosti je naknadna kontradiktornost, ki se bolj pogosto pojavlja v kazenskoprocenih ureditvah. Po tem sistemu se o priporu odloči na podlagi zahteve ali predloga upravičenca, ki mora predložiti podatke in dokaze za takšno odločitev. O priporu se odloči brez kontradiktornega obravnavanja. Kontradiktorna kontrola nastopi v naslednji fazi, ki je obvezna in sledi v zelo kratkem roku po odločitvi o priporu. Sodišče na kontradiktornem naroku preveri, ali so bili podani pogoji za pripor. Če so bili podani, sodišče prvotno odločitev potrdi. Če niso bili podani, sodišče odločitev o priporu razveljavi in obdolženca spusti na prostost ali uporabi drug omejevalni ukrep.

Pri nas mora preiskovalni sodnik, preden odloči o predlogu tožilca, da se odredi pripor, razpisati kontradiktorni narok. Pri tem zakonodajalec izhaja iz predpostavke, da je v času odločanja o priporu, domnevnemu storilcu že odvzeta prostost (begosumni storilec nima interesa, da bi prišel na narok, kjer bi se odločalo o njegovem priporu). Za kontradiktorni narok je bistveno, da mora imeti obramba možnost seznaniti se s tožilčevimi argumenti za pripor in se jim upreti.

Potem ko preiskovalni sodnik zasliši obdolženca, mora državni tožilec izjaviti, ali bo zahteval uvedbo k.p. in predlagal pripor ali drug omejevalni ukrep (hišni pripor, varščino). Pri

tem mora obrazložiti okoliščine, zaradi katerih bo predlagal omejevalni ukrep. Narok-obdolženec in zagovornik imata pravico odgovoriti na izvajanje državnega tožilca. V odgovoru nave-deta lastne predloge in stališča glede uporabe pripora ali drugega omejevalnega ukrepa.

Potem ko se stranke izjavijo o vseh vprašanjih, ki lahko vplivajo na odločitev o uporabi pripora ali drugih omejevalnih ukrepov, preiskovalni sodnik odloči.

Če se preiskovalni sodnik odloči za pripor, ga odredi s *pisnim sklepom*, ki obsega:

- ime in priimek pripornika,
- k.d., ki ga je obdolžen,
- zakonski razlog za pripor,
- pravni pouk o pravici do pritožbe,
- obrazložitev vseh odločilnih dejstev, ki so narekovala odreditev pripora,
- razloge za utemeljeni sum.

*2 roka tečeta za izročitev: - v 48h od privedbe k p.s./odvzema prostosti -24h od odločitve o priporu. Gleda se tistega, ki se prej izteče

Sklep se osumljencu izroči, ko mu je vzeta prostost oz. najkasneje v 48 urah po tem oz. po privedbi k preiskovalnemu sodniku. Zoper sklep se lahko priprti pritoži na *zunajobravnavni senat* v 24 urah od vročitve sklepa. Pritožba ne zadrži izvršitve sklepa. Senat mora odločiti v 48 urah po prejemu pritožbe.

Sodišče oz. policija mora o odvzemu prostosti v 24 urah *obvestiti družino* priprtega, če ta to zahteva. O priporu se obvesti tudi pristojni organ za socialno varstvo, če je potrebno kaj ukreniti za preskrbo otrok in drugih družinskih članov, za katere skrbi priprti.

Če državni tožilec v 48 urah po prejemu obvestila o priporu osumljenca ne vložijo pisne zahteve za uvedbo k.p., preiskovalni sodnik pripor odpravi in priprtega izpusti.

Policija ne more odrediti pripora, vendar ima pravico osumljenca pridržati 48 ur (utemeljeni razlogi za sum),, če so podani priporni razlogi ali je pridržanje potrebno za ugotovitev njegove istovetnosti, ali-bija, zbiranja obvestil in dokazov.

(5) *Odprava in podaljšanje pripora:*

1) *med preiskavo:*

- *odprava pripora:* preiskovalni sodnik odpravi pripor, če ni več razlogov zanj. Pri tem mora imeti soglasje državnega tožilca, razen če se pripor odpravlja zaradi poteka roka ali je državni tožilec odstopil od pregona. Če ni soglasja, odloči o nadaljnjem priporu *zunajobravnavni senat* v 48 urah.
- *podaljšanje pripora* – pripor, ki ga odredi preiskovalni sodnik, traja največ 1 mesec. Podaljšati ga je možno za največ 2 meseca (skupno 3 mesece). Pripor podaljša *zunajobravnavni senat* na podlagi obrazloženega predloga preiskovalnega sodnika ali državnega tožilca. S predlogom za podaljšanje pripora je treba vsaj 3 dni pred iztekom roka za pripor seznaniti priprto osebo in njenega zagovornika, da se lahko pred odločitvijo sodišča izjasnita o navedbah v predlogu. Za k.d. s predpisano kaznijo nad 5 let zavora se lahko pripor s sklepom Vrhovnega sodišča podaljša še za 3 mesece.

2) *po izročitvi obtožnice* (do konca glavne obravnave) – pripor odpravi ali podaljša sodni senat s sklepom. Pred sklepom mora zaslišati državnega tožilca. Soglasje državnega tožilca ni potrebno. Pri tem ločimo, kdaj pripor odpravi ali podaljša *zunajobravnavni senat* in kdaj sodeči senat.

- *zunajobravnavni senat* odpravi ali podaljša pripor *PO vložitvi obtožnice*, potem ko po uradni dolžnosti preizkusi utemeljenost pripora z vidika obstoja pripornih razlogov. Pri vložitvi obtožnice (v 48 urah ali 3 dneh).
- *sodeči senat* odpravi ali podaljša pripor *PO vložitvi obtožnice*, potem ko po uradni dolžnosti preizkusi utemeljenost pripora. Preizkus utemeljenosti pripora

opravlja sodeči senat po uradni dolžnosti vsaka 2 meseca. Ob vsakem preizkusu se izda sklep o podaljšanju ali odpravi pripora.

Priprta oseba se lahko pritoži na višje sodišče zoper sklep o podaljšanju pripora v 24 urah od prejema sklepa. Višje sodišče mora o pritožbi odločiti v 48 urah.

Če je pripor podaljšalo Vrhovno sodišče, priprta oseba ne more uporabiti rednega pravnega sredstva, ker je odločitev podala najvišja redna sodna instanca v državi. Zoper takšen sklep se je možno pritožiti z izrednim pravnim sredstvom = zahteva za varstvo zakonitosti. Zoper sklep o odpravi pripora ni možna pritožba.

(6) *Trajanje pripora:*

Odpravi se takoj, ko prenehajo razlogi zaradi katerih je bil odrejen!

Velja načelo, da mora biti trajanje pripora omejeno na *najkrajši možni čas*. Dolžnost vseh organov v k.p. je, da v primeru pripora postopajo izredno hitro.

Pripor v *preiskavi do vložitve obtožnice* lahko traja največ 1 mesec. Zunajobravnavni senat ga lahko podaljša za 2 meseca (pritožba). Za k.d. s predpisano kaznijo nad 5 let zopora lahko Vrhovno sodišče pripor podaljša še za 3 mesece.

Po vložitvi obtožnice lahko traja pripor največ 2 leti. Če v tem roku ni izrečena obsodilna sodba, se pripor odpravi in obtoženec izpusti.

V skrajšanem postopku lahko traja pripor pred vložitvijo obtožbe *največ 15 dni*; potem 2 leti.

V postopku proti mladoletnikom lahko traja pripor v pripravljalnem postopku *največ 3 mesece* (1 mesec + senat za mladoletnike podaljša na max. 3 mesece).

(7) *Izvrševanje pripora:*

Pripor se izvršuje v posebnih prostorih za pripor ali ločenem oddelku zavoda za prestajanje zaporne kazni.

Določbe o izvrševanju pripora in ravnanju s priporniki so podobne določbam o izvrševanju zaporne kazni in ravnanju z jetniki. Priporniki imajo nekoliko manj pravic.

Z dovoljenjem preiskovalnega sodnika in pod nadzorstvom lahko pripornika obiskujejo bližnji sorodniki in zdravnik. Posamezne obiske je možno prepovedati, če bi zaradi njih lahko nastala škoda za postopek.

2.7. *Začasen odvzem voznškega dovoljenja*

Če teče postopek zaradi k.d. zoper varnost javnega prometa, se obdolžencu lahko odvzame voznško dovoljenje, dokler traja postopek, s čimer se mu prepreči, da bi nadaljeval z ogrožanjem prometne varnosti.

Vozniško dovoljenje odvzameta s sklepom preiskovalni sodnik ali zunajobravnavni senat. Zoper sklep je možna pritožba, ki ne zadrži izvršitve. Policija lahko voznško dovoljenje odvzame za 3 dni med opravljanjem ogleda, če je podan utemeljen sum, da je storjeno k.d.

Pred koncem postopka se lahko voznško dovoljenje obdolžencu vrne, če ni več razlogov za odvzem. Čas odvzema voznškega dovoljenja se všteva v kazen prepovedi vožnje motornega vozila in varnostni ukrep odvzema voznškega dovoljenja.

3. Stvarni omejevalni ukrepi

ZKP zapostavlja problematiko stvarnih omejevalnih ukrepov. Urejeni so nekoherentno na različnih mestih zakona.

3.1. *Začasni zaseg predmetov (ni dokaznega standarda)*

najdemo v poglavju o hišni in osebni preiskavi. Na ta način se lahko poseže tudi na veliko premoženje, ki lahko ekonomsko hudo prizadene ali uniči osebo, ki ji je bilo premoženje začasno zaseženo, še preden je izrečena obsodilna sodba, zato ni bistvene razlike med tem ukrepom in bolj znanimi osebnimi omejevalnimi ukrepi. Pri zasegu tudi prihaja do posega v ustavno pridobljene pravice (lastninsko pravico).

Začasni zaseg predmetov je samostojen način pridobitve stvari, pomembnih za k.p.

(7) *Edicijska ali izročitvena dolžnost*

je splošna državljanska dolžnost izročitve predmetov na zahtevo sodišča ali policije.

Edicijske dolžnosti so oproščene:

- ekstrateritorialne osebe,
- zagovornik glede pisnega občevanja z obdolžencem,
- državni organi, ki hranijo uradne spise in listine, če mislijo, da bi bila objava njihove vse-bine škodljiva za splošno korist,
- obdolženec (privilegij) *lahko s preiskavo
- privilegirane priče *lahko s preiskavo

Kdor ima predmete, pomembne za k.p., jih mora na zahtevo sodišča (*pisna odredba*) izročiti. Sodišče predmete sprejme v hrambo ali njihovo hrambo zavaruje. Če posestnik predmetov noče izročiti, se ga kaznuje z denarno kaznijo. Če posestnik tudi po plačilu denarne kazni noče izročiti predmetov, se ga zapre. Zapor traja do izročitve predmetov ali konca k.p., vendar naj-več 1 mesec.

(8) *Pristojnost za zaseg:*

Zaseg predmetov lahko opravijo tudi pooblašene osebe policije, ko opravljajo funkcijo odkrivanja (če bi bilo nevarno odlašati) k.d. in storilcev ali izvršujejo naloge sodišča (lahko zahtevamo naknadno konvalidacijo sodnika).

O zasegu predmetov se napravi *zapisnik*. V njem se navede, kjer so bili predmeti najdeni, in poda opis predmetov. Za zasežene predmete se izda potrdilo.

3.2. *Zavarovanje premoženjskopravnega zahtevka (502-502d ZKP)* *Predlog upravičenca v k.p. je stvarni omejevalni ukrep. Naveden je na napačnem mestu v ZKP. Gre za poseg v lastninsko pravico pred izdajo pravnomočne obsodilne sodbe.

Na predlog državnega tožilca (za odvzem premoženjske koristi) lahko sodišče v k.p. odredi po predpisih, ki veljajo za izvršbo, začasno zavarovanje zahtevka. K.p. se pridruži del izvršilnega postopka.

Predlog za zavarovanje premoženjskopravnega zahtevka lahko poda državni tožilec (*upravičenec*). Začasno zavarovanje odredi:

(0) v PKP – preiskovalni sodnik (če so URS)

(1) v preiskavi *preiskovalni sodnik* s sklepom – zoper sklep je možna pritožba, o kateri odloči zunajobravnavni senat. Pritožba ne zadrži izvršbe sklepa.

(2) po vložitvi obtožnice:

- 1) *predsednik zunajobravnanega senata* zunaj glavne obravnave, (ali senata)
- 2) *sodeči senat* na glavni obravnavi.

Če ima oškodovanec premoženjskopravni zahtevk proti drugi osebi, ker se pri njej nahajajo stvari, pridobljene s k.d. ali je ta oseba zaradi k.d. prišla do premoženjske koristi, lahko sodišče na predlog upravičenca odrediti začasno zavarovanje tudi proti tej osebi (- obdolženec/osumljenec, -prejemnik premoženjske koristi, -2. oseba, na katero je prenesena premoženjska korist).

Zavarovanje se odpravi (sodišče): -na predlog udeleženec; - po uradni dolžnosti (potek roka; d.t. zavrzje ovadbo/odstopi)

*KDAJ: ko pride v k.p. v poštev odvzem premoženjske koristi, obstaja pa nevarnost, da bi obdolženec sam sli preko drugih oseb to korist uporabil za: -nedovoljeno kriminalno dejavnost; - to da bi jo skrnil, uničil, odtujil,...-> da bi otežil njen odvzem po končanem k.p..

*PRITOŽBA: -osumljenec/obdolženec; -oseba zoper katero je zavarovanje odrejeno (8 dni od vročitve sklepa-> UGOVOR)

+ predlog, da sodišče opravi NAROK -> UGOVOR: 1.) zavrzje, zavrne 2.) ugotovi 3.) razveljavi s. 4.) spremeni sklep => zoper tak sklep: pravica do PRITOŽBE

*ROKI: -PKP, PREISKAVA=> 3 mesece; -po vložitvi OBTOŽNICE=> 6 mesecev

*PODALJŠANJE: -PKP=>1 leto; -PREISKAVA=>2 leti; -po vložitvi OBTOŽNICE=>3 leta; -max 10 let

*Predhodna kontradiktornost: -podaljšanje (predlog d.t.) –nov način zavarovanja (predlog udeležencev) => odločba o razveljavitvi sklepa se izvrši po izvršitvi odločbe, s katero je odrejen nov način začasnega zavarovanja.

*Naknadna kontradiktornost: -sklep o odreditvi začasnega zavarovanja (v 8 dneh ugovor-> pritožba)

II. del: DINAMIČNI DEL KAZENSKEGA PROCESNEGA PRAVA

V dinamičnem delu kazenskega postopka je urejen potek postopka skozi različne faze:

- (1) predkazenski postopek,
- (2) preiskava,
- (3) faza obtoževanja,
- (4) glavna obravnava na I. stopnji,
- (5) redna pravna sredstva,
- (6) izredna pravna sredstva.

PREDHODNI POSTOPEK

Predhodni postopek obsega dogajanje od trenutka, ko se zve za k.d., do pravnomočnosti obtožnice.

Prvo poglavje: **PREDKAZENSKI POSTOPEK**

Predkazenski postopek se nanaša le na k.d., za katera se storilec preganja po uradni dolžnosti. Pri k.d., za katera se storilec preganja na zasebno tožbo, zakonodajalca ne zanima, kako bo zasebni tožilec prišel do podatkov, na podlagi katerih se bo odločil, ali naj sproži kazenski pregon ali ne.

K.p. se lahko začne le na zahtevo upravičenega tožilca. Državni tožilec lahko pri sodišču zahteva k.p. le pod pogojem, da je podan *utemeljen sum*, da je določena oseba storila k.d., ki se preganja po uradni dolžnosti. Utemeljeni sum je podan, kadar obstajata določen obseg in kvaliteta dokazov, po katerih je možno z visoko stopnjo verjetnosti sklepati, da je bilo storjeno določeno k.d.

Predkazenski postopek je postopek zbiranja dokazov in odkrivanja k.d.

Temeljna naloga predkazenskega postopka je odkrivanje konkretnega k.d. in storilca ter zbiranje dokazov za utemeljen sum.

Dejanja, s katerimi se v predkazenskem postopku zbirajo dokazi, so *kriminalistična dejanja*, ki jih opravi policija v svobodni obliki brez strogih procesnih form (*neformalni postopek*).

Izjemoma in pod posebnimi pogoji se lahko v predkazenskem postopku opravijo posamezna procesna dejanja (*preiskovalna dejanja*) v obliki, določeni v k.p.

Pred začetkom odkrivanja k.d. in storilca mora policija zvedeti za dogodek, ki vsebuje znake k.d. Pridobitev prvih informacij o k.d. je možno strniti v 3 temeljne načine:

- (1) prijava k.d. pristojnemu organu (samoprijava),
 - (2) neposredno opazovanje k.d. s strani pristojnih organov, (sama policija zazna k.d.-reaktivna dejavnost; sama sprovcira k.d.-proaktivna dejavnost)
 - (3) pojav glasu ali fame o k.d.
- Nujno je, da zve za k.d. državni tožilec.

I. KAZENSKA OVADBA

Notitia criminis (kaksna koli vest o k.d.) je prva informacija o k.d. (imamo razloge za sum-> policija začne preiskovati/ ni enako ovadbi-sporočilo d.t. o k.d..)

1. Pojem kazenske ovadbe

Kazenska ovadba je pisno ali ustno sporočilo o storjenem k.d., ki se preganja po uradni dolžnosti, naslovljeno neposredno ali posredno prek državnih organov državnemu tožilcu.

Bistvena vsebina ovadbe je navedba okoliščin, ki kažejo, da je bilo storjeno k.d.

Ovadba neznanega storilca je ovadba, ki ne označuje storilca k.d.

Ovadba je primerna tudi, če je nepodpisana (*anonimna ovadba*) ali podpisana s psevdonimom, vendar to lahko vpliva na oceno o njeni verodostojnosti.

2. Pravni pomen kazenske ovadbe

je uradno sporočilo državnemu tožilcu o storjenem k.d., ki je podlaga za kazenski pregon. Ovadba ni dokazno sredstvo. Z njo ni možno dokazati dejstev, ki jih vsebuje. V ovadbi so dokazi lahko le navedeni, ne smejo biti izvedeni. Izjave oseb se ovadbi priložijo.

Ovadba državnega tožilca ne zavezuje k pregonu. Državni tožilec samostojno ocenjuje, ali so izpolnjeni pogoji za začetek k.p. Z vložitvijo ovadbe ne pridobi ovaditelj nobenih pravic v nadaljnjem postopku. Potem ko ovadbo sprejme državni tožilec, ovaditelj z njo ne more več razpolagati. Izjava, da ovadbo umika, nima nobenega učinka. Državni tožilec bo tako izjavo presojal skupaj z vsemi drugimi okoliščinami, ki vplivajo na njegovo odločitev o ovadbi.

Če je ovaditelj oškodovanec, lahko prevzame funkcijo tožilca, če tožilec na podlagi ovadbe neče prevzeti pregona. Če državni tožilec v skrajšanem postopku v 1 mesecu (v 3 mesecih v rednem) po prejemu ovadbe ne vloži obtožnega predloga in ne obvesti oškodovanca, da je zavrgel ovadbo oz. odložil kazenski pregon, ima oškodovanec pravico, da kot tožilec začne pregon s tem, da sodišču poda obtožni predlog.

3. Prijavljanje kaznivih dejanj

(1) *službene kazenske ovadbe* – vsi državni organi in organizacije z javnimi pooblastili (predvsem policija in inšpekcije) so dolžni naznani k.d., za katera se storilec preganja po uradni dolžnosti, če so o njih obveščeni ali za njih zvedo. Pri tem morajo v ovadbi navesti znane dokaze ter poskrbeti za ohranitev sledov k.d. in predmetov, s katerimi je bilo k.d. storjeno.

(2) *zasebne ovadbe* – vsakdo lahko naznani k.d., za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti. Zasebno ovadbo lahko podajo fizične ali pravne osebe ne glede na oškodovanost s k.d. Ovadbo lahko poda storilec, sotorilec, napeljevalec ali pomagač. Prijavljanje k.d. ni obvezno, razen pri najhujših k.d. – k.d. stori, kdor ne naznani, da je bilo storjeno k.d., za katero je predpisana kazen 30 let zapora, ali ne naznani storilca takega k.d. Uradna oseba stori k.d., če ne naznani uradno pregonljivega k.d., za katerega zve pri opravljanju svoje službe in je zanj predpisana kazen nad 3 leta zapora. Za opustitev ovadbe se ne kaznujejo: storilčev zakonec, bližnji sorodniki, posvojitelj ali posvojenec, zagovornik, zdravnik in spovednik.

4. Predložitev ovadbe

Ovadba se poda pisno ali ustno pristojnemu državnemu tožilcu.

Če je ovadba podana sodišču, policiji ali nepristojnemu tožilcu, jo ti sprejmejo in takoj pošljejo pristojnemu državnemu tožilcu.

O ustni ovadbi se napravi *zapisnik*. O telefonski ovadbi se naredi *uradni zaznamek*. Ovaditelja je treba opozoriti na posledice krive ovadbe.

Dajanje objektivno neresnične ovadbe nima pravnih posledic za ovaditelja.

Zavestna kriva ovadba in kriva samoovadba sta k.d. Kdor zavestno poda krivo ovadbo, je dolžan plačati stroške k.p.

Če policija dobi informacijo o domnevnem k.d. in iz njenih nadaljnjih poizvedb izhaja, da ne gre za uradno pregonljivo k.d. ali da sploh ne gre za k.d., mora o svojih ugotovitvah vseeno obvestiti tožilca. Tožilec mora imeti popoln vpogled v vsakršno dejavnost policije pri odkrivanju k.d. Končna odločitev o kazenskem pregonu je vedno odločitev državnega tožilca.

II. PRAVICE IN DOLŽNOSTI POLICIJE, KO IZVE, DA JE BILO STORJENO KAZNIVO DEJANJE (OZZ!)

1. Vrste nalog policije

Policija je najbolj pomemben nosilec aktivnosti v predkazenskem postopku. Njena glavna naloga je, da *odkrije, zbere in zavaruje* dokaze o k.d. in storilcu, ki so potrebni za utemeljen sum (= začetek k.p.).

Policija mora poskrbeti, da storilec ali udeleženec ne pobegne ali se ne skrije.

Te naloge opravlja policija

- *na lastno pobudo*, če so podani *razlogi za sum*, da je bilo storjeno k.d. (manjša stopnja verjetnosti od utemeljenega suma), za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti,
- *na zahtevo državnega tožilca*.

Za izvršitev teh nalog lahko policija opravlja naslednja dejanja:

- (1) *zahteva* od občanov potrebna *obvestila* ali izjave,
- (2) *opravi* potreben *pregled* prevoznih sredstev, potnikov ali prtljage,
- (3) *omeji gibanje* na določenem prostoru za nujno potreben čas,
- (4) *ugotavlja istovetnost* oseb in predmetov,
- (5) *razpiše zasledovanje* oseb in stvari (iskanje),
- (6) *opravi pregled prostorov pravnih oseb* in njihove *dokumentacije* (pri tem mora biti navzoča odgovorna oseba pravne osebe),
- (7) *fotografira osebo*, za katero obstajajo razlogi za sum, da je storila k.d.,
- (8) *vzame prstne odtise*, bris ustne sluznice (razlogi za sum) *lahko tudi brez RS-če so osebe prišle v stik s predmeti
- (9) *vzame prostost* osumljeni osebi, če so podani pogoji za pripor in jo takoj pripelje k preiskovalnemu sodniku,
- (10) *odredi pridržanje* osumljene osebe,
- (11) *napoti osebe* (ki so na kraju k.d. ali tujci) k preiskovalnemu sodniku ali jih zadrži do njegovega prihoda (max 64).

O vseh opravljenih dejanjih mora policija napraviti *zapisnik* ali *uradni zaznamek*.

Dejavnost policije je po mnenju kazenskoprocesnih teoretikov (Boštjan M. Zupančič) tolikšnega pomena, da je od njega odvisen končen izid k.p. – obsodilna ali oprostilna sodba, zato se zavzemajo za določeno kontradiktornost s pomočjo odvetnika že v predkazenskem postopku.

*Izjava v PKP je lahko dokaz, če je dana v zagovornikovi navzočnosti.

2. Zbiranje obvestil

Policija lahko osebe zaradi sprejemanja obvestil o k.d. povabi k sebi. V vabilu mora navesti, zakaj jih vabi in jih po možnosti opozoriti, da jih lahko prisilno privede, če se vabilu ne bodo odzvali. Če oseba na možnost prisilne privedbe v vabilu ni bila opozorjena, se je ne sme prisilno privedi.

Policija ima pravico in dolžnost izprašati vse osebe, za katere je verjetno, da kaj vedo o k.d. Teh oseb ne sme zaslišati kot obdolženca, priče ali izvedenca (razen osumljenca v primeru iz 148a). Z njimi opravi *neformalni razgovor*. Izjave, ki jih od njih dobi policija, so izhodišče:

- državnemu tožilcu za odločanje o uvedbi k.p.,

OSREDOTOČENJE: Kadar policija pri zbiranju obvestil ugotovi, da za določeno osebo obstajajo RAZLOGI za SUM ji mora, preden začne od nje zbirati obvestila povedati katerega

k.d. je osumljena in kaj je podlaga za sum zoper njo + pouk (-zagovornik, -vse lahko uporabijo zoper njo, -pravica do molka (podaljšana)). Če hoče osumljenec zagovornika-> DOKAZ; če ga noče ali če ne pride=> UZ (ostane, ne more opreti sodne odločbe na to).

Oseba, od katere se zahteva izjava, izjave pravno ni dolžna dati. Zaradi tega je ne sme zadeti nobena sankcija. Če oseba odkloni, da bi dala izjavo, jo mora policija takoj izpustiti. Vsako prisiljevanje k dajanju izjave in prisilno zadrževanje, da bi se dobila izjava, je k.d. Policija lahko osebo, ki noče dati izjave, opozori na državljansko zavest. Policija osebi ni dolžna povedati, da ne obstaja dolžnost dati izjavo (če ni osumljenec), zato je večina ljudi prepričana, da morajo dati izjavo ter prido-bivanje izjav je v praksi uspešno.

Na pisni predlog in z dovoljenjem preiskovalnega sodnika ali predsednika sodečega senata lahko policija zbira obvestila od oseb v priporu, če je to potrebno, da:

- se odkrijejo druga k.d. iste osebe,
- se odkrijejo udeleženci k.d.,
- se odkrijejo k.d. drugih storilcev.

Pri zbiranju obvestil od priprtih oseb mora biti navzoča oseba, ki jo določi preiskovalni sodnik ali predsednik senata, da ne bi prišlo do zlorab nad priprto osebo s strani policije. Obvestila se lahko zbirajo le v času, ki ga določi preiskovalni sodnik oz. predsednik senata.

3. Napotitev in zadržanje oseb

Pooblaščene osebe policije imajo pravico osebe, ki jih najdejo na kraju k.d.:

- (1) *napotiti k preiskovalnemu sodniku,*
- (2) *zadržati največ 6 ur do prihoda preiskovalnega sodnika.*

Gre za osebe, ki lahko dajo pomembne podatke za k.p., vendar obstaja verjetnost, da jih pozneje ne bi bilo možno zaslišati.

Odločitev o napotitvi ali zadržanju se osebam sporoči ustno brez izdaje formalne odločbe.

Napotitev (ni odvzem prostosti) ni prisilna privedba. Osebo je treba odpeljati k preiskovalnemu sodniku z ustreznim prevoznim sredstvom. Preiskovalnega sodnika mora pooblaščena oseba policije seznaniti s k.d. in razlogi za nujno zaslišanje.

Ni možno zadržati oseb, ki imajo diplomatsko ali konzularno imuniteto.

Ni možno zadržati oseb s predstavniško imuniteto, razen če na zadržanje izrecno pristanejo.

Zadržana oseba lahko od policista ali preiskovalnega sodnika zahteva potrdilo o času in kraju zadržanja.

Neupravičeno oddaljevanje udeleženca v prometni nesreči je prekršek.

4. Odvzem prostosti *POUK!

Pooblaščene osebe policije lahko osumljencu vzamejo prostost (brez sodne odločbe), če so podani razlogi za pripor, US ali priporni razlogi v skrajšanem postopku. Brez odlašanja ga morajo privedi k pristojnemu preiskovalnemu sodniku (ta ga more takoj zaslišati in v 48h odločiti o priporu). Ob privedbi mora pooblaščena uradna oseba sporočiti preiskovalnemu sodniku, zakaj in kdaj je bila privedeni osebi odvzeta prostost. Preiskovalni sodnik po opravljenem kontradiktornem naroku odloči, ali bo privedena oseba priprta ali ne.

5. Pridrzanje

Policija ne sme odrediti pripora.

Izjemoma lahko policija osumljencu vzame prostost in ga 48 ur pridrži, če:

- (1) so podani utemeljeni razlogi za sum, da je storil uradno pregonljivo k.d.,
in
- (2) je pridrzanje potrebno zaradi:*
 - 1) ugotovitve istovetnosti,
 - 2) preverjanja alibija,
 - 3) zbiranja obvestil,
 - 4) zbiranja dokaznih predmetov o k.d.; in so za pripor podani *priporni razlogi (razen personalne koluzije).

(4. člen;48/IV)Pridržana oseba mora biti obveščena o razlogih za odvzem prostosti. Poučena mora biti, da ni dolžna ničesar izjaviti in da ima pravico do zagovornika. Če pridržana oseba zahteva pomoč zagovornika, se do njegovega prihoda, vendar najdalj za 2 uri, odložijo vsa policijska dejanja, razen dejanj, s katerimi je nevarno odlašati.

Če traja pridržanje več kot 6 ur, mora pooblaščen oseba s pismeno odločbo navesti razloge za odvzem prostosti. Na to odločbo se lahko pridržana oseba pritoži. O pritožbi odloča zunaj-obravnavni senat pristojnega sodišča (sklep o pridržanju) –odloči v 48 h! Pritožba ne zadrži ukrepa.

Po preteku 48 ur mora pooblaščen oseba policije pridržano osebo izpustiti ali jo privedi k pristojnemu preiskovalnemu sodniku.

5.a.) **Sodno pridržanje:**

-samo če je P.S. zadržan. Odredi ga P.S.; -max 48 h

6. **Preiskovalna dejanja**

Policija lahko v predkazenskem postopku opravi naslednja preiskovalna dejanja:

- (1) *začasni zaseg predmetov*, (če bi bilo nevarno odlašati)
- (2) *hišna preiskava*, (URS)
- (3) *osebna preiskava*, (URS)
- (4) *ogled*, če preiskovalni sodnik ne more priti takoj na kraj k.d.,
- (5) *odreditev izvedenstva*, razen obdukcije in izkopa trupla (teoretiki se zavzemajo za nujno izvedensko delo v predkazenskem postopku v težjih primerih gospodarskih k.d., ker je za njihovo ugotavljanje nujno potrebna strokovnost).

O vseh preiskovalnih dejanjih mora policija obvestiti državnega tožilca.

Zapisniki o opravljenih preiskovalnih dejanjih v predkazenskem postopku se lahko uporabijo kot dokaz v kazenskem postopku.

7. **Pritožba državnemu tožilcu**

Oseba, zoper katero je policija v predkazenskem postopku opravila preiskovalno dejanje, se lahko v 3 dneh pritoži pristojnemu državnemu tožilcu, če misli, da je policija ravnala nepravilno ali nezakonito.

8. **Dostava ovadbe**

Na podlagi gradiva, ki ga je policija zbrala s kriminalističnimi in preiskovalnimi dejanji, policija sestavi kazensko ovadbo in jo pošlje pristojnemu državnemu tožilcu. V ovadbi policija navede:

- dokaze, na katere je naletela pri zbiranju obvestil,
- osebe, ki so dale izjavo.

Ne vpiše vsebine izjav, danih pri zbiranju obvestil. Ovadbi se priložijo tudi predmeti, skice, fotografije, poročila, uradni zaznamki,...

9. **Dopolnilno poročilo**

Če zve policija po vložitvi kazenske ovadbe za nova dejstva, dokaze ali sledove k.d., mora zbrati potrebna obvestila in poslati državnemu tožilcu *poročilo o dopolnitvi kazenske ovadbe*.

10. **Prikriti preiskovalni ukrepi (posebne operativne metode in sredstva – POMS)**

Prikriti preiskovalni ukrepi so ukrepi, ki se izvajajo na skrivaj in brez vednosti prizadete osebe, ki njihovega izvajanja sproti ne more spremljati in nadzorovati. S prikritimi preiskovalnimi ukrepi se posega v zasebne človekove pravice osumljenca, ki so zavarovane z ustavo in kazenskim pravom. Izvajajo se v predkazenskem postopku, vendar z njimi procesni organi pridejo do dokazov v kazenskem postopku.

Prikriti preiskovalni ukrepi se lahko uporabijo za naslednja k.d.: (150/II)

- vsa k.d. zoper državno varnost in ustavno ureditev Republike Slovenije s predpisano kaznijo nad 5 let zapora,
- vsa k.d. zoper človečnost in mednarodno pravo s predpisano kaznijo nad 5 let zapora,
- posamezna posebna k.d.:
 - o ugrabitev,
 - o neupravičena proizvodnja in promet z mamili,

- o omogočanje uživanja mamil,
 - o izsiljevanje,
 - o neupravičeno sprejemanje daril, + za nezakonito posredovanje
 - o neupravičeno dajanje daril, + za nezakonito posredovanje
 - o pranje denarja,
 - o tihotapstvo,
 - o jemanje podkupnine,
 - o dajanje podkupnine,
 - o zloraba notranje informacije,
 - o prikazovanje, posest, izdelava in posredovanje pornografskega gradiva,
 - o hudodelsko združevanje,
 - o nedovoljena proizvodnja in promet orožja ali razstrelilnih snovi,
 - o povzročitev nevarnosti z jedrskimi snovmi.
- vsa k.d. s predpisano kaznijo nad 8 let zapora + upošteva se načelo sorazmernosti!

Skupna značilnosti prikritih preiskovalnih ukrepov so:

- uporabljajo se lahko le subsidiarno – kadar do dokazov v k.p. ni možno priti z drugimi ukrepi ali bi zbiranje dokazov lahko ogrozilo življenje in zdravje ljudi,
- izvajajo se lahko le omejen čas, (ko ni več razlogov prenehajo/P.S. ali d.t. po uradni dolžnosti)
- dovoljeni so le za določena k.d.,
- pogoj za njihovo uporabo je verjetnost, da je bilo storjeno k.d. – stopnja verjetnosti je različna za različne vrste preiskovalnih ukrepov,
- njihova uporaba je dopustna le, če so bili dovoljeni po predpisanem postopku, ki je formaliziran in strog,
- če so izvršeni v nasprotju z odredbo ali brez nje, sodišče nanje ne more opreti sodne odločbe.

(1) *Ukrepi, ki jih odredi preiskovalni sodnik:*

- 1) Nadzor elektrokomunikacij s prisluškovanjem in snemanjem ter kontrola in zavarovanje dokazov o vseh oblikah komuniciranja, ki se prenašajo v el. komunik. omrežju.
- 2) Kontrola pisem in drugih pošilk.
- 3) Kontrola računalniškega sistema banke ali druge pravne osebe, ki opravlja finančno ali drugo gospodarsko dejavnost.
- 4) Prisluškovanje in snemanje pogovorov s privolitvijo vsaj 1 osebe, udeležene v pogovoru.

Skupne značilnosti teh 4 ukrepov so:

Ukrepe odredi preiskovalni sodnik na pisni predlog državnega tožilca. Obstajati morajo *utemeljeni razlogi za sum*, da gre za izvrševanje, pripravo ali organizacijo k.d., za katera se lahko uporabljajo prikriti preiskovalni ukrepi. Utemeljeni razlogi za sum so stopnja verjetnosti, ki je višja od razlogov za sum in nižja od utemeljenega suma. Obstajati mora utemeljen sum, da se za komunikacijo v zvezi s k.d. uporablja oz. bo uporabljeno določeno komunikacijsko sredstvo ali računalniški sistem. Dokazov ni možno zbrati z drugimi ukrepi ali bi njihovo zbiranje na drug način lahko ogrozilo življenje in zdravje ljudi => načelo subsidiarnosti.

Pisni predlog državnega tožilca preiskovalnemu sodniku za odreditev ukrepa mora vsebovati:

- podatke o osebi, zoper katero se predlaga ukrep, (podatke, ki omogočajo določljivost osebe)

- utemeljitev razlogov za sum, da gre za izvrševanje, pripravljane ali organizacijo k.d., zoper katera se lahko uporabljajo preiskovalni ukrepi,
- vrsto ukrepa, način izvajanja ukrepa, obseg in trajanje ukrepa, točno določitev prostora in kraja, v katerem se ukrep izvaja, komunikacijsko sredstvo,
- utemeljitev neogibne potrebnosti uporabe posameznega ukrepa v razmerju do zbiranja dokazov na drug način (in uporabe ostalih milejših ukrepov)
- utemeljitev razloga za predčasno izvrševanje odredbe

Če pisne odredbe preiskovalnega sodnika ni možno pravočasno pridobiti in je nevarno odlašati, lahko policija izvede ukrepe na podlagi ustne odredbe preiskovalnega sodnika, vendar mora biti pisna odredba izdana v najdalj 12 urah po izdaji ustne odredbe. Za predčasno izvrševanje ukrepov mora obstajati utemeljen razlog, sicer sodišče na tako pridobljene dokaze ne more opreti svoje odločbe ustni predlog d.t..

Izvajanje ukrepov lahko traja najdalj 1 mesec. Podaljšujejo se po 1 mesec (iz tehtnih razlogov). Skupno lahko trajajo največ 6 mesecev. Policija preneha z izvajanjem, takoj ko prenehajo razlogi, zaradi katerih so bili odrejeni. P.S. pazi po uradni dolžnosti; ko prenehajo razlogi/v nasprotju z odredbo=> USTAVI izvajanje ukrepov.

Operaterji elektrokomunikac. omrežij in poštna podjetja so policiji dolžna omogočiti prisluškovanje telefo-nov in nadzor poštnih pošiljk.

Če policija oceni, da bi vsebina poštnih pošiljk lahko bila dokaz v k.p., morajo o tem takoj obvestiti preiskovalnega sodnika, ki odloči, kaj naj se zgodi s pošiljko ter o tem sestavi poseben zapisnik.

5) *Prisluškovanje in opazovanje v tujem stanovanju ali drugih tujih prostorih z uporabo tehničnih sredstev za dokumentiranje in (po potrebi) tajnim policijskim vstopom v prostore*

(ambientalno prisluškovanje):

je prikriti preiskovalni ukrep, ki se uporabi, če so ostali preiskovalni ukrepi neučinkoviti (utemeljeno sklepati, da se bo lahko v točno določenem prostoru pridobilo dokaze+ z milejšimi ukrepi se jih ne oz. bi zbiranje ogrozilo življenje ljudi). Ukrep se skupno lahko izvaja največ 3 mesece (1 mesec + podaljšanje na predlog d.t.). Ne more se uporabiti za:

- ugrabitev,
- omogočanje uživanja mamil,
- izsiljevanje,
- pranje denarja,
- tihotapstvo.

Za k.d. s predpisano kaznijo nad 8 let zavora se lahko uporabi le, če obstaja resna nevarnost za življenje ljudi.

Tega ukrepa ni možno odrediti z ustno odredbo.

Posnetki telefonskih pogovorov in drugih oblik komuniciranja (tudi navadnih pogovorov) se ne smejo uporabiti kot dokaz v k.p., če se NE nanašajo na k.d. (na k.d., za katere je ukrep mogoče odrediti), za katera se lahko uporabijo prikriti preiskovalni ukrepi. Npr. policija prisluškuje in snema pogovore gangsterjev v njihovem stanovanju zaradi utemeljenih razlogov za sum nedovoljene trgovine z mamili ter posname, kako se gangsterji zelo jasno dogovorijo, da bodo ukradli mercedes, kar je k.d. velike tatvine (kazen do 5 let zavora) in ne spada med k.d., za katera so p.p.u. upravičeni. Posnetega dogovora o kraji avtomobila ni možno uporabiti kot dokaz v k.p.

(153) Po prenehanju uporabe ukrepov mora policija vse posnetke, sporočila in predmete, ki jih je pridobila s p.p.u., predati državnemu tožilcu. Predložiti mu mora tudi poročilo, ki obsega povzetek zbranih dokazov. *velja za vse PPU

(153) Državni tožilec celotno gradivo preda preiskovalnemu sodniku, ki preizkusi, ali so se ukrepi izvajali na odobreni način. Posnetki telefonskih in drugih pogovorov se lahko na odredbo preiskovalnega sodnika prepisujejo. *velja za vse PPU

Če državni tožilec na podlagi prikrito zbranih dokazov ne začne kazenskega pregona v 2 letih od uporabe p.p.u., se s p.p.u. pridobljeno gradivo pod nadzorom preiskovalnega sodnika uniči->UZ. Pred uničenjem obvesti P.S. osumljenca (2. os.), ki ima pravico seznaniti se s pridobljenim gradivom (večji obseg-> s poročilom). Če je utemeljen sum, da bo zaradi seznanitve nevarnost ali drugi tehtni razlogi => ne seznaniti!

Preiskovalni sodnik lahko na obrazložen predlog državnega tožilca odredi banki ali hranilnici, da mu sporoči podatke o trenutnem stanju, nadzoru poslovanja, vlogah, računih in drugih poslih osumljenca ter drugih oseb, ki so udeležene v finančnih transakcijah ali poslih osumljenca-banka ne sme razkriti, da bo te podatke poslala (max. 3 mesece na max 6 mesecev). Podani morajo biti utemeljeni razlogi za sum, da je določena oseba storila k.d., ki se preganja po uradni dolžnosti in je povezano s pridobitvijo premoženjske koristi. Obstajati mora možnost, da bodo pridobljeni podatki pomemben dokaz v k.p.. So potrebni zaradi: -zasega predmetov ali -zavarovanja zahtevka

(2) *Ukrepi, ki jih dovoli državni tožilec:* (155)

- 1) navidezni odkup,
- 2) navidezno sprejemanje ali dajanje daril,
- 3) navidezno jemanje oz. dajanje podkupnine.

Državni tožilec izda pisno odredbo za te ukrepe na podlagi pisnega predloga policije.

Odredba državnega tožilca se lahko nanaša le na enkratni ukrep. Predlog za vsak novi ukrep zoper isto osebo mora vsebovati razloge, ki utemeljujejo njegovo uporabo.

Policija in njeni sodelavci pri izvrševanju ukrepa ne smejo izzivati kriminalne dejavnosti (UGOTAVLJANJE: subjektivni test- če je ta konkretna oseba nagnjena k krim. dejavnosti-samo ZDA). Kriminalna dejavnost je izzvana, če bi ukrep k storitvi k.d. napeljal tudi osebo, ki k.d. "brez spodbude" ne bi bila pripravljena storiti (OBJEKTIVNI TEST). Npr. policija nekemu ponudi 600 evrov za 1 g kokaina, ki sicer stane 80-100 evrov. Zaslužek je tako lahek, da ta oseba dejansko policiji proda 1 g kokaina, čeprav se za običajno tržno plačilo ne bi nikoli ukvarjala s preprodajo mamil.

Če je kriminalna dejavnost izzvana, je kazenski pregon izključen.

- 4) *tajno opazovanje in sledenje* z uporabo tehničnih sredstev za dokumentiranje (k.d.: -k.d. + 5 let, -150/II(2)); *odredi ga P.S. (na pisni predlog d.t.) v naslednjih primerih: -uporaba ukrepa v zasebnih prostorih (če v to privoli imetnik); -za izvajanje zoper osebo, ki ni osumljenec; -pri izvajanju se uporablja tehnične naprave za prenos in snemanje glasu; -če je potrebno namestiti naprave s tajnim vstopom
- 5) (155 a.)*tajno policijsko delovanje* (delavec policije se "pod krinko" kriminalca infiltrira v kriminalno družbo), *odreja d.t.; izjemoma p.s. :-samo za k.d. iz 150/II(2); -če bo uporaba naprav ...
- 6) *tajno policijsko sodelovanje* (v kriminalno družbo se infiltrira oseba, ki ni delavec policije), *odreja d.t.; izjemoma p.s. :-samo za k.d. iz 150/II(2); -če bo uporaba naprav...
- 7) *prirejene listine in identifikacijske oznake* – uporabljajo se pri tajnem policijskem delovanju in tajnem policijskem sodelovanju, da se osebam, zoper katere se ta ukrep izvaja, prikrije prava identiteta izvajalca (policijskega tajnega delavca oz. sodelavca).

Za uporabo policijskih ukrepov morajo obstajati utemeljeni razlogi za sum (razen odkupni d.s.), da oseba:

- izvršila k.d., ki se ga preganja po uradni dolžnosti,
- izvršuje k.d., ki se preganja po uradni dolžnosti,
- pripravlja ali organizira izvršitev k.d., ki se preganja po uradni dolžnosti.

Tudi policijski ukrepi se lahko uporabijo le subsidiarno – policisti k.d. ne morejo drugače odkriti, preprečiti ali dokazati oz. je to povezano z nesorazmernimi težavami.

Uporabo prirejenih listin in identifikacijskih oznak izda pristojni državni tožilec.

Odobritev za uporabo ukrepov mora biti pisna in mora vsebovati:

- podatke o osebi, zoper katero se izvaja ukrep,
- vrsto, namen, obseg uporabe prirejenih podatkov in dokumentov
- način in obseg izvajanja ukrepov ter njihovo trajanje,
- utemeljitev utemeljenih razlogov za sum.

Izvajanje ukrepov lahko traja največ 3 mesece. Iz utemeljenih razlogov se lahko podaljša za največ 3 mesece (skupno največ 6 mesecev). Za vsako podaljšanje je treba izdati pisno odobritev z obrazloženimi razlogi za podaljšanje.

Z izvajanjem ukrepov je treba prenehati takoj, ko prenehajo razlogi (za tajno opazovanje), zaradi katerih so bili uvedeni.

Če so bili ukrepi izvedeni v nasprotju z določbami Zakona o policiji glede tajnih policijskih ukrepov, sodišče svoje odločbe ne sme opreti na tako pridobljene dokaze.

Če v 2 letih po koncu izvajanja ukrepov ni podana kazenska ovadba, morajo biti vsi podatki, ki so bili pridobljeni s tajnimi policijskimi ukrepi, uničeni. Oseba, na katero se nanašajo ti podatki, mora biti s tem seznanjena (lahko se seznaniti).

Rok 2 let se lahko podaljša za čas, za katerega se lahko začasno odloži odvzem prostosti osumljene osebe ali izvršitev drugih procesnih dejanj, če je to potrebno zaradi razkritja obsežne kriminalne dejavnosti (§ 159 ZKP). Izvršitev procesnih dejanj se ne sme začasno odložiti, če obstaja nevarnost za življenje ali zdravje tretjih oseb. Dovoljenje da d.t. na obrazložen predlog policije.

III. PREISKOVALNI SODNIK V PREDKAZENSKEM POSTOPKU *Ne sme sam zbirati podatkov (prevzel bi funkcijo pregona!)

*2 funkciji P.S. v PKP: 1.) GARANTNA FUNKCIJA (PPU-posegi v zasebnost; hišna preiskava; pripor)-vodi tožilec (predlogi); policija izvaja in zbere podlago za ukrep; sodnik presodi, če je dovolj). 2.) F. ZAVAROVANJA DOKAZOV: obstajajo info., ki bi izginile, če jih ne bi fiksirali v PKP- tak dokaz zavaruje P.S.-> potem ima procesno vrednost. Res samo v neodložljivih primerih; predlog mora dati d.t..

1. **Neznan storilec**

Preiskovalni sodnik na predlog upravičenega tožilca opravi nekatera preiskovalna dejanja v pred-kazenskem postopku, če storilec k.d. *ni znan*. Če se preiskovalni sodnik ne strinja s predlo-gom, zahteva, naj o tem odloči senat 3 sodnikov (zunajobravnavni senat). Zapisnike o preiskovalnih dejanjih pošlje državnemu tožilcu.

2. **Nujna preiskovalna dejanja (166.)**

Preiskovalni sodnik lahko v predkazenskem postopku na lastno pobudo opravi posamezna preiskovalna dejanja, ki jih je nevarno odlašati, vendar mora o njih obveščati pristojnega državnega tožilca. V praksi preiskovalni sodnik najbolj pogosto:

- opravi ogled kraja dejanja,
- pridobiva izvedenska mnenja,
- sprejema izpovedbe prič – kot priče zaslišuje osebe, ki jih policija najde na kraju storitve in jih tam pridrži ali napoti k njemu. Pri prometnih nesrečah preiskovalni sodnik pogosto zasliši osumljenca.

3. **Odločanje o prostosti osumljenca (203.)**

Preiskovalni sodnik v predkazenskem postopku odloča o prostosti osumljenca, ki mu ga pripelje policija. Potek postopka:

- (1) preiskovalni sodnik mora osumljencu sporočiti razloge za odvzem prostosti; (4. ZKP)
- (2) preiskovalni sodnik mora osumljenca poučiti, da: (4. ZKP)

- 1) ni dolžan ničesar izjaviti,
 - 2) ima pravico do takojšnje pravne pomoči zagovornika, ki si ga svobodno izbere,
 - 3) bo o odvzemu prostosti obvestil njegove najbližje.
- (3) če si osumljenec v 24 urah od pouka o svoji pravici ne zagotovi zagovornika, mu ga preiskovalni sodnik postavi po uradni dolžnosti;
- (4) preiskovalni sodnik mora v 48 urah od privedbe zaslišati osumljenca – za ta čas lahko s sklepom odredi pridržanje (sodno pridržanje);
- (5) osumljenec se lahko na sklep o pridržanju pritoži na zunajobravnavni senat 3 sodnikov (mora odločiti v 48 h);
- (6) državni tožilec mora po tem, ko preiskovalni sodnik zasliši osumljenca, izjaviti, ali bo zahteval uvedbo k.p. in predlagal pripor ali drug omejevalni ukrep;
- (7) državni tožilec mora obrazložiti predlog za pripor ali drug omejevalni ukrep, osumljenec in za-govornik mu lahko odgovarjata ter dajeta svoje predloge in stališča; (kontradiktorni narok)
- (8) preiskovalni sodnik odloči o predlogih strank, ko se stranke izjasnijo o vseh vprašanjih, ki lahko vplivajo na odločitev o uporabi omejevalnih ukrepov;
- (9) če preiskovalni sodnik zoper osumljenca odredi pripor in državni tožilec v 48 urah od prejema obvestila o priporu, ne vloži zahteve za uvedbo k.p., preiskovalni sodnik pripor odpravi in osumljenca izpusti.

4. Odredbe za prikrite preiskovalne ukrepe

Preiskovalni sodnik izdaja odredbe, na podlagi katerih lahko policija pri odkrivanju najhujših k.d. uporablja ukrepe, s katerimi posega v temeljne človekove pravice in svoboščine.

Preiskovalni sodnik preverja in ureja dokazno gradivo, ki je bilo zbrano s p.p.u. ter odloča o njegovi hrabi in uničenju.

5. Bančni podatki

Preiskovalni sodnik lahko v predkazenskem postopku odredi banki ali drugi pravni osebi, ki opravlja finančno dejavnost, da mu sporoči podatke o bančnih vlogah določenih oseb, če bi bili ti podatki lahko pomemben dokaz za odkrivanje k.d. s predpisano kaznijo nad 5 let zavora.

Odredba se izda na obrazložen predlog državnega tožilca. Podano mora biti, da je določena oseba storila tako k.d. (za osebe, za katere je mogoče utemeljeno sklepati ...).

IV. ODLOČANJE DRŽAVNEGA TOŽILCA V ZVEZI Z OVADBO

Državni tožilec v predkazenskem postopku usmerja delo policije na področju odkrivanja k.d. (*operativna aktivnost državnega tožilca*). K.p. v določeni zadevi začne državni tožilec, ko sprejme kazensko ovadbo. Če dobi podatke, da je bilo storjeno k.d., ki se preganja po uradni dolžnosti iz drugih virov (dnevne novice, razgovor – do državnega tožilca pride *glas o k.d.*), naredi uradni zaznamek (če po telefonu, sicer naredi zapisnik) o tem, kar je zvedel, in z njim v nadaljevanju ravna enako kot s kazensko ovadbo.

Pri oceni kazenske ovadbe državni tožilec sprejme eno od naslednjih odločitev:

- (1) kazensko ovadbo zavrže,
- (2) priskrbi dopolnilna obvestila,
- (3) vloži:
 - 1) zahtevo za preiskavo,
 - 2) neposredno obtožnico.
- (4) odstopi ovadbo v postopek poravnavanja, (*oportuniteta)
- (5) odloži kazenski pregon, (*oportuniteta)
- (6) ne začne kazenskega pregona. (*oportuniteta)

1. Zavrženje ovadbe

Če niso izpolnjeni pogoji za sprožitev kazenskega pregona, je državni tožilec ovadbo dolžan zavreči. Državni tožilec se o zavrženju ovadbe odloča v okviru dejanskega stanja, ki ga je sam ugotovil, in ni vezan na navedbe v ovadbi ter na morebitno pravno kvalifikacijo domnevnega k.d. Državni storilec ovadbo zavrže, če:

- (1) naznanjeno dejanje ni k.d., ki se preganja po uradni dolžnosti;
- (2) so podane okoliščine, ki izključujejo kazenski pregon:
 - 1) pregon je zastaran,
 - 2) dejanje je obseženo z amnestijo ali pomilostitvijo,
 - 3) druge okoliščine (smrt storilca, zadeva je že bila razsojena, trajna duševna bolezen osumljenca, procesna imuniteta osumljenca).
- (3) ni podan utemeljen sum, da je storilec storil naznanjeno k.d.

Odločitev državnega tožilca o zavrženju ovadbe temelji na načelu legalitete.

Državni tožilec mora v 8 dneh po zavrženju ovadbe obvestiti oškodovanca. Če je ovadbo podala policija, mora državni tožilec obvestiti tudi njo.

Državni tožilec lahko, čeprav je kazensko ovadbo zavrgel (ali če je zavrnil zahtevo za preiskavo, zavrgel obtožnico), v isti zadevi ponovno sproži kazenski pregon, če novi podatki kažejo, da je bila njegova prejšnja odločitev napačna. Državni tožilec lahko ponovno sproži kazenski pregon tudi ob popolnoma enaki dejanski podlagi.

Poleg legalitetnega zavrženja ovadbe poznamo tudi opurtuno zavrženje ovadbe – državni tožilec glede na konkretne okoliščine primera oceni, da kazenski pregon ni smiseln (opurtun):

- (1) če je prišlo do poravnave,
- (2) če je osumljenec izpolnil pogoje, ob katerih je bil kazenski pregon odložen,
- (3) če je v KZ določeno, da sodišče lahko oz. mora storilcu kazen odpustiti ter sama obsodba (krivdorek) brez sankcije ni primerna (d.t. tako oceni),
- (4) če je v KZ za k.d. predpisana kazen do 1 leto zavora ali denarna kazen ter je osumljenec zaradi dejanskega kesanja preprečil škodljive posledice ali poravnal vso škodo, zato kazenska sankcija ne bi bila upravičena.

2. Dopolnilna obvestila

priskrbi državni tožilec, če:

- (1) iz ovadbe ne more presoditi, ali so navedbe v njej verjetne,
- (2) ni dovolj dokazov, da bi zahteval preiskavo,
- (3) je do njega prišel glas o k.d.,
- (4) *storilec ni znan*.

Dopolnilna obvestila priskrbi državni tožilec sam. Če jih ne more, lahko zahteva, da mu jih priskrbi policija. Državni tožilec lahko v vsakem trenutku zahteva od policije, da mu poroča o svojih ukrepih. Policija je dolžna odgovoriti brez odlašanja.

Če je po dopolnilnih obvestilih podana okoliščina za zavrženje ovadbe, državni tožilec ovadbo zavže.

Pri zbiranju obvestil in dajanju podatkov je treba ravnati obzirno in paziti, da se ne škoduje časti in dobremu imenu osebe, na katero se podatki nanašajo.

3. Neznani storilec

Če je storilec k.d. neznan, lahko državni tožilec namesto zbiranja dopolnilnih obvestil od preiskovalnega sodnika zahteva, da opravi posamezna preiskovalna dejanja, za katera je smiselno, da se opravijo pred uvedbo preiskave. Predlog za obdukcijo ali izkop trupla da lahko državni tožilec samo preiskovalnemu sodniku.

4. Predlogi in dovolitev prikritih preiskovalnih ukrepov

Pisno odredbo za uporabo POMS izda preiskovalni sodnik le na podlagi pisnega predloga državnega tožilca.

Podatke o bančnih vlogah osumljenih oseb lahko preiskovalni sodnik zahteva le na podlagi obrazloženega predloga državnega tožilca.

Državni tožilec lahko odredi policiji, da proti osumljencem za določena k.d., opravlja provokativna dejanja (navidezni odkup, navidezno sprejemanje in dajanje daril ali podkupnine).

Državni tožilec lahko policiji dovoli, da začasno odloži odvzem prostosti osumljeni osebi in izvršitev drugih ukrepov, če je to potrebno zaradi razkritja obsežne kriminalne dejavnosti. Pri tem ne sme biti podana nevarnost za življenje in zdravje tretjih oseb.

5. Vložitev zahteve za preiskavo

Državni tožilec vloži zahtevo za preiskavo pri pristojnemu preiskovalnemu sodniku na podlagi ovadbe ali dopolnilnih obvestil, če navedb in dokazov oceni, da je podan utemeljen sum, da je določena oseba storila k.d., ki se preganja po uradni dolžnosti.

6. Vložitev neposredne obtožnice

Neposredna obtožnica je obtožnica, ki se vloži brez preiskave. Pojavlja se v 2 variantah:

- (1) za k.d. s predpisano kaznijo nad 8 let zavora – tožilec lahko poda samo predlog za neposredno obtožnico, vloži jo lahko le s soglasjem preiskovalnega sodnika. Preden da soglasje (soglasje da, če je dovolj podatkov za vložitev obtožnice), mora preiskovalni sodnik zaslišati osebo, zoper katero bo neposredna obtožnica vložena. Če preiskovalni sodnik ne da soglasja za vložitev neposredne obtožnice, se šteje tožilčev predlog kot zahteva za preiskavo.
- (2) za k.d. s predpisano kaznijo do 8 let zavora – tožilec lahko vloži neposredno obtožnico brez soglasja preiskovalnega sodnika, če meni, da podatki, navedeni v ovadbi in zbrani v dopolnilnih obvestilih, dajejo zadostno podlago za obtožbo (da bo na GO mogoče razsoditi).

7. Odstop ovadbe v poravnavo

Državni tožilec lahko odstopi zadevo v poravnavanje neodvisnemu poravnavalcu, če gre za k.d., za katero je predpisana kazen do 3 let zavora ali denarna kazen (k.d. iz pristojnosti okrajnega sodišča). Pri tem državni tožilec upošteva:

- vrsto in naravo k.d.,
- okoliščine, v katerih je bilo k.d. storjeno,
- osebnost storilca,
- predkaznovanost storilca za istovrstna in druga k.d.,
- stopnjo kazenske odgovornosti storilca.

Poravnava se lahko izvede le s pristankom osumljenca in oškodovanca. Poravnavalec je zadevo dolžan prevzeti v postopek poravnave, v katerem si mora prizadevati, da je vsebina sporazuma v sorazmerju s težo in posledicami k.d. Rok za izpolnitev sporazuma ne sme biti daljši od 3 mesecev.

Poravnavalec mora državnega tožilca obvestiti o rezultatu poravnavanja. Če je sporazum izpolnjen, državni tožilec ovadbo zavrže in oškodovanec nima pravice do nadomestnega pregona (mora biti o tem poučen).

8. Odložitev pregona

Državni tožilec lahko *odloži* kazenski pregon za k.d., za katero je predpisana kazen do 3 leta zavora ali denarna kazen, če se je osumljenec pripravil ravnati po njegovih navodilih ter opraviti določene naloge, s katerimi se zmanjšajo ali odpravijo škodljive posledice k.d.

Naloge, ki se lahko naložijo osumljencu, so:

- (1) odprava ali poravnava škode (maksimalni rok 6 mesecev),
- (2) plačilo določenega prispevka (maksimalni rok 6 mesecev):
 - 1) v korist javne ustanove,
 - 2) v dobrodelne namene,
 - 3) v sklad za povračilo škode žrtvam k.d.

(3) splošno koristno delo (maksimalni rok 6 mesecev),

(4) poravnava (maksimalni rok 1 leto); preživninske obveznosti

Z odložitvijo pregona mora soglašati oškodovanec. Državni tožilec ga mora poučiti, da bo izgubil pravico do nadomestnega pregona, če bo osumljenec izpolnil nalogo in bo ovadba zavržena.

Če osumljenec izpolni nalogo, državni tožilec ovadbo zavrže.

9. Odpustitev pregona

Državni tožilec lahko ne začne kazenskega pregona (zavrže ovadbo- formalna odločitev, ni procesnih predpisov (tudi če je k.d. na predlog, pa ni predloga)) oz. odstopi od kazenskega

pregona (ne vložijo obtožbe ali umakne obtožbo): ->zavrne ovadbo: negativna, meritorna odločitev

- (1) če je v KZ določeno, da sodišče lahko oz. mora storilcu kazni odpustiti in državni tožilec glede na okoliščine konkretnega primera oceni, da sama obsodba (krivdorek) brez sankcije ni potrebna;
- (2) če pri k.d., za katerega je v KZ predpisana kazni do 1 leto zapora ali denarna kazni osumljenec zaradi dejanskega kesanja prepreči škodljive posledice ali poravnava vso škodo ter državni tožilec glede na okoliščine konkretnega primera oceni, da kazenska sankcija ne bi bila upravičena.

V. FORMALNI ZAČETEK KAZENSKEGA POSTOPKA (če se je KP začel, se mora nujno končati s SODNO odločbo!)

K.p. je sodni postopek. Na I. stopnji ga opravljajo okrajna in okrožna sodišča.

Na višjih stopnjah ga opravljata višje sodišče v pritožbenem postopku ter Vrhovno sodišče v izjemnem pritožbenem postopku in postopku izrednih pravnih sredstev.

K.p. se lahko pred sodiščem začne le, če njegovo uvedbo zahteva upravičeni tožilec (*načelo akuzatornosti*). Upravičeni tožilec je državni tožilec, zasebni tožilec in oškodovanec kot tožilec.

- (1) v rednem postopku se k.p. začne z izdajo sklepa o uvedbi preiskave. Tožilec zahteva k.p.:
 - 1) z zahtevo za preiskavo,
 - 2) vložitev neposredne obtožnice (brez preiskave),
 - 3) vložitev zasebne tožbe brez preiskave, če gre za zasebnega tožilca.
 Preiskava je obvezna za k.d. s predpisano kaznijo nad 8 let zapora. Državni tožilec lahko za ta dejanja vložijo neposredno obtožnico le s soglasjem preiskovalnega sodnika. Preiskava je fakultativna za k.d. s predpisano kaznijo do 8 let zapora. Državni tožilec lahko za ta dejanja vložijo neposredno obtožnico brez soglasja preiskovalnega sodnika.
- (2) v skrajšanem ali sumarnem postopku se k.p. začne, ko sodnik po preizkusu obtožnega akta razpiše glavno obravnavo. Tožilec zahteva skrajšani k.p.:
 - 1) z vložitev obtožnega predloga, (ni ugovora zoper obtožni predlog)
 - 2) z vložitev zasebne tožbe, če gre za zasebnega tožilca.
- (3) v postopku proti mladoletnikom se k.p. začne, ko okrožni sodnik za mladoletnike sprejme zahtevo državnega tožilca za uvedbo pripravljalnega postopka. Če se okrožni sodnik z zahtevo ne strinja, o njej s sklepom odloči senat za mladoletnike višjega sodišča.

Drugo poglavje: PREISKAVA

I. POJEM IN NAMEN PREISKAVE

Preiskava je stopnja rednega kazenskega postopka, ki jo opravi sodišče – **preiskovalni sodnik**. Preiskava je tipični in najbolj značilni institut inkvizitornega postopka, ki so ga prevzeli mešani kazenski postopki.

Temeljni pogoj za preiskavo je višja stopnja verjetnosti, da je določena oseba storila k.d. To stopnjo verjetnosti imenujemo **utemeljeni sum**.

Preiskava se začne na zahtevo državnega tožilca, če je podan utemeljen sum zoper določeno osebo, da je storila določeno k.d. (s tem se sproži pregon).

Namen preiskave je zbrati podatke, ki so potrebni za *odločitev o nadaljevanju k.p.*

V preiskavi se zberejo dokazi, za katere obstaja nevarnost, da jih na glavni obravnavi ne bo možno izvesti ali bo njihova izvedba zelo težavna ter drugi dokazi, koristni za postopek (in jih je smotrno zdaj izvesti).

Pred koncem preiskave se zberejo *podatki o osebnosti obdolženca*, ki bodo potrebni za odmero kazenske sankcije na glavni obravnavi, če bo obtožnica vložena in bo prišlo do obsodilne sodbe.

Preiskava je namenjena *preizkusu utemeljenosti kazenskega pregona*. V njej se zbere le toliko dokazov o k.d. in storilcu, da se lahko presodi, naj se k.p. nadaljuje ali ne (teza o obsegu, ki je le nujno potreben-SUMARNA PREISKAVA; PRI NAS: teza o VSEOBSEŽNI preiskavi=> v preiskavi je možno izvesti čisto vse dokaze, kar jih je možno; napeljuje v inkvizitorni postopek-nevarno->sodnik nima kaj delat na GO). Če pride po preiskavi do vložitve obtožnice in glavne obravnave, je preiskava v bistvu faza priprave na glavno obravnavo. Preiskava se v kazenskoproceni teorije šteje kot *pripravljalni postopek*.

II. UVEDBA PREISKAVE

1. Zahteva za preiskavo

Preiskava se lahko začne le na zahtevo upravičenega tožilca. O uvedbi preiskave odloča sodišče (preiskovalni sodnik, če se strinja z zahtevo, zunajobravnavni senat, če se preiskovalni sodnik ne strinja z zahtevo). Preiskovalni sodnik ne sme preiskave začeti na lastno pobudo.

Sodišče mora za začetek preiskave izdati *sklep o uvedbi preiskave*. Za uvedbo preiskave je potrebno *soglasje*:

- državnega tožilca, ki da iniciativo za začetek preiskave,
- sodišča, ki odloči o iniciativi upravičenega tožilca:
 - o preiskovalni sodnik,
 - o zunajobravnavni senat.

Zahtevo za preiskavo poda upravičeni tožilec v pisni obliki pristojnemu preiskovalnemu sodniku. V njej mora navesti:

- (1) osebo, zoper katero se zahteva preiskava,
- (2) opis dejanja, iz katerega izhajajo zakonski znaki k.d.,
- (3) zakonsko opredelitev k.d. (pravna kvalifikacija),
- (4) okoliščine, iz katerih izhaja utemeljeni sum,
- (5) zbrane dokaze.

V zahtevi za preiskavo tožilec predlaga:

- (1) naj se raziščejo posamezne okoliščine,
- (2) naj se opravijo posamezna preiskovalna dejanja,
- (3) o kakšnih vprašanjih naj se zaslišijo posamezne osebe,
- (4) naj se zoper osebo, za katero se zahteva preiskava, odredi pripor (*fakultativno-lahko predlaga*).

Skupaj z zahtevo pošlje tožilec preiskovalnemu sodniku kazensko ovadbo, spise, zapisnike in predmete, ki bi lahko bili dokaz.

2. Odločanje o uvedbi preiskave

Ko preiskovalni sodnik prejme zahtevo za preiskavo, pregleda priložene spise in oceni tožilčevo zahtevo. Preden odloči o preiskavi, mora zaslišati osebo (razen: -če je nevarno odlašati ali -če oceni, da ni potrebno (zaslišanje po 148a +zahteva)), zoper katero se zahteva preiskava (= *preiskovanec*). Vabilu na zaslišanje se priloži drugopis zahteve za preiskavo (kontradiktornost-da lahko pripravi obrambo). Če je nevarno odlašati, lahko preiskovalni sodnik zaslišanje opusti (npr. osumljenec je na begu).

Preiskovalni narok (pouk- 5 ZKP): preiskovalni sodnik, preden odloči o uvedbi preiskavi, določi poseben narok, na katerem se državni tožilec in preiskovanec ustno izjavita o okoliščinah, ki so lahko pomembne za odločitev o uvedbi preiskave. Državni tožilec lahko spremeni ali dopolni zahtevo za preiskavo ter lahko predlaga, da se k.p. izvede po neposredni obtožnici.

Če se preiskovalni sodnik strinja z zahtevo tožilca, izda *sklep o uvedbi preiskave*, ki se pošlje (kontradiktornost) tožilcu in obdolžencu. Obdolženec se lahko zoper sklep pritoži na zunajobravnavni senat (v 48 h). Pritožba ne zadrži izvršitve sklepa. Obdolženec lahko pritožbo poda kar na zapisnik (ustno), če mu je bil sklep ustno sporočen na preiskovalnem naroku.

Če se preiskovalni sodnik z zahtevo tožilca ne strinja (zavrnjena zahteva-> NI ne bis in idem), zahteva, naj o njej *odloči zunajobrav-navni senat* (v 48 h). Zoper sklep senata se lahko obdolženec, tožilec in oškodovanec (če se je samo on pritožil + mu ugodijo-> on je prevzel pregon!) pritožijo na višje sodišče. Pri-tožba ne zadrži izvršitve sklepa.

Če d.t. umakne zahtevo za preiskavo, preden je izdan sklep o preiskavi, potem P.S. zavrže zahtevo in to sporoči oškodovancu.

III. POTEK PREISKAVE

1. Organi, ki opravljajo preiskavo

* Pri Zunaj Obravnavnem Senatu ni problemov izločanja! Ni važno, če je kateri od sodnikov sodeloval v PKP.-> problem je pri končnih sodbah

Preiskavo opravlja preiskovalni sodnik pristojnega sodišča po lastnem preudarku. Ko je izdan sklep o preiskavi, opravlja sodnik:

- preiskovalna dejanja po predlogih strank – načelo kontradiktornosti,
- preiskovalna dejanja, ki se mu zdijo potrebna za uspešno izvedbo k.p.

Preiskovalna dejanja mora sodnik opravljati *v oblikah, ki so z zakonom predpisane*. Tipična preiskovalna dejanja, ki se opravljajo v preiskavi, so:

- zaslišanje obdolženca,
- zaslišanje prič,
- ogled,
- pridobivanje izvedenskih mnenj,
- hišna in osebna preiskava,
- zaseg predmetov,
- pregled in raztelesenje trupla (*obdukcija*),
- izkop trupla (*ekshumacija*),
- telesni pregled obdolženca ali drugih oseb,
- odvzem krvi,
- odvzem prstnih odtisov,...

2. Razširitev preiskave

Preiskovalni sodnik opravi preiskavo le glede tistega k.d. in tiste osebe, na katera se nanaša sklep o uvedbi preiskave (*načelo akuzatornosti*). Če se med preiskavo izkaže, da jo je treba razširiti na druga k.d. in druge osebe, mora to preiskovalni sodnik sporočiti državnemu tožilcu. Dokler državni tožilec ne poda zahteve za razširitev preiskave, lahko preiskovalni sodnik opravi le preiskovalna dejanja, s katerimi bi bilo nevarno odlašati – o vseh takšnih dejanjih mora obvestiti državnega tožilca. Državni tožilec na podlagi sporočil in obvestil preiskovalnega sodnika poda *zahtevo za razširitev preiskave*, ki se obravnava enako kot zahteva za preiskavo.

3. Kraj opravljanja preiskave

Preiskovalni sodnik opravlja preiskovalna dejanja na območju lastnega sodišča. V korist preiskave lahko opravi preiskovalna dejanja zunaj območja lastnega sodišča. O tem mora obvestiti sodišče, na območju katerega opravi preiskovalna dejanja.

4. Prepustitev izvedbe posameznih preiskovalnih dejanj drugim organom

Preiskovalni sodnik mora v preiskavi sam opraviti vsa preiskovalna dejanja. Posamezna p.d. lahko zaupa drugim organom le v mejah, ki jih določa ZKP – ti organi so:

- *drugi preiskovalni sodnik*, če je treba preiskovalna dejanja opraviti izven območja pristojnega sodišča (*pravna pomoč*),
- *policija* – preiskovalni sodnik ji lahko prepusti izvršitev:
 - o odredbe o hišni preiskavi,
 - o odredbe o osebni preiskavi,

- o odredbe o zasegu predmetov,
- o policija lahko na zahtevo ali dovoljenje preiskovalnega sodnika obdolženca fotografira in mu vzame njegove prstne odtise.

5. Udeležba strank in oškodovanca v preiskavi

(1) *Navzočnost strank v preiskavi (178):*

Stranke, oškodovanec in zagovornik imajo pravico biti navzoče pri preiskovalnih dejanjih. Preiskovalni sodnik jih mora o tem obvestiti. Če ne pridejo, lahko preiskovalni sodnik preiskovalno dejanje opravi brez njihove navzočnosti. Brez navzočnosti strank se lahko preiskovalno dejanje opravi tudi, če je nevarno odlašati (takrat tudi ne obvesti).

Pri zaslišanju obdolženca sta lahko navzoča zagovornik in državni tožilec. Če preiskovalni sodnik oceni, da je njuna navzočnost potrebna, lahko odredi njuno obvezno navzočnost.

Navzočnost zagovornika in državnega tožilca je po zakonu obvezna, ko preiskovalni sodnik zaslišuje obdolženca:

- 1) ki mu je bila odvzeta prostost,
- 2) ki je bil k njemu pripeljan (prvo zaslišanje po privedbi-157).

Če preiskovalni sodnik odredi obvezno navzočnost in državni tožilec ali zagovornik ne pride (prej proba dobit drugega zagovornika), se zaslišanje preloži, razen če bi potekel rok 48 ur (oz. P.S. oceni, da ni več potrebna obvezna navzočnost), v katerih mora biti obdolženec zaslišan. O izostanku državnega tožilca sodnik obvesti višjega državnega tožilca. O izostanku zagovornika sodnik obvesti Odvetniško zbornico.

Pri zaslišanju priče so lahko navzoči državni tožilec, obdolženec in zagovornik. Oškodovanec je lahko navzoč pri zaslišanju priče, če priča ne bo mogla priti na glavno obravnavo.

Preiskovalni sodnik lahko pri zaslišanju priče obdolženca odstrani:

- 1) če priča ne želi izpovedati v navzočnosti obdolženca,
- 2) če je verjetno, da priča v navzočnosti obdolženca ne bo govorila resnice,
- 3) če je potrebno opraviti sodno prepoznavo (po zaslišanju priče).

Obdolženec nikoli ne sme biti navzoč pri zaslišanju priče, mlajše od 15 let, ki je bila žrtev spolnega napada.

Državni tožilec, obdolženec, zagovornik in oškodovanec so lahko navzoči pri:

- ogledu kraja storitve,
- zaslišanju izvedencev.

Državni tožilec in zagovornik sta lahko navzoča pri hišni preiskavi.

(2) *Predlogi strank med preiskavo:*

Stranke in oškodovanec lahko med preiskavo predlagajo preiskovalnemu sodniku, naj opravi posamezna preiskovalna dejanja, od katerih pričakujejo korist za lastne interese v postopku. Če se preiskovalni sodnik s predlogom strank ne strinja, zahteva, naj o njem odloči zunaj-obravnavni senat. Stranke in oškodovanec lahko dajejo predloge tudi policiji. Če se policija ne strinja s predlogom, obvesti o tem predlagatelja, ki lahko nato ponovi predlog pri pristojnem P.S..

(3) *Vprašanja in pripombe strank med preiskavo:*

Stranke in zagovornik lahko postavljajo obdolžencu, priči ali izvedencu vprašanja za razjasnitev stvari. Preiskovalni sodnik prepove vprašanje ali odgovor, če ni dovoljeno ali v zvezi z zadevo. Oškodovanec postavlja vprašanja z dovoljenjem preiskovalnega sodnika. Osebe, ki so navzoče pri preiskovalnih dejanjih, lahko zahtevajo, naj se njihove pripombe vpišejo v zapisnik. Lahko tudi predlagajo izvedbo posameznih dokazov.

Če je k preiskovalnemu dejanju poklican strokovnjak, lahko stranke od njega zahteva bolj natančna pojasnila.

(4) *Pregled pisov in ogled predmetov med preiskavo:*

Stranke in oškodovanec lahko med preiskavo *pregledajo spise in si ogledajo dokazne predmete*. Ta pravica se jim lahko odreče zaradi razlogov varnosti ali obrambe države (v tem primeru lahko pregleda spise in si ogleda dokazne predmete le državni tožilec).

Oškodovancu se lahko prepove pregled spisov, dokler ni zaslišan kot priča.

Na sklep, s katerim preiskovalni sodnik prepove pregled spisov ali ogled predmetov, se lahko obdolženec, zagovornik in oškodovanec pritožijo na zunajobravnavni senat. Državnemu tožilcu ni možno odreči pregleda spisov in ogleda predmetov.

6. Strokovna in tehnična pomoč v preiskavi

Če med preiskavo nastane potreba po razjasnitvi tehničnih ali strokovnih vprašanj, lahko preiskovalni sodnik pokliče ustreznega strokovnjaka ali zahteva od ustreznega strokovnega zavoda, da mu poda *potrebna pojasnila*.

Državni organi (predvsem policija) in podjetja so preiskovalnemu sodniku dolžni pomagati, če potrebuje njihovo pomoč (kriminalistično–tehnična pomoč, pomoč cestnega podjetja).

7. Vzdrževanje reda med preiskavo

Za red v preiskavi in med opravljanjem preiskovalnih dejanj skrbi preiskovalni sodnik z *ukrepi za vzdrževanje reda*:

- (1) *opomin* – se izreče vsakomur, ki med preiskavo moti red,
- (2) *denarna kazen* – se izreče, če opominjana oseba še vedno moti red med preiskavo,
- (3) *odstranitev* s kraja, kjer se opravlja preiskovalno dejanje – osebo se odstrani, če njena udeležba ni potrebna.

Obdolženca in državnega tožilca ni možno kaznovati z denarno kaznijo. Če moti red državni tožilec, preiskovalni sodnik o tem obvesti vodjo državnega tožilstva.

8. Dolžnost varovanja tajnosti (preiskava ni odprta, ni pa tajna)

Preiskovalni sodnik ali policija, ki opravlja preiskovalno dejanje, lahko naloži navzočim osebam, zaslišanim osebam in osebam, ki pregledujejo spis, da morajo ohraniti v tajnosti določena dejstva in podatke, če to terjajo:

- koristi k.p.,
- ohranitev uradne, vojaške ali družinske tajnosti,
- koristi javnega reda,
- razlogi morale,
- varstvo osebnega in družinskega življenja obdolženca ali oškodovanca.

Osebe je treba opozoriti, da je izdaja tajnosti k.d.

9. Nadzor nad potekom preiskave

Med preiskavo se lahko stranke in oškodovanec obrnejo na predsednika pristojnega sodišča in se pri njem pritožijo zaradi zavlačevanja postopka ali nepravilnosti med preiskavo. Predsednik sodišča preizkusi navedbe v pritožbi in po potrebi ukrepa. O svojih ukrepih obvesti pritožnika. Predsednik sodišča lahko preiskovalnemu sodniku odredi, naj postopek pospeši in odpravi nepravilnosti.

Če preiskava ni končana v 6 mesecih, mora preiskovalni sodnik obvestiti predsednika sodišča, zakaj preiskava ni končana. Predsednik sodišča ukrene kar je treba, da se preiskava konča.

10. Zapis in posnetek preiskovalnih dejanj

(1) Zapisnik

se o vsakem dejanju, ki se opravi v preiskavi, sestavi sproti ali neposredno po njem.

Preiskovalni sodnik narekuje zapisnikarju, kaj naj se vpiše v zapisnik. Če za preiskovalna dejanja zunaj uradnih prostorov sodnika ni možno dobiti zapisnikarja, piše zapisnik preiskovalni sodnik sam (hišna in osebna preiskava, ogled,...).

Zapisnik mora obsegati bistvene podatke o poteku in vsebini preiskovalnega dejanja, morebitne skice, načrte, fotografije,...

Zaslišana oseba, stranke, zagovornik in oškodovanec imajo *pravico prebrati zapisnik*. Ugovori na vsebino zapisnika se vpišejo v zapisnik. Zapisnik podpiše preiskovalni sodnik

in zapisnikar. Če ni zapisnikarja, podpišejo zapisnik navzoče osebe. Zapisnik vedno podpiše zaslišana oseba.

(2) *Posnetek*:

Preiskovalno dejanje se lahko zvočno ali slikovno posname. O tem je treba predhodno obvestiti zaslišano osebo.

Zapisnik in posnetek morata vsebovati podatke za identifikacijo. Na zahtevo zaslišane osebe se mora posnetek takoj reproducirati.

Posnetek se lahko prepíše. Prepis potrdi preiskovalni sodnik in ga priloži zapisniku, kjer mora navesti, kje je posnetek shranjen. Posnetek hrani kazensko sodišče.

Posnetek je dokazno sredstvo, če se po sklepu sodečega senata reproducira na glavni obravnavi.

IV. PREKINITEV PREISKAVE (179)

Preiskava se prekine, če se v zvezi z obdolžencem pojavijo ovire za njen potek ali druge okoliščine, ki preprečujejo pregon. Preiskavo prekine preiskovalni sodnik *s sklepom*.

Prekinitev preiskave je obvezna, če:

(1) obdolženec po storjenem k.d.:

- 1) začasno hudo duševno zboli ali nastane pri njem začasna duševna motnja (če obdolženec trajno hudo duševno zboli, je treba k.p. ustaviti),
- 2) začasno hudo telesno zboli in se zaradi bolezni dalj časa ne more udeleževati k.p.

(2) je obdolženec *na begu*,

(3) so podane druge okoliščine, ki začasno preprečujejo pregon:

- 1) ni potrebnega predloga za pregon,
- 2) ni dovoljenja za pregon,
- 3) ni zahteve upravičenega tožilca.

Pred prekinitvijo preiskave mora sodnik zbrati vse dosegljive dokaze o k.d. in kazenski odgovornosti obdolženca.

Preiskava se nadaljuje, ko prenehajo ovire. O nadaljevanju preiskave ni potrebno izdati nobenega sklepa.

V. USTAVITEV PREISKAVE (181)

1. Ustavitev preiskave z izjavo državnega tožilca

Če državni tožilec med ali po preiskavi *izjavi, da odstopa od pregona*, preiskovalni sodnik *s sklepom* ustavi preiskavo. Tožilec NI dolžan navajati razlogov za odstop od pregona. Preiskovalni sodnik ustavi preiskavo, ker ne obstaja več tožilčeva zahteva za pregon (načelo akuzatornosti). O ustavitvi preiskave mora preiskovalni sodnik v 8 dneh obvestiti oškodovanca in ga poučiti, da lahko nadaljuje kazenski pregon kot subsidiarni tožilec v 8 dneh po prejemu obvestila. Če oškodovancu obvestila ni možno vročiti, ker sodišču ni javil spremembe naslova, se šteje, da ne namerava nadaljevati pregona.

Preiskovalni sodnik da lahko državnemu tožilcu *pobudo za ustavitev preiskave*, če med preiskavo spozna, da so podani zakoniti razlogi za ustavitev preiskave. Zakoniti razlogi za ustavitev preiskave so razlogi, zaradi katerih mora zunajobravnavni senat ustaviti preiskavo proti volji državnega tožilca. Če tožilec v 8 dneh od prejema pobude ne poda izjave, da odstopa od pregona, preiskovalni sodnik predloži zadevo v odločitev zunajobravnavnemu senatu.

2. Ustavitev preiskave po uradni dolžnosti s sklepom zunajobravnavnega senata

Zunajobravnavni senat lahko po uradni dolžnosti ustavi preiskavo (isto kot ustavitev postopka pri ugovoru zoper obt.), če med odločanjem o kateremkoli vprašanju (-spor o izvajanju dokazov; -odločanje o omejevalnih ukrepih...) med preiskavo, ugotovi, da:

(1) *dejanje ni kaznivo*:

- gre za civilni ali upravni delikt, prekršek ali disciplinsko kršitev,
- gre za pravno irelevanten dogodek (samomor, nesrečno naključje),

- gre za izključitev protipravnosti (silobran, skrajna sila, privolitev oškodovanca),
 - ni podana nevarnost dejanja zaradi dejanja majhnega pomena.
- (2) so podane *okoliščine, ki izključujejo kazensko odgovornost* in ni pogojev za uporabo varnostnih ukrepov:
- nezadostna starost,
 - neprištevnost,
 - dejanska zmota,
 - kazenska materialna imuniteta,...

Če so podani pogoji za uporabo varnostnih ukrepov, se na predlog državnega tožilca opravi *poseben postopek* za uporabo varnostnega ukrepa obveznega psihiatričnega zdravljenja in varstva v zdravstvenem zavodu ali na prostosti – preiskave ni treba ustaviti.

- (3) 1) je kazenski *pregon zastaran*,
 2) je *k.d. obseženo z amnestijo ali pomilostitvijo*,
 3) so podane druge *okoliščine, ki izključujejo kazenski pregon*:
- trajna duševna bolezen obdolženca,
 - smrt obdolženca,
 - ugotovitev, da je bila zadeva že razsojena,
 - kazenska procesna imuniteta,
 - mednarodnopravna imuniteta.

(4) *ni dokazov*, da bi obdolženec storil k.d. – vendar zunajobravnavni senat ne sme ocenjevati protislovnih dokazov, ker je ta presoja pridržana sodečemu senatu na glavni obravnavi.

* P.S. lahko tudi kadarkoli med preiskavo pozove D.T., naj v ROKU odloči o pregonu (če vidi, da preiskava ne gre nikamor). Če d.t. vseeno vztraja pri preiskavi-> P.S. pozove ZOS, naj odloči.

*Če so podane okoliščine, ki samo začasno preprečujejo pregon obdolženca, SENAT s sklepom prekine preiskavo-> ko prenehajo ovire, se preiskava nadaljuje.

3. Sklep o ustavitvi preiskave in pritožba

Preiskava se ustavi:

- s sklepom preiskovalnega sodnika (d.t. odstopi),
- s sklepom zunajobravnavnega senata.

Sklep o ustavitvi preiskave se pošlje državnemu tožilcu, obdolžencu in oškodovancu.

Priprtega obdolženca je treba izpustiti iz pripora takoj po sprejemu sklepa.

Zoper sklep preiskovalnega sodnika, ki ga izda na podlagi tožilčeve izjave o odstopu od preгона, ni možna pritožba.

Zoper sklep zunajobravnavnega senata se lahko pritožita državni tožilec in oškodovanec. Če se pritoži le oškodovanec in je pritožbi ugodeno, se šteje, da je s pritožbo prevzel pregon.

Sklep o ustavitvi preiskave se pošlje obdolžencu, ki lahko na njegovi podlagi uveljavlja povrnitev škode za čas, prebit v priporu, in povrnitev stroškov.

VI. KONEC PREISKAVE

Preiskovalni sodnik konča preiskavo, ko ugotovi, da je dejansko stanje dovolj jasno, da:

- (1) se lahko vloži obtožnica,
- (2) se lahko preiskava ustavi.

Pred koncem preiskave mora preiskovalni sodnik priskrbeti *podatke o osebnosti obdolženca*:

- osebni podatki,
- podatki o prejšnjih obsodbah,
- podatki o prejšnjem življenju,
- podatki o vedenju med prestajanjem prejšnje zaporne kazni,

- podatki o razmerah, v katerih živi,
- podatki o drugih okoliščinah, ki se tičejo njegove osebnosti.

Ti podatki so potrebni za individualizacijo kazenske sankcije, če bo vložena obtožnica in bo prišlo do obsodilne sodbe.

VII. ODLOČITEV DRŽAVNEGA TOŽILCA PO KONČANI PREISKAVI

Državni tožilec v 15 dneh po končani preiskavi:

- (1) **predlaga dopolnitev preiskave** – če mu preiskovalno gradivo ne zadošča za odločitev,
- (2) **vloži obtožnico ali obtožni predlog** (8 dni za neposredno obtožnico),
- (3) **izjavi, da odstopa od pregona**.

Rok 15 dni je *instrukcijski rok* – zunajobravnavni senat ga lahko na predlog državnega tožilca podaljša (instrukcijski rok). O razlogih za prekoračitev roka mora državni tožilec obvestiti višjega tožilca.

Če se preiskovalni sodnik ne strinja s predlogom državnega tožilca za dopolnitev preiskave, zahteva, naj o tem odloči zunajobravnavni senat. Če zunajobravnavni senat tožilčev predlog zavrne, se mora tožilec odločiti med vložitvijo obtožnice in odstopom od pregona.

VIII. PREISKAVA NA ZAHTEVO SUBSIDIARNEGA IN ZASEBNEGA TOŽILCA

Oškodovanec pridobi pravico, da kot subsidiarni tožilec zahteva preiskavo:

- (1) če državni tožilec zavrne kazensko ovadbo,
- (2) če se preiskava ustavi, ker državni tožilec izjavi, da odstopa od pregona,
- (3) če mu uspe pritožba na sklep zunajobravnavnega senata o ustavitvi preiskave.

Oškodovanec lahko zahteva dopolnitev preiskave ali vložiti obtožnico.

Zelo redka so k.d., ki se preganjajo na zasebno tožbo in se obravnavajo v rednem postopku. K.d., pregonljiva na zasebno tožbo, so praviloma lahka k.d., ki se obravnavajo v skrajšanem postopku, ki opušča fazo preiskave. Izjema so k.d. zoper premoženje, ki se preganjajo na zasebno tožbo, kadar je oškodovanec v bližnjem razmerju s storilcem. Za ta dejanja lahko zasebni tožilec zahteva uvedbo in dopolnitev preiskave.

Vse določbe o preiskavi se smiselno uporabljajo za subsidiarnega in zasebnega tožilca. V preiskavi imata vse pravice, ki jih ima državni tožilec kot stranka, vendar nimata pravic, ki jih ima državni tožilec kot državni organ. Med preiskavo lahko dajeta P.S.-u tudi druge predloge

Če subsidiarni oz. zasebni tožilec ali njegov pooblaščenec ne pride na zaslišanje obdolženca, čeprav je bil v redu obveščen, velja domneva, da je umaknil zahtevo za preiskavo oz. odstopil od kazenskega pregona. Če ni mogel priti iz upravičenega vzroka, lahko v roku 8 dni po prenehanju tega vzroka vložijo prošnjo za vrnitev v prejšnje stanje, vendar ne dalj kot 3 mesece od dneva zamude.

O končani preiskavi preiskovalni sodnik obvesti subsidiarnega oz. zasebnega tožilca, ki mora v 15 dneh vložiti obtožnico oz. zasebno tožbo. Če tega ne stori, se šteje, da je odstopil od pregona (prekluzivni rok). (postopek bo s sklepom ustavljen).

Tretje poglavje: OBTOŽNI POSTOPEK

I. POJEM OBTOŽNEGA POSTOPKA

Obtožni postopek je stopnja k.p., ki se začne z vložitvijo obtožbe. V rednem k.p. se obtožba običajno vložijo po opravljeni preiskavi. Izjemoma lahko državni tožilec vložijo neposredno obtožnico.

Dokazno gradivo, ki je bilo zbrano v preiskavi, ocenjuje državni tožilec. Če ugotovi, da preiskave ni treba dopolniti, ustaviti ali prekiniti, vložijo pri pristojnem sodišču obtožbo.

Sodišče mora opraviti preizkus obtožbe.

II. OBTOŽBA *opredeli spor (posamezni elementi so sicer že prej- v zahtevi za preiskavo in ob osredotočenju).

*Razsodi se glede na obtoženega! (obvezno se mora razsoditi, da ne pride do viseče obtožbe-inkvizitorni element) Če nov storilec ni med obtoženimi, se nanj obtožba ne more raztegniti!

1. Pojem in vrste obtožbe

Obtožba je akt upravičenega tožilca, ki vsebuje predlog sodišču, da zoper določeno osebo zaradi določenega k.d. opravi glavno obravnavo in izda sodbo.

Pojem obtožnega akta obsega:

- (1) obtožnico državnega ali subsidiarnega tožilca v rednem postopku,
- (2) obtožni predlog državnega ali subsidiarnega tožilca v skrajšanem postopku,
- (3) zasebno tožbo v rednem ali skrajšanem postopku,
- (4) predlog državnega tožilca za kaznovanje mladoletnika ali izrek vzgojnega ukrepa mladoletniku v postopku zoper mladoletnika.

2. Funkcija obtožbe

Temeljna funkcija obtožbe = omogoča prehod k.p. v stadij glavne obravnave. Sodišče glavne obravnave ne more začeti na lastno pobudo (*načelo akuzatornosti*).

Obtožba izoblikuje *predmet glavne obravnave* in s tem omogoča kontradiktorno izvedbo glavne obravnave.

Identiteta obtožbe in sodbe: obtožba določi bodoči okvir sodbe – sodba se lahko nanaša le:

- na osebo, ki je obtožena, in
- dejanje, ki je v obtožbi opisano.

Obtožba *obdolžencu omogoči pripravo njegove obrambe*, kajti iz obtožnega akta je razvidno:

- česa je obtožen,
- kateri dokazi bodo izvedeni na glavni obravnavi.

3. Vsebina in obličnost obtožbe

Vsaka obtožba mora vsebovati:

- (1) podatke za individualizacijo obdolženca,
- (2) dejanski opis dejanja, za katero se obdolženca obtožuje,
- (3) pravno kvalifikacijo dejanja,
- (4) dokaze, na katere se obtožba opira,
- (5) navedbo sodišča, pred katerim naj bo glavna obravnavna.
- (6) Obrazložitev obtožbe je obvezna za:

- obtožnico,
- predlog za kaznovanje mladoletnika ali izrek vzgojnega ukrepa mladoletnika.

Obtožba se vlaga v *pisni obliki*.

Oškodovanec kot tožilec lahko poda obtožnico *ustno na sodni zapisnik*.

Sprememba in razširitev obtožbe na glavni obravnavi se lahko opravi ustno na zapisnik (tožilec lahko predlaga preložitve glavne obravnave, da pripravi novo obtožbo v pisni obliki).

V ustni obliki se poda na glavni obravnavi obtožba zoper osebo, ki med zasedanjem na isti glavni obravnavi stori k.d.

4. Preizkus ali kontrola obtožbe

- (1) *Formalni preizkus* = pregled, ali vsebuje obtožba vse z zakonom predpisane vsebinske dele.
- (2) *Materialni preizkus* = preizkus utemeljenosti obtožbe – ocena, ali je dokazov zadosti, da se lahko obdolženec postavi pred sodišče zaradi sojenja.
Tožilec ne sme določene osebe nekontrolirano postaviti pred sodišče, ker je glavna obravnavna javna in je obtoženec na njej izpostavljen nevarnosti, da ga zadanejo negativne druž-

bene posledice ne glede na končni izid k.p. V angloameriškem sistemu se za težja k.d. za preizkus obtožnice opravi posebna sodna obravnava pred obtožno poroto (*grand jury*, velika porota), ki odloča o vložitvi obtožbe.

V *rednem postopku* se opravi formalni preizkus obtožnice po uradni dolžnosti. Materialni preizkus se opravi:

- na zahtevo obdolženca ali njegovega zagovornika z vložitvijo ugovora,
- na zahtevo predsednika senata, pred katerim bo glavna obravnava.

Materialni preizkus obtožbe je v rednem postopku fakultativen.

V *skrajšanem postopku* je kontrola obtožbe obvezna (samo formalna; materialne sploh ni!) – opravi jo sodnik, ki razpiše glavno obravnavo.

5. Sprememba ali razširitev obtožbe

Vloženo obtožbo je možno *na glavni obravnavi spremeniti ali razširiti*.

Obtožba se spremeni, če se na glavni obravnavi na podlagi izvedenih dokazov ugotovi drugačno dejansko stanje od dejanskega stanja, na katerem sloni obtožba – tožilec lahko *spremeni dejanski opis dejanja* v obtožbi in ga prilagodi novemu dejanskemu stanju. Opis dejanja v obtožbi lahko tožilec spremeni le v okviru istega preteklega dogodka in v k.d. iste vrste (npr. tatvino lahko spremeni v veliko tatvino ali rop). Opisa dejanja ni možno spremeniti v popolnoma drugačno k.d.

Obtožba se razširi (senat razširi po obtožbi upravičenega tožilca: - lahko jo poda ustno; -lahko senat prekine GO; -sodi posebej za to k.d.), če:

- (1) obtoženec med zasedanjem na glavni obravnavi stori k.d.,
- (2) se na glavni obravnavi odkrije prej storjeno k.d. obtoženca.

Za sestavo nove obtožbe in pripravo nove obrambe lahko sodišče glavno obravnavo prekine in določi rok, v katerem mora tožilec vložiti novo obtožbo (sprememba obtožbe je namreč nedopustna, če so prizadete pravice do obrambe). Zoper to obtožbo ni ugovora!

III. OBTOŽNICA

1. Pojem obtožnice

Obtožnica je obtožni akt rednega k.p. Obtožnica je po zakonu sestavljen pisni predlog državnega ali subsidiarnega tožilca sodišču, naj se zoper določeno osebo zaradi določenega k.d. opravi glavna obravnava in sprejme ustrezna sodna odločitev v obliki sodbe.

Obstajata 2 vrsti obtožnice:

- (1) obtožnica, ki se vloži po končani preiskavi,
- (2) obtožnica, ki se vloži brez preiskave – *neposredna obtožnica* (2 varianti):
 - 1) za k.d. s predpisano kaznijo nad 8 let zavora – tožilec lahko poda samo predlog (-P.S. preuči, če so dokazi zadostni, da se bo dalo odločiti na GO; -zasliši obdolženca) za neposredno obtožnico. Vloži jo lahko le s soglasjem preiskovalnega sodnika. Preden da soglasje, mora preiskovalni sodnik zaslišati osebo, zoper katero bo neposredna obtožnica vložena. Če se preiskovalni sodnik strinja s predlogom za neposredno obtožnico, to sporoči državnemu tožilcu in obdolžencu – državni tožilec mora neposredno obtožnico vložiti v instruktorskem roku 8 dni, ki ga lahko senat na zahtevo državnega tožilca podaljša. Če preiskovalni sodnik ne da soglasja za vložitev neposredne obtožnice, se šteje tožilčev predlog kot zahteva za preiskavo.
 - 2) za k.d. s predpisano kaznijo do 8 let zavora – tožilec lahko vloži neposredno obtožnico brez soglasja preiskovalnega sodnika, če meni, da podatki, navedeni v ovadbi in zbrani v dopolnilnih obvestilih, dajejo zadostno podlago za obtožbo.

V praksi so neposredno obtožnice, za katere je potrebno soglasje preiskovalnega sodnika, izredno redke.

2. Vsebina obtožnice

Obvezne sestavine obtožnice:

- (1) *Osební podatki ali generalije obdolženca* – z njimi ugotavljamo identiteto in osebnost obdolženca, ker poznavanje njegove osebnosti omogoča pravilno presojo njegovih dejanj in uveljavlja možnosti za individualizacijo kazenskih sankcij.
- (2) *Opis dejanja = dejanski ali materialni temelj obtožnice* – iz opisa morajo izhajati zakonski znaki k.d. Navedeni morajo biti tudi:
- kraj in čas storitve,
 - predmet napada,
 - sredstvo storitve,
 - druge okoliščine, ki so potrebno za bolj natančno določitev k.d.
- Opis dejanja* predstavlja okvir, ki ga:
- 1) *mora sodišče obravnavati v celoti,*
 - 2) *sodišče v obsodbi ne sme prekoračiti.*
- Identiteta obtožbe in sodbe** = opis dejanja v obtožnici in opis dejanja v izreku sodbe se morata skladati (k.d. in oseba).
- (3) *Pravna kvalifikacija* k.d. – navesti je treba določbe KZ. Pravna kvalifikacija za sodišče ni obvezna.
- (4) *Oznaka sodišča*, pred katerim naj bo glavna obravnava.
- (5) *Predlog dokazov*, ki naj se izvedejo na glavni obravnavi:
- 1) navedba prič in izvedencev,
 - 2) navedba spisov, ki naj se preberejo,
 - 3) navedba predmetov, ki so potrebni za dokazovanje.
- (6) *Obrazložitev* – sestavljajo jo:
- 1) opis dejanskega stanja,
 - 2) navedba dokazov, s katerimi se ugotavljajo odločilne okoliščine v opisu dejanja,
 - 3) zagovor obdolženca,
 - 4) stališče tožilca glede navedb obrambe.
- Obrazložitev v neposredni obtožnici ne sme vsebovati zagovora obdolženca, če obdolženec ni bil zaslišan.

Fakultativne sestavine obtožnice:

- predlog za odreditev pripora, če je obdolženec na prostosti,
- predlog za izpustitev iz pripora, če je obdolženec priprt.

Z eno obtožnico se lahko zajame več k.d. ali več obdolžencev, če so podani zakonski pogoji za izvedbo enotnega postopka=> izda se le ena sodba (združitev postopka po subjektivni, objektivni ali mešani zvezi).

3. Vložitev in formalni preizkus obtožnice

Obtožnica se pošlje pristojnemu sodišču v toliko izvodih, kolikor je obtožencev in zagovornikov + 1 izvod za sodišče.

Po prejemu obtožnice predsednik sodečega senata opravi *formalni preizkus obtožnice* = preveri, ali obtožnica vsebuje vse obvezne sestavine. Če jih ne vsebuje, predsednik sodečega senata vrne obtožnico tožilcu, naj jo popravi v roku 3 dni, ki ga lahko zunajobravnavni senat na tožilčevo zahtevo iz opravičenih razlogov podaljša. Če subsidiarni ali zasebni tožilec rok zamudi, se šteje, da je odstopil od pregona.

Če je v obtožnici predlagan pripor ali odprava pripora, o tem odloči zunajobravnavni senat v 48 urah. Če je obdolženec v priporu in v obtožnici ni predlagana odprava pripora, zunajobravnavni senat v 3 dneh od prejema obtožnice po uradni dolžnosti preveri obstoj pripornih razlogov in izda sklep o podaljšanju ali odpravi pripora. Zoper sklep o podaljšanju pripora se obdolženec lahko pritoži, vendar pritožba ne zadrži izvršitve sklepa.

4. Vročitev obtožnice obdolžencu

Obdolžencu na prostosti se obtožnica vroči brez odlašanja. Priprtemu obdolžencu se vroči obtožnica v 24 urah po prejemu.

Obdolžencu, zoper katerega je po vložitvi obtožnice odrejen pripor, se vroči obtožnica skupaj s sklepom o priporu v trenutku priprtja.

Ob vročitvi obtožnice se obdolženca pouči, da ima pravico podati *ugovor zoper obtožnico* v 8 dneh po njeni vročitvi.

5. Materialni preizkus

je preizkus vsebinske utemeljenosti obtožnice. Opravi ga zunajobravnavni senat, če:

- (1) obdolženec ali njegov zagovornik obtožnici ugovarja (*preizkus zaradi ugovora*),
- (2) predsednik sodečega senata zahteva preizkus obtožnice, če ni bil vložen ugovor ali je bil ugovor zavržen (*preizkus na zahtevo predsednika senata*).

5.1. Preizkus zaradi ugovora

Ugovor zoper obtožnico je pravno sredstvo, s katerim obdolženec nasprotuje obtožnici in zahteva od sodišča, da preizkusi njeno utemeljenost.

Ugovor lahko vložijo obdolženec ali njegov zagovornik v 8 dneh po vročitvi obtožnice.

Zagovornik lahko poda ugovor brez posebnega pooblastila obdolženca, vendar ne proti njegovi volji – obdolženec se lahko pravici do ugovora odpove.

Za ugovor na obtožnico ni predpisane oblike – zadostuje pisna ali ustna izjava na zapisnik, da se obtožnici ugovarja. Priporočljivo je, da vlagatelj ugovor obrazloži.

5.1.1. Zavrženje ugovora

Predsednik sodečega senata s sklepom zavrže ugovor, če:

- (1) je ugovor vložen prepozno,
- (2) je ugovor vložila neupravičena oseba.

Zoper sklep o zavrženju ugovora je možna pritožba na zunajobravnavni senat.

5.1.2. Predložitev ugovora zunajobravnavnemu senatu (ZOS)

Če predsednik sodečega senata ne zavrže ugovora, ga skupaj s spisom zadeve predloži v odločanje zunajobravnavnemu senatu. Zunajobravnavni senat o ugovoru odloči na seji. Pred odločitvijo se izvod ugovora pošlje tožilcu, ki lahko v 3 dneh od prejema poda *odgovor na ugovor*. Možne odločitve zunajobravnavnega senata glede ugovora na obtožnico so:

(1) Obtožnico vrne tožilcu:

Zunajobravnavni senat to stori, če ob ugovoru spozna, da:

- 1) v obtožnici obstajajo formalne napake ali druge pomanjkljivosti – tožilec mora v 3 dneh vrniti popravljeno obtožnico;
- 2) je potrebno stanje stvari v obtožnici bolj razjasniti – tožilec mora v 3 dneh zahtevati preiskavo ali dopolnitev preiskave.

Rok 3 dni se lahko iz opravičenih razlogov na zahtevo tožilca podaljša. Če državni tožilec rok zamudi (instrukcijski rok), mora o razlogih za zamudo obvestiti višjega tožilca. Če rok zamudi zasebni ali subsidiarni tožilec (prekluzivni rok), se šteje, da je odstopil od pregona.

(2) Obtožnico pošlje pristojnemu sodišču:

Zunajobravnavni senat to stori, če spozna, da je za k.d. v obtožbi stvarno ali krajevno pristojno drugo sodišče. Senat sodišča se s sklepom izreče za nepristojnega in pošlje zadevo pristojnemu sodišču, ki lahko sproži spor o pristojnosti, če se s tem ne strinja.

(3) Obtožbe ne dopusti in postopek ustavi: *isto kot ustavitev preiskave - ZOS

Zunajobravnavni senat to stori, če ugotovi, da:

- 1) dejanje, ki je predmet obtožbe, ni k.d.,
- 2) so podane okoliščine, ki izključujejo kazensko odgovornost (in ni razlogov za uporabo varnostnih ukrepov),
- 3)
 1. kazenski pregon je zastaran,
 2. dejanje je obseženo z amnestijo ali pomilostitvijo,
 3. podane so druge okoliščine, ki izključujejo kazenski pregon.
- 4) ni zadosti dokazov za utemeljeni sum, da je obdolženec storil dejanje, ki je predmet obtožbe. (ni enako 1)-izvedeno je bilo vse, kar se je dalo).

Državni tožilec se lahko pritoži na ustavitev postopka.

(4) *Obtožnico zavrže:*

Zunajobravnavni senat to stori, če ugotovi, da:

- 1) ni zahteve upravičenega tožilca,
- 2) ni potrebnega predloga ali dovoljenja za pregon,
- 3) pregon začasno preprečujejo druge okoliščine,
- 4) je vložena neposredna obtožnica za k.d. s predpisano kaznijo do 8 let in je podan razlog za nedopustnost obtožnice ali ustavitev postopka – državni tožilec se lahko pritoži na višje sodišče.

(5) *(PRAVN.!) Zavrne ugovor kot neutemeljen.* (če ni od 1-4).

(6) *Iz 83. člena-> P.S.*

5.2. **Preizkus na zahtevo predsednika senata**

Če ugovor na obtožnico ni bil vложен ali je bil zavržen, lahko predsednik sodečega senata zahteva od zunajobravnavnega senata, da opravi materialni preizkus obtožnice. Takšna zahteva pride najbolj v poštev pri neposrednih obtožnicah, ki niso vezane na soglasje preiskovalnega sodnika.

Zahtevo za materialni preizkus obtožnice lahko poda predsednik sodečega senata ves čas, dokler ne razpiše glavne obravnave, vendar najdalj 2 meseca po prejemu obtožnice.

Postopek zunajobravnavnega senata je enak kot pri odločanju o ugovoru.

6. **Pravnomočnost obtožnice**

konča obtožni postopek. Obtožnica postane pravnomočna:

- (1) z dnem, ko zunajobravnavni senat zavrne ugovor kot neutemeljen,
- (2) z dnem, ko zunajobravnavni senat odloči, da se z obtožnico strinja, če je predsednik sodečega senata zahteval preizkus obtožnice,
- (3) če ugovor ni bil vложен ali je bil zavržen:
 - 1) z dnem, ko predsednik sodečega senata razpiše glavno obravnavo,
 - 2) v 2 mesecih po vložitvi obtožnice, če predsednik sodečega senata v tem času ne razpiše glavne obravnave.

Posledice pravnomočnosti obtožnice so:

- sodišče je dolžno opraviti glavno obravnavo in izdati sodbo,
- *stranki ne moreta več izpodbijati krajevne pristojnosti,*
- za obtoženca nastopijo omejitve pravic, določene v drugih zakonih (odvzem potne listine, odstranitev z delovnega mesta).

S pravnomočnostjo obtožnice preide k.p. v stopnjo glavne obravnave.

Domnevni storilec postane OBTOŽENEC.

GLAVNA OBRAVNAVA S SODBO

***NAČELA** glavne obravnave: 1.) USTNA 2.) KONCENTRIRANA 3.) NEPOSREDNOSTI
4.) ZAPISNIK

Prvo poglavje: **GLAVNA OBRAVNAVA**

*Naša GO je MONOFAZNA- okoliščine, ki se tičejo obstoja k.d. in izbire sankcije so pomešane (obramba je na slabšem).

Glavna obravnava je osrednji najvažnejši stadij k.p. Na glavni obravnavi sodišče meritorno razsodi o kazenski zadevi, odloči o vsebinski utemeljenosti obtožbe in obtoženca spozna za krivega ali nedolžnega.

V glavni obravnavi se ponovi ves prejšnji postopek in na kontradiktoren način prouči celotno procesno gradivo.

Smisel glavne obravnave je *izrek sodbe*. Sodišče izreče sodbo na podlagi neposrednega zaznavanja in opazovanja. Brez glavne obravnave ni možno izreči sodbe pred sodiščem I. stopnje.

Glavna obravnava se konča:

(1) s sodbo:

- 1) obsodilna sodba,
- 2) oprostilna sodba,
- 3) zavrnilna sodba.

(2) s sklepom:

- 1) sklep o izdaji sodnega opomina,
- 2) sklep o zavrženju obtožnice,
- 3) sklep o izdaji vzgojnega ukrepa mladoletniku,
- 4) sklep o ustavitvi postopka, če obtoženec med glavno obravnavo trajno duševno zbolí ali umre.

Stadij glavne obravnave se deli na 2 dela:

- (1) *priprava glavne obravnave* ali vmesni postopek,
- (2) *glavna obravnava* v ožjem smislu

I. PRIPRAVA GLAVNE OBRAVNAVE

Priprava glavne obravnave je postopek, ki je vmeščen med pravnomočnostjo obtožnice in glavno obravnavo samo. Vmesni postopek opravi predsednik sodečega senata.

1. **Odreditev dneva, ure in kraja glavne obravnave**

Glavna obravnava se opravi na sedežu sodišča v sodnem poslopju. Če prostori v sodnem poslopju niso primerni za obravnavo (zaradi velikega števila soobtožencev ali zanimanja javnosti), lahko predsednik sodišča za obravnavo določi drugo poslopje. Predsednik višjega sodišča lahko na obrazložen predlog predsednika sodišča dovoli, da se glavna obravnava opravi v drugem kraju na območju drugega pristojnega sodišča (zaradi ekonomičnosti postopka).

2. **Vabljenje oseb, ki bodo udeležene na glavni obravnavi**

Na glavno obravnavo se povabijo:

- obdolženec in njegov zagovornik,
- tožilec,
- oškodovanec,
- zakoniti zastopniki in pooblaščenci tožilca, oškodovanca in obdolženca,
- priče in izvedenci:
 - o ki jih je predlagal tožilec v obtožnici, razen prič, za katere predsednik sodečega senata meni, da njihovo zaslišanje ni potrebno,
 - o ki jih je predlagal obdolženec v ugovoru zoper obtožnico, razen prič, za katere predsednik sodečega senata meni, da njihovo zaslišanje ni potrebno,
 - o ki jih misli zaslišati predsednik senata v okviru svoje diskrecijske oblasti,
 - o ki jih predlagajo stranke in oškovanec ter predsednik sodečega senata soglašá s takim predlogom.

Obdolžencu je treba vabilo na glavno obravnavo vročiti tako, da mu ostane med vročitvijo in dnevom glavne obravnave najmanj 8 dni. Ta rok se lahko skrajša:

- na zahtevo obdolženca,
- na zahtevo tožilca IN privolitev obdolženca.

V vabilu se obdolženca opozori, da se bo glavna obravnava opravila brez njegove navzočnosti, če bodo za to podani zakonski pogoji:

- obdolženec je bil v redu povabljen,
- navzočnost obdolženca ni nujna,

- navzoč je zagovornik,
- obdolženec je bil pred glavno obravnavo že zaslišan.

3. **Odreditev nadomestnega sodnika**

Če je verjetno, da bo glavna obravnavna trajala dalj časa, lahko predsednik sodečega senata zahteva od predsednika sodišča, da določi 1 do 2 nadomestna sodnika ali sodnika porotnika (sodnik, ki ni navzoč na GO, se ne sme vrniti in odločati (kršeno načelo neposrednosti). Če ne potrebujejo nobenega nadomestnega sodnika: sodi senat v prvotni sestavi!), ki morata biti navzoča na glavni obravnavi, da nadomestita zadržane člane senata – v primeru za-držanosti ni treba ponovno začeti obravnave zaradi spremembe senata. Predsednik senata mora biti vedno isti!

4. Odločanje o dokaznih predlogih strank in oškodovanca * Dokazni predlogi obrambe se lahko pojavijo v fazi priprave na GO- v ugovoru zoper obtožbo.

Stranke in oškodovanec lahko po razpisu glavne obravnave zahtevajo, da:

- se na obravnavo povabijo nove priče ali novi izvedenci,
- se priskrbijo novi dokazi.

Zahteva strank mora biti obrazložena. Navajati mora dejstva, ki naj se dokažejo (katera dejstva; s katerimi dokazi) s predlaganimi dokazi. Če predsednik senata predlog zavrne, se predlog lahko ponovi med glavno obravnavo.

5. **Zagotovitev dokazov za glavno obravnavo brez predloga strank**

Predsednik sodečega senata lahko brez predloga strank odredi, naj se za glavno obravnavo priskrbijo novi dokazi – *inkvizicijska maksima*. O odločbi o zbiranju novih dokazov se obvestijo stranke pred začetkom glavne obravnave.

Če predsednik senata ugotovi, da so v spisu zapisniki in obvestila, ki se ne smejo uporabiti kot dokaz (83. člen), jih mora s sklepom izločiti pred razpisom glavne obravnave in izročiti (po pravnomočnosti sklepa, jih izroči) preiskovalnemu sodniku- ta jih hrani ločeno od drugih spisov.

6. **Anticipirano sprejemanje dokazov (zavarovanje dokazov)**

je sprejem dokazov pred glavno obravnavo, ker jih ni možno ponoviti in se lahko uporabijo na glavni obravnavi le z branjem zapisnikov o njihovi izvedbi.

Pričo in izvedenca se lahko zasliši na njenem nahajališču (le če še ni bil zaslišan), če ne bo mogel priti na glavno obravnavo (dolgotrajna bolezen, druge ovire). Zaslišanje (in zaprisego pri izvedencu) opravijo lahko predsednik sodečega senata, sodnik sodečega senata in preiskovalni sodnik pristojnega sodišča. Stranke in oškodovanca je treba obvestiti o ča-su in kraju zaslišanja, če je to le možno. Stranke so lahko navzoče pri zaslišanju in lahko postavljajo zaslišani osebi vprašanja.

7. **Odložitev dneva glavne obravnave**

Predsednik sodečega senata lahko z odredbo odloži dan glavne obravnave:

- (1) *na predlog strank* – stranke lahko predlagajo odložitev zaradi bolezni in drugih ovir,
- (2) *po uradni dolžnosti* – zaradi bolezni predsednika ali članov senata, stranke in pomembnih prič ter zadržanosti zagovornika.

Odložitev glavne obravnave je možna le pred njenim začetkom. Po začetku glavne obravnave se glavna obravnavna preloži ali prekine.

8. **Ustavitev postopka zaradi umika obtožbe (NE BIS IN IDEM!)**

Če tožilec umakne obtožnico med pripravami na glavno obravnavo, predsednik senata s sklepom ustavi k.p. in o tem obvesti vse povabljene.

Oškodovanca mora predsednik senata opozoriti na njegovo pravico do nadaljevanja kazenskega pregona. Če mu obvestila ni mogoče vročiti (ni prijavil spremembe naslova)=> se šteje, kot da ne namerava nadaljevati pregona.

Če oškodovanec ne nadaljuje pregona se ta ustavi s sklepom predsednika senata.

Pred. senata ustavi s sklepom k.p. tudi če so prisotne druge okoliščine, zaradi katerih je zavrnilka.

Zoper sklepe predsednika senata v vmesnem postopku ni pritožbe. Zavrjnjeni dokazni predlogi se lahko ponovijo na glavni obravnavi. Sklepi predsednika senata v vmesnem postopku se lahko izpodbijajo le v pritožbi zoper sodbo.

II. GLAVNA OBRAVNAVA IN NJEN POTEK

1. Pogoji za glavno obravnavo

Glavna obravnavo se opravi:

- če so navzoče vse osebe,
- če so na voljo vsa dokazna sredstva.

Na glavni obravnavi morajo biti nepretrgoma navzoči:

- predsednik in člani sodečega senata (poklicni sodniki),
- sodniki porotniki,
- nadomestni sodniki (sod. porotniki),
- zapisnikar.

Sestava senata se med glavno obravnavo ne sme spreminjati. Če se spremeni, je treba glavno obravnavo začeti znova.

Na okrožnih sodiščih sodijo:

- *senat trojice* – 1 poklicni sodnik kot predsednik senata, 2 sodnika porotnika kot člana senata,
- *senat peterice* – 1 poklicni sodnik kot predsednik senata, 1 poklicni sodnik in 3 sodniki porotniki kot člani senata (če gre za k.d. s predpisano kaznijo nad 15 let zavora).

(1) *Obvezna navzočnost državnega tožilca:*

Če državni tožilec ne pride na glavno obravnavo, se glavna obravnavo preloži. Predsednik senata mora o tem obvestiti višjega tožilca. Če ne pride oškodovanec kot sub. tožilec ali zasebni tožilec se postopek ustavi.

(2) *Navzočnost obtoženca:*

Obtoženec mora biti na glavni obravnavi osebno navzoč. Če ne pride na glavno obravnavo in ne opraviči svojega izostanka, čeprav je bil v redu povabljen, sodeči senat odredi prisilno privedbo. Če ga ni možno prisilno privedi takoj, se glavna obravnavo preloži in prisilna privedba odredi za prihodnjo obravnavo. Obtoženec lahko svoj izostanek opraviči – predsednik senata prekliče prisilno privedbo. Zoper obtoženca, ki se očitno izmika prihodu na glavno obravnavo, se lahko odredi pripor, čeprav ni podan noben priporni razlog. Pripor lahko traja do objave sodbe, vendar najdalj 1 mesec.

(3) *Sojenje v nenavzočnosti:*

Obdolžencu se lahko sodi v nenavzočnosti, če:

- 1) je bil v redu povabljen (in njegove navzočnosti ni bilo možno zagotoviti z nobenim prisilnim ukrepom),
- 2) njegova navzočnost ni nujna
- 3) je navzoč njegov zagovornik, (*tudi če sicer ni pogojev za obvezno formalno obrambo, je pa pri nenavzočnosti nujna! Če ni obvezna obramba, se lahko opravi GO v nenavzočnosti zagovornika, samo z izrecno odpovedjo pravice do zagovornika; sicer po 308;)

Če nima zagovornika: -prisilno privedejo ali pripor; - mu ga postavijo po uradni dolžnosti

- 4) je bil pred glavno obravnavo že zaslišan.

(4) *Obvezna navzočnost zagovornika:*

Zagovornik mora biti navzoč na vsej obravnavi. Sodišče zahteva od obtoženca, naj si takoj vzame drugega zagovornika, če zagovornik:

- 1) ne pride na obravnavo, čeprav je bil v redu povabljen, in ne sporoči pravočasno, zakaj je zadržan,

2) brez dovoljenja zapusti glavno obravnavo.

Če si obtoženec ne vzame drugega zagovornika, mu ga postavi sodišče. Če bi pri tem lahko nastala škoda za obrambo obtoženca, se glavna obravnavo preloži.

(5) *Izostanek priče ali izvedenca:*

Če priča ali izvedenec neopravičeno izostane, se zanj odredi takojšnja prisilna privedba. Obravnavo se lahko začne brez njega z zaslišanjem drugih prič in izvedencev ter se prekinne ali preloži, ko pride na vrsto njegovo zaslišanje, če takojšnja prisilna privedba ni možna. Pričo ali izvedenca, ki kljub rednemu vabilu neopravičeno izostane, lahko senat kaznuje z denarno kaznijo ali odredi prisilno privedbo na prihodnjo obravnavo. Denarna kazen in prisilna privedba se prekličeta, če priča ali izvedenec izostanek opraviči.

2. Vodstvo glavne obravnave

Angloameriški sistem: predsednik na obravnavi vzdržuje red in vodi postopek (*formalno vodstvo*). Stranke zbirajo dokaze samostojno v kontradiktornem postopku.

Francoski sistem: predsednik senata vodi obravnavo (*formalno in materialno vodstvo*). (NAŠ sistem!)

Formalno procesno vodstvo = skrb predsednika senata za zunanji nemoten potek glavne obravnave (*skrb za vzdrževanje reda*). Predsednik senata:

- skrbi za red v sodni dvorani in dostojanstvo sodišča,
- ima *disciplinsko oblast* – opominja, odstrani osebe, ki motijo red in ne upoštevajo njegovih ukazov,
- zaslišuje obtoženca, priče in izvedence,
- daje besedo članom senata in strankam,
- prepoveduje nedovoljena vprašanja in odgovore,
- določa vrstni red sprejemanja dokazov,
- daje besedo za zaključne govore,
- vodi posvetovanje in glasovanje,
- odloča o predlogih strank (če ne senat).

Materialno procesno vodstvo (*diskrecijska oblast, inkvizicijska maksima*) je odgovornost predsednika senata za ugotovitev materialne resnice:

- (1) pravica, da brez predloga strank svobodno odreja, da se priskrbijo in izvedejo novi dokazi,
- (2) dolžnost poskrbeti za to, da se kazenska zadeva vsestransko razišče in ugotovi resnica,
- (3) dolžnost odvrniti vse, kar bi zavlačevalo postopek brez koristi za razjasnitev zadeve.

Senat kot višji organ odloča o pomembnejših stvareh (-o predlogu, glede katerega ni soglasja; -o soglasnih predlogih strank, s katerimi se ne strinja predsednik; -o ugovorih zoper ukrepe predsednika (vodstvo)) v poteku glavne obravnave. Sklepi senata se razglasijo in vpišejo v zapisnik.

3. Potek glavne obravnave

(1) *Začetek zasedanja:* *pouk udeležencem

je uvodni del glavne obravnave, s katerim se ugotovi, ali jo je možno opraviti.

Zasedanje začne predsednik senata. Navzočim naznani predmet glavne obravnave in sestavo senata. Nato preveri, ali so prišle vse povabljenе osebe. Če niso, preveri, ali so jim bila vabila vročena in ali so izostanek opravičile.

Predsednik senata pokliče obtoženca in zahteva od njega osebne podatke, da se prepriča o njegovi istovetnosti (*identiteti*). Priče in izvedence napoti ven iz sodne dvorane, kjer morajo čakati, dokler se jih ne pokliče k zaslišanju (če je treba, lahko izvedenci spremljajo GO). Oškodovanca, ki ni priglasil premoženjskopravnega zahtevka, predsednika senata pouči, da lahko poda predlog za uveljavitev premoženjskopravnega zahtevka.

Predsednik senata obtoženca opozori, naj pazljivo spremlja potek glavne obravnave. Pouči ga, da lahko postavlja vprašanja soobtožencem, pričam in izvedencem ter daje pripombe in

pojasnila glede njihovih izpovedb. Da sme navajati dejstva in predlagati dokaze v svojo obrambo.

(2) *Začetek glavne obravnave:* (začetek v procesnem smislu)

Glavna obravnava se začne z *branjem obtožnice* ali *zasebne tožbe*. Tožilec mora prebrati obtožnico, da se z njo lahko seznanijo člani senata in poslušalci.

Navzoči oškodovanec lahko obrazloži svoj *premoženjskopравни zahtevek*. Če oškodovanec ni navzoč, prebere njegov predlog predsednik senata.

Po prebrani obtožbi predsednik senata vpraša obtoženca, ali jo je razumel. Če ni razumel, pozove tožilca, da mu razloži vsebino obtožnice tako, da jo bo najlažje razumel.

(5/III)=> Predsednik senata pouči obtoženca, da se ni dolžan zagovarjati in odgovarjati na vprašanja, vendar če se zagovarja, ni dolžan izpovedati zoper sebe ali svoje bližnje ali priznati krivde.

(3) *Odgovor na obtožbo:*

Obtoženec in zagovornik imata pravico, da odgovorita na obtožbo (akuzatorni element) in zavzameta glede nje in premoženjskopravnega zahtevka oškodovanca lastno stališče.

Obtoženec se lahko izjavi samo:

1) da dejanje in premoženjskopравни zahtevek priznava ali ne,

2) da ima ugovore pravne narave ali ne.

Če poda odgovor na obtožbo zagovornik, ne more izjaviti, da obtoženec dejanje priznava.

Ko obramba zavzame stališče do obtožbe, predsednik senata vpraša obtoženca, ali se želi zagovarjati. Če obtoženec izjavi, da se želi zagovarjati, ga predsednik senata zasliši.

(4) *Zaslišanje obtoženca:* (postavitev na začetek GO je tipično inkvizitorni element-računajo na obremenitev)

Smiselno se uporabljajo določbe o zaslišanju obdolženca med preiskavo.

Obtoženca zaslišuje le predsednik senata. Stranke lahko postavljajo obtožencu vprašanja (= *navzkrižno spraševanje*). V angloameriškem sistemu obtoženca zaslišujejo stranke (= *navzkrižno zasliševanje*).

Predsednik senata obtoženca pozove, naj poda svoj zagovor.

Primarno zasliševanje je izpoved obtoženca v neoviranem pripovedovanju.

Ko obtoženec konča izpovedbo, mu najprej postavlja vprašanja tožilec, nato zagovornik.

Z dovoljenjem predsednika senata lahko obtožencu neposredno postavljajo vprašanja:

- oškodovanec oz. njegov zakoniti zastopnik ali pooblaščenec,
- soobtoženec,
- izvedenec.

Predsednik senata prepove odgovor na nedovoljeno vprašanje (ali če ni v zvezi z zadevo). Stranke lahko tej prepovedi ugovarjajo. V tem primeru o dopustnosti vprašanja in odgovora kot višji organ odloči senat.

Na koncu postavlja vprašanja predsednik senata, če so v izpovedi obtoženca vrzeli, nejasnosti ali nasprotja. Povsem zadnji postavljajo vprašanja člani senata.

Po končanem zaslišanju predsednik senata vpraša obtoženca, ali želi še kaj povedati. Če obtoženec še kaj pove, se mu lahko znova postavljajo vprašanja po istem vrstnem redu.

Če obtoženec noče odgovoriti na posamezno vprašanje (ali se ne želi zagovarjati), se prebere njegova prejšnja izpovedba na enako vprašanje.

Če obtoženec spremeni prejšnjo izpovedbo, ga predsednik senata (tožilec, zagovornik) na to opozori in vpraša, zakaj sedaj izpoveduje drugače. Po potrebi se prebere prejšnja izpovedba obtoženca.

Če je obtožencev več, se jih zasliši enega za drugim. Drugi obtoženci ne smejo biti navzoči pri zaslišanju soobtoženca, če niso bili že zaslišani. Predsednik senata vsakega soobtoženca (po zaslišanju) seznani z izpovedbami prej zaslišanih soobtožencev in ga vpraša, ali ima

kaj za pripomniti. Prej zaslišanega soobtoženca se vpraša, ali ima kaj za pripomniti k izpovedbi pozneje zaslišanega soobtoženca.

Vsak soobtoženec lahko postavlja vprašanja soobtožencem.

Če se izpovedbe soobtožencev o isti okoliščini razlikujejo, predsednik senata soobtožence sooči.

Senat lahko *začasno odstrani obtoženca* iz dvorane, če:

- soobtoženec ali priča v njegovi navzočnosti nočeta izpovedovati,
- nočemo razkriti identitete,
- okoliščine kažejo, da soobtoženec ali priča v njegovi navzočnosti ne bosta govorila resnice.

Po vrnitvi obtoženca na zasedanje se mu prebere izpovedba soobtoženca ali priče. Vpraša se ga, ali ima kaj pripomniti k njuni izpovedbi.

Obtoženec lahko postavlja soobtožencem in pričam vprašanja. Po potrebi se lahko odredi tudi soočenje obtoženca s pričo.

Obtoženec se lahko dogovarja z zagovornikom ne glede, ali je v priporu ali na prostosti. Z nikomer, niti z zagovornikom, se ne sme posvetovati, kako naj odgovori na vprašanje. Z zagovornikom se lahko pogovarja, preden mu je postavljeno vprašanje in po odgovoru.

(5) *Dokazni postopek:*

je faza glavne obravnave, v kateri se opravljajo procesna dejanja dokazovanja. Sledi neposredno zaslišanju obtoženca.

Priznanje obtoženca v njegovem zaslišanju sodišča ne odveže dolžnosti, da izvede druge dokaze, zato se dokazni postopek izvede kljub priznanju.

Dokazovanje obsega vsa dejstva, za katera sodišče misli, da so pomembna za pravilno razsojo.

Iniciativo za predlaganje dokazov lahko dajo stranke in oškodovanec do konca obravnave. Stranke lahko ponovijo dokazne predloge, ki jih je senat zavrnil. Senat lahko zaradi materialnega vodstva odloči, da se izvedejo dokazi, ki jih stranke niso predlagale ali so predlog umaknile.

Dokazi se sprejemajo po vrstnem redu, ki ga določi predsednik senata. Najprej se izvedejo dokazi, ki jih predlaga tožilec. Nato se izvedejo dokazi, ki jih predlaga obramba. Na koncu se izvedejo dokazi, ki jih po uradni dolžnosti odredi senat.

Oškodovanec se kot priča zasliši takoj za obtožencem.

1) *Priče in izvedenci:*

Smiselno se uporabljajo določbe, ki veljajo za zaslihanje prič med preiskavo.

Med zaslihanjem priče, mlajše od 14 let, se izključi javnost (senat lahko tako odloči).

Mladoletna priča in mladoletni oškodovanec se iz sodne dvorane odstranita takoj, ko njuna navzočnost ni več potrebna.

Neposredno se ne smejo zaslišati priče, mlajše od 15 let (ne sme se jih zaslišati na GO, zato se prebere zapisnik), ki so bile žrtve k.d. zoper spolno nedotakljivost razen zvodništva, prostitucije in pornografije. Zapisniki o prejšnjih zaslihanjih se preberejo. Stranke lahko vprašanja pričam postavljajo z dovoljenjem senata preko preiskovalnega sodnika (posredna vprašanja).

Pred zaslihanjem predsednik opozori, da morajo priče in izvedenci povedati vse, kar vejo ter da je krivo pričanje k.d..

Če se med GO pojavijo novi dokazi: -morajo izkazati pravno relevantnost; -izkazati morajo katero dejstvo dokazuje. =>zato, da se prepreči zavlačevanje k.p..

Izvedenec poda izvid in mnenje ustno. Pisno mnenje, dano pred obravnavo, se lahko prebere. Če opravi izvedensko delo strokovni zavod, se njegov izvid prebere (CFP ne sme biti izvedenska priča-> samo strokovno mnenje lahko poda/delavec CFP je lahko izvedenska priča).

Vrstni red zasliševanja prič: (potem ko konča svojo izpovedbo/izvid, mnenje)

1. stranka, ki je pričo predlagala kot dokazno sredstvo,
2. nasprotna stranka,
3. oškodovanec, pooblaščenec, soobtoženec, zastopnik, izvedenec (neposredna vprašanja z dovoljenjem predsednika senata)
4. predsednik senata, člani senata.

Če je pričevanje odredil senat po uradni dolžnosti, velja takšen vrstni red zasliševanja:

1. predsednik senata, člani senata,
2. tožilec,
3. obramba,
4. oškodovanec, pooblaščenec, soobtoženec, zastopnik, izvedenec (neposredna vprašanja z dovoljenjem predsednika senata)

Predsednik prepove vprašanja ali odgovor, če ni dovoljeno ali ni v zvezi z zadevo (lahko zahtevajo senat).

Če priča izpove drugače kot v prejšnji izpovedbi, jo predsednik senata opozori na spremembo in vpraša, zakaj izpoveduje drugače. Prebere se ji zapisnik prejšnje izpovedbe (po potrebi).

Po zaslišanju lahko ostanejo priče in izvedenci v sodni dvorani. Predsednik senata jih lahko odpusti ali začasno odstrani, če bodo pozneje spet zaslišani.

Če priča ali izvedenec, ki še ni bil zaslišan, zaradi bolezni, invalidnosti,... ne more priti na sodišče, ga izven glavne obravnave zasliši predsednik senata (sodnik) ali preiskovalni sodnik z območja, kjer je priča doma.

2) *Ogled in rekonstrukcija:*

se opravi zunaj glavne obravnave. Opravi ju predsednik senata ali sodnik član senata. Stranke in oškodovanec so lahko navzoče (sporoči se jim, kdaj bo/tudi za zaslišanje priče se jim sporoči). O navzočnosti prip rtega obtoženca odloči senat.

Po odločitvi senata mora preiskovalni sodnik opraviti vsa preiskovalna dejanja, ki jih je težko opraviti na glavni obravnavi.

3) *Listine:*

Na obravnavi se preberejo kot dokaz vse listine, da se ugotovi njihova vsebina. Če so listine predolge, se njihova vsebina na kratko pove. Listine so:

- zapisnik o ogledu zunaj glavne obravnave,
- zapisnik o hišni preiskavi,
- zapisnik o osebni preiskavi,
- zapisnik o prepoznavi oseb,
- zapisnik o prepoznavi predmetov,
- zapisnik o kraju storitve k.d.,
- zapisnik o zasegu predmetov,
- zapisniki o izpovedbah prič,
- zapisniki o izpovedbah soobtožencev,
- zapisniki o izpovedbah že obsojenih udeležencev pri k.d.,
- zapisniki o izvidu in mnenju izvedencev.

Zapisniki o izpovedbah oseb se lahko preberejo le:

1. če so umrle,
2. če so trajno duševno zbolele,
3. jih ni mogoče najti
4. če zaradi starosti ali bolezni ne morejo priti na sodišče,
5. če nočejo izpovedati in niso navzoče (s soglasjem strank).
6. prebivajo v tujini + ne pridejo

Ne smejo se prebrati zapisniki o prejšnjih izpovedbah oseb, ki so oproščene pričevanja/ne sme opirati odločitev (sorodniki, zakonec, verski spovednik,

zagovornik, zdravnik, socialni delavec). Ti za-pisniki se izločijo iz spisa in izročijo preiskovalnemu sodniku (to se lahko izpodbija le v pritožbi).

4) *Tehnični posnetki:*

Senat lahko odloči, da se na glavni obravnavi reproducira zvočni ali slikovni posnetek preiskovalnega dejanja. Kljub temu je treba prebrati zapisnik.

5) *Predmeti:*

Predmeti, ki lahko pomagajo pri razjasnitvi stvari, se med obravnavo pogledajo in pokažejo obtožencu. Po potrebi se predmeti pokažejo pričam in izvedencem.

6) *Pripombe in dopolnitve dokazovanja:*

Po izvedbi vsakega dokaza lahko stranke in oškodovanec dajejo svoje pripombe.

Po končanem dokaznem postopku predsednik senata stranke in oškodovanca vpraša, ali ima-jo dodatne predloge za dopolnitev dokaznega postopka. Če ga nimajo ali se njihovi predlogi zavrnejo, sodišče spozna, da je stanje stvari dovolj razjasnjeno. Predsednik senata naznani, da je dokazni postopek končan.

(6) *Beseda strank:*

Po končanem dokaznem postopku da predsednik senata besedo strankam, oškodovancu in zagovorniku. Najprej govori tožilec, potem govori oškodovanec, nato zagovornik in nazadnje obtoženec.

Tožilec v svoji besedi:

- poda presojo dokazov,
- obrazloži svoje sklepe o dejstvih, pomembnih za odločbo,
- poda in obrazloži svoj predlog o kazenski odgovornosti obtoženca,
- poda in obrazloži svoj predlog o določbah KZ, ki naj se uporabijo,
- poda in obrazloži olajševalne in obteževalne okoliščine, ki bi jih bilo treba upoštevati pri odmeri kazni,
- predlaga vrsto in višino kazni (upravičeno z vidika adversarnosti postopka), varnostne ukrepe, sodni opomin ali pogojno obsodbo.

Oškodovanec ali njegov pooblaščenec razloži premoženjskopравни zahtevek in opozori na dokaze o kazenski odgovornosti obtoženca.

Zagovornik poda zagovor, v katerem odgovori na navedbe tožilca in oškodovanca.

Obtoženec govori za zagovornikom – izjavi, da se strinja z njegovim zagovorom in ga po potrebi dopolni.

Replika – tožilec in oškodovanec imata pravico odgovoriti na zagovor.

Duplika – zagovornik in obtoženec imata pravico odgovoriti na repliko.

Zadnjo besedo ima vedno obtoženec.

Beseda strank ni časovno omejena in se je ne sme prekiniti. Predsednik senata jo lahko z opominom prekine, če:

- so v besedi žalitve javnega reda, morale ali drugih strank,
- se beseda spušča v ponavljanje in izvajanje, ki ni v nobeni zvezi z zadevo.

Prekinitev besede strank in razlog zanjo je treba navesti v zapisniku.

Če je tožilec ali zagovornikov več, se v besedi strank ne smejo ponavljati.

(7) *Konec glavne obravnave:*

Po končani besedi strank predsednik senata vpraša, ali želi še kdo kaj povedati. Če ni treba izvesti nobenih drugih dokazov, predsednik senata naznani, da je glavne obravnave konec – *konec glavne obravnave v ožjem pomenu*.

Senat se umakne k posvetovanju in glasovanju.

Senat *obtožnico zavrže s sklepom*, če ugotovi, da: ***NI ne bis in idem**

- 1) je postopek tekel brez zahteve upravičenega tožilca,
- 2) ni potrebnega predloga oškodovanca ali dovoljenja pristojnega državnega organa za pregon oz. je prišlo do umika predloga ali dovoljenja,
- 3) so podane druge okoliščine, ki začasno preprečujejo pregon:
 - stvarna nepristojnost sodišča,
 - začasna huda duševna ali običajna bolezen obdolženca,
 - pobeg obdolženca.

Ko procesne ovire prenehajo, se postopek na zahtevo upravičenega tožilca nadaljuje. Treba je izdati poseben sklep o nadaljevanju postopka. Tak sklep izda predsednik sodečega senata in v njem ugotovi, da je prenehal vzrok, zaradi katerega je bila obtožnica zavržena. Če je bila obtožnica zavržena zaradi nepristojnosti sodišča, se postopek nadaljuje na zahtevo tožilca pred stvarno pristojnim sodiščem.

4. Preložitev in prekinitev glavne obravnave

Načelo kontinuitete = začeta glavna obravnava se mora nepretrgoma nadaljevati do konca, kajti le tako lahko pride do neposredne presoje dokazov (dokazovanje mora biti nepretrgano). *Preložena glavna obravnava* (novi dokazi, ovire-bolezen,...) se začne znova ali se lahko začne znova.

Preložena obravnava se mora začeti znova, če (OBLIGATORNO):

- (1) je bila preložena za več kot 3 mesece, *vsi dokazi se morajo na novo izvesti
- (2) se opravlja pred drugim predsednikom senata, *vsi dokazi se morajo na novo izvesti
- (3) se je spremenila sestava senata.

Senat v drugačni sestavi lahko odloči, da se priče in izvedenci ne zaslišijo znova ter da ni treba ponovno opraviti ogleda – izpovedbe prič in izvedencev ter zapisnik o ogledu se preberejo.

Če je glavna obravnava preložena za več kot 8 dni in manj kot 3 mesece ter se nadaljuje pred istim senatom, *se nadaljuje*. Predsednik senata na kratko pove potek prejšnje obravnave. Senat lahko odloči, da se obravnava vseeno začne znova (FAKULTATIVNO).

Prekinjena glavna obravnava (odmor, pretek delovni čas, pripravi obramba obtožbo) se nadaljuje. Prekinitev začete glavne obravnave lahko traja naj-več 8 dni. Prekinjena glavna obravnava se nadaljuje vedno pred istim senatom.

5. Zapisnik o poteku glavne obravnave

Zvočni zapisi glavnih obravnav so z novelo ZKP 2001 odpravljeni, ker v praksi ni prišlo niti do enega poskusa v 3 letnem obdobju. (podpišeta predsednik in zapisnikar)

Zapisnik o poteku glavne obravnave mora biti končan na koncu zasedanja. Stranke imajo pravico pregledati končani zapisnik in njegove priloge, dati pripombe glede vsebine in zahtevati njegov popravek. V zapisnik o poteku glavne obravnave se vpišejo pomembne izjave strank in bistveni elementi izpovedb obdolženca, prič in izvedencev. V zapisnik se vnese celoten izrek sodbe in navede, ali je bila sodba razglašena javno. V zapisniku naveden izrek sodbe je izviren. Sklep o priporu, ki se izda ob obsodilni sodbi, se vnese v zapisnik.

6. Javnost glavne obravnave

je kazensko procesno in ustavno načelo. Pomeni, da je na glavni obravnavi lahko navzoča vsaka polnoletna oseba, četudi ni udeležena v k.p. O poteku glavne obravnave se lahko javno govori in poroča v časopisih, na televiziji in drugih sredstvih javnega obveščanja. Načelo javnosti je omejeno s fizikalnimi danostmi – obravnavi ne more prisostvovati več ljudi, kot je prostora v sodni dvorani.

V vsakem trenutku je po uradni dolžnosti ali na predlog strank možno izključiti javnost (o tem odloči senat) s celotne glavne obravnave ali njenega dela, če:

- (1) je to potrebno za varovanje tajnosti,
- (2) je to potrebno za varstvo javnega reda (npr. moteča javnost),
- (3) je to potrebno zaradi razlogov morale,
- (4) je to potrebno zaradi varstva osebnega in družinskega življenja obtoženca in oškodovanca,

(5) je to potrebno zaradi varstva koristi mladoletnika (javnost je vedno izključena v postopkih proti mladoletnim),

(6) bi po mnenju senata javnost škodovala interesom pravičnosti.

Izključitev javnosti ne velja za stranke, oškodovanca, njihove zastopnike in zagovornika. Na zaprti glavni obravnavi so z dovoljenjem senata lahko navzoče uradne osebe ter znanstveni in javni delavci. Na zahtevo obtoženca se navzočnost dovoli njegovemu zakoncu in bližnjim sorodnikom. Vse te osebe se opozori, da so dolžne, kar bodo slišale na glavni obravnavi, varovati kot tajnost, ter da je izdaja tajnosti k.d.

V sodni dvorani niso dovoljena slikovna snemanja. Predsednik Vrhovnega sodišča lahko izjemoma odobri slikovno snemanje na posamezni glavni obravnavi, vendar lahko senat iz upravičenih razlogov odloči, da se določeni deli obravnave ne snemajo.

Javnost se izključi s sklepom. Ta se lahko izpodbija samo v pritožbi zoper sodbo.

KRŠITVE: -javnost je bila nepravilno izključena (v nasprotju z Ustavo RS- absolutna bistvena kršitev) -javnost bi morala biti izključena, pa ni bila (upoštevamo samo, če je dokazan vpliv na sodbo).

Drugo poglavje: SODBA

I. IZREKANJE SODBE

Sodišče sodbo izreče, če spozna, da ni treba:

- ni treba nadaljevati glavne obravnave za razjasnitev posameznih vprašanj,
- ni razlogov za zavrženje obtožnice.

Sodba se izreče in razglasi v imenu ljudstva.

Senat izda sodbo po *ustnem posvetovanju in glasovanju*. Za sodbo mora glasovati absolutna večina članov senata. Glasovi predsednika senata, poklicnih sodnikov in sodnikov porotnikov so enakovredni. Posvetovanje in glasovanje je tajno. Pri njem so lahko navzoči le člani senata in zapisnikar. O posvetovanju in glasovanju se napravi poseben zapisnik, ki ni dostopen niti strankam. Sodniki so dolžni varovati potek posvetovanja in glasovanja kot skrivnost.

Ustno glasovanje vodi predsednik senata. Vrstni red glasovanja:

- (1) glasovanje o pristojnosti sodišča,
- (2) glasovanje o morebitnih dopolnitvah postopka,
- (3) glasovanje o drugih procesnih vprašanjih,
- (4) glasovanje o glavni stvari:
 - 1) glasovanje o tem, ali je obtoženo dejanje kaznivo,
 - 2) glasovanje o tem, ali je obtoženo dejanje storil obtoženec,
 - 3) glasovanje o tem, ali je obtoženec kazensko odgovoren,
 - 4) glasovanje o kazni,
 - 5) glasovanje o drugih kazenskih sankcijah,
 - 6) glasovanje o stroških postopka,
 - 7) glasovanje o premoženjskopravnem zahtevku,
 - 8) glasovanje o drugih vprašanjih, o katerih je treba odločiti.

Če je glasovanje neodločeno, se ponavlja, dokler ni dosežena večina. Za obtoženca bolj neugodni glasovi se prištejejo k manj neugodnim, da se doseže večina (npr. en član senata glasuje za kazen 2 leti zapora, drugi za kazen 1 leto zapora, tretji za denarno kazen – glas za 2 leti zapora se prišteje h glasu za 1 leto zapora, rezultat je 2:1 v korist zaporne kazni).

Člani senata so dolžni glasovati o vprašanjih, ki jih postavi predsednik senata. Član, ki je glasoval za oprostitev obtoženca ali razveljavitev sodbe in pri tem ostal v manjšini, ni dolžan glasovati o sankciji, pri čemer se šteje, da se strinja z glasom, ki je najbolj ugoden za obtoženca.

II. RAZMERJE MED SODBO IN OBTOŽBO

Sodba je sodna odločba, s katero sodišče po opravljeni glavni obravnavi odloča o:

- obtožbi, vloženi zoper obtoženca,
- uporabi kazenske sankcije, če je obtoženec spoznan za krivega.

Obstajati mora identiteta med obtožbo in sodbo – sodišče lahko sodi le o tem, kar tožilec obtožuje (*načelo akuzatornosti*):

- (1) *subjektivna identiteta* = sodba se lahko nanaša le na osebo, ki je obtožena,
- (2) *objektivna identiteta* = sodba se lahko nanaša le na predmet obtožbe, ki ga obsega vložena, spremenjena ali razširjena obtožnica.

Sodba mora odgovoriti na vprašanje, ali je obtoženec storil dejanje, ki je opisano v obtožbi. Sodišče ne more obtoženca obsoditi za dejanje, ki v opisu obtožbe ni obseženo. Če to stori, obtožbo prekorači in s tem bistveno prekrši določbe k.p. Če se obtoženec pritoži, se sodba razveljavi po uradni dolžnosti.

Če se na glavni obravnavi ugotovi drugačno dejansko stanje (sprememba v korist ali škodo obdolženca=> -ista oseba, -isti historični dogodek=> sprememba v k.d. iste vrste) od stanja, ki je opisano v obtožnici, mora tožilec opis spremeniti (ustno spremeni obtožnico-lahko predlaga, da se GO prekine, da pripravi novo obtožnico; zoper to obtožnico ni ugovora), sicer sodišče obtoženca oprostí obtožbe.

Sodišče lahko obtoženca obsodi za *drugačno k.d.*, če je to dejanje po vsebini in pravni kvalifikaciji bolj ugodno za obtoženca – npr. opis rop se lahko spremeni v opis roparske tatvine. Sodišče ni vezano na predlog tožilca glede pravne kvalifikacije, ki je opisana v obtožnici. Če meni, da pravna kvalifikacija tožilca ni pravilna, mora opisano dejanje presoditi z vidika zakonskih znakov drugega k.d. Če jih ugotovi, obtoženca obsodi za drugačno k.d. (v korist).

III. VRSTE KAZENSKIH SODB**1. Obsodilna sodba (vsebinska-meritorna sodba)**

Obsodilna sodba je sodba, s katero sodišče obtoženca spozna za krivega. Sodišče jo izreče, ko ugotovi, da:

- je obtoženec storil k.d.,
- je obtoženec kazensko odgovoren – prišteven in kriv.

Z obsodilno sodbo sodišče izreče kazensko sankcijo (-kazen, -pogojno obsodbo, -varnostni ukrepi, -vštetje pripora/že prestane kazni) in odloči o:

- odvzemu protipravne premoženjske koristi,
- stroškov k.p.,
- premoženjskopравnem zahtevku oškodovanca,
- objavi pravnomočne sodbe v sredstvih javnega obveščanja.

Če je obtoženec obsojen na denarno kazen, se v sodbi navede rok, do katerega jo mora plačati. Če je obtoženec obsojen na zapor do 3 let, lahko sodišče izbere vrsto kazenskega zavoda, kjer bo kazen prestajal – izbira lahko med odprtim, polodprtim in zaprtim zavodom.

Če je obtoženec obsojen na zapor od 3 do 5 let, lahko sodišče izbira samo med polodprtim in zaprtim zavodom.

Deklaratorna obsodilna sodba je sodba, v kateri je obtoženec spoznan za krivega, vendar se mu kazen odpusti. Sodišče lahko obtožencu odpusti kazen le v primerih, določenih v KZ. Sodišče *mora* odpustiti kazen obtožencu za k.d. hudodelskega združevanja, če je preprečil izvršitev k.d. hudodelske družbe, jih naznanil ali razkril hudodelsko organizacijo do konca glavne obravnave.

2. Oprostilna sodba (vsebinska-meritorna sodba)

Oprostilna sodba je sodba, s katero sodišče obtoženca oprostí obtožbe. Izreče jo, če:

- (1) dejanje, ki je predmet obtožbe, ni kaznivo,
- (2) so podane okoliščine, ki izključujejo kazensko odgovornost obtoženca,
- (3) ni dokazano, da je obtoženec storil k.d., katerega je obtožen.

Z oprostilno sodbo se obtoženec NE proglasi za nedolžnega. Pravnomočno oproščeni obtoženec se šteje za popolnoma rehabilitiranega – vsak sum glede njegove krivde je popolnoma odstranjen.

V angloameriškem pravu poznajo 2 vrsti oprostilne sodbe:

- oprostilna sodba z dokazano nedolžnostjo,
- oprostilna sodba zaradi nezadostnih dokazov za krivdo.

K.p. se ne more obnoviti za k.d., opisano v izreku pravnomočne oprostilne sodbe. Nova obtožba ni dovoljena (*prepoved ponovnega sojenja o isti stvari*).

3. Zavrnilna sodba (procesna sodba= formalna sodba)

Zavrnilna sodba je sodba, s katero sodišče ugotovi, da niso podani procesni pogoji za kazenski pregon ali manjkajo pravne predpostavke za vsebinsko odločanje.

Sodišče izreče zavrnilno sodbo, če:

- (1) je tožilec v času od začetka do konca glavne obravnave umaknil obtožbo,
- (2) je oškodovanec umaknil predlog,
- (3)
 - 1) je bil obtoženec za isto dejanje pravnomočno obsojen,
 - 2) je bil obtoženec za isto dejanje oproščen obtožbe,
 - 3) je bil k.p. zoper obtoženca za isto dejanje s sklepom pravnomočno ustavljen.
- (4)
 - 1) je bil obtožencu odpuščen pregon z amnestijo ali pomilostitvijo,
 - 2) kazenski pregon ni več dopusten zaradi zastaranja,
 - 3) podane so druge okoliščine, ki izključujejo kazenski pregon.

*Če obsega obtožba več k.d.-> v sodbi se izreče glede katerih dejanj je oprost., obsod., zavrnl..

IV. RAZGLASITEV SODBE

1. Bistvene značilnosti razglasitve sodbe

Predsednik senata razglasi sodbo, ko jo sodišče izreče (takoj). V navzočnosti strank, njihovih zakonitih zastopnikov, pooblaščenecv in zagovornika javno *prebere izrek sodbe* in na kratko pove razloge zanj. Navzoči morajo poslušati izrek sodbe stoje.

Razglasitev sodbe se lahko odloži za največ 3 dni. Sodba se razglasi, tudi če stranke, zakoniti zastopnik, pooblaščenec ali zagovornik niso navzoči. Sodba se razglasi brez navzočnosti obtoženca, če:

- ne pride na razglasitev sodbe,
- je bil zaradi nedostojnega obnašanja izključen iz zasedanja.

Izrek sodbe se *vedno* prebere na javnem zasedanju, četudi je bila javnost iz glavne obravnave izključena. Senat odloča, v kakšnem obsegu naj se javnost izključi pri razglasitvi razlogov sodbe.

2. Pouk strankam

Po razglasitvi sodbe pouči predsednik senata stranke o pravici do pritožbe (15 dni od vročitve) in dolžnosti predhodne napovedi (8 dni od razglasitve) pritožbe. Pouk mora biti v zapisniku. Upravičenci lahko pritožbo napovejo takoj po pouku. Če niso navzoči na razglasitvi-> se jim pošlje.

Predsednik senata opozori pogojno obsojenega obtoženca na pomen pogojne obsodbe in na pogoje, ki si jih mora držati.

Stranke se obvesti, da morajo do pravnomočnega konca postopka sporočiti sodišču vsako spremembo naslova.

3. Pripor

Če je obtožencu izrečena zaporna kazen, se odredi pripor, če je podan razlog begosumnosti ali ponovitvene nevarnosti.

Pripor se odpravi in obtoženec odpusti ob oprostilni in zavrnilni sodbi, odpuščeni kazni, izreku kazenske sankcije, ki ni zaporna, zavrjnjeni obtožnici ter zavrženi obtožnici (razen zaradi nepristojnosti sodišča).

Pred odreditvijo ali odpravo pripora je potrebno zaslišati državnega tožilca in obdolženca.

Če je obtoženec ob izreku obsodilne sodbe na zaporno kazen že v priporu, se pripor podaljša s sklepom do pravnomočnosti sodbe.

Priprti obtoženec lahko zahteva od predsednika senata, da ga s sklepom napoti v kazenski zavod pred pravnomočnostjo sodbe.

V. PISNA IZDELAVA SODBE

Pisno sodbo je treba izdelati v 30 dneh po razglasitvi. V skrajšanem postopku v 15 dneh. V postopku proti mladoletnikom pa v 3 dneh.

Če je obtoženec v priporu, je treba pisno sodbo izdelati v 15 dneh po razglasitvi.

Pisno sodbo izda in podpiše predsednik senata. Popolnoma se mora ujemati z razglašeno sodbo. Podpiše jo tudi zapisnikar.

Pisna sodba mora imeti 3 dele:

- (1) *uvod*,
- (2) *izrek*,
- (3) *obrazložitev* – NI potrebna, če noben upravičenec ni napovedal pritožbe in obtožencu ni bila izrečena zaporna kazen.

1. Uvod

Uvod obsega:

- navedbo, da se sodba izreka v imenu ljudstva,
- naslov sodišča,
- priimek in ime predsednika senata, članov senata ter zapisnikarja,
- ime in priimek obtoženca,
- k.d., za katero je bil obtožen,
- podatek, ali je bil obtoženec navzoč na glavni obravnavi,
- dan glavne obravnave,
- podatek, ali je bila glavna obravnava javna,
- ime in priimek tožilca,
- ime in priimek zagovornika,
- ime in priimek zakonitega zastopnika,
- ime in priimek pooblaščenca,
- dan razglasitve izrečene sodbe.

2. Izrek sodbe

Izrek sodbe (*dispozitiv, tenor*) obsega:

- (1) podatke o obtožencu,
- (2) odločbo, s katero se:
 - 1) obtoženec spozna za krivega dejanja, ki ga je obtožen (izrek obsodilne sodbe), ali
 - 2) obtoženec oprosti obtožbe (izrek oprostilne sodbe), ali
 - 3) obtožba zavrne (izrek zavrnilne sodbe),
- (3) opis dejanja,
- (4) pravno kvalifikacijo dejanja,
- (5) odločbo o stroških postopka,
- (6) odločbo o premoženjskopravnem zahtevku.

3. Obrazložitev sodbe

zajema razloge za vsako posamezno točko sodbe:

- ugotovitev dejanskega stanja in razlogi za takšno ugotovitev,
- določna in popolna navedba, katera dejstva sodišče šteje za dokazana in katera za nedokazana,
- presoja verodostojnosti protislovnih dokazov (*dokazna vprašanja*),
- navedba *odločilnih razlogov pri reševanju pravnih vprašanj*:

- o zakaj je podano k.d.,
- o zakaj je podana kazenska odgovornost obtoženca,
- o razloge za uporabo posameznih materialnopravnih določb.
- okoliščine, ki jih je sodišče upoštevalo pri odmeri kazni.

V oprostilni sodbi je treba obrazložiti, iz katerih razlogov je obtoženec oproščen obtožbe.

V obrazložitvi zavrnilne sodbe je treba navesti samo procesne razloge za zavrnitev obtožbe. Ne presoja se glavne stvari, ampak samo razloge za zavrnitev obtožbe.

VI. VROČITEV IN POPRAVEK SODBE

Državnemu tožilcu se vroči overjen prepis sodbe prek pisarne državnega tožilstva.

Sodba se izroči obtožencu in zagovorniku osebno. Rok za pritožbo teče od zadnje vročitve. Če obtožencu sodbe ni možno vročiti, se sodba objavi na oglasni deski sodišča za 8 dni (-ker ni v roku dvignil na pošti; -ima zagovornika+ ni sporočil spremembe naslova).

Obtožencu, zasebnemu ali subsidiarnemu tožilcu se vroči sodba s poukom o pravici do pritožbe.

Če pride pri izdelavi pisne sodbe do pomote, jo predsednik senata s posebnim sklepom popravi na zahtevo strank ali po uradni dolžnosti. Pri bistvenih pomotah teče rok za pritožbo od dneva vročitve sklepa o popravku.

*PRAVNOMOČNOST SODBE: 1.) FORMALNA pravnomočnost: ni možno več vlagati pravnih sredstev
2.) MATERIALNA pravnomočnost- sledi formalni: -ni več mogoča nobena odločba; -NE BIS IN IDEM kot garantna funkcija=> izjeme so samo obsojencu v korist

Tretje poglavje: POSTOPEK S PRAVNIMI SREDSTVI

*Vlaga se jih pri sodišču, ki je izdalo izpodbijano odločbo.

0. POJEM PRAVNIH SREDSTEV

1. Namen pravnih sredstev

Stadij pravnih sredstev je poseben stadij k.p. Do njega pride, ko nezadovoljna stranka napade sodno odločbo in zahteva, da se razveljavi ali spremeni.

Sodna odločba je lahko nepravilna:

- (1) v procesnem smislu, ker temelji na nezakonitem postopku, (bistvene kršitve KP)
- (2) zaradi kršitve materialnega kazenskega zakona (KZ),
- (3) zaradi zmotne ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja (napačna dejanska podlaga),
- (4) zaradi nepravilno izbrane ali odmerjene kazenske sankcije.

Namen pravnega sredstva je *doseči pravilno in zakonito odločbo*, ki bo ustrezala zakonu.

Z reševanjem pravnih sredstev uresničujejo višja sodišča nadzorno funkcijo nad zakonitim in pravilnim delom nižjih sodišč.

2. Pojem in vrste pravnih sredstev

*P. SR. v ožjem smislu: -redna pravna sredstva; -izredna pravna sredstva

*P. SR. v širšem smislu: -ugovor zoper obtožnico (akt strank je obt.) !BC!; -ugovor zoper kaznovalni nalog; -zahteva za vrnitev v prejšnje stanje.

Pravna sredstva so akti, s katerimi se izpodbijajo sodne odločbe. Z njimi nezadovoljne stranke ali prizadete osebe izpodbijajo sodno odločbo in zahtevajo, da se razveljavi ali spremeni – nadomesti z drugo odločbo višjega ali istega sodišča. Pravno sredstvo je procesno dejanje, s katerim se sproži postopek odločanja o veljavnosti izpodbijane odločbe.

Redna pravna sredstva izpodbijajo nepravnomočne sodne odločbe – to sta:

- (1) pritožba zoper sodbo sodišča I. in II. stopnje,
- (2) pritožba zoper sklep sodišča I. stopnje.

Izredna pravna sredstva izpodbijajo pravnomočne sodne odločbe in so rezervirana za primere, ko je lahko pravnomočna sodna odločba nepravilna in nezakonita – to so:

- (1) *obnova ali revizija k.p.*,
- (2) *izredna omilitev kazni*,
- (3) *zahteva za varstvo zakonitosti*.

Suspenzivna ali odložilna pravna sredstva so pravna sredstva, z vložitvijo katerih se zadrži izvršitev izpodbijane odločbe. Pritožba zoper sodbo je vedno odložilno pravno sredstvo. Pritožba zoper sklep je odložilno pravno sredstvo, če ZKP ne določa drugače ("pritožba ne zadrži izvršitve sklepa").

Devolutivno pravno sredstvo je pravno sredstvo, o katerem odloča višje sodišče. Vsa pravna sredstva, razen obnove k.p., so devolutivna.

Remonstrativno pravno sredstvo je pravno sredstvo, o katerem odloča sodišče, ki je izdalo izpodbijano odločbo. Obnova k.p. je remonstrativno pravno sredstvo.

3. Načela v postopku s pravnimi sredstvi (veljajo za redna, izredna p.s.r.)

(1) *Dispozitivno načelo*

Sodišče II. stopnje preizkusi sodbo:

- **le v tistem delu, v katerem se odločba izpodbija**, in
- **samo z vidika razlogov, ki jih pravno sredstvo navaja**.

Izjeme dispozitivnega načela so: *tožilcu ne upoštevajo nič po uradni dolžnosti

- 1) višje sodišče ob pritožbi vedno po uradni dolžnosti preizkusi:
 - ali so podane bistvene kršitve določb k.p.,
 - ali je bil v škodo obtoženca prekršen KZ.
- 2) če je vložena pritožba zaradi zmotne oz. nepopolne ugotovitve dejanskega stanja ali pritožba zaradi kršitve KZ v korist obtoženca, se šteje, da je vložena pritožba tudi:
 - zaradi odločbe o kazenski sankciji,
 - zaradi odločbe o odvzemu protipravne premoženjske koristi.
- 3) **beneficium cohaesionis** (= pravna dobrota povezanosti) – pravilo, da se v postopku z več obtoženci učinek pravnega sredstva razširi tudi na obtožence, ki ga niso vložili, pod naslednjimi pogoji:
 - višje sodišče je odločilo v korist vlagatelja pravnega sredstva,
 - isti razlogi obstajajo tudi v korist soobtožencev, ki se niso pritožili (pritožbeni razlog se nanaša).

Smisel pravila je preprečevanje različnih pravnih rešitev ob enakem pravnem stanju.

Pri nas je *beneficium cohaesionis* sprejet za:

- o ugovor zoper obtožnico,
 - o pritožbo,
 - o zahtevo za obnovo k.p.,
 - o zmotno ugotovljeno dejansko stanje,
 - o zahtevo za varstvo zakonitosti. (glede sankcij ne, ker so individualizirane).
- 4) višje sodišče razveljavi sodbo, če resno podvomi v pravilnost ugotovljenega dejanskega stanja (če je v škodo obdolženca), četudi se ugotovljeno dejansko stanje v pravnem sredstvu ne izpodbija ;
 - 5) če nastane *pri zahtevi za varstvo zakonitosti* utemeljen dvom o resničnosti odločilnih dejstev, ki so bila ugotovljena v odločbi, zoper katero je pravno sredstvo vloženo, se sodba po uradni dolžnosti razveljavi in vrne v novo sojenje.

(2) *Nevezanost na pravno stališče višjega sodišča*

Nižje sodišče ni vezano na pravno stališče višjega sodišča. (niti na ugotovljeno dejansko stanje)

Vendar mora sodišče I. stopnje, ko dobi zadevo v ponovno sojenje, opraviti vsa procesna dejanja in pretehtati vsa sporna vprašanja, na katera je opozorilo sodišče II. stopnje.

(3) *Prepoved reformacije in peius (spremembe na slabše)*

Če se vloži pravno sredstvo tudi s strani tožilca, NI tega pravila.

Če oba nasprotnika vložita pritožbo enemu v korist, potem VELJA.

Če je pravno sredstvo vloženo samo v korist obtoženca, se sodba ne sme spremeniti v njegovo škodo glede pravne ocene dejanja in kazenske sankcije.

Namen načela je odpraviti bojazen obtoženca pri vlaganju pravnih sredstev – obtoženec se ne sme bati, da si bo s pravnim sredstvom poslabšal svoj položaj.

Prepoved reformacije *in peius* velja do pravnomočnega konca k.p. Velja za:

- pritožbo zoper sodbo,
- pritožbo zoper sklep,
- obnovo k.p.,
- zahtevo za varstvo zakonitosti.

(4) *Načelo 2 stopenj (instanc)*

Odločba sodišča I. stopnje se lahko pred pravnomočnostjo preizkusi na višjem sodišču.

V izjemnih primerih je možno vložiti pritožbo zoper sodbo sodišče II. stopnje na Vrhovno sodišče RS (sodišče III. stopnje):

- 1) če je sodišče II. stopnje:
 - potrdilo sodbo sodišča I. stopnje, s katero je bila izrečena kazen 20 let zapora,
 - samo izreklo kazen 20 let zapora.
- 2) če je sodišče II. stopnje na podlagi opravljene glavne obravnave ugotovilo drugačno dejansko stanje kot sodišče I. stopnje in na tako ugotovljeno dejansko stanje oprlo svojo sodbo;
- 3) če je sodišče II. stopnje ugodilo pritožbi upravičenega tožilca in spremenilo oprostilno sodbo v obsodilno sodbo.

I. POSTOPEK Z REDNIMI PRAVNIMI SREDSTVI * Ustava RS : pravica do rednega pravnega sredstva.

1. **Pritožba zoper sodbo**1.1. **Pojem pritožbe**

Pritožba je edino redno pravno sredstvo v našem k.p. Možno je kot pritožba zoper sodbo sodišča I. stopnje, zoper sodbo sodišča II. stopnje in zoper sklepe sodišča.

Pritožba je devolutivno in suspenzivno (načeloma: ker je tudi nepravilno sodbo ob soglasju obsojenca mogoče izvršiti) pravno sredstvo. Je popolno pravno sredstvo (izpodbija se lahko vse sestavine I. stopenjske odločbe).

Sodba se preizkusi le na pobudo upravičenih oseb, ki je izražena v vloženi pritožbi.

1.2. **Pravica do pritožbe**(1) *Upravičenci do pritožbe:*

- 1) obtoženec – lahko se pritoži le v lastno korist, zato lahko izpodbija le obsodilno sodbo (sicer ni smiselno, da bi obtoženec izpodbijal oprostilno sodbo, čeprav so možni določeni utemeljeni primeri – npr. obtoženec je bil oproščen zaradi neprištevnosti, vendar hoče dokazati, da dejanja ni storil);
- 2) tožilec – državni tožilec se lahko pritoži v škodo ali v korist obtoženca (pravica, da se lahko pritoži tudi v korist obtoženca, izvira iz funkcije državnega tožilca kot varuha zakonitosti v k.p.), zasebni in subsidiarni tožilec se lahko pritožita samo v škodo obtoženca;
- 3) zagovornik – lahko se pritoži brez posebnega pooblastila obtoženca, vendar ne proti njegovi volji;
- 4) zakoniti zastopnik obtoženca;
- 5) obtožencu bližnje osebe – lahko se pritožijo le v korist obtoženca brez posebnega pooblastila, vendar ne proti njegovi volji: (ni nujno, da obdolženec ve)

- zakonec,
 - zunajzakonski partner,
 - sorodnik v ravni vrsti,
 - posvojitelj,
 - posvojenec,
 - brat ali sestra,
 - rejnik.
- 6) oškodovanec:
- glede stroškov k.p.,
 - iz vseh razlogov, iz katerih se lahko izpodbija sodba, če je prevzel pregon kot subsidiarni tožilec in ga je nato državni tožilec od njega prevzel nazaj.
- 7) oseba, ki ji je bil vzet predmet/premoženjska korist (pridobljena s k.d.)
- (2) *Rok za pritožbo* *Začne se naslednji dan po vročitvi. Če 15/8 dan pade na soboto, nedeljo ali praznik, poteče rok naslednji delovni dan.
*Če je PRIPOROČENO poslano se šteje dan oddaje. Če je NAVADNO poslano se šteje dan, ko zadeva prispe na sodišče!
- 1) 15 dni od vročitve prepisa sodbe v rednem; v skrajšanem postopku pa je rok 8 dni,
 - 2) 8 dni od vročitve prepisa sodbe ali sklepa v postopku zoper mladoletnika.
- Za zakonce in sorodnike začne rok teči od dneva, ko je bil prepis sodbe vročen obtožencu oz. zagovorniku.
- (3) *Napoved pritožbe*
Upravičenci lahko vložijo pritožbo le, če jo pravočasno napovejo. Napoved pritožbe ni potrebna pri obsodbi na zaporno kazen (v tem primeru mora biti pisno izdelana sodba vedno obrazložena!). Pritožba se lahko napove ob razglasitvi sodbe in najkasneje v 8 dneh od dneva razglasitve. Če upravičenec pritožbe ne napove, se šteje, da se je odpovedal pravici do pritožbe. Če upravičenec reče, da ne bo napovedal, pa potem napove->vseeno zavržena. Ima pa zahtevo za obnovo (problem: ni obrazložitve-> posledice (ne)napovedi se raztegnejo na IR. P.SR.).
- (4) *Umik pritožbe:*
Pritožnik lahko vloženo pritožbo umakne, dokler sodišče II. stopnje ne izda odločbe. Umika pritožbe ni možno preklicati.

1.3. **Oblika in vsebina pritožbe:**

Pritožba se vloži:

- pisno z vlogo, ali
- ustno na zapisnik.

Vloži se v toliko izvodih, da dobi vsaka stranka in sodišče svoj izvod.

Vsebina pritožbe je predpisana tako, da jo lahko napiše vsak državljen, četudi nima zagovornika, pooblaščenca ali pravne izobrazbe.

V pritožbi morajo biti obseženi:

- (1) navedba sodbe, zoper katero se podaja pritožba,
- (2) razlog za izpodbijanje sodbe,
- (3) obrazložitev pritožbe,
- (4) predlog, da se izpodbijana sodba popolnoma ali deloma razveljavi oz. spremeni,
- (5) podpis osebe, ki se pritožuje.

Če pritožba ne vsebuje vseh sestavnih delov, jo mora pritožnik dopolniti, sicer jo sodišče zavrže. To ne velja za obtoženca – sodišče sprejme vsako pritožbo v njegovo korist, če je iz nje možno ugotoviti, na katero sodbo se nanaša. (369)

1.4. **Pritožbeni razlogi** (mogoče jih je kumulirati, je pa važen vrstni red)

Pritožbeni razlogi so razlogi, iz katerih se sodba lahko izpodbija. To so:

(1) *bistvena kršitev določb k.p.* (formalnega zakona) – med kršitvijo k.p. in nepravilnostjo sodbe mora biti podana vzročna zveza. Ločimo:

(I) *absolutne kršitve* – vzročna zveza med kršitvijo k.p. in nepravilnostjo sodbe se avtomatsko domneva in je ni treba dokazati. Sodba velja za nepravilno in jo je treba razveljaviti, takoj ko se ugotovi absolutna kršitev. Absolutne kršitve so podane, če:

- 1) – je bilo sodišče nepravilno sestavljeno,
 - je pri izrekanju sodbe sodeloval sodnik ali sodnik porotnik, ki ni sodeloval na glavni obravnavi,
 - je pri izrekanju sodbe sodeloval sodnik ali sodnik porotnik, ki je bil s pravno-močno odločbo izločen iz sojenja.

Te kršitve upošteva višje sodišče *po uradni dolžnosti*. (1,5,6,8-11)

2) je na glavni obravnavi sodeloval sodnik ali sodnik porotnik, ki bi moral biti izločen;

3) – je bila glavna obravnava opravljena brez obvezno navzočih oseb,

ALI

– je bil obdolženec, zagovornik, subsidiarni ali zasebni tožilec kljub svoji zahtevi prikrajšan za pravico uporabljati na glavni obravnavi lasten jezik in lastnem jeziku spremljati njen potek;

4) je bila v nasprotju z zakonom izključena javnost glavne obravnave;

5) je sodišče prekršilo predpise k.p. o vprašanjih:

- ali je podana obtožba upravičenega tožilca,
- ali je podan predlog oškodovanca,
- ali je podano dovoljenje pristojnega organa.

Te kršitve upošteva višje sodišče *po uradni dolžnosti*.

6) – je sodbo izdalo sodišče, ki zaradi stvarne nepristojnosti ne bi smelo soditi,

– je sodišče nepravilno zavrnilo obtožbo zaradi stvarne nepristojnosti.

Te kršitve upošteva višje sodišče *po uradni dolžnosti*.

7) sodišče s svojo sodbo ni popolnoma rešilo predmeta obtožbe;

8) se sodba opira na dokaz: *ekskluzija

– pridobljen s kršitvijo ustavno določenih človekovih pravic in temeljnih svobostin,

– na katerega se po določbah ZKP ne sme opirati,

– pridobljen na podlagi nedovoljenega dokaza.

Te kršitve upošteva višje sodišče *po uradni dolžnosti*.

9) je bila obtožba prekoračena – višje sodišče upošteva kršitev *po uradni dolžnosti*;

10) je bila s sodbo prekršena prepoved reformacije *in peius* – višje sodišče upošteva kršitev *po uradni dolžnosti*;

11) – je izrek sodbe nerazumljiv, nasprotuje sam sebi ali razlogom sodbe,

– sodba nima razlogov,

– v sodbi niso navedeni razlogi o odločilnih dejstvih,

– so razlogi o odločilnih dejstvih, ki so navedeni v sodbi, nejasni in v nasprotju s samimi sabo,

– je v odločilnih dejstvih očitno nasprotje med izvirnimi listinami in zapisniki ter navajanjem vsebine listin in zapisnikov.

Te kršitve upošteva višje sodišče *po uradni dolžnosti*.

Višje sodišče *po uradni dolžnosti* preizkusi tudi:

- ali je bila glavna obravnava opravljena v odsotnosti obtoženca v nasprotju z ZKP,
- ali je bila glavna obravnava opravljena brez zagovornika pri obvezni obrambi.

(II) *relativne kršitve* – upoštevajo se le, če so v konkretnem primeru povzročile nepravilno sodbo, zato je treba njihov obstoj v vsakem konkretnem primeru preizkusiti. Relativne kršitve so podane, če:

- 1) sodišče med pripravo glavne obravnave, med glavno obravnavo ali pri izdaji sodbe ni uporabilo določb ZKP;
 - 2) sodišče je določbe ZKP uporabilo nepravilno;
 - 3) sodišče je na glavni obravnavi prekršilo pravice obrambe, kar je vplivalo oz. bi lahko vplivalo na zakonitost in pravilnost sodbe.
- (2) *kršitev KZ (materialnega zakona)* – KZ je lahko kršen pri vprašanjih:
- 1) ali je dejanje, ki je predmet k.p., kaznivo;
 - 2) ali so podane okoliščine, ki izključujejo kazensko odgovornost;
 - 3) ali so podane okoliščine, ki izključujejo kazenski pregon:
 - ali je kazenski pregon zastaran,
 - ali je kazenski pregon izključen zaradi amnestije ali pomilostitve,
 - ali je stvar že pravnomočno razsojena.
 - 4) ali je bil glede k.d., ki je predmet obtožbe, uporabljen zakon, ki se ne bi smel uporabiti;
 - 5) ali je bila z odločbo o kazenski sankciji prekoračena pravica, ki jo ima sodišče po zakonu; *prekoračitev pooblastil (npr. pri odločanju o sankciji: 211-do 1 leta, a izrečeno 18 mesecev)
 - 6) ali so bile prekršene določbe o vštevanju pripora in prestane kazni.
- (3) *zmotna ali nepopolna ugotovitev dejanskega stanja*: *v adversarnem postopku ni možno v pritožbi navajati novih dejstev (ni možna pritožba iz zmotno/nepopolno ugotovljenega dejanskega stanja), ker ni porote (morda samo kršitev prava).
- 1) zmotna ugotovitev dejanskega stanja – sodišče je odločilna dejstva zmotno ugotovilo zaradi napačne presoje izvedenih dokazov; dejansko stanje je popolnoma ugotovilo, a je sklep napačen!
 - 2) nepopolna ugotovitev dejanskega stanja – sodišče določenega odločilnega dejstva sploh ni ugotavljalo ali ga ni ugotovilo z zadostnimi dokazi. Pritožnik lahko navede nova dejstva ali nove dokaze, vendar mora povedati, zakaj jih ni navedel že prej. (obstajajo še drugi dokazi, ki jih sodišče (še) ni izvedlo).
- V praksi je to najpogostejši pritožbeni razlog.
- (4) *druge odločbe v postopku*:
- 1) *odločba o kazni* –(primer: morala bi biti 2 meseca, sodišče pa izreče 6 mesecev) gre za vprašanje pravilne odmere kazni. Sodišče je pravilno ugotovilo dejansko stanje, kvalificiralo k.d. in kazen izreklo v mejah zakona, vendar kazni:
 - ni pravilno odmerilo glede na olajševalne ali obteževalne okoliščine,
 - ni omililo ali odpustilo, čeprav so bili za to zakonski pogoji,
 - ni izreklo pogojne obsodbe ali sodnega opomina, čeprav so bili za to zakonski pogoji,
 - ni razporedilo obtoženca v ustrezen zavod za prestajanje kazni.
 - 2) *odločba o varnostnem ukrepu* – možno se je pritožiti, če je bil izrečen nepravilno ali ni bil izrečen, čeprav so bili za to zakonski pogoji;
 - 3) *odločba o odvzemu protipravne premoženjske koristi* – možno se je pritožiti, če je bil izrečen nepravilno ali ni bil izrečen, čeprav so bili za to zakonski pogoji;
 - 4) *odločba o stroških k.p.* – možno se je pritožiti, če je o stroških odločeno nepravilno ali v nasprotju z določbami zakona;
 - 5) *odločba o premoženjskopravnem zahtevku*;
 - 6) *odločba o objavi sodbe v tisku, radiu in televiziji*.

1.5. Postopek s pritožbo

(1) Postopek pred sodiščem I. stopnje:

Pritožba se vloži pri sodišču, ki je izreklo sodbo na I. stopnji. Postopek vodi *predsednik senata*, ki je izrekel sodbo. Predsednik senata preizkusi formalno pravilnost pritožbe:

- ali pritožba vsebuje vse zakonite sestavne dele,
- ali je pritožba pravočasna, (z)
- ali je pritožbo vložila upravičena oseba,
- ali je pritožba dovoljena. (z)

Če predsednik senata ugotovi formalno pomanjkljivost pritožbe, jo zavrže. S tem je pritožbeni postopek končan, če je pritožba prepozna ali ni dovoljena. Če pritožbe ni vložila upravičena oseba, jo lahko do izteka zakonitega roka še vedno vloži upravičeni pritožnik. Če pritožba ne vsebuje vseh z zakonom predpisanih delov, jo lahko pritožnik dopolni in spet vloži do izteka zakonitega roka.

Če predsednik senata pritožbe ne zavrže, vroči izvod pritožbe nasprotni stranki. Nasprotna stranka lahko v 8 dneh po prejemu pritožbe poda sodišču *odgovor na pritožbo*.

Predsednik senata nato pritožbo in morebitni odgovor nanjo z vsemi spisi predloži sodišču II. stopnje.

(2) *Postopek pred sodiščem II. stopnje: (odloča se meritorno)*

Spis zadeve s pritožbo se dodeli *sodniku poročevalcu*. Dolžnost sodnika poročevalca je, da preuči spis in o njegovi vsebini poroča na seji pred sodiščem II. stopnje.

Če gre za k.d., ki se preganja po uradni dolžnosti, pošlje sodnik poročevalec spis *višjemu državnemu tožilcu*, da poda *predlog glede vložene pritožbe*. Višji državni tožilec mora biti kot državni organ v predlogu popolnoma nepristranski. Ko pregleda spis, ga mora brez odlašanja vrniti sodniku poročevalcu. Predlog lahko poda pisno ali ustno v zapisnik na seji senata višjega sodišča.

Pritožbeno sodišče odloča na seji senata. Izjemoma se lahko opravi glavna obravnava.

1) *Opravila pred sejo:*

Predsednik senata višjega sodišča razpiše sejo senata, ko višji državni tožilec vrne spis. Sodnik poročevalec pred sejo po potrebi od sodišča I. stopnje priskrbi poročilo o kršitvah k.p. Če se navedbe v pritožbi nanašajo na nove dokaze, zahteva sodnik poročevalec od predsednika sodečega senata sodišča I. stopnje ali preiskovalnega sodnika, da opravita ustrezna preiskovalna dejanja za dopolnitev dokazov. (prepriča o navedbah v spisih)

* EKSKLUZIJA-Če sodnik poročevalec ugotovi, da so v spisu dokazi, ki bi morali biti izločeni kot ne-veljavni (zapisniki in obvestila s predkazenskega postopka,...), pošlje spis predsedniku sodečega senata I. stopnje, da jih s sklepom izloči in izroči v hrambo preiskovalnemu sodniku.

2) *Seja senata:* *javna ali nejavna. Do javne seje pride, če to zahteva obramba.

*Primarno je namenjena ugotavljanju kršitev prava in ne dejstev.

O seji senata se obvestijo:

- državni tožilec, (vedno, če se preganja po uradni dolžnosti)
- obtoženec, (le če to v pritožbi ali odgovoru na pritožbo to kdorkoli zahteva)
- zagovornik, (le če to v pritožbi ali odgovoru na pritožbo to kdorkoli zahteva)
- subsidiarni ali zasebni tožilec. (le če to v pritožbi ali odgovoru na pritožbo to kdorkoli zahteva)

Če se priprti ali zaprti obtoženec želi udeležiti seje, mu je treba to omogočiti. Seja senata se opravi, četudi obveščene stranke ne pridejo.

Seja se začne s poročilom sodnika poročevalca o stanju stvari. Nato senat od strank zahteva potrebna pojasnila glede navedb v pritožbi. Stranke lahko predlagajo dopolnitev poročila.

Seja senata višjega sodišča je javna. Javnost se lahko izključi pod enakimi pogoji kot na glavni obravnavi pred sodiščem I. stopnje. (če je to taka seja, na kateri so navzoče stranke. Če ni, potem ni javna!)

3) *Obravnava:*

Glavna obravnava pred sodiščem II. stopnje se opravi le izjemoma. Opravi se, če:

- je treba zaradi zmotne ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja izvesti nove dokaze ali ponoviti že izvedene dokaze, in
- so podani upravičeni razlogi, da se zadeva ne vrne sodišču I. stopnje v novo glavno obravnavo.

V praksi so glavne obravnave pred sodišči II. stopnje redke. Opravijo se, da se določene izpovedbe zaznajo neposredno in nato ocenijo. Na glavni obravnavi II. stopnje se ne ponavljajo vsi dokazi (samo sporna vprašanja se odpredo), ki so bili izvedeni na glavni obravnavi I. stopnje, ker se dejansko stanje le delno preverja. V praksi so takšne obravnave bolj podobne sejam.

Pritožbeno sodišče lahko dejansko stanje spremeni brez glavne obravnave (na seji) le izjemoma – z drugačno oceno dokazov.

Na glavno obravnavo II. stopnje se povabijo stranke (če je obtoženec v zaporu ali prestaja kazen-se privede na GO), oškodovanec in njegov pooblaščenec. Povabijo se priče in izvedenci, ki jih sodišče na predlog strank ali po uradni dolžnosti sklene zaslišati. (če oškodovanec kot tožilec ali zasebni tožilec ne pride, se ne ustavi postopek!)

Obravnava se začne s poročilom sodnika poročevalca o stanju stvari. Nato se prebere sodba ali del sodbe, na katerega se nanaša pritožba. Po potrebi se prebere zapisnik o glavni obravnavi.

Nato senat pozove pritožnika, naj obrazloži pritožbo. Za njim pozove nasprotno stranko, naj mu odgovori. Zagovornik in obtoženec imata vedno zadnjo besedo.

Stranke lahko navajajo nove dokaze in nova dejstva. Pri izvajanju dokazov se analogno uporabljajo pravila o glavni obravnavi I. stopnje.

Višji državni tožilec lahko do konca obravnave popolnoma ali deloma umakne obtožnico ali jo spremeni v korist obtoženca. Če višji državni tožilec popolnoma umakne obtožnico, pridobi oškodovanec pravico do subsidiarnega pregona.

*Pritožba mora v vseh primerih vsebovati obrazložitev!

*I. stopenjski sodnik je vezan na napotke ni pa vezan na vsebino, pravna mnenja, dejansko stanje. Odredi se lahko sojenje pred spremenjenim senatom na 1 stopnji (to lahko naloži pritožbeno sodišče=> pa ni nujno, da je bil prisoten izključitveni razlog ali da je bilo I. stopenjsko sodišče pristransko)

1.6. **Odločbe sodišča II. stopnje o pritožbi**

(1) **Pritožbo zavrže:** (če niso izpolnjene procesne predpostavke-če ta mrha lena ni pravilno preverila, vrže zadevo ven)

- 1) kot prepozno, če je podana po preteku zakonitega roka;
- 2) kot nedovoljeno:
 - če jo je podala neupravičena oseba, (-nima pravice do pritožbe; -se je odpovedala pritožbi)
 - če pritožba po zakonu ni dovoljena,
 - če je pritožba umaknjena,
 - če je bila pritožba po umiku ponovno vložena

(2) **Pritožbo zavrne kot neutemeljeno** in potrdi sodbo sodišča I. stopnje, če ugotovi, da:

- 1) niso podani razlogi, zaradi katerih se sodba izpodbija, in
- 2) niso podane kršitve formalnega in materialnega zakona (ZKP in KZ). (ni napake po uradni dolžnosti)

(3) **Sodbo sodišča I. stopnje razveljavi s sklepom:** (+pošlje na 1. stopnjo v novo sojenje in odločitev) *KASIRANJE

- 1) če ugotovi, da je podana *bistvena kršitev določb k.p.* – IZJEMA: (8 (v korist), 5,9,10) sodišče II. stopnje NE razveljavi sodbe, izrečene na podlagi dokazov, pridobljenih s

kršitvijo ustavno določenih človekovih pravic in temeljnih svoboščin, in dokazov, na katere se sodba po ZKP ne sme opirati, če bi bila razveljavitev sodbe v škodo obtoženca. (371/VIII)

- 2) če misli, da je treba *zaradi zmotne ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja* odrediti novo glavno obravnavo pred sodiščem I. stopnje;
- 3) če resno *podvomi v pravilnost dejanskega stanja*, ugotovljenega v škodo obtoženca, četudi se dejansko stanje ne izpodbija s pritožbo;
- 4) če *ugotovi pogoje za zavrženje obtožnice* (1. postopek je tekel brez zahteve upravičenega tožilca; 2. ni potrebnega predloga oškodovanca; dovoljenja prist. organa (ali je umaknil predlog); 3. druge okoliščine, ki začasno preprečujejo pregon) na glavni obravnavi – hkrati višje sodišče zavrže obtožnico;
- 5) če ugotovi, da *okrajno sodišče ni bilo stvarno pristojno* za sojenje (IZJEMA: višje sodišče ne razveljavi sodbe zaradi napačne pristojnosti okrajnega sodišča, če je bila pritožba podana samo v korist obtoženca).

Ob razveljavitvi sodbe višje sodišče lahko odredi, da se opravi nova glavna obravnavna pred popolnoma spremenjenim senatom I. stopnje.

(4) ***Sodbo spremeni z novo sodbo***: *REFORMIRANJE

- 1) če ugotovi, da so odločilna dejstva v sodbi I. stopnje pravilno ugotovljena, vendar je treba ob pravilni uporabi KZ za ugotovljeno dejansko stanje izreči drugačno sodbo (kršitev materialnega prava);
- 2) če ugotovi, da gre za naslednje absolutne kršitve k.p.:
 - prekoračitev obtožbe (9),
 - prišlo je do reformacije *in peius* (10),
 - ni podana obtožba upravičenega tožilca, ni predloga oškodovanca ali ni dovoljenja pristojnega državnega organa (5).
- 3) če spozna, da je možno pravilno dejansko stanje ugotoviti z drugačno presojo izvedenih dokazov na glavni obravnavi I. stopnje.
- 4) Sankcije, stroški

1.7. ***Novo sojenje***

Na novi glavni obravnavi lahko stranke navajajo nova dejstva in predlagajo nove dokaze. Sodišče mora opraviti vsa procesna dejanja in pretehtati vsa sporna vprašanja, na katera je opozorilo sodišče II. stopnje v odločbi. (na navodila je vezano, ne pa na vsebno)

Pri izrekanju nove sodbe je sodišče vezano na prepoved reformacije *in peius*. Na prepoved spremembe na slabše mora paziti tudi tožilec, če spreminja obtožbo.

Če je obtoženec v priporu, mora novi senat preizkusiti v 2 mesecih od zadnjega sklepa o priporu ali so še podani priporni razlogi. Če je obtoženec v zaporu, lahko predsednik novega senata izda sklep o vrnitvi v pripor.

1.8. ***Pritožba zoper sodbo sodišča II. stopnje*** (398. ZKP)

*Za spremembo sankcije ni možna pritožba na III. stopnjo.

*-B.C., če soobdolženec ni imel pravice do pritožbe; -d.t. ne more umakniti obtožnice; -d.t. ne more spremeniti obtožnice; -ni GO; -o dejanskem stanju lahko odloči le, če na novo oceni dejstva->sicer RAZVELJAVI

V izjemnih primerih je možno vložiti pritožbo zoper sodbo sodišča II. stopnje na Vrhovno sodišče RS (sodišče III. stopnje):

- (1) če je sodišče II. stopnje:
 - potrdilo sodbo sodišča I. stopnje, s katero je bila izrečena kazen 20 let zavora,
 - samo izreklo kazen 20 let zavora.
- (2) če je sodišče II. stopnje na podlagi opravljene glavne obravnave ugotovilo drugačno dejansko stanje kot sodišče I. stopnje in na tako ugotovljeno dejansko stanje oprlo svojo sodbo;

(3) če je sodišče II. stopnje ugodilo pritožbi upravičenega tožilca in spremenilo oprostilno sodbo v obsodilno sodbo.

2. Pritožba zoper sklep (-velja BC; velja RP)

je redno pravno sredstvo v k.p. Praviloma je *suspenzivno* in *devolutivno* pravno sredstvo.

Obstajajo 4 vrste sklepov glede možnosti pritožbe:

- (1) sklepi preiskovalnega sodnika in sklepi sodišča na I. stopnji – pritožba je dovoljena, razen če jo zakon izrecno izključuje;
- (2) sklepi, ki jih izda zunajobravnavni senat med (pred) preiskavo – pritožba NI dovoljena, razen če jo zakon izrecno dovoljuje;
- (3) sklepi, ki se izdajajo za pripravo glavne obravnave in sodbe – pritožba NI dovoljena, ti sklepi se lahko izpodbijajo le v pritožbi zoper sodbo;
- (4) sklepi Vrhovnega sodišča – pritožba NIKOLI NI dovoljena.

Pritožba zoper sklep se poda pri sodišču, ki je izdalo sklep. Podati jo je treba v 3 dneh, če ni v zakonu drugače določeno. Z vložitvijo pritožbe se izvršitev sklepa zadrži, če v zakonu ni drugače določeno. Če pritožba zoper sklep ni podana v predpisanem roku, postane sklep pravnomočen in ga je možno izvršiti.

O pritožbi zoper sklep preiskovalnega sodnika odloča zunajobravnavni senat istega sodišča.

O pritožbi zoper sklep zunajobravnavnega ali sodečega senata I. stopnje odloča senat višjega sodišča na seji.

Sodišče, ki odloča o pritožbi zoper sklep, lahko izda naslednje odločitve:

- *pritožbo zoper sklep s sklepom zavrže* kot prepozno ali nedovoljeno,
- *pritožbo zoper sklep zavrne kot neutemeljeno*,
- *pritožbi zoper sklep ugoditi*:
 - o sklep spremeni, ali
 - o sklep razveljavi.

Po potrebi se zadeva pošlje v novo odločitev.

Ko sodišče preizkuša pritožbo, mora po uradni dolžnosti paziti, ali je bilo sodišče I. stopnje stvarno pristojno za sklep (če ga je izdal upravičeni organ).

II. IZREDNA PRAVNA SREDSTVA *Izpodbijamo pravnomočno sodbo! Vsa IPS so obdolžencu v korist

1. Zahteva za obnovo kazenskega postopka

je izredno, nedevolutivno (*remonstrativno*) in nesuspensivno pravno sredstvo, s katerim se:

- izpodbija pravnomočna sodba (zoper dejansko podlago sodbe) *zaradi nepravilno ugotovljenega dejanskega stanja* (prava obnova), ali
- zahteva sprememba kazni (neprava obnova).

S pravo obnovo se želi ugotoviti drugačno dejansko stanje za razsojo kazenske zadeve na podlagi *novih dejstev* in *novih dokazov*, s katerimi se dokazuje, da je bilo dejansko stanje v prejšnjem k.p. ugotovljeno nepravilno.

V ZKP so predvidene 3 vrste obnov:

- (1) *neprava ali neformalna* obnova,
- (2) *prava ali formalna* obnova,
- (3) *posebna obnova zaradi odločbe Ustavnega sodišča ali odločbe Evropskega sodišča za človekove pravice*.

1.1. Neprava ali neformalna obnova (407ZKP)

je *sprememba pravnomočne sodbe v korist obsojenca brez obnove k.p.* Pravnomočna sodba se spremeni le glede odločbe o kazni – do tega lahko pride v 3 primerih:

- (1) zoper obsojenca je bilo *pravnomočno izrečenih več kazni* in niso bile uporabljene določbe o odmeri enotne kazni za k.d. v steku – sodišče izreče z novo sodbo enotno kazen. Za izrek nove sodbe je pristojno sodišče, ki je:

- izreklo najstrožjo vrsto kazni – če je bilo izrečenih več vrst kazni,
 - izreklo najvišjo kazen – če so kazni iste vrste,
 - zadnje izreklo kazen – če so kazni enake.
- (2) *pri izreku enotne kazni* po pravilih o steku sodišče isto kazen upošteva dvakrat ali večkrat – sodbo spremeni sodišče, ki je napačno upoštevalo kazen;
- (3) sodba se delno ne more izvršiti *zaradi pomilostitve ali amnestije* – sodišče izreče enotno kazen za k.d., ki niso obsežena z akti milosti. (sprememba sod., ki je sodilo na 1. stopnji)
- (ZOS) Novo sodbo izda sodišče na seji zunajobravnanega senata *na predlog* državnega tožilca ali ob-sojenca po predhodnem zaslišanju nasprotne stranke. Zoper novo sodbo imajo stranke pravico do pritožbe.

1.2. **Prava ali formalna obnova** (410 ZKP) -> RAZVELJAVI

(1) *Pojem prave obnove:*

Pri pravi obnovi se postopek, ki je bil končan s pravnomočno obsodilno sodbo, vrne v stadij preiskave ali glavne obravnave ter ponovno poteka po običajnih določbah za k.p. K.p. se lahko obnovi le v korist obsojenca.

(2) *Obnovitveni razlogi:*

- 1) sodba temelji na *ponarejeni listini* ali *krivi izpovedbi* priče, izvedenca ali tolmača – krivo izpovedbo je treba dokazati s pravnomočno obsodilno sodbo, razen če je storilec umrl ali so zanj podane okoliščine, ki izključujejo kazenski pregon->potem se dejstva lahko dokazujejo tudi z drugimi dokazi.
- 2) do sodbe je prišlo zaradi *kaznivega dejanja* sodnika, sodnika porotnika ali osebe, ki je opravljala preiskovalna dejanja – k.d. je treba dokazati s pravnomočno obsodilno sodbo, razen če je storilec umrl ali so zanj podane okoliščine, ki izključujejo kazenski pregon->potem se lahko dokazuje z drugimi dokazi;
- 3) *nova dejstva* in *novi dokazi*, ki lahko povzročijo (morajo biti tako bistveni, da to povzročijo):

- oprostitev obsojenca, ali
- obsodbo po milejših določbah KZ.

Novi dokazi pomenijo, da sodišče šele zdaj zve zanje (stranke lahko vedo za njih cel postopek, vendar jih iz različnih razlogov niso predlagale). Lahko so že prej obstajali ali so nastali na novo (npr. izvedensko mnenje).

- 4) obsojenec je bil *večkrat (ob)sojen za isto k.d.* ali več oseb je bilo obsojenih zaradi k.d., ki ga je storila le ena oseba;
- 5) obsojenec je bil obsojen za *nadaljevano k.d.* ali več istovrstnih k.d., vendar nova dejstva in dokazi dokazujejo, da ni storil vseh k.d., kar lahko bistveno vpliva na odmero kazni.

(3) *Upravičenci do obnove:*

Obnovo lahko zahtevajo stranke in zagovornik. Po smrti obsojenca jo lahko zahteva državni tožilec in osebe, ki imajo pravico do pritožbe v korist obtoženca (zakonec, zunajzakonski partner, sorodnik v ravni liniji, brat/sestra, rejnik, posvojitelj/posvojenec).

Roka za obnovo postopka NI. Obsojenec jo lahko zahteva tudi po prestani kazni, zastaranem pregonu, amnestiji ali pomilostitvi (če sodišče (ki bi bilo pristojno za odločitev o obnovi) zve za razlog za obnovo-> obvesti o tem obsojenca oz. drugega upravičenca).

(4) *Postopek obnove:*

O obnovi odloča (nikoli ne posega v pravnomočnost sodbe) zunajobravnavni senat sodišča, ki je v prejšnjem postopku sodilo na I. stopnji. V senatu ne sme biti sodnik, ki je sodeloval pri izreku sodbe v prejšnjem postopku.

1) *Dovolitev obnove:*

Pred odločitvijo o obnovi je treba ugotoviti obstoj pogojev za obnovo postopka. Sodišče najprej preizkusi formalno pravilnost vložene zahteve, ki mora vsebovati (sicer dopolni):

- zakoniti razlog, zaradi katerega se zahteva obnova (*obnovitveni razlog*),
- dokaze za dejstva, na katere se opira obnova.

Prepis zahteve (če sodnik ne zavrže zahteve) za obnovo se vroči nasprotni stranki, ki lahko v 8 dneh nanjo odgo-vori. Nato predsednik senata odredi, naj se opravijo poizvedbe, raziščejo dejstva in priskrbijo dokazi, na katere se sklicuje zahteva (in odgovor nanjo). Po opravljenih poizvedbah se spis pošlje državnemu tožilcu, ki ga mora vrniti s svojim mnenjem (pri k.d., kjer je pregon po uradni dolžnosti).

O obnovi sodišče odloči s *sklepom*:

- ugodi zahtevi in dovoli obnovo k.p.,
- zahtevo za obnovo zavrne,
- zahtevo za obnovo zavrže, če : -jo je podala neupravičena oseba; -ni zakonitih pogojev; -dejstva in dokazi so bili navedeni že v prejšnji zahtevi za obnovo, ki je bila zavrnjena; -dejstva in dokazi niso taki (očitno), da bi na njihovi podlagi ->obnova; -zahteva ni pravilna (412/II).

V sklepu, s katerim dovoli obnovo, sodišče odloči, da:

- se takoj razpiše glavna obravnava, ali
- se zadeva vrne v stanje preiskave, ali
- se opravi preiskava, če je ni bilo (pri vložitvi neposredne obtožnice).

Obnova je dovoljena tudi za morebitne soobsojence (*beneficium cohaesionis*) – sodišče razširi po uradni dolžnosti.

Izjemoma je zahteva za obnovo *suspenzivna*, če (glede na dokaze):

- sodišče misli, da bo v obnovljenem postopku dosežena oprostilna ali zavrnilna sodba,
- sodišče misli, da bo v obnovljenem postopku izrečena kazen, ki jo je obsojenec že preстал (po vštetju že prestance kazni-> izpuščen).

V tem primeru lahko sodišče začasno ustavi izvrševanje kazni pred sklepom o dovo-litvi obnove.

Ko postane sklep o dovolitvi obnove pravnomočen, se izvrševanje kazni obvezno ustavi.

2) *Nov kazenski postopek*:

se opravi po enakih določbah kot prejšnji postopek. Če se pravnomočno ustavi do začetka glavne obravnave, se s sklepom o ustavitvi postopka razveljavi prejšnja sodba.

Če sodišče izda v novem postopku sodbo, se v njej izreče, da:

- se prejšnja sodba popolnoma ali deloma razveljavi (če je obnova uspela), ali
- prejšnja sodba ostane v veljavi (če obnova ni uspela).

V novo kazen sodišče všteje prestance kazen, (če je bila obnova samo za nekatera od dejanj -> nova enotna kazen).

V novem k.p. je sodišče vezano na prepoved reformacije *in peius*.

*V novem postopku sodišče ni vezano na sklepe prejšnjega postopka!

1.3. *Instituti, ki so podobni obnovi*

(1) *Nadaljevanje kazenskega postopka pri zavrnjeni zahtevi za preiskavo (408 ZKP):*

Na zahtevo upravičenega tožilca se lahko nadaljuje k.p., če je bila pravnomočno s sklepom zunajobravnavnega senata zavrnjena zahteva za preiskavo, ker: *takoj ko prenehajo vzroki

- ni bilo upravičenega tožilca,
- ni bilo predloga oškodovanca,
- ni bilo dovoljenja državnega organa,

- so bile podane druge okoliščine, ki so začasno preprečevale pregon.
- Če je bila zahteva za preiskavo zavržena, ker ni bil podan utemeljen sum, se lahko k.p. znova uvede, če upravičeni tožilec predloži nove dokaze za utemeljeni sum, na podlagi katerih se zunajobravnavni senat prepriča, da so izpolnjeni pogoji za uvedbo k.p.
- (2) *Nadaljevanje kazenskega postopka pri zavrženi obtožnici*: *nadaljuje takoj, ko prenehajo vzroki! *zaradi stvarno nepristojnega sodišča-> nadaljuje pred stvarno pristojnim sodiščem.
- Sodeči senat po koncu glavne obravnava obtožnico zavrže v naslednjih primerih:
- postopek je tekel brez zahteve upravičenega tožilca,
 - ni bilo predloga oškodovanca ali je bil predlog umaknjen,
 - ni bilo dovoljenja pristojnega državnega organa ali je bilo dovoljenje umaknjeno,
 - podane so druge okoliščine, ki začasno preprečujejo k.p.
- (Enako kot pri zavrnitvi zahteve za uvedbo preiskave.)
- V obeh primerih gre le za nadaljevanje *navidezno končanega postopka*. To ni kršitev *ne bis in idem*, ker je postopek le ustavljen zaradi procesnih razlogov.
- (3) *Obnova zaradi odločbe Ustavnega sodišča ali Evropskega sodišča za človekove pravice*: Na podlagi odločbe US ali ESČP lahko obsojenec zahteva spremembo sodne odločitve, če je ustavna od-ločba razveljavila ali odpravila predpis, na podlagi katerega je bila izdana obsodilna kazenska sodba. Odločba ESČP se lahko nanaša na obnovitveni razlog.

2. Izredna omilitev kazni (napake pri sankciji) => sprememba

2.1. *Pojem in pogoji izredne omilitve kazni*

Zahteva za izredno omilitev kazni, nesuspendivno in devolutivno pravno sredstvo, naperjeno zoper pravnomočno sodbo z namenom, da se spremeni njen izrek kazni v milejšo obliko. Ni je možno uporabiti glede vzgojnih in varnostnih ukrepov.

Pogoj za vložitev zahteve za izredno omilitev kazni je, da se po pravnomočnosti sodbe pokažejo *nove olajševalne okoliščine*, ki bi v izreku sodbe očitno povzročile milejšo odmero kazni, vendar jih ob izreku sodbe ni bilo ali so bile in sodišče zanje ni vedelo.

Če sodišče olajševalnih okoliščin, ki so mu bile ob izreku sodbe znane, ni upoštevalo, glede tega ni možno uveljavljati zahteve za izredno omilitev kazni – pravno sredstvo zoper nepravilno oceno olajševalnih okoliščin je pritožba.

2.2. *Upravičenci in rok za vložitev zahteve za izredno omilitev kazni*

Izredno omilitev kazni lahko zahtevajo:

- državni tožilec, če je postopek tekel na njegovo zahtevo,
- obsojenec in zagovornik,
- osebe, ki se imajo pravico pritožiti v korist obtoženca.

Zahteva za izredno omilitev kazni ni omejena s posebnim rokom. Ne sme se vložiti, če je kazen prestana, izvršena ali zastarana, ker to nima nobenega smisla.

Stranka lahko vloži zahtevo za izredno omilitev kazni večkrat zaporedoma – število ni omejeno.

2.3. *Postopek za izredno omilitev kazni*

Zahteva za izredno omilitev kazni se poda pri sodišču, ki je izdalo sodbo na I. stopnji. O njej odloča Vrhovno sodišče.

Zahteva ne zadrži izvršitve kazni.

Sodišče I. stopnje raziše, ali so podani razlogi za omilitev in zasliši državnega tožilca (če je postopek tekel na njegovo zahtevo). Nato pošlje spise z obrazloženim mnenjem sodišča Vrhovnemu sodišču. Preden Vrhovno sodišče odloči o zahtevi, pošlje spis generalnemu tožilcu RS (trenutno Zdenka Cerar), ki lahko poda VS pisni predlog glede zahteve.

VS lahko zahtevo zavrne, če niso izpolnjeni pogoji zanjo, ali zahtevi ugotovi in s sklepom spremeni pravnomočno sodbo glede odločbe o kazni.

3. Zahteva za varstvo zakonitosti (420-428 ZKP) *napake pri uporabi prava

3.1. **Pojem zahteve za varstvo zakonitosti**

Zahteva za varstvo zakonitosti je izredno, nesuspendivno in devolutivno pravno sredstvo, katerega namen je varovanje zakonitosti kazenskega pravosodja in enotna uporaba zakona.

Vloži se:

- po pravnomočnem koncu k.p.:
 - zoper pravnomočno sodno odločbo (odredbo, sklep, sodbo),
IN
 - zoper *sodni postopek*, ki je tekel pred pravnomočno odločbo.
- pred pravnomočnim postopkom – zoper pravnomočno odločbo o odreditvi in podaljšanju (le v primeru –podaljšanja s sklepom senata vrhovnega sodišča in v primeru –podaljšanja po vložitvi obtožnice) pripora.

3.2. **Razlogi za zahtevo za varstvo zakonitosti**

so kršitve materialnega in formalnega kazenskega zakona:

- (1) zaradi kršitve KZ,
- (2) zaradi absolutnih kršitev ZKP,
- (3) zaradi drugih kršitev ZKP, če so te kršitve vplivale na zakonitost sodne odločbe.

Zahtevo za varstvo zakonitosti je možno vložiti celo zoper odločbe Vrhovnega sodišča, razen zoper sodbo VS, s katero je odločilo o zahtevi za varstvo zakonitosti.

Zahteve za varstvo zakonitosti ni možno vložiti zaradi zmotne ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja.

Državni tožilec lahko zahtevo vloži zaradi vsake kršitve zakona.

3.3. **Upravičenci do zahteve za varstvo zakonitosti**

Zahtevo za varstvo zakonitosti lahko vložijo:

- državni tožilec – zahtevo vloži lahko v škodo ali v korist obsojenca, ni vezan na rok,
- obsojenec in zagovornik – v roku 3 mesecev od prejema pravnomočne sodne odločbe, (8 dni, če je odločitev o priporu)
- osebe, ki lahko v korist obtoženca vložijo pritožbo, če je obsojenec umrl.

Če je s sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice ugotovljeno, da je s slovensko pravnomočno sodno odločbo v škodo obsojenca kršena človekova pravica, lahko obsojenec in zagovornik zahtevo za varstvo zakonitosti vložita v roku 3 mesecev od dneva vročitve odločbe ES.

3.4. **Postopek zahteve za varstvo zakonitosti**

(1) *Postopek na I. stopnji:*

Zahteva za varstvo zakonitosti se poda pri sodišču, ki je izdalo odločbo na I. stopnji.

Predsednik senata jo zavrže (s SKLEPOM), če: *zoper ta sklep je mogoča pritožba na sodišču II stopnje

- jo je vložila neupravičena oseba,
- je vložena prepozno,
- je vložena zoper sodbo Vrhovnega sodišča, s katero je odločeno o zahtevi za varstvo zakonitosti.

Predsednik senata lahko odredi, da se izvršitev napadene odločbe odloži ali prekine.

(2) *Postopek na Vrhovnem sodišču:*

O zahtevi odloča Vrhovno sodišče na seji. Pošlje jo nasprotni stranki, ki lahko v 15 dneh (ali 8 dneh-pripor) nanjo odgovori (d.t.-u se zahteva pošlje s spisi). Sodnik poročevalec po potrebi priskrbi poročilo o zatrjevanih kršitvah zakona. (še preden se odloča o zadevi)

Pri odločanju o zahtevi se VS omeji na preizkus kršitev zakona, na katere se sklicuje vložnik v zahtevi. VS ne sme preizkusa razširiti na druge opažene kršitve.

Če je zahteva vložena v korist obsojenca, je sodišče vezano na prepoved reformacije *in peius*. Za soobsojence se po uradni dolžnosti upošteva *beneficium cohaesionis*.

3.5. **Odločbe Vrhovnega sodišča o zahtevi za varstvo zakonitosti**

Konstitutivne odločbe:

- (1) *zavrne zahtevo kot neutemeljeno* – če ugotovi, da:
 - 1) ni podana kršitev zakona, na katero se sklicuje vložnik, ali
 - 2) je zahteva vložena zaradi zmotne ali nepopolne ugotovitve dejanskega stanja.
- (2) *spremeni odločbo sodišča nižje stopnje* (= sodišče I. stopnje ali višje sodišče) – če je zahteva utemeljena in vložena v korist obsojenca;
- (3) *v celoti ali delno razveljavi odločbo sodišča nižje stopnje* (1. stopnje in višjega ali samo višjega) in mu jo vrne v ponovno odločanje, če je zahteva utemeljena;

Deklaratorna odločba:

- (4) *Vrhovno sodišče samo ugotovi kršitev zakona* (ne posega v pravnomočno odločbo) – zahteva za varstvo zakonitosti, ki je bila vložena v škodo obsojenca ali obdolženca, je utemeljena. Še tako hudih kršitev zakona, storjenih v korist obdolženca, ni možno popraviti z zahtevo za varstvo zakonitosti.

Pri odločanju o zahtevi za varstvo zakonitosti lahko VS izjemoma preizkusi dejansko stanje po uradni dolžnosti, če nastane resen *dvom o resničnosti odločilnih dejstev*, ki so bila ugotovljena v odločbi, zoper katero je vložena zahteva. Če VS v tem primeru ugotovi, da je dejansko stanje zmotno ali nepopolno ugotovljeno, s sodbo odločbo razveljavi in odredi, naj se opravi nova glavna obravnava pred sodiščem I. stopnje (pred istim ali drugim sodiščem).

3.6. **Novo sojenje**

Če se pravnomočna sodba v postopku odločanja o zahtevi za varstvo zakonitosti razveljavi in zadeva vrne v novo sojenje, se vzame za podlago prejšnja obtožnica oz. del obtožnice, ki se nanaša na razveljavljene del sodbe. Sodišče I. stopnje mora opraviti vsa procesna dejanja in pretehtati vsa vprašanja, na katera je opozorilo VS. Pri novem sojenju lahko stranke navajajo nova dejstva in izvajajo nove dokaze. Sodišče I. stopnje je pri izdaji nove sodne odločbe vezano na prepoved reformacije *in peius*.

*Če II stopenjsko sodišče ni smelo odpraviti kršitev zakona (storjene v odločbi I. stopenjskega sodišča), VS pa ugotovi, da je zahteva utemeljena + treba je (za odpravo kršitve) razveljaviti ali spremeniti odločitev I. stop. in II. st., čeprav to ni kršilo zakona.

*USTAVNA PRITOŽBA: pri kršitvah ČPS s posamičnim aktom. 1.) Mogoča je tudi v drugih postopkih, ne le k.p.; 2.) Procesne predpostavke: -izrabljena vsa pravna sredstva (na formalnem (da so vsa vložena) in vsebinskem (razlogi morajo biti vseskozi zatrjevani) nivoju). 3.) ROK: 60 dni od zadnje odločitve 4.) Odločanje: znotraj specializiranih senatov se odloča o dopustnosti; od tu naprej se odloča v plenarni zasedbi. 5.) UČINKI: podobni izrednim pravnim sredstvom: -lahko razveljavi izpodbijano odločbo; -nima pravice dosojati odškodnin; -lahko samo odloči o sporni pravici.

* Z novelo zakona o US zdaj ni več mogoča za prekrške, spore majhne vrednosti, mejne spore, spore o stroških.

III. del: SKRAJŠANI KAZENSKI POSTOPEK in KAZENSKI POSTOPEK PROTI MLADOLETNIKOM

Prvo poglavje: SKRAJŠANI KAZENSKI POSTOPEK *2/3, 3/4 vse kriminalitete

I. SPLOŠNE ZNAČILNOSTI

Skrajšani ali *sumarni* postopek se opravlja pred (vse kar obravnavajo okrajna sodišča -> skrajšani postopek) okrajnimi sodišči (sodišča I. stopnje) za k.d., za katere je predpisana denarna kazen ali zapor do 3 let. Sodi sodnik posameznik.

V postopku NI preiskave. Izjemoma se lahko pred vložitvijo obtožnega predloga opravijo posamezna preiskovalna dejanja.

Obtožni akt se preizkusi po uradni dolžnosti in v omejenem obsegu (NI ugovora).

Glavna obravnava se lahko opravi brez navzočnosti obdolženca, če je bil v redu povabljen in pred tem zaslišan ter sodišče meni, da njegova navzočnost ni nujna (ni treba zagovornika).

Pri k.d., ki se preganjajo na zasebno tožbo, se lahko pred glavno obravnavo opravi poseben narok, katerega namen je poskus poravnave.

Omejena je uporaba pripora.

II. UVEDBA POSTOPKA

Skrajšani postopek se uvede na podlagi:

(1) *obtožnega predloga* državnega tožilca (oškodovanca kot tožilca) – ni potrebna obrazložitev, ali

(2) *zasebne tožbe* zasebnega tožilca.

Državni tožilec vloži obtožni predlog na podlagi kazenske ovadbe. Pred vložitvijo lahko predlaga sodniku posamezniku, naj *opravi posamezna preiskovalna dejanja* (ugotavljajo se dejstva, pomembna za d.t., da sestavi obtožni akt). Če se sodnik strinja, opravi preiskovalno dejanje kolikor hitro je mogoče. Če se sodnik ne strinja, o tem obvesti državnega tožilca, ki zoper odločitev sodnika nima nobenega pravnega sredstva. Lahko se odloči, da bo vložil obtožni predlog ali s sklepom ovadbo zavrže.

III. PREIZKUS ALI KONTROLA OBTOŽBE (formalna presoja)

Obtožni predlog ali zasebno tožbo preizkusi sodnik posameznik po uradni dolžnosti:

(1) ali je obtožni akt sestavljen v skladu z zakonom,

(2) ali je sodišče pristojno,

(3) ali so podani pogoji, da se obtožni akt zavrže.

Če je za sojenje pristojno drugo okrajno sodišče, mu zadevo odstopi.

Če je za sojenje pristojno okrožno sodišče, odstopi zadevo pristojnemu okrožnemu državnemu tožilcu, ki lahko zahteva preiskavo ali vloži neposredno obtožnico. Če se okrožni državni tožilec ne strinja glede stvarne nepristojnosti, predloži zadevo v odločanje zunajobravnavnemu senatu okrožnega sodišča.

Ko je razpisana glavna obravnava, se sodišče po uradni dolžnosti ne more izreči za krajevno nepristojno (samo do začetka GO se lahko).

Stranke lahko podajo ugovor krajevne nepristojnosti le do začetka glavne obravnave.

Sodnik obtožni predlog ali zasebno tožbo zavrže, če:

(1) dejanje, ki je predmet obtožbe, ni kaznivo;

(2) so podane okoliščine, ki izključujejo kazensko odgovornost, in ni razlogov za uporabo varnostnih ukrepov,

(3) pregon je zastaran, dejanje je obseženo z amnestijo ali pomilostitvijo, podane so druge okoliščine, ki izključujejo kazenski pregon;

(4) ni zadosti dokazov, da bi bil obdolženec utemeljeno osumljen dejanja, ki je predmet obtožbe – sodnik lahko obtožni akt pod tem pogojem zavrže le, če so bila opravljena posamezna preiskovalna dejanja.

(5) ni zahteve upravičenega tožilca/predloga/dovoljenja

(6) druge okoliščine, ki začasno preprečujejo pregon

*Vsebinske presoje ugovora NI.

IV. GLAVNA OBRAVNAVA *Ni razlike z rednim postopkom – edina razlika so milejši pogoji za sojenje v nenavzočnosti.

Sodnik posameznik takoj razpiše glavno obravnavo in odredi vročitev obtožnega akta obdolžencu. Obdolžencu se v vabilu sporoči, da se bo glavna obravnava opravila tudi v njegovi odsotnosti, če bodo za to podani zakonski pogoji, in se ga pouči, da si ima pravico vzeti zagovornika. Če obramba ni obvezna, se glavna obravnava opravi brez zagovornika.

Obdolženec mora imeti najmanj 3 dni (redni: 8 dni) časa za pripravo obrambe (če obd. privoli, se lahko 3 dnevni rok skrajša). V 1 mesecu od vročitve obtožnega akta se mora razpisati GO.

Če ni pogojev za obvezno obrambo, lahko sodnik postavi obdolžencu zagovornika po uradni dolžnosti, če obdolženec nima sredstev za plačilo, vendar je to v interesu pravičnosti.

Glavna obravnava se začne z branjem obtožnega predloga ali zasebne tožbe, ki jo prebere tožilec. Obravnava se mora končati brez prekinitve, če je le mogoče.

Po končani glavni obravnavi sodnik izreče sodbo in jo razglasi z bistvenimi razlogi.

Sodba mora biti pisмено izdelana v 15 dneh. Zoper sodbo je možna pritožba v 8 dneh od vročitve sodbe.

Sodnik lahko za max. 6 mesecev prekine GO, če d.t. napove, da bo zadevo odstopil v poravnavanje.

V. POLOŽAJ OŠKODOVANCA

Oškodovanec lahko namesto državnega tožilca vloži obtožni predlog, če je podal kazensko ovadbo in državni tožilec v 1 mesecu (redni 3 mesece) po prejemu ovadbe ne vloži obtožnega predloga in ne obvesti oškodovanca, da je ovadbo zavrgel ali odložil pregon. S to pravico je oškodovanec zavarovan pred neaktivnostjo državnega tožilca, če je sam vložil ovadbo.

Če oškodovanec vloži obtožni predlog, lahko državni pregon do konca obravnave prevzame pregon.

VI. NAROK ZARADI PORAVNAVE

Poravnava je možna pri k.d., ki se preganjajo na zasebno tožbo. Sodnik posameznik povabi (preden je razpisana GO) zasebnega tožilca in obdolženca na poseben narok, če misli, da bi se zadeva lahko prostovoljno poravnala. Če ne pride do poravnave in umika zasebne tožbe, sodnik sprejme izjave strank o dokaznih predlogih in razpiše glavno obravnavo ali jo opravi takoj (če sodnik misli, da mu ni treba zbirati dokazov). Če zasebni tožilec ne pride na narok, se šteje, da je zasebno tožbo umaknil.

VII. PRIPOR V SKRAJŠANEM POSTOPKU

Pripor se lahko odredi pred in po vložitvi obtožnega predloga. Temeljni pogoj je utemeljeni sum, da je bilo storjeno k.d., ki se preganja po uradni dolžnosti ali na predlog.

Pripor se lahko odredi iz standardnih pripornih razlogov:

- (1) *zaradi begosumnosti ali ugotovitve istovetnosti za vsa k.d.;*
- (2) *zaradi koluzijske nevarnosti ali ponovitvene (iteracijske) nevarnosti:*
 - 1) za vsa k.d., za katera se lahko izreče kazen 3 let zavora, in
 - 2) za naslednja k.d.:
 - k.d. zoper javni red in mir,
 - k.d. zoper spolno nedotakljivost,
 - k.d. z elementi nasilja, za katero se lahko izreče kazen 2 let zavora.

Pred vložitvijo obtožnega predloga traja toliko časa, dokler se ne opravijo preiskovalna dejanja – največ 15 dni. Od vložitve obtožnega predloga do konca glavne obravnave mora sodnik *vsak mesec* preizkusiti, ali so podani razlogi za pripor. O pritožbi zoper sklep o priporu odloča zun. obr. senat.

VIII. POSTOPEK NA DRUGI STOPNJI

O postopku na II. stopnji se stranke obvestijo le, če predsednik senata ali senat višjega sodišča spozna, da je navzočnost strank koristna za razjasnitev stvari.

Če gre za k.d., za katero teče postopek na zahtevo državnega tožilca, pošlje predsednik senata (pred sejo) spise višjemu državnemu tožilcu, ki lahko poda pisni predlog.

IX. IZREKANJE SODNEGA OPOMINA

Sodni opomin se izreče s *sklepom*. V izreku se ne ugotovi krivda, temveč se le navede, da se obtožencu izreka sodni opomin za dejanje, ki je predmet obtožbe, in pravna kvalifikacija k.d. V obrazložitvi se navedejo razlogi, ki utemnjujejo izrek sodnega opomina.

Sklep o izreku sodnega opomina se razglasi po končani glavni obravnavi z bistvenimi razlogi.

Sklep o sodnem opominu se lahko izpodbija iz enakih razlogov (*napoved: v 8 dneh), kot se izpodbija sodba, razen glede sankcij in zaradi tega, ker niso bile podane okoliščine, ki bi opravičevale izrek opomina.

X. KAZNOVALNI NALOG

Možna je izdaja K.N. brez GO (samo v skrajšanem postopku). Če gre K.N. na GO, ni potreben predlog d.t. (obt. akt), ni prepovedi reformacije in peius.

POGOJ, da izdajo KN. Predlaga d.t., ko predlaga obtožni akt (predlaga sodniku naj izda KN-obsodi eno sodbo brez GO + predlagati mora vsaj določene tipe sankcij).

PODLAGA: obstajati morajo dokazi, da je bilo k.d. (dejansko stanje kaže na to), in da je predlagana sankcija pravilna (če ni teh dveh pogojev, sledi normalni postopek z GO.) Samo v tem primeru se lahko izda KN brez GO (to je 2. filter; 1. je d.t.).

TIPI SANKCIJ: 1.) pogojna obsodba (z določeno kaznijo: -zapor (max 6 mesecev); -denarna kazen); 2.) denarna kazen (kakršnakoli); 3.) sodni opomin; 4.) prepoved vožnje motornega vozila; 5.) odvzem predmetov; 6.) odvzem premoženjske koristi pridobljene s k.d.

UGOVOR na kaznovalni nalog: enostransko (samo obdolženec lahko)- s tem povzroči, da gre zadeva na GO! (ugovor mora vložiti v 8 dneh od vročitve sodbe).

SLABOSTI: -vloga obdolženca je časovno potisnjena predaleč navzgor in njegova volja je izjavljena šele po dveh organih (procesna pripomba). -K.N. je prilagojen na dejansko stanje brez posledic-ogrožitveno k.d. (posledice je že treba dokazovati). Pri nas je malo ogrožitvenih k.d..

Drugo poglavje: KAZENSKI POSTOPEK PROTI MLADOLETNIKOM

*Ob storitvi k.d. je storilec star od 14 do 18 let; storilec v postopku je lahko star čez 18 le izjemoma (ni še končan postopek; mlajši polnoletni (do 21 let), če po stopnji razvoja še ni dozorel za 18 let).

I. POMEMBNE POSEBNOSTI POSTOPKA PROTI MLADOLETNIKOM

1. Sojenje v navzočnosti

Mladoletniku se nikoli in pod nobenim pogojem ne sodi v odsotnosti. Sodišče mora mladoletnika videti, oceniti njegovo zrelost, duševno razvitost in osebnost ter presoditi primernost izbranega vzgojnega ukrepa ali kazni.

2. Obzirno ravnanje

*nikoli se mu ne smejo vročati pisanja preko sodne deske

Procesni organi, ki sodelujejo v k.p. ali pri zaslišanju mladoletnika, morajo ravnati z njim obzirno, pri čemer morajo upoštevati njegovo duševno razvitost, občutljivost in osebne lastnosti, da ne bi k.p. škodljivo vplival na njegov razvoj.

3. Zagovornik

Mladoletnik mora imeti zagovornika (od začetka pripravljalnega postopka), če:

(1) gre za k.d. s predpisano kaznijo nad 3 leta zapora, ali

(2) gre za lažje k.d. in sodnik spozna, da je mladoletnik potrebuje zagovornika.

Če si obveznega zagovornika ne vzame sam, mu ga ne vzame zakonit zastopnik ali sorodniki, mu ga postavi sodnik za mladoletnike po uradni dolžnosti (lahko ga ima od začetka pripravljalnega postopka).

4. Obveznost pričevanja

Nihče ne more biti oproščen dolžnosti pričevanja o okoliščinah, ki so potrebne za presojo mladoletnikove duševne razvitosti, osebnosti in razmer, v katerih živi.

5. Izločitev postopka

Če je mladoletnik sodeloval pri k.d. skupaj s polnoletnimi osebami, se postopek proti njemu izloči in opravi posebej.

Zaradi varstva mladoletnikove osebnosti se lahko mladoletniški postopek *združi s postopkom zoper polnoletne* (vodi se po polnol. pravilih) *le izjemoma*, če je *združitev nujna za razjasnitev stvari*. Sklep o združitvi po-stopka izda senat za mladoletnike na obrazložen predlog državnega tožilca (zoper tak sklep ni pritožbe).

Če se mladoletniku sodi za več k.d., od katerih je nekatera storil kot mladoleten in nekatera kot polnoleten, se opravi enoten postopek pred senatom, ki sodi polnoletnim.

6. Sodelovanja organa socialnega varstva (Centra za socialno delo) *če se ugotovi, da je mladoletnih neustrezno socializiran, pa ne stori k.d. (npr. beži od doma, ...) CSD-UU

CSD ima pravico:

- (1) seznaniti se s potekom postopka,
- (2) dajati med postopkom predloge,
- (3) opozarjati na dejstva in dokaze, ki so pomembni za pravilno odločbo.

Državni tožilec mora obvestiti CSD o vsakem začetku postopka proti mladoletniku.

*Če se med postopkom ugotovi, da mladoletnik ob storitvi še ni bil star 14 let-> k.p. se ustavi + obvesti CSD (obravnavajo ga v nepravdnem postopku).

7. Izključitev javnosti

Javnost je vedno izključena pri sojenju mladoletniku. Na glavni obravnavi se lahko dovoli navzočnost:

- oseb, ki se ukvarjajo z vzgojo in varstvom mladoletnikov ali zatiranjem mladoletniške kriminalitete,
- znanstvenih delavcev.

Lahko se odstranijo vsi, razen tožilca, zagovornika in predstavnika CSD.

Brez dovoljenja se ne sme objaviti potek k.p. proti mladoletniku in ne odločba, ki je bila v njem izdana. Objavi se lahko le del odločbe, ki ga je sodišče dovolilo objaviti. Nikoli se ne sme objaviti mladoletnikovo ime ali podatki, iz katerih je možno sklepati, za katerega mladoletnika gre. Senat lahko odredi, da se mladoletnik med izvedbo posameznih dokazov/pričanjem strank, odstrani.

8. Hitrost postopka

je posebej poudarjena v postopku zoper mladoletnike. Sodnik za mladoletnike mora vsak mesec poročati predsedniku sodišča, katere mladoletniške zadeve še niso končane in zakaj v posameznih zadevah postopek še teče.

Sodnik za mladoletnike mora razpisati glavno obravnavo ali sejo senata v 8 dneh od dneva, ko prejme predlog državnega tožilca, je končan pripravljalni postopek ali je bilo na seji senata sklenjeno, da se opravi GO. Za vsako podaljšanje roka mora imeti odobritev predsednika sodišča. Vsako prekinitev ali preložitve glavne obravnave mora sporočiti predsedniku sodišča in mu pojasniti razloge (izjema).

II. SESTAVA SODIŠČA

*Praviloma je krajevno pristojno sodišče stalnega prebivališča; če ga nima/ni znano->se upošteva začasno prebivališče.

*Senati za mladoletnike so na: -okrožnih, -višjih; in na -vrhovnem sodišču. Sodišča II. stopnje in pri vrhovnem sodišču so senati za mladoletnike sestavljeni iz 3 sodnikov (pritožbe, ...)

Mladoletniku vedno sodi senat specializiranih sodnikov za mladoletnike. Pri sodiščih I. stopnje senat sestavljajo 1 poklicni specializirani sodnik za mladoletnike in 2 sodnika porotnika, ki se

volita izmed profesorjev, učiteljev, vzgojiteljev in drugih oseb, ki imajo izkušnje z vzgojo mladoletnikov.

Pripravljalni postopek in druge zadeve v postopku proti mladoletnikom vodi *sodnik za mladoletnike*, ki ne sme soditi, če je v isti zadevi vodil postopek (razen, če gre za vzgojni ukrep).

III. UVEDBA POSTOPKA

1. Uvedba postopka samo na zahtevo državnega tožilca

To velja za vsa k.d. Zasebni tožilec in oškodovanec lahko državnemu tožilcu le predlagata uvedbo postopka v roku 3 mesecev (od kar sta zvedela za k.d. in storilca).

Če je zasebno pregonljivo k.d. poda oškodovanec predlog d.t. (ni isti predlog kot pri k.d. na predlog).

2. Ni nadomestnega pregona

V postopku proti mladoletnikom *ni pravice do subsidiarne obtožbe* (oškodovanec ne more prevzeti pregona in ne more vložiti zasebne tožbe). Če državni tožilec ne zahteva uvedbe postopka proti mladoletniku, o tem obvesti oškodovanca, ki lahko v 8 dneh le zahteva, naj senat za mladoletnike uvede postopek. Če senat za mladoletnike to stori, se lahko državni tožilec postopka udeležuje (in ima vse pravice, ki jih ima v postopku).

3. Opurtunitetno načelo

Legalitetni pregon velja v postopku zoper mladoletnike za k.d. s predpisano kaznijo nad 3 leta zapora.

Opurtunitetno načelo je uveljavljeno za k.d. s predpisano denarno kaznijo ali zaporom do 3 let – državni tožilec lahko odloči, da ne bo zahteval uvedbe k.p. kljub dokazom, da je mladoletnik storil k.d., če glede na:

- naravo k.d.,
- okoliščine, v katerih je bilo k.d. storjeno,
- mladoletnikovo prejšnje življenje,
- mladoletnikovo osebnost

spozna, da postopek proti mladoletniku ne bi imel smisla.

Če mladoletnik že prestaja izrečeno kazensko sankcijo, se lahko državni tožilec odloči, da ne bo zahteval k.p. za drugo mladoletnikovo k.d. (tudi če se predhodni postopek že izvaja, lahko ustavi postopek zaradi tega)=> če glede na teža tega k.d. in glede na kazensko sankcijo ne bi bilo smiselno.

4. Postopek poravnavanja

Državni tožilec lahko ovadbo zoper mladoletnika, ki je storil k.d. s predpisano denarno kaznijo ali zaporom do 3 let, odstopi v postopek poravnavanja ali odloži kazenski pregon.

IV. PRIPRAVLJALNI POSTOPEK

1. Začetek pripravljalnega postopka

Pripravljalni postopek v k.p. zoper mladoletnike je analogen preiskavi v rednem k.p. Opravi ga sodnik za mladoletnike na zahtevo državnega tožilca. Če se sodnik za mladoletnike ne strinja z zahtevo, o tem *odloči senat za mladoletnike višjega sodišča*.

Pripravljalni postopek se mora opraviti vedno pred vložitvijo obtožnega akta. Neposredne obtožbe v postopku zoper mladoletnike ni.

2. Izvedba pripravljalnega postopka

V pripravljalnem postopku se ugotavljajo : *vedno se zbere te podatke!

- (1) dejstva o k.d.,
- (2) okoliščine, ki so potrebne za presojo mladoletnikove duševne razvitosti, starosti,
- (3) okolje in razmere, v katerih mladoletnik živi – zahteva se poročilo CSD.

Pri dejanjih v pripravljalnem postopku sta lahko navzoča državni tožilec in zagovornik. Lahko se dovoli navzočnost predstavnika CSD in mladoletnikovih staršev ali skrbnika. Če je potrebno, se zaslišanje mladoletnika opravi s pomočjo pedagoga ali druge strokovne osebe. Ko so te osebe navzoče, lahko dajejo predloge in vprašanja

3. Prehodna nastanitev

Če je potrebno, da se mladoletnik izloči iz nevarnega okolja ali da se mu zagotovi pomoč, varstvo ali nastanitev, se mladoletnik:

- odda v prehodni dom ali vzgojni zavod,
- izroči drugi družini,
- postavi pod nadzorstvo CSD.

4. Pripor *če so podani priporni razlogi

Izjemoma se lahko odredi pripor do 1 meseca, ki ga lahko senat za mladoletnike iz upravičenih razlogov podaljša največ za 2 meseca. Sklep o priporu izda sodnik za mladoletnike.

Mladoletnik ne sme biti priprt skupaj s polnoletnimi, razen če sodnik za mladoletnike odloči, da je to v konkretnem primeru v njegovem interesu in v njegovo korist.

5. Zaključek pripravljalnega postopka

Po koncu pripravljalnega postopka sodnik za mladoletnike pošlje spis:

- pristojnemu državnemu tožilcu, če se je postopek začel na njegovo zahtevo,
- senatu za mladoletnike, če je le-ta odločil o uvedbi postopka,
- poda senatu za mladoletnike predlog za kaznovanje (oz. vzgojni ukrep).

Predsednik sodečega senata ne more biti sodnik, ki je vodil pripravljalni postopek.

Državni tožilec in predsednik senata lahko v 8 dneh zahtevata, naj se pripravljalni postopek dopolni. Če se sodnik za mladoletnike ne strinja z zahtevo državnega tožilca za dopolnitev pripravljalnega postopka, zahteva, da o tem odloči senat za mladoletnike.

Državni tožilec lahko predlaga sodniku za mladoletnike, naj postopek ustavi. Ustavi ga zaradi istih razlogov kot v normalnem postopku + dodaten razlog: če ukrep ne bi bil smotrni V primeru neso-glasja sodnik za mladoletnike zahteva odločitev senata za mladoletnike (višjega sodišča).

V. POSTOPEK PRED SENATOM ZA MLADOLETNIKE

Obtožni akt v k.p. zoper mladoletnike je **obrazložen predlog za kaznovanje mladoletnika (zadeva mora na GO) ali izrek vzgojnega ukrepa (lahko na seji senata. Na seji se ne smejo ugotavljati dejstva!) mladoletniku**. Poda ga državni tožilec po končanem pripravljalnem postopku.

Predsednik senata za mladoletnike po prejemu predloga za kaznovanje v 8 dneh razpiše:

- sejo senata (ni namenjena kontradiktornosti. Načeloma je seja v navzočnosti-izjemoma ne (prej že zaslišan)) za mladoletnike, če:
 - o se predlaga nezavodski vzgojni ukrep,
 - o teče postopek na proti mladoletniku brez predloga državnega tožilca.
 *na seji se lahko odloči, da se opravi GO
- glavno obravnavo, če se predlaga zavodski vzgojni ukrep ali kazen.

Senat za mladoletnike odloči o zadevi:

- (1) s sklepom, če izreče vzgojni ukrep – senat ne izreče krivdoreka,
- (2) s sodbo, če izreče kazen – obsodilna sodba.

Senat ni vezan na predlog državnega tožilca, kakšno kazensko sankcijo naj izreče (kazen ali vzgojni ukrep).

Če teče postopek brez predloga državnega tožilca, lahko senat izreče le vzgojni ukrep (isto, če d.t. umakne predlog).

V primerih, ko bi v rednem postopku prišlo do oprostilne ali zavrnilne sodbe, se postopek za mladoletnike s sklepom ustavi.

Če je sodišče mladoletniku izreklo kazen, ga lahko obsodi na plačilo stroškov k.p. in izpolnitev premoženjskopравnih zahtevkov (isto, ko ne bi bilo smotrno izreči kazni ali vzgojnega ukrepa). Če je sodišče mladoletniku izreklo vzgojni ukrep, plača stroške k.p. proračun. Mladoletnika se lahko v primeru vzgojnega ukrepa obsodi na izpolnitev premoženjskopравnih zahtevkov in stroškov k.p. le, če ima lastne dohodke ali premoženje. Če jih nima, sodišče napoti oškodovanca na pravdo.

*Sodnik mora v 3 dneh po razglasitvi izdelati pisno sodbo ali pisni sklep.

VI. PРАВNA SREDSTVA

Zoper obsodilno sodbo (kazen), sklep o izreku vzgojnega ukrepa in sklep o ustavitvi postopka se lahko pritožijo vsi, ki se lahko pritožijo zoper sodbo (v 8 dneh od prejema sodbe/sklepa).

Zagovornik, državni tožilec, zakonec in sorodniki (krvni v ravni vrsti, posvojitelj, brat/sestra, rejnik) se lahko pritožijo v korist mladoletnika tudi proti njegovi volji.

Na sejo senata višjega sodišča se povabi mladoletnika le, če predsednik senata ali senat spozna, da bi bila njegova navzočnost koristna.

Denarno kazen, mladoletniški zapor in zavodski ukrep (izrečejo tisti ukrep, ki bo najbolj učinkovit pri (pre)vzgoji) lahko višje sodišče izreče le po opravljenih glavni obravnavi, če takšne sankcije NISO bile izrečene na I. stopnji (lahko tudi na seji, če gre samo za daljše/višje sankcije).

Zahteva za varstvo zakonitosti se lahko poleg kršitev formalnega in materialnega zakona vložijo tudi zaradi nepravilno uporabljene kazni ali vzgojnega ukrepa.

Senat sodišča II. stopnje sme spremeniti odločbo I. stopenjskega sodišča in izreči mladoletniku hujši ukrep, samo če je tako predlagano v pritožbi.

*Pri mladoletnikih ne veljajo pravila o steku. Za vsa k.d. se izreče 1 sama sankcija (ne pa več sankcij v steku).

*Načelo zakonitega sodnika je kombinirano s specializacijo- sodnik, ki ima izkušnje v delu z mlad. ali ima spec. izobrazbo v tej smeri (med sodniki za mladoletnike se zadeve delijo po vrstnem redu).

*Doktrina *parens patrie*: Država (njeni organi) so tisti, ki jim je država zaupala, da vodijo, preganjajo, ... mladoletnike in da izvajajo kazenski pregon v najboljšem interesu mladoletnikov.

*Postopek ni oblikovan kot spor.

*Sodnik za mladoletnike ima pristojnosti pri izvrševanju kazenskih sankcij (nekatero izvaja sam, nekatere nadzoruje). Pri ukrepu CSD- ne izvaja sodnik. Pri zavodskih varnostnih ukrepih, izvaja nadzor, ker so ukrepi v naprej nedoločeni. Konec je, ko je namen dosežen. On odloči, kdaj je konec. Spremlja ga tudi zato, ker ga bo mogoče potrebno spremeniti po vsebini.

*KAZNI: -denarna kazen; -mladoletniški zapor (5 oz. 10 let je maximum).

*OMEJEVALNI ukrepi zoper mladoletnike: -možno jih je izreči=> pripor in tudi ostale Pripor lahko traja max. 3 mesece, pod predpostavko, da je pripor skrajno sredstvo. Če se le da, morajo uporabiti milejše ukrepe, da ga izločijo iz domačega okolja.

*Če je vložen predlog za kaznovanje: mora biti drug sodnik na sojenju (na GO).

Če se predlaga vzgojni ukrep: sodnik je lahko isti!